

سه ماه با فضیلت

ترجمه

فضائل الأشهر الثلاثة

تأليف
شيخ صدوق رحمة الله عليه

مترجم

جوادحانی آرائی

سه ماه با فضیلت

ترجمه

فضائل الأشهر الثلاثة

مركز تحقيقات کامپوز علوم اسلامی

تأليف:

شيخ صدوق رحمته الله (ت ٣٨١ هـ ق)

مترجم:

جواد خانی آرانی

ابن بابویه محمد بن علی ۳۱۱-۳۸۱ ق.
[فضائل الاشرک الثلاثة فارسی - عربی]
سه ماه ما فضیلت: ترجمه فضائل الاشرک الثلاثة / تألیف: شیخ صدوق، مترجم:
جواد خانی آرانی، قلم: طویای محبت، ۱۳۹۰.

ISBN: 978-600-6085-10-4

۵۲۰۰۰ ریال:

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه به صورت زیر نویس.

فارسی - عربی

۱. اعمال المشهور، ۲. دعاها، ۳. دعاهای ماه رجب، ۴. دعاهای ماه شعبان،
۵. دعاهای ماه رمضان، ۶. احادیث شیعہ - قرن ۲ ق. الفد خانی آرانی، جواد -
مترجم به عنوان: ج. عنوان: فضائل الاشرک الثلاثة فارسی، عربی،
۲۶۱ الف، ۲۶۶ / ۲۹۷۷۷

۱۳۹۰

کتابشورا
مطابع و نشرات

انتشارات طویای محبت

تألیف: شیخ صدوق

مترجم: جواد خانی آرانی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۰

لیتوگرافی: اهل بیت

چاپ: ذاکر

صحافی: یاس

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۵۲۰۰ تومان

دفتر مرکزی پخش:

قم بلوار پانزده خرداد

کوچه ۵۷ جنب مسجد امیر المؤمنین علی بن ابی طالب پلاک ۲۴

خیابان چهارمردان کوچه ۶ پلاک ۱۵۳

۰۲۵۱ - ۷۷۸۲۰۸۳ - ۹۳۶ ۹۸۹ ۴۴۷۲

www.ketabashura.blogfa.com

E-Mail: ketabashura@hotmail.com

قم: میدان معلم / بلوار سمیه ۱۶/ متری عباس آباد / پلاک ۱۱۲

۰۲۵۱ - ۷۷۲۰۰۶۶ / ۷۸۲۲۱۳۳

۰۹۱۲ ۲۵۳ ۲۹۶۷

E-Mail: tobay-mohebat@yahoo.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

فهرست اجمالی کتاب:

۵	مقدمه مترجم
۱۹	کتاب فضائل شهر رجب، کتاب فضائل ماه رجب
۵۳	کتاب فضائل شعبان،
۹۱	کتاب فضائل شهر رمضان، کتاب فضائل ماه رمضان
۱۹۵	خبر الصلاة في آخر ليلة من شهر رمضان، احاديث نماز در شب آخر ماه رمضان
۲۰۲	خبر وداع شهر رمضان، حديث وداع با ماه رمضان

مقدمه مترجم:

بسم الله الرحمن الرحيم

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي شَرَعَ الْإِسْلَامَ فَسَهَّلَ لِمَنْ وَرَدَهُ، وَأَعَزَّ أَرْكَانَهُ عَلَى مَنْ غَالَبَهُ، فَجَعَلَهُ أَمْنًا لِمَنْ عَلِقَهُ، وَسَلَّمًا لِمَنْ دَخَلَهُ، وَبُرْهَانًا لِمَنْ تَكَلَّمَ بِهِ، وَشَاهِدًا لِمَنْ خَاصِمًا عَنْهُ، وَنُورًا لِمَنْ اسْتَضَاءَ بِهِ، وَفَهْمًا لِمَنْ عَقَلَ، وَلُبًّا لِمَنْ تَدَبَّرَ، وَآيَةً لِمَنْ تَوَسَّسَ، وَتَبَصَّرَهُ لِمَنْ عَزَمَ، وَعِبْرَةً لِمَنْ اتَّعَطَّ، وَنَجَاةً لِمَنْ صَدَّقَ، وَثِقَةً لِمَنْ تَوَكَّلَ، وَرَاحَةً لِمَنْ فَوَّضَ، وَجُنَّةً لِمَنْ صَبَرَ، وَالصَّلَاةَ وَالسَّلَامَ عَلَى أَشْرَفِ الْأَنْبِيَاءِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ الْمُعْصومِينَ وَاللَّعْنُ الدَّائِمُ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ إِلَى قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ.

مترجم: کامر بن عامر حسینی

آنچه از آیات و روایات به دست می آید، کمال هر انسان به علم می باشد و همگان را به تدبیر و دانستن علوم دینی ترغیب و تشویق فرموده اند که هر مؤمن وظیفه دارد در مقابل قرآن و اهل بیت علیهم السلام زانو بزند و از این خوان پر احسان نهایت استفاده را ببرد تا به قلّه کمال برسد.

مولا امیرالمؤمنین علی علیه السلام می فرمایند:

أَيُّهَا النَّاسُ، اعْلَمُوا أَنَّ كَمَالَ الدِّينِ طَلَبُ الْعِلْمِ وَالْعَمَلُ بِهِ.^۱

ای مردم، بدانید کمال دین در طلب علم و عمل به آن است.

آن قدر بصیرت و بینایی در امورات دینی اهمیت دارد که پیشوایان و امامانی که دریای

بیکران رحمت و رأفت هستند، چنان از جهل و نادانی این مردم ناراحت و مغموم بودند که گاهی حاضر می‌شدند تازیانه به دست، مردم را به علم و فقه و دانایی سوق بدهند.

امام به حقّ ناطق جعفر بن محمد الصادق علیه السلام فرمودند:

لَوَدِدْتُ أَنَّ أَصْحَابِي ضَرَبَتْ رُؤُوسَهُمْ بِالسَّيَاطِ حَتَّى يَنْتَفَهُوا.^۱

کدو دست داشتم با تازیانه بر سر یارانم بزنم تا دانا و بصیر در دین شوند.

و کدام پدر مهربان می‌خواهد فرزندش را بزند؟ پس قطعاً کوتاهی در انجام وظیفه از جانب ماست.

یک مؤمن معتقد به دین، چاره‌ای ندارد جز آن‌که زیربنای فکری و عملی خود را از صاحبان دین بگیرد و إلا اگر خودسرانه اعتقاداتی یا اعمالی داشت، نه تنها به مقصود نمی‌رسد بلکه از هدف دور هم می‌شود.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

مَنْ عَمِلَ عَلَى غَيْرِ عِلْمٍ كَانَ مَا يُفْسِدُ أَكْثَرَ مِمَّا يُصْلِحُ.^۲

هر که ندانسته کاری انجام دهد خراب‌کردن او از صحیح‌آوردنش بیش‌تر است.

و امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند:

العاملُ علي غير بصيرة كالسائرِ علي غير الطريقِ لا يزيدُهُ سرعةَ السيرِ
إلا بعداً.^۳

هر که بدون بصیرت و دانائی کار کند مانند کسی است که بیراهه می‌رود که هر چه سرعتش بیش‌تر باشد از هدف دورتر می‌گردد.

۱. کافی: ۱ / ۳۱.

۲. کافی: ۱ / ۴۴.

۳. بحار الأنوار: ۱ / ۲۰۶.

حال اگر بنخواهیم در امورات دینی دانا شویم تا عالمانه عمل کنیم باید از عالمان بپرسیم تا نقاط جهل را از خود بزدائیم که امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند:

إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ عَلَيْهِ قُفْلٌ وَمِفْتَاحُهُ السُّؤَالُ.^۱

بر روی این علم قفلی هست و کلید آن پرسیدن است.

حال این سؤال مطرح است: از کدام عالم بپرسیم؟

خداوند عزّ و جلّ فرمودند:

﴿فَاسْئَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾.^۲

پس از آگاهان بپرسید اگر شما نمی دانید.

در احادیث شیعه و اهل سنت، اهل ذکر و دانایان، ائمه اثنا عشر علیهم السلام هستند و بس.

بعد از معصومین علیهم السلام، در زمان غیبت حضرت مهدی علیه السلام ما را به سوی علمای راستین راهنمایی کرده‌اند.

در توقیع، امام غائب از انظار، حضرت صاحب الزمان علیه السلام فرمودند:

وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا إِلَى رِوَاةِ حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَأَنَا حُجَّةُ

اللَّهِ عَلَيْهِمْ....^۳

در حوادث و اتفاقات، شما به راویان احادیث ما مراجعه کنید که آنان حجّت من بر شما و من حجّت بر آنان هستم.

و در حدیثی، امام باقر علیه السلام فرمودند:

أَنْظُرُوا إِلَى مَنْ كَانَ مِنْكُمْ قَدْ رَوَى حَدِيثَنَا وَنَظَرَ فِي حَلَالِنَا وَحَرَامِنَا وَعَرَفَ

أَحْكَامَنَا....^۴

۱. بحار الانوار: ۱ / ۱۹۸.

۲. سورة نحل: ۴۳، سورة انبیاء: ۷.

۳. وسائل الشیعة: ۲۷ / ۱۴۰، بحار الانوار: ۲ / ۹۰.

۴. کافی: ۷ / ۴۱۲.

نگاه کنید به کسانی از خود شما (شیعیان) که احادیث ما را نقل می‌کنند و در حلال و حرام ما نگاه دارند و احکام ما را می‌شناسند.

و امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند:

الْعُلَمَاءُ أُمَّنَاءُ وَالْأَتَقِيَاءُ حُصُونٌ وَالْأَوْصِيَاءُ سَادَةٌ.^۱

دانشمندان امینانند، و پرهیزکاران دژ و قلعه، و جانشینان، سرورانند.

در این چهارده قرن، علمای شیعه خوش درخشیدند و زحمات فوق العاده داشتند و مرزبانی این مکتب را کردند، در میان هزاران عالم دینی از شیعه، محدثین و فقهانی مثل مرحوم کلینی و شیخ صدوق و شیخ طوسی و علامه مجلسی علیه السلام و ووو، بودند که از شهرت خاصی برخوردار بودند و گنجینه‌های سرشار و مجموعه‌هایی بس نفیس، از خود به یادگار گذاشتند و ما هم اکنون می‌توانیم از آثار پر برکت آنان بهره‌برداری کنیم، و کدام کلام بهتر از کلام ائمه علیهم السلام می‌باشد که:

كَلَامُكُمْ نُوْرٌ وَأَمْرُكُمْ رُشْدٌ وَوَصِيَّتُكُمْ التَّقْوَى، وَفِعْلُكُمْ الْخَيْرِ.^۲

خطاب به ائمه علیهم السلام عرض می‌کنیم:

گفتار شما نور و فرمان شما مایه هدایت، و سفارش شما به پرهیزکاری، و کار شما خیر محض است.

حال، چرا این سفره پربرکت و لذت بخش را کنار گذارده و بی‌اعتنا شویم و به کتبی که مورد تأیید اولیای دین نیست مراجعه کنیم؟

امام باهرالنور باقرالعلوم علیه السلام به ابو مریم انصاری فرمودند:

قُلْ لِسَلْمَةَ بَيْنِ كَهْلِيلٍ وَالْحَكَمِ بَيْنِ عُنَيْبَةَ: شَرْقًا أَوْ غَرْبًا؛ لَنْ تَجِدَا عِلْمًا صَحِيحًا إِلَّا شَيْئًا خَرَجَ مِنْ عِنْدِنَا أَهْلِ الْبَيْتِ.^۳

۱. کافی: ۱/ ۳۳.

۲. زیارت جامعه کبیره.

۳. بحار الانوار: ۹۲/ ۲، رجال کشی: ۲۰۹.

به ابن کَهِیل و ابن عَئِیْبَه بگو:

به شرق و غرب عالم بروید؛ نمی‌توانید علم صحیح را پیدا کنید مگر علمی که از نزد ما اهل بیت خارج شود.

پس این فرمایشات دُرربار ائمه علیهم‌السلام را غنیمت بشماریم و برداشت و مورد عمل قرار بدهیم.

یکی از این مجموعه‌های نفیس از آثار معصومین علیهم‌السلام کتاب فضائل الأشهر الثلاثة می‌باشد که آن را فقیه و محدث بزرگوار، شیخ صدوق رحمته‌الله در فضیلت سه ماه رجب و شعبان و رمضان جمع‌آوری کرده تا اهل ایمان با خواندن این احادیث با دید بازتر و نیروی بیش‌تر از فضائل این سه ماه بهره‌مند شوند.

بارالها، ما را از برکات این ماه‌ها محروم مفرما.

آمین یا رب العالمین.

شرح حالی کوتاه از مؤلف کتاب

محمد بن علی بن بابویه قمی معروف به «ابن بابویه»^۱ و «شیخ صدوق» از مشهورترین علما و فقها و محدثین بزرگ قرن چهارم هجری قمری می‌باشد.

جریان مهمّ ولادت او

از مهم‌ترین اوراق زرّین زندگی او ولادت آن بزرگوار به دعای حضرت حجّت علیه‌السلام است. پدر شیخ صدوق علی بن بابویه قمی که خود، از علمای بزرگ آن دوره بود، با دختر عمویش ازدواج کرد ولی از او فرزندی نیاورد. به این جهت او مغموم بود تا آن‌که در

۱. «بابویه» جدّ شیخ صدوق است، «بابویه» کلمه‌ای منسوب به «بابو» یعنی بابابزرگ است، «ویه» کلمه‌ای فارسی است و ریشه آن «وّه» می‌باشد، این پسوند برای تصغیر و ترحم و تلطّف می‌آید که باب، به معنای پدر با «وّه» فارسی ترکیب شده است.

زمان نایب سوم امام غائب از انظار^{علیه السلام}، جناب حسین بن روح نوبختی - رضوان الله علیه - وارد بغداد شد و فرصت را غنیمت شمرده، از او تقاضا کرد که خواسته اش را به عرض امام زمان^{علیه السلام} برساند.

او در این نامه در خواست دعا کرده بود تا خداوند پسرانی که عالم به فقه باشند به او عنایت فرماید. پس از سه روز، جواب از ناحیه مقدسه آمد: ما دعا کردیم، البته از این همسر فرزندی نخواهی داشت ولی به زودی یک کنیز دیلمی را مالک می شوی و خداوند دو پسر فقیه و نیکوکار نصیبت خواهد کرد.

و بالجمله خداوند سه پسر به نام محمد و حسن و حسین به او داد که محمد و حسین فقیه بودند ولی حسن اهل فقه نبود، از مردم کناره گیری می کرد و اهل عبادت و زهد بود. مرحوم شیخ صدوق خودش در کتاب کمال الدین و تمام النعمة این جریان را با سند از فقیه و محدث بزرگ قم، محمد بن علی أسود نقل می کند، و مرحوم شیخ طوسی نیز در بخش معجزات کتاب الغیبة با قدری اضافه، آورده است که ابو جعفر بن بابویه (شیخ صدوق) گفته است: بسیار اتفاق می افتاد، وقتی محمد بن علی أسود مرا می دید که به مجلس درس استادام محمد بن حسن بن ولید^{علیه السلام} آمد و رفت می کنم و اشتیاق زیادی به کتب علمی و حفظ حدیث دارم می گفت: جای شگفتی نیست که چنین میل و رغبتی به علم داری؛ زیرا تو به دعای امام زمان^{علیه السلام} متولد شده ای.

آری، در میان قمیین کسی در حد حفظ و کثرت علم به مانند او دیده نشد.

او در شهر و خانواده ای متولد شد و نشو و نما کرد که هر دو نمونه و سرآمد بودند.

اما خانواده او، از علما و محدثین بودند.

و اما شهر مقدس قم، از دانشمندان دینی پر بود تا جائی که مرحوم ملا محمد تقی

مجلسی اول می فرمودند:

در کتابی دیدم که در زمان علی بن بابویه دویست هزار محدث در قم بودند.

معلوم می شود که عوام و خواص، به حدیث عمل می کردند و احادیث را حفظ

می نمودند.

شیخ صدوق از نوجوانی به فراگرفتن علوم مقدماتی و علم حدیث و فقه بر اساس حدیث پرداخت و از اساتیدی در فقه و حدیث همچو علی بن بابویه پدرش، و محمد بن حسن بن ولید پیشوای فقهای قم، احمد بن علی بن ابراهیم قمی، احمد بن محمد بن یحیی عطّار اشعری قمی، حسین بن ادریس قمی، و دیگران استفاده کرد که بعضی از محققین، اساتید و مشایخ او را تا ۲۵۲ نفر ذکر کرده‌اند.

او برای دیدار سایر مشایخ و اساتید به دیگر نقاط و شهرهای شیعه‌نشین حرکت کرد تا جایی که از ری گرفته تا بلخ و بخارا، تا بغداد و کوفه و مکه و مدینه و نیشابور و گرگان و همدان و سرخس و سمرقند و شهرهای بین راه را پیمود و از علما و دانشمندان اسلامی آن مناطق کمال استفاده را کرد.

حاکمان زمان شیخ صدوق

یکی از خوشبختی‌های شیخ صدوق^۱ این بود که در زمان دولت آل‌بویه زندگی می‌کرد.

آل‌بویه که معروف به «دیالمه» بودند از مردم رودبار گیلان و دارای مذهب شیعه اثناعشری بودند و باعث ترویج مذهب شیعه شدند.

بنیانگذاران این دولت، عمادالدوله و رکن‌الدوله و معزالدوله، سه برادر بودند که ممالک تحت سلطه خود را تقسیم کرده بودند. عمادالدوله بر فارس و خوزستان، رکن‌الدوله بر ری، و معزالدوله بر بغداد حکمرانی داشتند.

این مرزبان و پاسدار حریم مکتب پاک تشیع، مناظرات و مباحثات شیرین و عمیق و جالبی با علمای اهل سنت در حضور حاکم وقت، رکن‌الدوله دارد.^۱

یکی دیگر از اقبال‌های شیخ صدوق^۲ هم‌زمان بودن با وزیر با تدبیر رکن‌الدوله جناب صاحب بن عبّاد، دانشمند بلند آوازه شیعه بود که او از این فرصت زرین، کمال استفاده را برای ترویج مکتب فقه و حدیث شیعه امامیه کرد.

۱. به کتاب قصص العلماء و مقدّمه کتاب معانی الاخبار مراجعه شود.

تألیفات مرحوم شیخ صدوق

تألیفات او را نزدیک به ۳۰۰ کتاب دانسته‌اند که تماماً به زبان عربی است؛ البته برخی از آنها مثل کتاب خصال، ثواب الأعمال و عقاب الأعمال و آمالی و مواعظ و... به زبان فارسی ترجمه شده است، و ما معروف‌ترین آنها را نام می‌بریم:

التوحید، علل الشرائع، معانی الأخبار، عیون أخبار الرضا علیه السلام، ثواب الأعمال، عقاب الأعمال، مواعظ، خصال، من لایحضره الفقیه، اعتقادات، مدینه العلم، آمالی، کمال الدین و تمام النعمة، المقنع در فقه، فضائل الأشهر الثلاثة و....

انگیزه تألیف و معرفی بعضی از کتاب‌های او

مَنْ لَا یَحْضُرُهُ الْفَقِیْه:

از معروف‌ترین تألیفات او من لایحضره الفقیه است که بارها چاپ شده و فقهای زیادی شرح و ترجمه یا حاشیه بر آن دارند. او این کتاب را در سال ۳۷۲ هجری در روستای ایلاق از توابع بلخ شروع کرده است. در مقدمه آن کتاب می‌نویسد: وقتی قضای خداوند مرا به مناطق غربت کشاند و در قصبه ایلاق بلخ امدم سید بزرگواری به نام نعمت، به آنجا آمد و من از دیدار او خوشحال شدم زیرا او هم شرافت نسب^۱ داشت و هم دارای حسب و تقوی و پارسایی بود.

بعد، این سید از کتابی صحبت کرد که محمد بن زکریای رازی پزشک، آن را تألیف کرده و آن را من لایحضره الطیب نامیده است و تمام مسائل طب را در آن جمع آوری کرده است. و از من خواست کتابی در فقه و حلال و حرام و شرائع و احکام که شامل همه احکام دینی باشد تألیف کنم و آن را من لایحضره الفقیه بنامم تا هر حکم دینی را از آنجا بگیرد و بر آن اعتماد کند؛ من هم تقاضای او را اجابت کردم و این کتاب را با حذف سلسله سند، تصنیف کردم. و در این کتاب احادیثی را آوردم که بر اساس آنها فتوی می‌دهم و صحیح می‌دانم، و میان من و پروردگارم حجّت است.

۱. او محمد بن حسن بن یلحاق بن حسن بن حسین بن یلحاق بن موسی بن جعفر علیه السلام مشهور بنعمت بود.

کمال الدین و تمام النعمة:

یکی دیگر از کتاب‌های او کمال الدین و تمام النعمة است، این کتاب را هنگام بازگشت از سفر مشهد به سال ۳۵۲ هجری به نگارش در آورده و کامل‌ترین و جامع‌ترین کتاب پیرامون اثبات وجود امام غائب علیه السلام و غیبت طولانی آن حضرت از نظر عقلی و نقلی است که تقریباً حدود ۹۳ سال بعد از غیبت امام زمان علیه السلام نگاشته شده است.

با آن‌که نزدیک صد سال از عمر حضرت حجت علیه السلام می‌گذشته بارها می‌گوید: مخالفین (اهل سنت) به ما طعنه می‌زنند و خرده می‌گیرند که امام غائب شما چطور تاکنون زنده است؟ و آن بزرگوار عالمانه به جواب می‌پردازد.^۱

مرحوم شیخ صدوق انگیزه تألیف این کتاب پُر قیمت را این‌طور می‌نویسد: آنچه مرا وادار به نوشتن این کتاب کرد این بود که چون از زیارت حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام به نیشابور آمدم دیدم شیعیان آنجا دریاة حضرت مهدی علیه السلام دچار شبهه و تردید شده‌اند، من هم سعی کردم آنها را با نقل اخبار و احادیث از پیامبر و ائمه علیهم السلام روشن، و به راه حق سوق بدهم، تا آن‌که مردی فاضل و عالم و بینای در دین از بُخارا نزد من آمد و من به خاطر دیانت و عقیده خوب او مدّت‌ها مشتاق دیدارش بودم. او نجم‌الدین ابوسعید محمد بن احمد بن علی بن صلت قمی است که پدرم از جدّ او روایت دارد، چون با او برخورد کردم گفت: سخنانی در بخارا از بعضی علمای علم فلسفه و منطق راجع به حضرت مهدی علیه السلام شنیده که او را دچار حیرت و تردید کرده است.

من مطالبی در اثبات وجود حضرت و احادیثی راجع به غیبت آن بزرگوار گفتم تا تردید او برطرف شود و دلش آرام گیرد. او از من خواست کتابی در این‌باره تألیف کنم، من هم پذیرفتم و به او وعده دادم وقتی به محل اقامت، ری برگشتم آن را می‌نویسم، تا آن‌که شبی در خواب دیدم که خانه کعبه را طواف می‌کنم و به حجرالاسود رسیدم و آن را استلام کردم، ناگاه مولای خودم حضرت قائم صاحب الزمان علیه السلام را دیدم پهلوی در کعبه ایستاده است. سلام کردم و حضرت جواب عنایت کردند و بعد فرمودند:

۱. مطالعه این کتاب که اکنون حدود ۱۱۷۷ سال از عمر پربرکت آن بزرگوار گذشته بسیار مفید است.

چرا کتابی درباره غیبت نمی نویسی تا اندوهت برطرف شود؟

عرض کردم: یا بن رسول الله، من کتابها درباره غیبت شما نوشتم.

حضرت علیه السلام فرمودند:

نه، آن موضوعات را نمی گویم. کتابی راجع به غیبت من تألیف کن و غیبت

پیامبران را در آن نقل کن.

بعد از نظرم غائب شد. من با اضطراب از خواب بیدار شدم و تا طلوع فجر به دعا و

گریه و زاری مشغول بودم.

چون صبح شد به منظور امتثال امر ولی الله الأعظم علیه السلام به تألیف این کتاب پرداختم.

مدینه العلم:

یکی دیگر از کتاب های ارزشمند این عالم جلیل القدر کتاب مدینه العلم است که بزرگ تر

از من لایحضره الفقیه بوده است.

علمای ما آن را پنجمین کتاب از کتب معتبر شیعه دانسته اند ولی افسوس که این اثر

ارزشمند و نفیس مفقود شده است و در دسترس نیست.

مرحوم آقا بزرگ طهرانی در کتاب الذریعة می نویسد: کتاب مدینه العلم تألیف شیخ

صدوق پنجمین اصل از اصول اربعه قدیم شیعه امامیه اثناعشری است.

شیخ حسین بن عبدالصمد حارثی (پدر شیخ بهائی) در کتاب الدرایة نوشته است:

پایه ها و اصول کتب معتبر حدیث ما پنج کتاب الکافی، مدینه العلم، من لا یحضره الفقیه،

تهذیب، و استبصار است که مدینه العلم به تصریح شیخ طوسی و شیخ منتجب الدین بزرگ تر

از من لا یحضره الفقیه است، و این شهر آشوب آن را ده جزء می داند؛ حال آن که من لا یحضره

الفقیه چهار جلد است.

افسوس که این سرمایه ارزشمند از زمان پدر شیخ بهائی مفقود شده است و علامه

مجلسی پول زیادی برای یافتن آن صرف کرد ولی بر آن دست نیافت.

آمالی:

شیخ صدوق در قم و ری و نیشابور و مشهد روزهای سه‌شنبه و جمعه، احادیث گوناگونی را بر شاگردان فاضل خود املا می‌کرد و آنها یادداشت می‌کردند و پیرامون آن گفتگو می‌نمودند، از جمله آنها ۹۷ مجلس است که به نام آمالی یا مجالس چاپ شده و آغاز آن روز جمعه ۲۲ ماه رجب سال ۳۶۷ هجری، و آخر آن ۱۹ شعبان سال ۳۶۸ هجری در مشهد مقدس بوده است.

کتاب فضائل الأشهر الثلاثة

این کتاب، به بیان فضائل سه ماه پربرکت رجب و شعبان و ماه رمضان پرداخته که ۱۳ حدیث به ماه رجب، و ۳۷ حدیث به ماه شعبان، و ۱۰۸ حدیث به ماه رمضان اختصاص دارد و جمعاً دارای ۱۵۸ حدیث می‌باشد که خوانندگان عزیز باید دانسته باشند که در بین احادیث، از اهل سنت هم مثل بعض کتب دیگرش نقل روایت کرده است. و این، همین کتاب است که ترجمه‌اش به همراه متن عربی، در اختیار شماست.

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی

نکته‌ای در فضل شیخ صدوق*

مرحوم حاج شیخ عباس قمی در فوائدالرضویه صفحه ۵۶۲ می‌نویسد: وقتی از شیخ بهائی راجع به شیخ صدوق پرسیدند، شیخ بهائی او را تعدیل و توثیق کرد و بر او ثنا گفت و فرمود: پیش از این‌ها از من پرسیدند که زکریا بن آدم و شیخ صدوق کدام یک افضل و مرتبه‌اش بالاتر است؟! من گفتم: زکریا بن آدم، به جهت اخبار بسیار که در مدح او رسیده است.

بعد از این سؤال و جواب، در خواب شیخ صدوق را دیدم که فرمود: از کجا فضیلت زکریا بن آدم بر من، برای معلوم شد؟ این را گفت و از من اعراض نمود!

وفات مرحوم شیخ صدوق

آن بزرگوار بعد از هفتاد و چند سال زندگانی پربرکت در سال ۳۸۱ هجری در ری چشم از جهان فرو بست و به دیار باقی شتافت و همان جا کنار باغ طغرل نزدیک جناب شاه عبدالعظیم حسنی علیه السلام دفن شد.^۱ آرامگاهش امروزه به نام «ابن بابویه» معروف و زیارتگاه اهل ایمان است.

تر و تازه بودن جسد مرحوم شیخ صدوق

حدود سال ۱۲۳۸ هجری بر اثر باران شدید مرقد پاک آن عالم جلیل القدر خراب و دچار شکاف شده و سردابه‌ای پیدا شد. چند نفر به سردابه محل دفن بدن شریف رفتند و پیکرش را صحیح و سالم با همان صورت قبل از مرگ دیدند در حالی که از کفن برهنه شده و تنها عورتش پوشیده مانده بود؛ حتی بر ناخن‌های او رنگ حنا موجود بود و تنها آنچه را خاک، از او نابود کرده بود کفنش بوده که برخی از نخ‌های کهنه کفنش در قبر ریخته بود.

این خبر در طهران منتشر شد و به گوش فتحعلی شاه رسید. پادشاه به همراه هیئت دولت کنار قبر حاضر شدند، شاه کنار سردابه ماند و بعضی از علما وارد سردابه شدند تا این اتفاق مهم را به چشم خود ببینند.

وقتی علما ماجرا را دیدند آن را به پادشاه گزارش دادند، او هم دستور داد سردابه را ببوشانند و عمارت تازه‌ای بر روی قبرش بسازند و مقبره‌اش را تزئین و کاشی‌کاری نمایند. قَدْسَ اللهُ رُوْحَهُ وَتَوَزَّ ضَرْيْحَهُ.

جواد خانی آراتی

۲۷ ربیع الثانی ۱۴۳۲ هجری قمری

۱. باغ طغرل از بناهای ناصرالدین شاه قاجار است ولی چون نزدیک بُرجی که بر سر تربت طغرل بیک ازل سلجوقی است لاجرم به آن پادشاه منسوب شد.

ماه حجب

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

فضائل الأشهر الثلاثة

كتاب فضائل شهر رَجَب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ.

١. أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُوسَى بْنِ بَابُويَةَ عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ

بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الطَّلَائِقَانِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ الْهَمْدَانِيُّ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ

قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى

الرِّضَا عليه السلام قَالَ: مَنْ صَامَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ رَجَبٍ رَغْبَةً فِي ثَوَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَجَبَتْ لَهُ

الْجَنَّةُ.

وَمَنْ صَامَ يَوْمًا فِي وَسْطِهِ شُفِعَ فِي مِثْلِ رَيْبَعَةٍ وَمُضَرَ.

وَمَنْ صَامَ فِي آخِرِهِ جَعَلَهُ اللَّهُ مِنْ مُلُوكِ الْجَنَّةِ وَشَفَعَهُ فِي أَبِيهِ وَأُمِّهِ وَابْنِهِ وَابْتَنَتِهِ

وَأَخِيهِ وَعَمَّتِهِ وَخَالَهِ وَخَالَتِهِ وَمَعَارِفِهِ وَجِيرَانِهِ وَإِنْ كَانَ فِيهِمْ مُسْتَوْجِبٌ لِلنَّارِ.

كتاب فضائل ماه رجب

□ حسن بن فضال می گوید: ابو الحسن علی بن موسی الرضا عليه السلام فرمودند:

هر کس روز اول ماه رجب را به طمع ثواب الهی روزه بگیرد بهشت بر او لازم

می شود.

و هر که یک روز در وسط ماه رجب بگیرد به مانند قبیله ربیعیه و مُضَر شفاعت کند،

و هر که در آخر ماه رجب بگیرد خداوند او را از پادشاهان بهشت قرار دهد و او را به پدر و مادر و پسر و دختر و برادر و عمو و عمه و دانی و خاله و دوستان و همسایگانش شفیع گرداند اگر چه آنها سزاوار آتش باشند.

۲. حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِدِ الْبَلْخِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ دُرْسْتَوَيْهِ الْفَارِسِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: مَنْ صَامَ يَوْمًا مِنْ رَجَبٍ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا جَعَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ سَبْعِينَ حَنْدَقًا عَرْضُ كُلِّ حَنْدَقٍ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ.

☐ انس بن مالک می گوید: از پیامبر اکرم ﷺ شنیدم می فرمود: هر که یک روز از ماه رجب را از روی اعتقاد و ایمان و به امید ثواب روزه بدارد خداوند تبارک و تعالی بین او و آتش جهنم هفتاد گودال فاصله قرار دهد که عرض هر گودال بین آسمان و زمین باشد.

۳. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ السَّنَانِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِمْرَانَ النَّخَعِيِّ عَنْ عَمِّهِ الْحُسَيْنِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ﷺ فِي رَجَبٍ وَقَدْ بَقِيَتْ أَيَّامٌ، فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيَّ قَالَ لِي: يَا سَالِمُ، هَلْ صُمْتَ فِي هَذَا الشَّهْرِ شَيْئًا؟ قُلْتُ: لَا وَاللَّهِ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

قال لي: لقد فاتك من الثواب ما لا يعلم مبلغه إلا الله عز وجل، إن هذا الشهر قد فضله الله وعظم حرمة وأوجب للصائمين فيه كرامته.

قال: قلت له: يا ابن رسول الله، فإن صُمتُ بما بقيَ شيئاً هل أنالُ فوزاً ببعضِ ثوابِ الصائمين فيه؟

فَقَالَ: يَا سَالِمُ، مَنْ صَامَ يَوْمًا مِنْ آخِرِ هَذَا الشَّهْرِ كَانَ ذَلِكَ أَمَانًا لَهُ مِنْ شِدَّةِ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ وَأَمَانًا لَهُ مِنْ هَوْلِ الْمَطْلَعِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ، وَمَنْ صَامَ يَوْمِينَ مِنْ آخِرِ هَذَا الشَّهْرِ كَانَ لَهُ بِذَلِكَ جَوَازٌ عَلَى الصَّرَاطِ، وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ آخِرِ هَذَا الشَّهْرِ آمِنَ يَوْمَ الْفَرَجِ الْأَكْبَرِ مِنْ أَهْوَالِهِ وَشِدَائِدِهِ وَأُعْطِيَ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ.

■ سالم می‌گوید: چند روز به آخر ماه رجب خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم چون نگاهش به من افتاد فرمود: ای سالم، آیا در این ماه روزه‌ای گرفته‌ای؟ گفتم: نه بخدا قسم ای پسر پیامبر.

امام علیه السلام به من فرمود: آن قدر ثواب از دست تو رفته که اندازه آن را غیر خدا نمی‌داند، این ماهی است که خداوند آن را برتری داده و حرمت آن را بزرگ دانسته، و احسان و بخشش خود را برای روزه‌داران در این ماه واجب کرده است.

سالم می‌گوید: به او گفتم: ای پسر پیامبر، اگر آنچه از ماه باقی مانده است روزه بدارم آیا به مقداری از ثواب روزه‌داران در این ماه می‌رسم؟

فرمود: ای سالم، هر که یک روز در اواخر این ماه روزه بدارد آن روزه موجب امان او از سختی‌های مرگ، و امان از ترس آخرت و عذاب قبر خواهد بود،

و هر که دو روز از آخر این ماه را روزه بدارد این روزه موجب گذشتن او از پل قیامت می‌باشد،

و هر که سه روز از آخر این ماه را روزه بدارد از ترس و گرفتاری روز وحشتناک (قیامت) در امان باشد و به او برگه دوری از آتش جهنم داده شود.

۴. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنِ يَحْيَى الْبَصْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ حُسَيْنٍ عَنْ عَاجِرِ السَّرَّاجِ عَنْ سَلَامِ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عليه السلام قَالَ: مَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ يَوْمًا وَاجِدًا مِنْ أَوْلِيهِ أَوْ وَسَطِهِ أَوْ آخِرِهِ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّةَ وَجَعَلَهُ مَعَنَا فِي دَرَجَاتِنَا [دَرَجَاتِنَا]

يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

وَمَنْ صَامَ يَوْمَيْنِ مِنْ رَجَبٍ قِيلَ لَهُ: إِشْتَأَيْفَ فَقَدْ غُفِرَ لَكَ مَا مَضَى.
 وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ قِيلَ لَهُ: غُفِرَ لَكَ مَا مَضَى وَمَا بَقِيَ فَاشْفَعْ لِمَنْ سِثَّتْ
 مِنْ مُذْنِبِي إِخْوَانِكَ وَأَهْلِ مَعْرِفَتِكَ [مَغْفِرَتِكَ].
 وَمَنْ صَامَ سَبْعَةَ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ أُغْلِقَتْ عَنْهُ أَبْوَابُ النَّارِ السَّبْعَةِ.
 وَمَنْ صَامَ ثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ السَّمَانِيَةِ فَيَدْخُلُهَا مِنْ أَيِّهَا
 شَاءَ.

③ سلام جعفی گوید: امام ابو جعفر محمد بن علی الباقر علیه السلام فرمود:

هر که یک روز از اول یا وسط یا آخر ماه رجب را روزه بدارد خداوند بهشت را بر او واجب گرداند و روز قیامت او را در درجه ما قرار دهد.

و هر که دو روز از ماه رجب را روزه بدارد به او گفته شود: عملت را از سر بگیر گناه گذشته‌ات آمرزیده شد.

و هر که سه روز از ماه رجب را روزه بگیرد به او گفته شود: گناه گذشته و آینده‌ات بخشیده شد پس برای هر یک از برادران و دوستان گنه‌کار خواستی شفاعت کن.
 و هر که هفت روز از رجب را روزه بدارد درهای هفت‌گانه جهنم بر او بسته می‌شود.

و هر که هشت روز از ماه رجب را روزه بدارد درهای هشت‌گانه بهشت بر او باز می‌شود و از هر دری که بخواهد وارد بهشت می‌شود.

۵. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْزِرَةُ

بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ عَنْ عَامِرِ السَّرَاجِ عَنْ سَلَامِ

النَّخَعِيِّ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ علیه السلام: مَنْ صَامَ سَبْعَةَ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ أَجَارَهُ اللَّهُ عَلَى

الصَّراطِ وَأَجازَهُ [أَجازَهُ] مِنَ النَّارِ وَأَوْجَبَ لَهُ عُرْفَاتِ الْجِنانِ.

□ سلام نخعی گوید: امام محمد باقر علیه السلام فرمود:

هر که هفت روز از رجب را روزه بدارد خداوند او را از پل قیامت می گذراند و از آتش جهنم می گذراند (پناه می دهد) و اتاق های بهشتی را بر او واجب می گرداند.

۶. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ يَحْيَى عَنِ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ علیه السلام: لَا تَدَعُ صِيامَ يَوْمِ سَبْعَةِ وَعَشْرِينَ مِنْ رَجَبٍ فَإِنَّهُ الْيَوْمُ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ النَّبِيُّ عَلَى مُحَمَّدٍ علیه السلام وَثَوَابُهُ مِثْلُ سِتِينَ شَهراً لَكُمْ.

□ حسن بن راشد گوید: امام جعفر صادق علیه السلام فرمود:

روزه روز بیست و هفتم رجب را ترک مکن چون آن روزی است که مقام نبوت به حضرت محمد صلی الله علیه و آله نازل شد و ثواب این روزه برای شما مانند شصت ماه (روزه داری) است.

روزه بیست و هفتم رجب را ترک مکن چون آن روزی است که مقام نبوت به حضرت محمد صلی الله علیه و آله نازل شد و ثواب این روزه برای شما مانند شصت ماه (روزه داری) است.

۷. حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: حَدَّثَنِي سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ [عَنِ الصَّفْرِ] عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْرَةَ بْنِ الْيَسَعِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ بَكَّارِ الصَّمِيقَلِيِّ عَنِ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا علیه السلام قَالَ: بَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّدًا صلی الله علیه و آله لِثَلَاثِ لَيَالٍ مَضِينَ مِنْ رَجَبٍ فَصَوْمُ ذَلِكَ الْيَوْمِ كَصَوْمِ سَبْعِينَ عاماً.

قال سعد بن عبد الله: كانَ مشايخنا يقولون: إنَّ ذلكَ غلَطٌ مِنَ الكاتبِ وذلكَ أنَّه ثلاثُ لَيالٍ بَقِيْنَ مِنْ رَجَبٍ.

□ حسن بن بککار صیقل می گوید: امام ابوالحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام فرمود:

سه روز از ماه رجب گذشته خداوند تعالی حضرت محمد صلی الله علیه و آله را به پیامبری

برانگیخت، پس روزه گرفتن این روز مثل روزه شصت سال است.

سعد بن عبدالله گفت: بعضی از مشایخ و بزرگان ما می‌گفتند: این تاریخ، اشتباه از نویسنده است و سه روز از ماه رجب باقی مانده صحیح است.

۸. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الشَّهْتَدِي عَنْ سَيْفِ بْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عليه السلام قَالَ: إِنَّ نُوْحًا عليه السلام رَكِبَ السَّفِينَةَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ رَجَبٍ فَأَمَرَ مَنْ مَعَهُ أَنْ يَصُومُوا ذَلِكَ الْيَوْمَ.

وَقَالَ: مَنْ صَامَ ذَلِكَ تَبَاعَدَتْ عَنْهُ النَّارُ مَسِيرَةَ سَنَةٍ.

وَمَنْ صَامَ سَبْعَةَ أَيَّامٍ أُغْلِقَتْ عَنْهُ أَبْوَابُ النَّارِ السَّبْعَةِ.

وَمَنْ صَامَ ثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ فُتِحَتْ لَهُ الْجَنَّةُ الثَّمَانِيَةَ.

وَمَنْ صَامَ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا أُعْطِيَ مَسْأَلَتَهُ، وَمَنْ زَادَ زَادَهُ اللَّهُ.

☐ سیف بن مبارک از ابوالحسن امام کاظم عليه السلام نقل می‌کند که حضرت فرمود: حضرت نوح نبی عليه السلام روز اول ماه رجب سوار بر کشتی شد پس به همراهان خود امر فرمود که آن روز را روزه بگیرند و امام عليه السلام فرمود:

هر که این روز را روزه بگیرد به مقدار هفتاد سال آتش از او دور می‌شود،

و هر که هفت روز را روزه بدارد هفت در جهنم بر او بسته می‌شود،

و هر که هشت روز را روزه بگیرد هشت در بهشت بر او باز می‌شود،

و هر که پانزده روز روزه بگیرد خواسته و حاجت او داده می‌شود،

و هر که زیادت‌ر روزه بگیرد خداوند هم بر او زیادت‌ر بدهد.

۹. وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ قَالَ:

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرِ بْنِ الْبَزْطَمِيِّ عَنْ أَبِي بَانَ بْنِ

عُثْمَانُ عَنْ كَثِيرِ النَّوَّاعِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: إِنَّ نَوْحاً رَكِبَ السَّفِينَةَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ رَجَبٍ فَأَمَرَ مَنْ مَعَهُ أَنْ يَصُومُوا ذَلِكَ الْيَوْمَ، وَقَالَ: مَنْ صَامَ ذَلِكَ الْيَوْمَ تَبَاعَدَتْ عَنْهُ النَّارُ مَسِيرَةَ سَنَةٍ.

□ کثیر از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: حضرت نوح علیه السلام اول ماه رجب به کشتی سوار شد و همراهان خود را فرمان داد آن روز را روزه بگیرند و فرمود: هر که این روز را روزه بگیرد به مقدار یک سال آتش جهنم از او دور می شود.

۱۰. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْمُهْتَدِي عَنْ سَيْفِ الْمُبَارَكِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ علیه السلام قَالَ: رَجَبٌ نَهْرٌ فِي الْجَنَّةِ أَشَدُّ بَيَاضاً مِنَ اللَّبَنِ وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ، مَنْ صَامَ يَوْماً مِنْ رَجَبٍ سَقَاهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ التَّهْرِ.

□ سیف مبارک از پدرش نقل می کند که حضرت ابوالحسن امام کاظم علیه السلام فرمودند:

رجب نام نهری در بهشت است که سفیدتر از شیر و شیرین تر از عسل می باشد، هر کس یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند از آن نهر به او می نوشاند.

۱۱. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ أَبُو الْحَسَنِ علیه السلام: رَجَبٌ شَهْرٌ عَظِيمٌ يُضَاعَفُ اللَّهُ فِيهِ الْحَسَنَاتِ وَيَمْحُو فِيهِ السَّيِّئَاتِ، وَمَنْ صَامَ يَوْماً مِنْ رَجَبٍ تَبَاعَدَتْ عَنْهُ النَّارُ مَسِيرَةَ سَنَةٍ، وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ.

□ به همان سند قبل حضرت ابوالحسن امام کاظم علیه السلام فرمود: رجب ماه بزرگی است که خداوند تعالی حسنات را در آن مضاعف و سیئات را در آن محو می کند، و هر که یک روز از رجب را روزه بدارد به اندازه یک سال راه، آتش جهنم از او دور می شود، و هر که سه روز روزه بدارد بهشت بر او واجب می شود.

١٢ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَحْمَدَ اللَّيْثِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْأَزْدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْمَرْزُوقِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ يَحْيَى بْنِ عُبَيْسٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو هَارُونَ الْعَبْدِيُّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

أَلَا إِنَّ رَجَبَ شَهْرُ اللَّهِ الْأَصَمِّ وَهُوَ شَهْرٌ عَظِيمٌ وَإِنَّمَا سُمِّيَ الْأَصَمَّ لِأَنَّهُ لَا يُقَارَنُ شَهْرٌ مِنَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حُرْمَةً وَفَضْلاً، وَكَانَ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ يُعْظَمُونَهُ فِي جَاهِلِيَّتِهَا فَلَمَّا جَاءَ الْإِسْلَامُ لَمْ يَزِدْ إِلَّا تَعْظِيماً وَفَضْلاً.

أَلَا وَإِنَّ رَجَبَ شَهْرُ اللَّهِ وَشَعْبَانُ شَهْرِي وَشَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ أُمَّتِي.

أَلَا وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ يَوْمًا إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا اسْتَوْجَبَ رِضْوَانَ اللَّهِ الْأَكْبَرَ وَأَطْفَى صَوْمُهُ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ غَضَبَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَأَغْلَقَ عَنْهُ بَاباً مِنْ أَبْوَابِ النَّارِ وَلَوْ أُعْطِيَ مِلاً الْأَرْضِ ذَهَباً مَا كَانَ بِأَفْضَلَ مِنْ صَوْمِهِ وَلَا يَسْتَكْمِلُ أَجْرَهُ بِشَيْءٍ مِنَ الدُّنْيَا دُونَ الْحَسَنَاتِ إِذَا أَخْلَصَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَلَهُ إِذَا أَمْسَى دَعَوَاتٌ مُسْتَجَابَاتٌ إِنْ دَعَا شَيْئاً فِي عَاجِلِ الدُّنْيَا أَعْطَاهُ اللَّهُ وَالْإِدْخَرُ لَهُ مِنَ الْخَيْرِ أَفْضَلُ مَا دَعَا بِهِ دَاعٍ مِنْ أَوْلِيَائِهِ وَأَحِبَّائِهِ وَأَصْفِيَائِهِ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ يَوْمَيْنِ لَمْ يَصِفِ الْوَاصِفُونَ مِنْ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَا لَهُ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الثَّوَابِ وَالْكَرَامَةِ، وَكُتِبَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أَجْرِ عَشْرَةٍ مِنَ الصَّادِقِينَ فِي عُمْرِهِمْ بِالْعَقَّةِ أَعْمَارُهُمْ مَا بَلَغَتْ، وَيُسْفَعُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي مِثْلِ مَا يُشْفَعُونَ فِيهِ وَيَحْشُرُهُمْ فِي زُمْرَتِهِمْ حَتَّى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ وَيَكُونَ مِنْ رُفَقَائِهِمْ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ جَعَلَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ خَنْدَقاً أَوْ حِجَاباً طَوِيلَهُ مَسِيرَةً سَبْعِينَ عَاماً وَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ عِنْدَ إِفْطَارِهِ: لَقَدْ وَجَبَ حَقُّكَ عَلَيَّ وَوَجَبَتْ لَكَ مَحَبَّتِي وَوِلَايَتِي، أَشْهَدُكُمْ يَا مَلَائِكَتِي أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ. وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ أَرْبَعَةَ أَيَّامٍ عُوفِيَ مِنَ الْبَلَايَا كُلِّهَا؛ مِنَ الْجُنُونِ وَالْجُدَامِ وَالْبَرَصِ وَفِتْنَةِ الدَّجَالِ، وَأُجِيرَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَكُتِبَ لَهُ أَجْرُ أَوْلَى الْأَلْسَابِ وَالسَّوَابِينِ

الْأَوَابِنَ، وَأَعْطِي كِتَابَهُ يَمِينَهُ فِي أَوَائِلِ الْعَابِدِينَ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ خَمْسَةَ أَيَّامٍ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يُرْضِيَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَبُعِثَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَوَجْهُهُ كَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، وَكُتِبَ لَهُ عَدَدَ رَمَلٍ عَالِجٍ حَسَنَاتٍ، وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ، وَيُقَالُ لَهُ: تَمَنَّ عَلَى رَبِّكَ مَا شِئْتَ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ سِتَّةَ أَيَّامٍ خَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ وَلَوْجْهِهِ نَوْرٌ يَتَلَأَلُ أَشَدُّ بَيَاضاً مِنْ نَوْرِ الشَّمْسِ، وَأَعْطِي سِوَى ذَلِكَ نَوْرًا يَسْتَضِيءُ بِهِ أَهْلُ يَوْمِ الْجَمْعِ الْقِيَامَةِ، وَبُعِثَ مِنَ الْآمِنِينَ حَتَّى يَمُرَّ عَلَى الصَّرَاطِ بِغَيْرِ حِسَابٍ، وَيُعَافَى عَفْوَقَ الْوَالِدِينَ وَقَطِيعَةَ الرَّحِمِ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ سَبْعَةَ أَيَّامٍ فَإِنَّ لِحْجَتَهُمْ سَبْعَةَ أَبْوَابٍ يُغْلِقُ اللَّهُ لِصَوْمِ كُلِّ يَوْمٍ بَاباً مِنْ أَبْوَابِهَا وَحَرَّمَ اللَّهُ جَسَدَهُ عَلَى النَّارِ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ ثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ فَإِنَّ لِلْجَنَّةِ ثَمَانِيَةَ أَبْوَابٍ يَفْتَحُ لَهُ بِصَوْمِ كُلِّ يَوْمٍ بَاباً مِنْ أَبْوَابِهَا وَيُقَالُ لَهُ: ادْخُلْ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجِنَانِ شِئْتَ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ تِسْعَةَ أَيَّامٍ خَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ وَهُوَ يُنَادِي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا يُصْرَفُ وَجْهُهُ دُونَ الْجَنَّةِ، وَخَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ وَلَوْجْهِهِ نَوْرٌ يَتَلَأَلُ لِأَهْلِ الْجَمْعِ حَتَّى يَقُولُوا: هَذَا نَبِيُّ مُصْطَفَى، وَإِنْ أَدْنَى مَا يُعْطَى أَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ عَشْرَةَ أَيَّامٍ جَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ جَنَاحَيْنِ أَخْضَرَيْنِ مَنْضُومَيْنِ بِالذَّرِّ وَالْيَاقُوتِ يَطِيرُ بِهِمَا عَلَى الصَّرَاطِ كَالْبَرْقِ الْخَاطِفِ إِلَى الْجِنَانِ وَأَبْدَلَ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِ حَسَنَاتٍ، وَكُتِبَ مِنَ الْمُقْرَبِينَ الْقَوَامِينَ لِلَّهِ بِالْقِسْطِ، وَكَأَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَلْفَ عَامٍ قَانِئاً صَابِراً مُحْتَسِباً.

وَمَنْ صَامَ أَحَدَ عَشَرَ يَوْماً مِنْ رَجَبٍ لَمْ يُوَافِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّهِ أَفْضَلُ ثَوَاباً مِنْهُ إِلَّا مَنْ صَامَ مِثْلَهُ أَوْ زَادَ عَلَيْهِ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ اثْنَيْ عَشَرَ يَوْماً كُتِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُلَّتَيْنِ خَضْرَاوَيْنِ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ يُجِيرُ بِهِمَا، لَوْ ذَلَّيْتَ حُلَّةً مِنْهَا إِلَى الْأَرْضِ لِأَضَاءِ مَا بَيْنَ شَرْقِهَا وَغَرْبِهَا وَصَارَتْ الدُّنْيَا أُطْيَبَ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ ثَلَاثَةَ عَشَرَ يَوْماً وَضَعَتْ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَائِدَةً مِنْ يَاقُوتٍ
أَخْضَرَ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ قَوَائِمُهَا مِنْ دُرٍّ أَوْسَعُ مِنَ الدُّنْيَا سَبْعِينَ مَرَّةً عَلَيْهَا صَحَافُ الدُّرِّ
وَالْيَاقُوتِ فِي كُلِّ صَفْحَةٍ سَبْعُونَ أَلْفَ لَوْنٍ مِنَ الطَّعَامِ لَا يُشْبِهُ اللَّوْنَ اللَّوْنَ وَلَا الرَّجْحُ
الرَّجْحُ، فَيَأْكُلُ مِنْهَا وَالنَّاسُ فِي شِدَّةٍ شَدِيدَةٍ وَكَرْبٍ عَظِيمَةٍ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ أَرْبَعَةَ عَشَرَ يَوْماً أَعْطَاهُ اللَّهُ مِنَ الثَّوَابِ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ
سَمِعَتْ وَلَا حَظْرٌ عَلَى قَلْبٍ بَشَرٍ مِنْ قُصُورِ الْجِنَانِ الَّتِي بُنِيَتْ بِالدُّرِّ وَالْيَاقُوتِ.

وَمَنْ صَامَ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْماً وَقَفَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَوْقِفَ الْآمِنِينَ فَلَا يَمُرُّ بِهِ مَلَكٌ وَلَا
رَسُولٌ وَلَا نَبِيٌّ إِلَّا قَالَ: طُوبَى لَكَ، أَنْتَ آمِنٌ مُشْرَفٌ مُقَرَّبٌ مَغْبُوطٌ مَحْبُورٌ سَاكِنُ الْجِنَانِ.
وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ سِتَّةَ عَشَرَ يَوْماً كَانَ فِي أَوَائِلِ مَنْ يَرَكُبُ عَلَى دَوَابٍّ مِنْ نُورٍ
يَطِيرُ بِهِمْ فِي عَرَصَةِ الْجِنَانِ إِلَى دَارِ الرَّحْمَنِ.

وَمَنْ صَامَ سَبْعَةَ عَشَرَ يَوْماً وَضِعَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى الصَّرَاطِ سَبْعُونَ أَلْفَ مِصْبَاحٍ
مِنْ نُورٍ حَتَّى يَمُرَّ عَلَى الصَّرَاطِ بِنُورِ تِلْكَ الْمِصْبَاحِ إِلَى الْجِنَانِ يُشِيْعُهُ الْمَلَائِكَةُ بِالتَّحْرِيحِ
وَالتَّسْلِيمِ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ يَوْماً زَاخَمَ إِبْرَاهِيمَ فِي قُبَّةِ فِي جَنَّةِ الْخُلْدِ عَلَى سُرْرِ
الدُّرِّ وَالْيَاقُوتِ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ تِسْعَةَ عَشَرَ يَوْماً بَنَى اللَّهُ لَهُ قَصراً مِنْ لُؤْلُؤٍ رَطْبٍ بِجِذَاءِ قَصْرِ
آدَمَ وَإِبْرَاهِيمَ فِي جَنَّةِ عَدْنٍ فَيُسَلِّمُ عَلَيْهَا وَيُسَلِّمَانِ عَلَيْهِ تَكْرِيمَةً وَإِيمَاناً بِحَفْمِهِ وَكُتِبَ لَهُ
بِكُلِّ يَوْمٍ يَصُومُ مِنْهَا كَصِيَامِ أَلْفِ عَامٍ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ عِشْرِينَ يَوْماً فَكَأَنَّمَا عَبَدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عِشْرِينَ أَلْفَ عَامٍ.
وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ إِحْدَى وَعِشْرِينَ يَوْماً شَفَّعَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي مِثْلِ رَبِيعَةَ وَمُضَرَ
كُلَّهُمْ مِنْ أَهْلِ الْخَطَايَا وَالدُّنُوبِ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ اثْنَيْنِ وَعِشْرِينَ يَوْماً نَادَى مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ: أَبَشِرْ يَا وَلِيَّ اللَّهِ مِنْ

اللَّهُ بِالْكَرَامَةِ الْعَظِيمَةِ وَمُرَافَقَةِ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشَّهَدَاءِ
وَالصَّالِحِينَ وَحَسَنَ أَوْلِيكَ رَفِيقاً.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ ثَلَاثَةً وَعِشْرِينَ يَوْماً نُودِيَ مِنَ السَّمَاءِ: طُوبَى لَكَ يَا عَبْدَ اللَّهِ،
نَصَبْتَ قَلِيلاً وَنَعِمْتَ طَوِيلاً، طُوبَى لَكَ إِذَا كُشِفَ الْغِطَاءُ عَنْكَ وَأَفْضِيَتْ إِلَى جَسِمِ
تُوبِ رَبِّكَ الْكَرِيمِ وَجَاوَرْتَ الْخَلِيلَ فِي دَارِ السَّلَامِ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ أَرْبَعَةً وَعِشْرِينَ يَوْماً إِذَا نَزَلَ بِهِ مَلَكُ الْمَوْتِ يُرَى لَهُ فِي صُورَةِ
شَابٍّ، عَلَيْهِ حُلَّةٌ مِنْ دِيبَاجٍ أَخْضَرَ عَلَى فَرَسٍ مِنْ أَفْرَاسِ الْجِنَانِ وَيَبْدِهِ حَرِيرٌ أَخْضَرُ
مُتَّسِكٌ بِالْمِسْكِ الْأَذْفَرِ وَيَبْدِهِ قَدَحٌ مِنْ ذَهَبٍ تَمْلُؤُهُ مِنْ شَرَابِ الْجِنَانِ فَسَقَاهُ إِيَّاهُ عِنْدَ
خُرُوجِ نَفْسِهِ فَهَوَّنَ عَلَيْهِ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ، ثُمَّ يَأْخُذُ رُوحَهُ فِي تِلْكَ الْحَرِيرَةِ فَيَفُوحُ مِنْهَا
رَائِحَةٌ يَسْتَنْشِقُهَا أَهْلُ سَبْعِ سَمَاوَاتٍ فَيَظَلُّ فِي قَبْرِهِ رِيَّاناً، وَيُبْعَثُ مِنْ قَبْرِهِ رِيَّانٌ حَتَّى
يَرِدَ حَوْضَ النَّبِيِّ ﷺ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ خَمْسَةً وَعِشْرِينَ يَوْماً فَإِنَّهُ إِذَا أُخْرِجَ مِنْ قَبْرِهِ يَلْقَاهُ سَبْعُونَ
أَلْفَ مَلَكٍ يَبْدُو كُلُّ مَلَكٍ مِنْهُمْ لَوَاءً مِنْ دُرٍّ وَيَاقُوتٍ وَمَعَهُمْ طَرَائِفُ الْحُلِيِّ وَالْحُلَلِ،
فَيَقُولُونَ: يَا وَلِيَّ اللَّهِ، التَّجَأْتَ إِلَى رَبِّكَ، فَهُوَ مِنْ أَوْلَى النَّاسِ دُخُولاً فِي جَنَّتِ عَدْنٍ مَعَ
الْمُقَرَّبِينَ الَّذِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَذَلِكَ الْقَوْزُ الْعَظِيمُ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ سِتَّةً وَعِشْرِينَ يَوْماً بَنَى اللَّهُ لَهُ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ مِائَةَ قَصْرِ مِنْ دُرٍّ
وَيَاقُوتٍ عَلَى رَأْسِ كُلِّ قَصْرِ خَيْمَةٌ حَرِيرٌ مِنْ حَرِيرِ الْجِنَانِ يَسْكُنُهَا نَاعِماً وَالنَّاسُ فِي
الْحِسَابِ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ سَبْعَةً وَعِشْرِينَ يَوْماً وَسَّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْقَبْرَ مَسِيرَةَ أَرْبَعِمِائَةِ أَلْفِ
عَامٍ وَمَلَأَ جَمِيعَ ذَلِكَ مِسْكَاً وَعَنْبَرًا.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ ثَمَانِيَةَ وَعِشْرِينَ يَوْماً جَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ سَبْعَ
خَنَادِقٍ كُلُّ خَنَادِقٍ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ مَسِيرَةَ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ تِسْعَةً وَعِشْرِينَ يَوْمًا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَلَوْ كَانَ عَشَارًا وَلَوْ كَانَتْ
امْرَأَةً فَاجْرَةٌ فَجَرَّتْ سَبْعِينَ مَرَّةً بَعْدَ مَا أَرَادَتْ بِهِ وَجَهَ اللَّهُ تَعَالَى وَالْخَالِصَ مِنْ جَهَنَّمَ
يَغْفِرُ اللَّهُ لَهَا.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ ثَلَاثِينَ يَوْمًا نَادَى مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، أَمَا مَا مَضَى فَقَدْ
غُفِرَ لَكَ فَاسْتَأْنِفِ الْعَمَلَ فِيمَا بَقِيَ، وَأَعْطَاهُ اللَّهُ فِي الْجَنَانِ كُلِّهَا فِي كُلِّ جَنَّةٍ أَرْبَعِينَ مَدِينَةً،
وَفِي كُلِّ أَرْبَعُونَ أَلْفَ أَلْفِ قَصْرِ فِي كُلِّ قَصْرِ أَرْبَعُونَ أَلْفَ أَلْفِ بَيْتٍ فِي كُلِّ بَيْتٍ أَرْبَعُونَ
أَلْفَ أَلْفِ مَائِدَةٍ مِنْ ذَهَبٍ عَلَى كُلِّ مَائِدَةٍ أَرْبَعُونَ أَلْفَ أَلْفِ قَصْعَةٍ فِي كُلِّ قَصْعَةٍ أَرْبَعُونَ
أَلْفَ أَلْفِ لَوْنٍ مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ لِكُلِّ طَعَامٍ وَشَرَابٍ مِنْ ذَلِكَ لَوْنٌ عَلَى حِدَةٍ فِي كُلِّ
بَيْتٍ أَرْبَعُونَ أَلْفَ سَرِيرٍ مِنْ ذَهَبٍ طُولُ كُلِّ سَرِيرٍ أَلْفُ ذِرَاعٍ فِي أَلْفِي ذِرَاعٍ عَلَى كُلِّ سَرِيرٍ
جَارِيَةٌ مِنَ الْحَوْرِ عَلَيْهَا ثَلَاثُمِائَةِ أَلْفِ ذُوَابَةٍ مِنْ نُورٍ يَحْمِلُ كُلُّ ذُوَابَةٍ مِنْهَا أَلْفَ أَلْفِ
وَصَيْفَةٍ يُغْلِقُهَا بِالْمِسْكِ وَالْعَنْبَرِ إِلَى أَنْ يُوَافِقَهَا صَائِمٌ رَجَبٍ؛ هَذَا مِنْ صَامٍ شَهْرَ رَجَبٍ
كُلَّهُ.

قِيلَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، فَمَنْ عَجَزَ عَنِ صِيَامِ رَجَبٍ لِضَعْفٍ أَوْ لِعِلَّةٍ كَانَتْ بِهِ أَوْ امْرَأَةً غَيْرَ
طَاهِرَةٍ يَصْنَعُ مَاذَا لِيَتَالَ مَا وَصَفْتَ؟

قَالَ: يَتَصَدَّقُ فِي كُلِّ يَوْمٍ بِرَغِيفٍ عَلَى الْمَسَاكِينِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهُ إِذَا تَصَدَّقَ
بِهَذَا الصَّدَقَةِ فَيَتَالَ مَا وَصَفْتَ وَأَكْتَرُ إِنَّهُ لَوْ اجْتَمَعَ جَمِيعُ الْخَلَائِقِ عَلَى أَنْ يَقْدَرُوا قَدَرَ
نَوَابِهِ مِنْ أَهْلِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ مَا بَلَغُوا عَشْرًا مَا يُصِيبُ فِي الْجِنَانِ مِنَ الْفَضَائِلِ
وَالدَّرَجَاتِ.

قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَمَنْ لَمْ يَقْدِرْ عَلَى هَذِهِ الصَّدَقَةِ يَصْنَعُ مَاذَا لِيَتَالَ مَا وَصَفْتَ؟
قَالَ: فَيُمْسِجُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ كُلَّ يَوْمٍ مِنْ رَجَبٍ إِلَى تَمَامِ ثَلَاثِينَ يَوْمًا بِهَذَا التَّسْبِيحِ مِائَةً
مَرَّةً: سُبْحَانَ الْإِلَهِ الْجَلِيلِ، سُبْحَانَ مَنْ لَا يَنْبَغِي التَّسْبِيحُ إِلَّا لَهُ، سُبْحَانَ الْأَعَزِّ الْأَكْرَمِ،
سُبْحَانَ مَنْ لَيْسَ الْعِزُّ وَهُوَ لَهُ أَهْلٌ.

□ ابوسعید خُدَری می‌گوید: حضرت رسول اکرم ﷺ فرمودند:

آگاه باشید رجب ماه اَصَمّ خداوند است و آن ماه با عظمتی است و این ماه اَصَمّ^۱ نامیده شد چون هیچ ماهی از ماه‌ها نزد خداوند به حرمت و فضیلت این ماه نیست و همیشه مردم جاهلیت آن را بزرگ می‌داشتند پس وقتی اسلام آمد عظمت و فضل آن را زیاد گردانید.

آگاه باشید که رجب ماه خدا و شعبان ماه من و ماه رمضان ماه امت من است.^۲
آگاه باشید هر که یک روز از ماه رجب را از روی اعتقاد و ایمان و نیت پاک روزه بدارد شایسته^۳ رضوان و خوشنودی زیاد خداوند می‌شود.

و روزه آن روز، غضب خداوند را خاموش و دری از درهای جهنم را بر او می‌بندد و اگر زمین دنیا را پر از طلا بدهد به فضیلت آن روزه نمی‌شود، و هیچ چیز از دنیا برابر آن روزه نمی‌شود مگر حسناتی را که با نیت خالص برای خدا آورده باشد، و شب هنگام، دعا‌های مستجاب شده دارد، اگر دعائی به دنیا داشت خداوند به او عطا می‌کند و الاً برای او خیریه ذخیره می‌کند که از آنچه اولیا و دوستان و اصفیاء خدا دعا می‌کنند بهتر باشد.

و هر کس دو روز از رجب را روزه بدارد اهل آسمان و زمین نمی‌توانند ثواب و پاداشی که خداوند به او می‌دهد توصیف کنند و به مانند اجر ده نفر از صادقین و راست‌گویانی که عمرشان به نهایت زیاد شده باشد برای او نوشته می‌شود، و روزگار

۱. ماه رجب را «اصم» گفتند چون «اصم» در لغت به معنی کُری است، و در ماه رجب جنگ و قتال ممنوع بود لذا دیگر صدای زد و خورد شمشیر شنیده نمی‌شد همان‌طور که کُر، هیچ نمی‌شود هر چه در این ماه گوش می‌دادند صدای وسائل جنگی شنیده نمی‌شد.

۲. شیخ مفید^۴ در کتاب مساز الشیعة و شیخ طوسی^۵ در کتاب مصباح المتبهج از امیرالمؤمنین^۶ روایت کرده‌اند که: «أَنَّه كَانَ يَصُومُ رَجَبًا وَيَقُولُ: رَجَبٌ شَهْرِي وَشَعْبَانُ شَهْرُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَشَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، أَنَّ حَضْرَتَ ﷺ مَاهِ رَجَبٍ رَا رُوزَه مِی‌گرفتند و می‌فرمودند: رجب ماه من است، و شعبان ماه رسول خدا ﷺ، و ماه رمضان، ماه خداوند عَزَّ وَجَلَّ است.»

قیامت مثل شفاعت کنندگان شفاعت می‌کند و در گروه آنها محشور گردد تا به بهشت وارد شود و از هم‌نشینان دیگر شفیعان باشد.

و هر که سه روز از رجب را روزه بدارد خداوند بین او و آتش، گودال بزرگی یا حائلی قرار می‌دهد که طول آن به اندازه هفتاد سال راه باشد و خداوند تعالی هنگام افطارش می‌فرماید: حق تو بر من واجب شد و لازم شد که من تو را دوست داشته باشم، ای فرشتگان من شاهد باشید من گناه گذشته و آینده او را آمرزیدم.

و هر که چهار روز از رجب روزه بدارد از تمام بلاها مثل دیوانگی و خوره و پسی و فتنه دجال عافیت می‌یابد و از عذاب قبر پناه داده می‌شود، و برای او مزد خردمندان و توبه‌کنندگان نوشته می‌شود، و نامه عمل او در قیامت به دست راستش در زمرة پیشگامان عابد داده می‌شود.

و هر کس پنج روز از رجب را روزه بدارد بر خداوند است که روزگار قیامت، او را خوشنود بگرداند، و در حالی که صورت او مثل ماه شب چهارده می‌درخشد محشور می‌شود، و به عدد توده‌ای از ریگ، حسنات به او نوشته و بدون حساب وارد بهشت شود و به او گفته می‌شود: هر چه خواهی از پروردگارت انعام و احسان بگیر.

و هر که شش روز از رجب را روزه بدارد از قبر خارج می‌شود در حالی که بر چهره او نوری می‌درخشد که از نور خورشید روشن‌تر باشد و غیر از این نور، روشنی به او داده شود که مردم صحنه قیامت از او طلب نور کنند و آسوده و در امان مبعوث می‌شود، تا این‌که بر پل قیامت بدون حساب عبور می‌کند، و از عاق والدین و قطع رحم عافیت داده می‌شود.

و هر که هفت روز از رجب را روزه بدارد چون برای جهنم هفت در هست به هر روزه یک در بسته می‌شود، و خداوند جسد او را بر آتش حرام می‌کند.

و هر که هشت روز از رجب را روزه بدارد چون برای بهشت هشت درب است به هر روزه یک در بهشت به او باز می‌شود، و به او گفته می‌شود: از هر دری از درهای

بهشت می خواهی داخل بشو.

و هر که نُه روز از رجب را روزه بدارد از قبر بیرون آید در حالی که ندا به «لا اله الا الله» دارد، و صورت او به غیر بهشت نگردهد، و از قبر خارج شود در حالی که صورت او به اهل قیامت نورافشانی می کند تا جانی که گفته می شود: او پیامبر برگزیده است، و کمترین چیزی که به او عطا می شود این که بدون حساب وارد بهشت می شود.

و هر کس ده روز از ماه رجب را روزه بدارد خداوند دو بال سبزرنگ از مروارید و یاقوت به او قرار می دهد که با آن بال ها از روی پل به سوی بهشت به سرعت برقی گذرا پرواز کند، و خداوند تعالی گناهان او را به ثواب و حسنه تبدیل می کند، و نام او در زمره مقربین عدالت گستر نوشته می شود، و گویا هزار سال خالصانه و صبورانه در نماز به عبادت پرداخته است.

و هر کس یازده روز از ماه رجب را روزه بدارد اجر و ثواب هیچ کس با او برابری نکند مگر کسی که مثل او یا بیش تر روزه گرفته باشد.

و هر کس دوازده روز از ماه رجب را روزه بدارد دو دست لباس سبز رنگ از حریر و ابریشم به او پوشانیده می شود که در آن لباس آراسته و مسرور می گردد که اگر یکی از آن لباس ها به سوی زمین آویخته شود مابین شرق و غرب جهان را روشن می کند و از بوی آن، دنیا خوشبوتر از مشک می شود.

و هر کس سیزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد، روزگار قیامت سفره ای از یاقوت سبز در سایه عرش برای او گسترده شود که پایه های آن از مروارید باشد و وسعت آن سفره هفتاد برابر دنیا است و بر آن کاسه و بشقاب هائی از مروارید و یاقوت است که در هر ظرفی هفتاد نوع طعام می باشد که بو و رنگ هر نوع طعام متفاوت است، در حالی که بقیه مردم در گرفتاری و سختی شدیدی به سر می برند.

و هر که چهارده روز از ماه رجب را روزه بگیرد، خداوند تعالی آن قدر ثواب و اجر از کاخ های بهشتی که با مروارید و یاقوت بنا شده به او عطا کند که هیچ چشمی

ندیده و هیچ گوشی نشنیده و بر هیچ قلبی خطور نکرده باشد.

و هر کس پانزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد در جایگاه ایمن یافتگان می‌ایستد، و هیچ فرشته و پیامبری بر او نمی‌گذرد مگر به او می‌گویند: خوش‌شاه حالت که ایمن یافته و مقرب درگاه خداوند و مورد غبطه دیگران هستی و شادمان در بهشت ساکن باشی.

و هر کس شانزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد جزو پیشگامانی است که به چهار پایان نوری قیامت سوار شده و در وسعت بی‌کران بهشت پرواز کند تا به خانه موهبتی خدای رحمان برسد.

و هر کس هفده روز از ماه رجب را روزه بگیرد هفتاد هزار چراغ برای او بر پل قیامت می‌گذارند تا با نور آن چراغ‌ها از پل عبور کند و به بهشت برسد، و ملائکه او را با خوش آمد و سلام همراهی کنند.

و هر کس هیجده روز از ماه رجب را روزه بدارد در قبه‌ای در بهشت جاودان بر تخت‌هایی از مروارید و یاقوت با حضرت ابراهیم علیه السلام هم‌نشین شود.

و هر کس نوزده روز از ماه رجب را روزه بدارد خداوند تبارک و تعالی در بهشت عدن، کاخی از مروارید تازه برابر کاخ حضرت آدم و ابراهیم علیهما السلام برای او بنا کند پس او به آن دو بزرگوار و آن دو، بر او - به جهت تکریم و احترام و ایمان او - سلام دهند، و در مقابل هر روزه‌ای که گرفته برای او روزه هزار سال نوشته می‌شود.

و هر کس بیست روز از ماه رجب را روزه بگیرد گویا بیست هزار سال خدا را عبادت کرده است.

و هر کس بیست و یک روز از ماه رجب را روزه بگیرد به تعداد افراد قبیله ربیع و مضر از گناهکاران و مجرمین شفاعت می‌کند.

و هر کس بیست و دو روز از ماه رجب را روزه بگیرد منادی از آسمان ندا می‌کند:

ای ولی خدا، تو را بشارت باد به احسان بسیار از پروردگارت، و همنشینانی با انبیا و صدیقین و شهداء و نیکان و خوبانی که خدا نعمت به آنان داده و البته که اینان خوب هم‌نشینانی هستند.

و هر کس بیست و سه روز از ماه رجب را روزه بگیرد از آسمان او را صدا بزنند: ای بنده خدا، خوشا به حالت که در دنیا کمی به زحمت افتادی و نعمت طولانی و بزرگی را دریافت کردی، خوشا به حالت آن زمان که پرده‌ها از تو برداشته شود و به ثواب و بهره بزرگی از پروردگارت برسی و در بهشت همسایه حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام باشی.

و هر کس بیست و چهار روز از ماه رجب را روزه بدارد، هرگاه عزرائیل بر او فرود آید او را به صورت جوانی ببیند که بر او لباسی از ابریشم سبز بر آسبی از اسبان بهشتی سوار، و به یک دست، حریری سبز رنگ معطر به مشک خوشبو و به دستی، جامی از طلا پر از نوشیدنی بهشتی باشد، پس هنگام جان‌دادن از آن نوشیدنی او را سیراب، و سختی مرگ را بر او آسان کند، بعد، در آن حریر روح او را بگیرد، از آن حریر بوی خوشی منتشر می‌شود و ملائکه هفت آسمان آن بوئیدنی را می‌بویند، پس سیراب در قبر قرار می‌گیرد و از قبرش سیراب برانگیخته می‌شود تا به حوض پیامبر صلی الله علیه و آله وارد شود.

و هر کس بیست و پنج روز از ماه رجب را روزه بگیرد هرگاه از قبرش خارج شود هفتاد هزار فرشته او را ملاقات کنند در حالی که به دست هر کدام از آنها پرچمی از درّ و یاقوت و هدایایی از جامه و زیور آلات باشد، پس فرشتگان می‌گویند: ای ولی خدا، در پناه پروردگارت درآمدی، او جلوتر از همه مردم به همراه مقرّبین که خداوند از آنان خوشنود، و اینان از او خوشنود به بهشت عدن وارد شود و این است رستگاری بزرگ.

و هر کس بیست و شش روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند تعالی در سایه

عرش، صد کاخ از درّ و یاقوت برای او بنا کند که بالای هر کاخی خیمه‌ای از حریر بهشت باشد و در آن خیمه به ناز و نعمت سکونت داشته در حالی که همه مردم در حساب باشند.

و هر کس بیست و هفت روز از ماه رجب را روزه بگیرد، خداوند به اندازه چهارصد هزار سال قبرش را توسعه بدهد و تمام فضای قبرش را پر از مشک و عنبر می‌کند.

و هر کس بیست و هشت روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند عزّ و جلّ بین او و آتش جهنّم هفت گودال فاصله بیندازد که هر گودالی بین آسمان‌ها و زمین به اندازه پانصد سال راه باشد.

و هر کس بیست و نه روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند متعال او را بیمارزد اگر چه قبلاً عَشَّار و دَه‌یک‌بگیر (مالیاتچی) بوده، و اگر چه از زنانی بوده که هفتاد بار فسق و فجور انجام داده باشد؛ در صورتی که روزه را با نیت خالص برای خدا و آزاد شدن از جهنّم آورده باشد. خدا آن زن را بیمارزد.

و هر کس سی روز از ماه رجب را روزه بگیرد، منادی از آسمان ندا می‌دهد: ای بنده خدا، اما گذشته‌ات را خداوند آمرزید پس آنچه از عمر مانده عمل را از سر بگیر، و خداوند در تمام باغستان‌های بهشت چهل شهر به او عطا می‌کند که در هر شهری چهل میلیون کاخ باشد، و در هر کاخ چهل میلیون اتاق، و در هر اتاق چهل میلیون سفره از طلا، بر هر سفره چهل میلیون کاسه، که در هر کاسه چهل میلیون نوع از طعام و نوشیدنی باشد، که هر طعام و نوشیدنی رنگ مخصوص به خود دارد، و در هر اتاق چهل میلیون تخت زرین باشد که طول هر تخت هزار ذراع در دو هزار ذراع^۱ باشد، بر هر تخت حوریه‌ای، بر سر هر حوریه سیصد هزار گیسو از نور بر هر گیسو هزار میلیون زن خدمتگذار گماشته باشد که گیسوان او را با مشک و عنبر آغشته می‌کنند تا

۱. هر ذراع حدود نیم‌متر است.

روزه‌دار ماه رجب به آن برسد، اینها برای کسی است که تمام ماه رجب را روزه گرفته باشد.

گفته شد: ای پیامبر خدا، هر کس به ناتوانی یا به بیماری یا زنی به ناپاکی از روزه گرفتن عاجز شود برای نیل به آنچه فرمودید چه کند؟

فرمود: هر روز گرده‌نانی به فقرا صدقه بدهد، قسم به کسی که جانم در دست قدرت اوست هرگاه این صدقه را هر روز بدهد، به آنچه گفتم و بلکه بیش‌تر از آن می‌رسد که اگر تمام خلائق از اهل آسمان‌ها و زمین جمع شوند تا ثواب او را محاسبه کنند به یک‌دهم از فضائل و درجات بهشتی او نخواهند رسید.

گفته شد: یا رسول الله، آن‌که بر این مقدار صدقه قادر نیست برای رسیدن به آنچه توصیف فرمودید چه کند؟

فرمود: هر روز از تمام ماه رجب این تسبیح را صد بار بگوید: «سُبْحَانَ إِلَهِ الْجَلِيلِ، سُبْحَانَ مَنْ لَا يَتَّبِعِي التَّسْبِيحَ إِلَّا لَهُ، سُبْحَانَ الْأَعَزِّ الْأَكْرَمِ، سُبْحَانَ مَنْ لَيْسَ الْبِرِّ وَالْجَزَّ وَهُوَ لَهُ أَهْلٌ».

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

۱۳. حَدَّثَنَا الْمُطَفَّرُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ الْمُطَفَّرِ الْعَلَوِيُّ السَّمَرْقَنْدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْعُودِ الْغَنَاشِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِشْكِيْبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ أَبِي جَمِيلَةَ الْمُفَضَّلِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ أَبِي رُمَحَةَ الْخَضْرَمِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نَادَى مُنَادٍ مِنْ بَطْنَانِ الْعَرْشِ: أَيْنَ الرَّجَبِيِّونَ؟ فَيَقُومُ أَنَسُ يُضِيءُ وَجُوهَهُمْ لِأَهْلِ الْجَمْعِ عَلَى رُؤُوسِهِمْ تَبْجَانُ الْمَلِكِ مُكَلَّلَةً بِالذَّرِّ وَالْيَاقُوتِ مَعَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ أَلْفُ مَلَكٍ عَنْ يَمِينِهِ وَأَلْفُ مَلَكٍ عَنْ يَسَارِهِ يَقُولُونَ: هُنَيْشًا لَكَ كَرَامَةُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَا عَبْدَ اللَّهِ، فَيَأْتِي النَّدَاءُ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ: عِبَادِي وَإِمَانِي، وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لِأَكْرَمَنْ مَثَاوَكُمِ وَلَا أَجْزَلَنْ عَطَاكُمِ [عَطَايَاكُمْ] وَلَا وَتَيْتَكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ عُرْفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ، إِنَّكُمْ تَطَوَّعْتُمْ بِالصَّوْمِ لِي فِي شَهْرِ عَظُمَتْ حُرْمَتُهُ وَأَوْجِبَتْ حَقُّهُ، مَلَائِكَتِي أَدْخِلُوا عِبَادِي وَإِمَانِي الْجَنَّةَ.

ثُمَّ قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عليه السلام: هَذَا لِمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ شَيْئاً وَوَأَحَدُ أَي [مِنْ] أَوَّلِهِ أَوْ وَسَطِهِ أَوْ آخِرِهِ.

▣ ابوَرُمحه حَضَرَمِي مِي گويد: از امام جعفر صادق عليه السلام شنيدم مِي فرمود: هرگاه قيامت بر پا شود منادی از دل عرش فریاد مِي زند: رَجَبِيون كجايند؟

پس عده‌ای بلند شوند كه صورت آنها به تمام مردم نور افشانی مِي كند، بر سر آنان تاج پادشاهان باشد كه با مرواريد و ياقوت زينت شده است، با هر کدام از آنان هزار فرشته از راستش و هزار فرشته از چپ او باشد، مِي گويند: اِي بنده خدا عطيه و بخشش خداوندی بر تو گوارا باد، پس ندا از جانب پروردگار مِي آيد:

اِي بندگان و كنيزان من، به عزت و جلالم سوگند، جايگاه شما را گرامي بدارم و بخشش فراوان به شما بدهم و خانه‌های جاودانه در بهشت به شما بدهم كه از زير آن خانه‌ها نهرهایی جاری باشد و پاداش عمل كندگان چه نيكوست؟!

شما ماهی را كه حرمت و حق آن را بزرگ و لازم دانستم به طور مستحبي برای من روزه گرفتيد، اِي فرشتگان من، اين بندگان و كنيزان مرا به بهشت داخل كنيد.

پس امام صادق عليه السلام فرمود: اين پاداش برای کسانی است كه در ماه رجب روزه گرفتند؛ اگر چه يك روز در اول يا وسط يا آخر ماه رجب باشد.

حَدِيثُ أُمِّ دَاوُدَ وَعَمَلِهَا

١٤ . حَدَّثَنِي جَمَاعَةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ جَعْفَرِ الْقَصْبَانِيِّ الْبَغْدَادِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عِيْسَى عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ هِلَالٍ وَكَانَ أَهْلَ مِصْرَ يَسْمَوْنَهُ: «شَيْطَانُ الْمَلَأَقِ» لِإِيْمَانِهِ عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَلَوِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ بْنِ الْغَلَاءِ الْمَدَنِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحُسَيْنِ.

وَجَمَاعَةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ جَعْفَرِ الْقَصْبَانِيِّ قَالَ:

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحُسَيْنِيُّ بْنُ وَصِيْفِ الْعَدْلِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَحْفُوظِ بْنِ الْمُبَارَكِ الْأَنْصَارِيُّ الْبَلْوِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْغَلَاءِ الْمَدَنِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحُسَيْنِ.

وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ حَمْرَةَ الْعَلَوِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو غَانِمِ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحَارِثِيُّ بِمَكَّةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْغَلَاءِ.

وَحَدَّثَنَا حَمْرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ؑ قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الدِّينَوْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ نَعِيمِ بْنِ قَرْقَارَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ السَّبَّيْعِيِّ بِالْمَدِينَةِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْغَلَاءِ قَالَ: حَدَّثَنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ.

وَحَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ قَوْلَوِيَه قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَيْسَى عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْهَلَالِ الْمَطَائِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَلَوِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْغَلَاءِ قَالَ: حَدَّثَنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ قَالَتْ: لَمَّا قَتَلَ أَبُو الدَّوَانِقِ عَبْدُ اللَّهِ بْنَ الْحَسَنِ بْنِ الْحُسَيْنِ بَعْدَ قَتْلِ ابْنَيْهِ مُحَمَّدٍ وَإِبْرَاهِيمَ.

وَحَدَّثَنَا الشَّرِيفُ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ؑ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ حَمْرَةَ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدِ الْمَدِينِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَلْوِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْغَلَاءِ قَالَ: حَدَّثَنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَتْ:

لَمَّا قَتَلَ أَبُو الدَّوَانِقِ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَسَنِ بْنِ الْحُسَيْنِ بَعْدَ قَتْلِ ابْنَيْهِ مُحَمَّدٍ وَإِبْرَاهِيمَ حَمَلَ ابْنِي دَاوُدَ بْنَ الْحُسَيْنِ مِنَ الْمَدِينَةِ مُكَبَّلًا بِالْحَدِيدِ مَعَ بَنِي عَمِّهِ الْحَسَنِينِ إِلَى الْعِرَاقِ فَعَابَ عَنِّي حِينًا وَكَانَ هُنَاكَ مَسْجُونًا فَانْقَطَعَ خَبْرُهُ وَأَعْيَى أَثَرُهُ وَكُنْتُ أَدْعُو اللَّهَ وَأَتَضَرَّعُ إِلَيْهِ وَأَسْأَلُهُ خَلَاصَهُ وَأَسْتَعِينُ بِأَخْوَانِي مِنَ الزُّهَادِ وَالْعِبَادِ وَأَهْلِ الْمَجْدِ وَالْإِجْتِهَادِ وَأَسْأَلُهُمْ أَنْ

يَدْعُوا اللَّهَ لِي أَنْ يَجْمَعَ بَيْنِي وَبَيْنَ وَلَدِي قَبْلَ مَوْتِي فَكَانُوا يَقْعَلُونَ وَلَا يَقْصُرُونَ فِي ذَلِكَ وَكَانَ يَصِلُ إِلَيَّ أَنَّهُ قَدْ قُتِلَ وَيَقُولُ قَوْمٌ: لَا، قَدْ بُنِيَ عَلَيْهِ أُسْطُوَانَةٌ مَعَ بَنِي عَمِّهِ فَتَعَظَّمُ مُصِيبَتِي وَاسْتَدَّتْ حُزْنِي وَلَا أَرَى لِدُعَائِي إِجَابَةً وَلَا لِمَسْأَلَتِي نَجْحًا فَضَاقَ بِذَلِكَ ذُرْعِي وَكَبُرَ سِنِّي وَرَقِيَ عَظْمِي وَصِرْتُ إِلَى حَدِّ الْيَأْسِ مِنْ وَلَدِي لِضَعْفِي وَانْقِضَاءِ عُمْرِي.

قَالَتْ: ثُمَّ إِنِّي دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عليه السلام وَكَانَ عَلِيًّا فَلَمَّا سَأَلْتُهُ عَنْ حَالِهِ وَدَعَوْتُ لَهُ وَهَمَمْتُ الْإِنْصِرَافَ قَالَ لِي: يَا أُمَّ دَاوُدَ، مَا الَّذِي بَلَغَكَ عَنْ دَاوُدَ - وَكُنْتُ قَدْ أَرْضَعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ بِلَبَنِهِ - فَلَمَّا ذَكَرْتُهُ لِي بِكَيْفَتِهِ وَقُلْتُ: جُعِلْتُ فِدَاكَ، أَيْنَ دَاوُدُ؟ دَاوُدُ مُحْتَبَسٌ فِي الْعِرَاقِ وَقَدْ انْقَطَعَ عَنِّي خَبْرُهُ وَيَبْتَاسُ مِنَ الْإِجْتِمَاعِ مَعَهُ وَإِنِّي لَشَدِيدَةُ الشُّوقِ إِلَيْهِ وَالتَّلَهُّفِ عَلَيْهِ وَأَنَا أَسْأَلُكَ الدُّعَاءَ لَهُ فَإِنَّهُ أَخُوكَ مِنَ الرِّضَاعَةِ.

قَالَتْ: فَقَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: يَا أُمَّ دَاوُدَ فَأَيْنَ أَنْتِ عَنْ دُعَاءِ الْإِسْتِفْتَاكِ وَالْإِجَابَةِ وَالتَّجَاحِ وَهُوَ الدُّعَاءُ الَّذِي يَفْتَحُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ أَبْوَابَ السَّمَاءِ وَتَتَلَقَّى الْمَلَائِكَةُ وَتَبْشُرُ بِالْإِجَابَةِ وَهُوَ الدُّعَاءُ الْمُسْتَجَابُ الَّذِي لَا يُجْحَبُ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلَا لِصَاحِبِهِ عِنْدَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ثَوَابٌ دُونَ الْجَنَّةِ.

قَالَتْ: قُلْتُ: وَكَيْفَ لِي يَا ابْنَ الْأَطْهَارِ الصَّادِقِينَ؟

قَالَ: يَا أُمَّ دَاوُدَ، فَقَدْ ذَنَا هَذَا الشَّهْرُ الْحَرَامُ - يُرِيدُ عليه السلام شَهْرَ رَجَبٍ - وَهُوَ شَهْرٌ مُبَارَكٌ عَظِيمٌ الْحُرْمَةِ مَسْمُوعٌ الدُّعَاءِ فِيهِ؛ فَصُومِي مِنْهُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، الثَّالِثَ عَشَرَ وَالرَّابِعَ عَشَرَ وَالْخَامِسَ عَشَرَ - وَهِيَ الْأَيَّامُ الْبَيْضُ - ثُمَّ اغْتَسِلِي فِي يَوْمِ النَّصْفِ مِنْهُ عِنْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ وَصَلِّي الزَّوَالَ ثَمَانِ رَكَعَاتٍ تُرْسِلِينَ فِيهِنَّ وَتُحْسِنِينَ رُكُوعَهُنَّ وَسُجُودَهُنَّ وَتُقْرَأُ فِي الرِّكَعَةِ الْأُولَى بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ وَفِي الثَّانِيَةِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَفِي السُّتِّ الْبَوَاقِ مِنَ السُّورِ الْقَصَارِ مَا أَحْبَبْتُ ثُمَّ تُصَلِّينَ الظُّهْرَ ثُمَّ تَرَكَعِينَ بَعْدَ الظُّهْرِ ثَمَانِ رَكَعَاتٍ مُحْسِنِينَ رُكُوعَهُنَّ وَسُجُودَهُنَّ وَتُقْرَأُ فِيهِنَّ وَلَتَكُنْ صَلَاتُكَ فِي أَطْهَرِ أَوْبَاكِ فِي بَيْتِ تَطْيِيفٍ عَلَى حَصِيرٍ تَطْيِيفٍ، وَاسْتَعْمِلِي الطَّيِّبَ فَإِنَّهُ تُحِبُّهُ الْمَلَائِكَةُ وَاجْتَهْدِي أَنْ لَا يَدْخُلَ عَلَيْكَ أَحَدٌ يُكَلِّمُكَ أَوْ يَشْغَلُكَ.

الباقى ذُكِرَ في كتاب «عَمَلِ السَّنَةِ»؛ ما كَتَبْتُ هَاهُنَا، مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ فَلْيَكْتُبْ مِنْ «عَمَلِ السَّنَةِ».

فَإِذَا فَرَعْتَ مِنَ الدُّعَاءِ فَاسْجُدِي عَلَى الْأَرْضِ وَعَقِّرِي خَدَيْكَ عَلَى الْأَرْضِ وَقُولِي:
لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ فَارْحَمِ ذُنُوبِي وَفَاقِي وَكَبُوتِي لِوَجْهِهِ.

وَاجْهَدِي أَنْ تَسِيحَ عَيْنَاكَ وَلَوْ مِقْدَارَ رَأْسِ الذُّبَابِ دُمُوعاً فَإِنَّهُ آيَةٌ إِجَابَةٌ هَذَا الدُّعَاءِ حُرْقَةُ الْقَلْبِ وَانْسِكَابُ الْعَبْرَةِ، فَاحْفَظِي مَا عَلَّمْتِكِ ثُمَّ احْذَرِي أَنْ يَخْرُجَ عَنْ يَدَيْكَ إِلَى يَدِ غَيْرِكِ مِمَّنْ يَدْعُو بِهِ لِغَيْرِكِ حَتَّىٰ فَإِنَّهُ دُعَاءٌ شَرِيفٌ وَفِيهِ اسْمُ اللَّهِ الْأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ وَأَعْطَىٰ وَلَوْ أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا وَالْبِحَارَ بِأَجْمَعِهَا مِنْ دُونِهَا وَكَانَ ذَلِكَ كُلُّهُ بَيْنَكَ وَبَيْنَ حَاجَتِكَ يُسَهِّلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْوُصُولَ إِلَىٰ مَا تُرِيدِينَ وَأَعْطَاكَ طَلِبَتِكَ وَقَضَىٰ لَكَ حَاجَتَكَ وَبَلَّغَكَ أَمَانِكَ، وَلِكُلِّ مَنْ دَعَا بِهَذَا الدُّعَاءِ الْإِجَابَةُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَىٰ ذِكْرًا كَانَ أَوْ أَنْثَىٰ وَلَوْ أَنَّ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ أَعْدَاءُ لَوْلَدِكَ لَكَفَاكَ اللَّهُ مَوْتَهُمْ وَأَخْرَسَ عَنْكَ أَلْسِنَتَهُمْ وَذَلَّلَ لَكَ رِقَابَهُمْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

قَالَتْ أُمُّ دَاوُدَ: فَكَتَبَ لِي هَذَا الدُّعَاءَ وَانصَرَفْتُ مَغْزَلِي وَدَخَلَ شَهْرُ رَجَبٍ فَتَوَخَّيْتُ الْإِيَّامَ وَصُمْتُهَا وَدَعَوْتُ كَمَا أَمَرَنِي وَصَلَّيْتُ الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ الْآخِرَةَ وَأَفْطَرْتُ ثُمَّ صَلَّيْتُ مِنَ اللَّيْلِ مَا سَنَعَ لِي مُرْتَبٌ (وَبَيْتٌ) فِي لَيْلِي وَرَأَيْتُ فِي نَوْمِي كَمَا صَلَّيْتُ عَلَيْهِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ وَالْأَنْبِيَاءِ وَالشُّهَدَاءِ وَالْأَبْدَالِ وَالْعِبَادِ وَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَإِذَا هُوَ يَقُولُ لِي: يَا بِنْتِيَّةُ يَا أُمَّ دَاوُدَ أَبْشِرِي فَكُلُّ مَنْ تَرِينَ أَعْوَانِكَ وَإِخْوَانِكَ وَشَفَعَائِكَ وَكُلُّ مَنْ تَرِينَ يَسْتَغْفِرُونَ لَكَ وَيُبَشِّرُونَكَ بِبُحْجِ حَاجَتِكَ فَأَبْشِرِي بِمَغْفَرَةِ اللَّهِ وَرِضَاوَانِهِ فَجُرَيْتِ خَيْرًا عَنْ نَفْسِكَ وَأَبْشِرِي بِحِفْظِ اللَّهِ لَوْلَدِكَ وَرَدَّهُ عَلَيْكَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

قَالَتْ أُمُّ دَاوُدَ: فَانْتَهَيْتُ عَنْ نَوْمِي، فَوَ اللَّهِ مَا مَكَّثْتُ بَعْدَ ذَلِكَ إِلَّا مِقْدَارَ مَسَافَةِ الطَّرِيقِ مِنَ الْعِرَاقِ لِلرَّاكِبِ الْمُجِدِّ الْمُسْرِعِ حَتَّىٰ قَدِمَ عَلَيَّ دَاوُدُ فَقَالَ: يَا أُمَّاهُ إِنِّي لَمُحْتَبَسٌ بِالْعِرَاقِ فِي أَضْيَقِ السَّمْحَابِسِ وَعَلَيَّ ثِقَلُ الْحَدِيدِ وَأَنَا فِي حَالِ الْيَأْسِ مِنَ الْخِلَاصِ إِذْ نَمْتُ فِي لَيْلَةِ النُّصْفِ مِنْ رَجَبٍ فَرَأَيْتُ الدُّنْيَا قَدْ خُفِضَتْ لِي حَتَّىٰ رَأَيْتُكَ فِي

حَصِيرٍ فِي صَلَاتِكَ وَحَوْلِكَ رِجَالٌ، رُوُسُهُمْ فِي السَّمَاءِ وَأَرْجُلُهُمْ فِي الْأَرْضِ، عَلَيهِمْ ثِيَابٌ خَضْرَاءُ يُسَبِّحُونَ مِنْ حَوْلِكَ، وَقَالَ قَائِلٌ جَمِيلُ الرَّجَةِ حَلِيَّةُ النَّبِيِّ ﷺ نَظِيفُ الثُّوبِ طَيِّبُ الرَّيْحِ حَسَنُ الْكَلَامِ فَقَالَ: يَا ابْنَ الْعَجُوزِ الصَّالِحَةِ، أَبَشِرْ فَقَدْ أَجَابَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ دُعَاءَ أُمَّكَ، فَانْتَهَتْ فِإِذَا أَنَا بِرَسُولِ أَبِي الدَّوَانِقِيِّ فَأَدْخَلْتِ عَلَيْهِ مِنَ اللَّيْلِ فَأَمَرَ بِفَكَ حَدِيدِي وَالْإِحْسَانَ إِلَيَّ وَأَمَرَ لِي بِعَشْرَةِ آلَافٍ دِرْهَمٍ وَأَنْ أُحْمَلَ عَلَى نَجِيبٍ وَأُسْتَسْعَى بِأَشَدِّ السَّرِيرِ، فَأَسْرَعْتُ حَتَّى دَخَلْتُ إِلَى الْمَدِينَةِ.

قَالَتْ أُمُّ دَاوُدَ: فَضَيْتُ بِهِ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَحَدَّثَهُ بِحَدِيثِهِ فَقَالَ لَهُ الصَّادِقُ ﷺ: إِنَّ أَبَا الدَّوَانِقِيِّ رَأَى فِي النَّوْمِ عَلَيَّ ﷺ يَقُولُ لَهُ: أَطْلِقْ وَلَدِي وَإِلَّا لَأَلْقَيْتَكَ فِي النَّارِ، وَرَأَى كَأَنَّ تَحْتَهُ قَدَمَيْهِ النَّبْرَانَ، فَاسْتَيْقَظَ وَقَدْ سَقَطَ فِي يَدِهِ فَأَطْلَقَكَ.

حدیث ام‌داود و عمل او

فاطمه دختر عبدالله بن ابراهیم بن الحسین می‌گوید:

وقتی ابوالدوانیق (منصور دانیقی) عبدالله و دو فرزندش محمد و ابراهیم را کشت پسر دود بن حسین را به همراه پسران عمویش حسنین (فرزندان امام حسن علیه السلام) با غل و زنجیر به عراق فرستاد پس مدتی از من پنهان و آنجا زندان بودند و هیچ‌گونه خبری از آنها نداشتم و من خدا را می‌خواندم و با تضرع و زاری آزادی آنها را می‌خواستم، و از برادرانم که از زهد و عبادت و کوشای در عبادت بودند کمک می‌طلبیدم و از آنان می‌خواستم که از خداوند بخواهند قبل از مردنم، من و فرزندم را به هم برسانند، آنها هم هیچ‌گونه کوتاهی در این کار نمی‌کردند، گاهی خبر می‌رسید او کشته شده، و عده‌ای می‌گفتند: نه بر روی او و پسر عموهایش استوانه‌ای ساخته‌اند! و این مصیبت بر من بزرگ آمد و اندوهم فراوان گشت و برای دعا و خواسته‌ام اجابتی نمی‌دیدم پس در اثر این حزن و اندوه، توان و امیدم کم، و سن هم بالا رفته و استخوانم پوک و نازک شد و به‌جهت ناتوانی و ضعف و تمام‌شدن عمرم از دیدار

فرزندم مایوس شدم تا روزی خدمت امام جعفر صادق علیه السلام که خود بیمار بود رسیدم، وقتی حال او را جویا شدم و برای او دعا کردم و خواستم برگردم به من فرمود: ای ام داود، از داود چه خبر داری؟ - و امام صادق علیه السلام را خودم از شیر داود شیر داده بودم - وقتی نام او را مطرح کرد به گریه آمدم و گفتم: فدایت گردم، کجاست داود؟! داود در عراق به زندان است و هیچ خبری از او ندارم و از دیدارش مایوس شدم و شوق زیادی به او دارم و بسیار بر او اندوهگین هستم و از شما می‌خواهم او را دعا کنید چون او برادر رضاعی و هم شیر شماست.

فاطمه، ام داود می‌گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود: ای ام داود، کجایی از دعایی که باعث گشایش کار و جواب و نجات تو می‌شود، و آن دعایی است که خداوند درهای آسمان را به سبب آن باز می‌کند و فرشتگان به دیدار او می‌آیند و او را به اجابت مژده بدهند، و آن دعای مستجابی است که از خداوند پنهان نمی‌ماند و برای صاحب این دعا ثوابی غیر از بهشت نزد خداوند تبارک و تعالی نیست.

ام داود می‌گوید: گفتم: ای پسر پاکان و راستگویان، این دعا چگونه است؟ فرمود: ای ام داود، این ماه حرام، رجب نزدیک شده است و آن ماه پربرکت و بسیار محترم است و دعا در آن مستجاب است پس سه روز سیزده و چهارده و پانزدهم از رجب را که «ایام البیض»^۱ است روزه بگیر و هنگام زوال (ظهر) پانزدهم غسل نما و هشت رکعت نماز^۲ با کمال آرامش و بدون عجله بیاور و رکوع و سجده و قنوت نیکو داشته باش و در رکعت اول سوره «حمد» و «قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ» و در رکعت دوم «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» بخوان و در شش رکعت باقی مانده از هر سوره کوتاه که دوست داشتی بیاور پس نماز ظهر را انجام بده و بعد از نماز ظهر هشت رکعت با

۱. «ایام البیض» روزهای ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ هر ماه می‌باشد که در حقیقت شب‌های بیض (سفید) بوده است که به جای «لیالی» (شب‌ها) آیام (روزها) آورده شده است. این شب‌ها را سفید می‌نامند چون در این شب‌ها ماه، از اول شب که طلوع می‌کند تا آخر شب در آسمان هست.

۲. چهار تا نماز دو رکعتی.

رکوع و سجده و قنوت نیکو بیاور؛ و باید نمازت در پاکیزه‌ترین لباس‌هایت و در اتاق نظیف و حصیر و سجاده تمیز باشد، و بوی خوش استعمال کن که فرشتگان آن را دوست دارند، و کوشش کن کسی بر تو وارد نشود که با تو سخن گوید یا مشغولت کند.^۱ - مرحوم شیخ صدوق^ع می‌فرماید: البته بقیه آنچه از دعا باشد در کتاب «عمل السنة» آورده شده و در این‌جا نیاوردم، هر که خواسته باشد بنویسد، باید از کتاب «عمل السنة» بنویسد...

پس زمانی که از دعا فارغ شدی بر روی زمین سجده کن و گونه‌هایت را روی زمین بگذار و بگو: «لَكَ سَجْدَةٌ وَ بِكَ أَمْنٌ فَارْحَمْ ذَلِي وَ فَاقْتِي وَ كَبُوتِي لَوْجَهِي، خدایا برای تو سجده کردم و به تو ایمان آوردم پس به ذلت و بیچارگی و به رو درافتادند رحم کن».

و کوشش کن که چشمانت اگر چه به مقدار سر مگسی باشد اشک بریزد که علامت و نشانه اجابت این دعا سوز دل و ریزش اشک است، و این دعا را حفظ کن و بهره‌یز از این که این دعا به دست کسی برسد که خدا را به آن به ناحق بخواند چون آن دعای شریفی است و در آن اسم الله الاعظم است، هر گاه خدا به آن خوانده شود جواب بدهد و عطا بکند، و اگر تمام آسمان‌ها و زمین بسته و تمام دریاها کنار آن قرار گیرد و تمام اینها بین تو و حاجتت باشد خداوند رسیدن به آنچه را می‌خواهی آسان می‌گرداند و خواسته‌تو را عطا می‌کند و حاجتت را بر آورده و به آرزوهایت می‌رساند، و هر زن و مردی که این دعا را بخواند خداوند دعایش را اجابت کند.

و اگر جن و انس دشمن فرزند تو باشند رنج و سختی آنها را خداوند کفایت می‌کند و زبان آنها را به تو می‌بندد و آنها را نسبت به تو رام می‌کند ان شاء الله.
ام‌داود می‌گوید: این دعا را برای من نوشت و به خانه برگشتم و ماه رجب رسید و

۱. برای آوردن اعمال ام‌داود می‌توانید به مفاتیح الجنان قسمت اعمال نیمه رجب مراجعه کنید.

آن ایام را قصد کردم و روزه گرفتم و به آنچه مرا دستور فرموده بود دعا کردم، و نماز مغرب و عشا را خواندم و افطار کردم بعد، آنچه توانستم در شب، نماز خواندم و شب را خوابیدم. در خواب ملائکه و انبیا و شهداء و ابدال و زهادی را که صلوات بر آنان داشتیم دیدم و پیامبر ﷺ را در خواب دیدم که می فرمود: ای دختر، ای ام داود بشارت باد تو را، تمام کسانی را که می بینی کمک کنندگان و برادران و شفیعانت می باشند و هر کسی را که می بینی برای تو استغفار می کنند و تو را به برآمدن حاجت بشارت می دهند پس مژده باد تو را به مغفرت و رضوان خداوندی و بهترین جزای خیر به تو داده شود، و مژده باد تو را که خداوند فرزندت را حفظ می کند و به تو بر می گرداند **إِنْ شَاءَ اللَّهُ**^۱.

ام داود می گوید: از خواب بیدار شدم، به خدا قسم درنگ نکردم مگر به مقدار مسافت راه از عراق که یک سواره تندر و حرکت کند تا آن که داود بر من وارد شد، پس گفت:

ای مادر، من در بدترین زندان عراق در غل و زنجیر بودم و از آزادی خود مأیوس بودم تا در شب نیمه رجب خوابیدم، دنیا را در خواب هموار دیدم تا تو را بر روی سجاده نمازت دیدم که در اطراف تو مردانی بودند سرشان در آسمان و پایشان در زمین و بر اندامشان لباس سبز رنگ بود، در اطراف تو تسبیح می کردند و یک گوینده زیباچهره ای به آراستگی پیامبر ﷺ با لباسی نظیف و خوشبو و با بیانی نیکو می گفت: ای پسر پیرزن نیکوکار، تو را بشارت باد که خدا دعای مادرت را مستجاب کرد.

پس بیدار شدم؛ ناگهان فرستاده ابوالدوانیق آمد و مرا شبانه نزد او بردند، او دستور داد زنجیرم را باز کرده و به من احسان کنند، و فرمان داد که ده هزار درهم به من دادند و بر بهترین شتر سوار کرده و به تمام سرعت راندند تا با شتاب به مدینه رسیدم.

۱. این خود خبر غیبی بود که داود زنده است و همان طور هم شد.

ام داود می گوید: او را به محضر امام صادق علیه السلام بردم، سلام کرد و جریان را به او گزارش داد.

امام صادق علیه السلام به او فرمود:

ابوالدوانیق، علی علیه السلام را در خواب دید که به او می فرمود: فرزندم را آزاد کن وگرنه تو را در آتش می اندازم، و او در زیر پایش آتش را دید، بیدار شد و از کرده خود پشیمان شد و تو را رها کرد.

۱۵ . حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَعْفَرُ بْنُ نَعِيمِ الْحَاجِمُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِدْرِيسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مِهْرَانَ وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْوَرَّاقُ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ الْهَيْثَمِ بْنِ أَبِي مَسْرُوقٍ النَّهْدِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مِهْرَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ أَبِيهِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام قَالَ: مَنْ صَامَ يَوْمًا مِنْ رَجَبٍ فِي أَوَّلِهِ أَوْ فِي وَسْطِهِ أَوْ فِي آخِرِهِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ.

وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ فِي أَوَّلِهِ وَثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي وَسْطِهِ وَثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي آخِرِهِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ.

وَمَنْ أَحْيَا لَيْلَةً مِنْ لَيَالِي رَجَبٍ أَعْتَقَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ وَقَبِلَ شَفَاعَتَهُ فِي سَبْعِينَ أَلْفَ رَجُلٍ مِنَ الْمُذْنِبِينَ.

وَمَنْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فِي رَجَبٍ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ أَكْرَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الْجَنَّةِ مِنَ الثَّوَابِ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبٍ بَشَرٍ.

☐ سفیان ثوری می گوید: جعفر بن محمد الصادق از پدرش محمد بن علی از پدرش علی بن حسین از پدرش امام حسین از برادرش حسن بن علی از علی بن ابی طالب علیه السلام برای من گفت:

هر کس یک روز از ماه رجب در اول یا وسط یا آخر آن را روزه بگیرد گناه گذشته و آینده او آمرزیده شود.

و هر کس سه روز از اول رجب و سه روز در وسط آن و سه روز در آخر ماه روزه بگیرد گناه گذشته و آینده او آمرزیده شود.

و هر کس شبی از شب‌های ماه رجب را زنده نگه دارد خداوند او را از آتش جهنم نجات می‌دهد و شفاعت او را برای هفتاد هزار گناه کار قبول می‌کند.

و هر کس در ماه رجب صدقه‌ای خالصانه برای خدا بدهد خداوند روز قیامت در بهشت ثوابی به او عطا کند که هیچ چشمی ندیده و هیچ گوشی نشنیده و به قلب هیچ بشری خطور نکرده باشد.

۱۶ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ عِمْرَانَ الدُّقَائِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ النَّخَعِيُّ عَنْ عَمِّهِ الْحُسَيْنِ بْنِ يَزِيدِ السُّوَلِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ الْفَقِيهَ يَقُولُ: وَاللَّهِ مَا رَأَيْتُ عَيْنِي أَفْضَلَ مِنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ زُهَدًا وَفَضْلًا وَعِبَادَةً وَوَرَعًا فَكُنْتُ أَقْصِدُهُ فَيَكْرِمُنِي وَيَقْبِلُ عَلَيَّ.

فَقُلْتُ لَهُ: يَوْمًا يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، مَا ثَوَابٌ مِنْ صَامٍ يَوْمًا مِنْ رَجَبٍ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا؟
قَالَ: وَكَانَ وَاللَّهِ إِذَا قَالَ صَدَقَ، حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
مَنْ صَامَ يَوْمًا مِنْ رَجَبٍ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ.

فَقُلْتُ لَهُ: يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، مَا ثَوَابٌ مِنْ صَامٍ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ؟
قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَامَ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ
إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ.

حسین بن یزید نوفلی می‌گوید: از مالک بن انس فقیه (اهل سنت) شنیدم می‌گفت: به‌خدا قسم زاهدتر و بافضیلت‌تر و عابدتر و پرهیزکارتر از جعفر بن

محمد ﷺ ندیدم، من محضر او می‌رسیدم و او هم مرا اکرام و توجه به من می‌کرد، پس روزی به او گفتم: یا ابن رسول الله، هر کس از سر اخلاص و ایمان یک روز از ماه رجب را روزه بدارد چه ثوابی دارد؟ (و به خدا قسم هر چه می‌فرمود راست بود).

فرمود: پدرم از پدرش از جدش مرا حدیث کرد که پیامبر ﷺ فرمود: هر که یک روز از رجب را از سر اخلاص و ایمان روزه بگیرد گناه او آمرزیده شود.

من گفتم: یا ابن رسول الله، پس هر که یک روز از شعبان را روزه بگیرد چه ثواب دارد؟

فرمود: پدرم از پدرش از جدش مرا حدیث کرد که پیامبر ﷺ فرمود: هر که یک روز از شعبان را از سر ایمان و اخلاص روزه بگیرد آمرزیده شود.

۱۷ . حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّسُولِ النَّيْسَابُورِيُّ الْعَطَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ قُتَيْبَةَ النَّيْسَابُورِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمْدَانُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ نَعْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ طَائِيٍّ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ ﷺ قَالَ: مَنْ صَامَ سَبْعَةً وَعِشْرِينَ مِنْ رَجَبٍ كَتَبَ لَهُ أَجْرُ صِيَامِ سَبْعِينَ سَنَةً.^۲

عبدالله بن طائی می‌گوید: امام صادق ﷺ فرمود: هر کس بیست و هفت روز از ماه رجب را روزه بدارد برای او پاداش هفتاد سال روزه نوشته می‌شود.^۳

۱ . البته این اکرام و احترام از خلق نیکوی امام ﷺ است نه برای لیاقت طرف مقابل، و شاید برای اتمام حجت بر او باشد!

۲ . روی الشیخ الحرّ العاملی ﷺ هذه الرواية في كتاب وسائل الشيعة بهذا اللفظ: مَنْ صَامَ يَوْمَ سَبْعَةٍ وَعِشْرِينَ مِنْ رَجَبٍ....

۳ . در کتاب وسائل النجفة همین حدیث به این عبارت آمده است: هر که روز بیست و هفتم از رجب را روزه بگیرد... وسائل الشيعة: ۳/۳۳۰/۷.

۱۸ . حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ تَمِيمٍ الْقَزْوِينِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَنْصَارِيُّ عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ صَالِحِ الْهَزْرَوِيِّ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ مُوسَى الرُّضَائِيِّ: مَنْ صَامَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ رَجَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ.

وَمَنْ صَامَ يَوْمَيْنِ مِنْ رَجَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ.

وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَرْضَاهُ وَأَرْضَى عَنْهُ خُصْمَاءَهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ.

وَمَنْ صَامَ سَبْعَةَ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ فُتِحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ بِرُوحِهِ إِذَا مَاتَ حَتَّى يَصِلَ إِلَى الْمَلَكُوتِ الْأَعْلَى.

وَمَنْ صَامَ ثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ مِنْ رَجَبٍ فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ.

وَمَنْ صَامَ مِنْ رَجَبٍ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا قَضَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ كُلَّ حَاجَةٍ إِلَّا أَنْ يَسْأَلَهُ فِي مَأْتَمٍ أَوْ فِي قَطِيعَةٍ رَجِمَ.

وَمَنْ صَامَ شَهْرَ رَجَبٍ كُلَّهُ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ وَأَعْتَقَ مِنَ النَّارِ وَأَدْخَلَ الْجَنَّةَ مَعَ الْمُصْطَفَيْنِ الْأَخْيَارِ.

مرکز تحقیقات کامیاب علوم اسلامی

تَمَّ كِتَابُ فَضَائِلِ رَجَبٍ بِحَمْدِ اللَّهِ وَنِعْمَتِهِ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَسَلَّمَ.

☐ عبدالسلام بن صالح هَزْرَوِي می گوید: امام علی بن موسی الرضائی^ع فرمود: هر کس روز اول ماه رجب را روزه بگیرد روزی که در محضر خداوند (قیامت) بیاید خدا از او خوشنود باشد.

و هر کس دو روز از رجب را روزه بگیرد خداوند از او خوشنود باشد در روزی که او را ملاقات کند.

و هر کس سه روز از رجب را روزه بگیرد روزی که به محضر خداوند بیاید خداوند از او خوشنود باشد و او را خوشنود گرداند و دشمنانش را از او راضی گرداند.

و هر کس هفت روز از رجب را روزه بگیرد هنگام مرگش درهای هفت آسمان باز می شود تا روح او به ملکوت اعلیٰ برسد.

و هر کس هشت روز از رجب را روزه بگیرد درهای هشت گانه بهشت بر او باز می شود.

و هر کس پانزده روز از ماه رجب را روزه بگیرد خداوند تمام حاجات او را برآورده کند مگر خواسته او نامشروع یا به قطع رحم باشد.

و هر کس تمام ماه رجب را روزه بگیرد از گناهان بیرون آید مثل روزی که مادرش او را به دنیا آورده است و از آتش جهنم آزاد می شود و همراه برگزیدگان و خوبان به بهشت درآید.

مجلس شورای اسلامی ایران

ماه شعبان

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

کتاب فضائل شعبان

۱۹. أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ الْفَقِيهُ أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ بَابُويَةَ عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا

أَبِي عليه السلام عَنْ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَيْسَى بْنِ عُيَيْبٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ فَضْلِ الْهَاشِمِيِّ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عليه السلام قَالَ: صِيَامُ شَهْرِ رَمَضَانَ دُخْرٌ لِلْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَا مِنْ عَبْدٍ يُكْتَبُ الصِّيَامُ فِي شَعْبَانَ إِلَّا أَصْلَحَ اللَّهُ أَمْرَ مَعِيشَتِهِ وَكَفَاهُ شَرَّ عَدُوِّهِ وَإِنَّ أَدْنَى مَا يَكُونُ لِمَنْ يَصُومُ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ أَنْ تَحِبَّ لَهُ الْجَنَّةُ.

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

کتاب فضائل ماه شعبان

عبدالله بن فضل هاشمی گوید: امام جعفر بن محمد الصادق عليه السلام فرمود:

روزه ماه رمضان اندوخته‌ای برای بنده در روز قیامت است و هیچ بنده‌ای نیست که در ماه شعبان زیاد روزه بگیرد مگر آن‌که خداوند متعال برنامه معیشتی و زندگی او را هموار و اصلاح، و شر دشمنش را از او باز می‌دارد و کم‌ترین چیز برای کسی که یک روز از شعبان را روزه بگیرد آن‌که بهشت بر او واجب می‌شود.

۲۰. حَدَّثَنَا أَبُو عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْكُوفِيِّ عَنْ نَصْرِ بْنِ

شُرَاجِمَ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَسْعُودِيِّ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ يَزِيدَ الْغُرَنِيِّ قَالَ: قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عليه السلام: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِيهِ عَنِ جَدِّهِ عليه السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله:

شَعْبَانَ شَهْرِي وَشَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ فَمَنْ صَامَ يَوْمًا مِنْ شَهْرِي كُنْتُ شَفِيعَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

وَمَنْ صَامَ يَوْمَيْنِ مِنْ شَهْرِي غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ.

وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ شَهْرِي قِيلَ لَهُ: اسْتَأْنِبِ الْعَمَلَ.

وَمَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ يَحْفَظُ فَرْجَهُ وَلِسَانَهُ وَكَفَّ أَذَاهُ عَنِ النَّاسِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْهَا وَمَا تَأَخَّرَ وَأَعْتَقَهُ مِنَ النَّارِ وَأَحْلَهُ دَارَ الْقَرَارِ وَقِيلَ شَفَاعَتُهُ فِي عَدَدِ رَمَلٍ عَالِجٍ مِنْ مُذْنِبِي أَهْلِ التَّوْحِيدِ.

علاء بن یزید عُرْنی می گوید: امام جعفر بن محمد الصادق علیه السلام فرمود: پدرم از پدرش از جدش مرا حدیث کرد که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

شعبان ماه من و رمضان ماه خداست پس هر کس یک روز از ماه مرا روزه بگیرد روزگار قیامت من شفیع او خواهم بود.

و هر کس دو روز از ماه من را روزه بگیرد گناه گذشته و آینده او را خداوند بیامرزد.

مرکز تحقیقات کامیون علوم اسلامی

و هر کس سه روز از ماه مرا روزه بگیرد به او گفته می شود: عمل را از سر بگیر. و هر کس ماه رمضان را روزه بدارد در حالی که عورت و زبانش را نگه دارد و آزارش را از مردم بردارد، خداوند متعال گناه گذشته و آینده او را بیامرزد و او را از آتش جهنم آزاد کند، و او را در خانه جاودانه بهشت جا بدهد، و شفاعت او را به تعداد یک توده ای از ریگ، برای گناهکاران اهل توحید (مسلمانان) قبول می کند.

۲۱. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الطَّلِقَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ قَالَ:

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ مَوْسَى الرِّضَا عليه السلام يَقُولُ:

مَنْ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي شَعْبَانَ سَبْعِينَ مَرَّةً غَفَرَ اللَّهُ ذُنُوبَهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ عَدَدِ النُّجُومِ.

□ حسن بن علی بن فضال می‌گوید: از علی بن موسی الرضا علیه السلام شنیدم می‌فرمود: هر که در ماه شعبان هفتاد بار از خداوند تبارک و تعالی طلب آمرزش کند خداوند گناه او را بیامزد اگر چه به تعداد ستارگان باشد.

۲۲. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: سَأَلْتُ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرَّضَا علیه السلام عَنْ لَيْلَةِ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ؟ قَالَ: هِيَ لَيْلَةٌ يُعْتَقُ اللَّهُ فِيهَا الرَّقَابَ مِنَ النَّارِ، وَيَغْفِرُ الذُّنُوبَ فِيهَا. قُلْتُ: هَلْ جُعِلَ فِيهَا صَلَاةٌ زِيَادَةً عَلَى سَائِرِ اللَّيَالِي؟ فَقَالَ: لَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ مُوَظَّفٌ وَلَكِنْ إِنْ أَحْبَبْتَ أَنْ تُطَوِّعَ فِيهَا بِشَيْءٍ فَعَلَيْكَ بِصَلَاةِ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَأَكْثَرِ فِيهَا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَمِنَ الْإِسْتِغْفَارِ وَالِدُعَاءِ فَإِنَّ أَبِي علیه السلام كَانَ يَقُولُ: الدُّعَاءُ فِيهَا مُسْتَجَابٌ.

قُلْتُ لَهُ: إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ: إِنَّهَا لَيْلَةُ الصُّكَاكِ. فَقَالَ علیه السلام: تِلْكَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ.

□ حسن بن علی بن فضال می‌گوید: از علی بن موسی الرضا علیه السلام راجع به شب نیمه شعبان پرسیدم؟

فرمود: آن شبی است که خداوند متعال بندگان را از آتش آزاد می‌کند، و گناهان را آن شب بیامزد.

عرض کردم: آیا نسبت به سایر شب‌ها نماز بیش‌تر قرار داده شده است؟ فرمود: چیزی به‌عنوان وجوب در آن شب نیست، ولی اگر دوست داری داوطلبانه عملی داشته باشی پس بر تو باد به نماز جعفر بن ابی‌طالب علیه السلام، و در آن شب ذکر و استغفار و دعا زیاد بیاور که پدرم همیشه می‌فرمود: دعا در آن شب مستجاب است. عرض کردم: مردم می‌گویند: آن شب، شب گرفتن حواله و برات است. امام رضا علیه السلام فرمود: گرفتن برات در شب قدر ماه رمضان است.

۲۳. حَدَّثَنَا أَبِي ع قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِدْرِيسَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ وَهَبِ بْنِ وَهَبٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ: كَانَ عَلِيُّ ع يُعْجِبُهُ أَنْ يُفْرَغَ نَفْسُهُ أَرْبَعَ لَيَالٍ مِنَ السَّنَةِ: أَوَّلَ لَيْلَةٍ مِنْ رَجَبٍ، وَلَيْلَةَ النَّحْرِ، وَلَيْلَةَ الْفِطْرِ، وَلَيْلَةَ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ.

☐ وهب بن وهب می گوید: امام جعفر صادق ع از پدرش امام باقر العلوم ع نقل می کند که فرمود:

همواره علی ع چهار شب از سال را دوست می داشت که خود را از هر کاری فارغ کند (برای شب زنده داری): شب اول ماه رجب، شب عید قربان، شب عید فطر و شب نیمه ماه شعبان.

۲۴. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَحْمَدَ الْمُعَادِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ الْمَرْوِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمِ الْوَاسِطِيُّ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَمَّا بِنُ السَّائِبِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص وَقَدْ تَذَاكَرُوا عِنْدَهُ فَضَائِلَ شَعْبَانَ، فَقَالَ: شَهْرٌ شَرِيفٌ وَهُوَ شَهْرِي، وَحَمَلَةُ الْعَرْشِ تُعَظَّمُهُ وَتَعْرِفُ حَقَّهُ وَهُوَ شَهْرٌ يَزَادُ فِيهِ أَرْزَاقُ الْمُؤْمِنِينَ، وَهُوَ شَهْرُ الْعَمَلِ فِيهِ يُضَاعَفُ الْحَسَنَةُ بِسَبْعِينَ، وَالسَّيِّئَةُ مَحْطُوطَةٌ، وَالذَّنْبُ مَغْفُورٌ، وَالْحَسَنَةُ مَقْبُولَةٌ، وَالْجَبَّارُ جَلَّ جَلَالُهُ يُبَاهِي فِيهِ بِعِبَادِهِ، وَيَنْظُرُ إِلَى صِيَامِهِ وَصَوَامِهِ وَقَوَامِهِ وَقِيَامِهِ قِيَاهِي بِهِ حَمَلَةُ الْعَرْشِ.

فَقَامَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ع فَقَالَ: يَا أَبَتُ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ، صِفْ لَنَا شَيْئاً مِنْ فَضَائِلِهِ لِيَزِدَادَ رَغْبَتِي فِي صِيَامِهِ وَقِيَامِهِ وَلِنَجْتَهِدَ لِلْجَلِيلِ عَزَّ وَجَلَّ فِيهِ.

فَقَالَ النَّبِيُّ ص: مَنْ صَامَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ سَبْعِينَ حَسَنَةً تَعْدِلُ عِبَادَةَ سَنَةٍ.

وَمَنْ صَامَ يَوْمَيْنِ مِنْ شَعْبَانَ حُطَّتْ عَنْهُ السَّيِّئَةُ الْمَوْقُوتَةُ.

وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ شَعْبَانَ رُفِعَ لَهُ سَبْعِينَ دَرَجَةً فِي الْجَنَانِ مِنْ دُرٍّ وَيَاقُوتٍ.
وَمَنْ صَامَ أَرْبَعَةَ أَيَّامٍ مِنْ شَعْبَانَ وَسَّعَ عَلَيْهِ فِي الرِّزْقِ.

وَمَنْ صَامَ خَمْسَةَ أَيَّامٍ مِنْ شَعْبَانَ حُبِّبَ إِلَى الْعِبَادِ.

وَمَنْ صَامَ سِتَّةَ أَيَّامٍ مِنْ شَعْبَانَ صُرِفَ عَنْهُ سَبْعُونَ لَوْناً مِنَ الْبَلَاءِ.

وَمَنْ صَامَ سَبْعَةَ أَيَّامٍ مِنْ شَعْبَانَ عَصِمَ مِنْ إِبْلِيسَ وَجُنُودِهِ دَهْرَهُ وَعُمُرَهُ.

وَمَنْ صَامَ ثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ مِنْ شَعْبَانَ لَمْ يَخْرُجَ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى يُسْقَى مِنْ حِيَاضِ الْقُدْسِ.

وَمَنْ صَامَ تِسْعَةَ أَيَّامٍ مِنْ شَعْبَانَ عَطَفَ عَلَيْهِ مُنْكَرٌ وَتَكْوِيرٌ عِنْدَمَا يَسْأَلَانِهِ.

وَمَنْ صَامَ عَشْرَةَ أَيَّامٍ مِنْ شَعْبَانَ وَسَّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ قَبْرَهُ سَبْعِينَ ذِرَاعاً.

وَمَنْ صَامَ أَحَدَ عَشَرَ يَوْماً مِنْ شَعْبَانَ ضُرِبَ عَلَى قَبْرِهِ إِحْدَى عَشْرَةَ مَنَارَةً مِنْ نُورٍ.

وَمَنْ صَامَ اثْنَيْ عَشَرَ يَوْماً مِنْ شَعْبَانَ زَارَهُ فِي قَبْرِهِ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ إِلَى

التَّفْخِ فِي الصُّورِ.

وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ عَشَرَ يَوْماً مِنْ شَعْبَانَ اسْتَفْتَرَتْ لَهُ مَلَائِكَةٌ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ.

وَمَنْ صَامَ أَرْبَعَةَ عَشَرَ يَوْماً مِنْ شَعْبَانَ أَلْهَمَتِ الدَّوَابُّ وَالسَّبَاعُ حَتَّى الْحَيَاتَانِ فِي

الْبُحُورِ أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لَهُ.

وَمَنْ صَامَ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْماً مِنْ شَعْبَانَ نَادَاهُ رَبُّ الْعِزَّةِ: لَا أَحْرَقُكَ بِالنَّارِ.

وَمَنْ صَامَ سِتَّةَ عَشَرَ يَوْماً مِنْ شَعْبَانَ أَطْفِئَ عَنْهُ سَبْعُونَ بَحْراً مِنَ النَّارِ.

وَمَنْ صَامَ سَبْعَةَ عَشَرَ يَوْماً مِنْ شَعْبَانَ أُغْلِقَتْ عَنْهُ أَبْوَابُ النَّارِ كُلُّهَا.

وَمَنْ صَامَ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ يَوْماً مِنْ شَعْبَانَ فَتَحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَانِ كُلُّهَا.

وَمَنْ صَامَ تِسْعَةَ عَشَرَ يَوْماً مِنْ شَعْبَانَ أُعْطِيَ سَبْعِينَ أَلْفَ قَصْرِ مِنَ الْجَنَانِ مِنْ دُرٍّ

وَيَاقُوتٍ.

وَمَنْ صَامَ عِشْرِينَ يَوْماً مِنْ شَعْبَانَ زُوِّجَ سَبْعِينَ أَلْفَ زَوْجَةٍ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ.

وَمَنْ صَامَ أَحَدَ وَعِشْرِينَ يَوْماً مِنْ شَعْبَانَ رَحَّبَتْ لَهُ الْمَلَائِكَةُ وَمَسَّحَتْهُ بِأَجْنِحَتِهَا.

وَمَنْ صَامَ اثْنَيْنِ وَعِشْرِينَ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ كُتِبَ سَبْعِينَ حُلَّةً مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ.
وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةً وَعِشْرِينَ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ أَتَى بِدَائِهِ مِنْ نُورٍ حِينَ [عِنْدًا] خُرُوجِهِ
مِنْ قَبْرِهِ فَيُرَكَّبُهَا طَيَّارًا إِلَى الْجَنَّةِ.

وَمَنْ صَامَ أَرْبَعَةً وَعِشْرِينَ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ أُعْطِيَ بَرَاءَةً مِنَ النَّفَاقِ.
وَمَنْ صَامَ خَمْسَةً وَعِشْرِينَ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ شَفَّعَ فِي سَبْعِينَ أَلْفًا مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ.
وَمَنْ صَامَ سِتَّةً وَعِشْرِينَ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ جِوَازًا عَلَى الصَّرَاطِ.
وَمَنْ صَامَ سَبْعَةً وَعِشْرِينَ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ كُتِبَ لَهُ بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ.
وَمَنْ صَامَ ثَمَانِيَةً وَعِشْرِينَ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ مُهْتَلِّمٌ وَجْهَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.
وَمَنْ صَامَ تِسْعَةً وَعِشْرِينَ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ نَالَ رِضْوَانَ اللَّهِ الْأَكْبَرَ.
وَمَنْ صَامَ ثَلَاثِينَ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ نَادَاهُ جِبْرِئِيلُ مِنْ قُدَّامِ الْعَرْشِ: يَا هَذَا، إِسْتَأْنِفِ
الْعَمَلَ عَمَلًا جَدِيدًا فَقَدْ غَفِرَ لَكَ مَا مَضَى وَتَقَدَّمَ مِنْ ذُنُوبِكَ، وَالْجَلِيلُ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ:
لَوْ كَانَ ذُنُوبُكَ عَدَدَ نُجُومِ السَّمَاءِ وَقَطَرِ الْأَمْطَارِ وَوَرَقِ الْأَشْجَارِ وَعَدَدَ الرَّمْلِ وَالْغَرَى
وَأَيَّامِ الدُّنْيَا لَغَفَرْتُهَا لَكَ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ بَعْدَ صِيَامِكَ شَهْرِ شَعْبَانَ.
قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: هَذَا لِشَهْرِ شَعْبَانَ.

▣ ابن عباس می گوید: در محضر پیامبر ﷺ سخن از فضائل ماه شعبان به میان آمد،
فرمودند:

ماه بزرگی است و آن ماه من است، و حاملین عرش آن را بزرگ می شمارند و حق
آن را می شناسند.

و آن ماهی است که روزی مؤمنین در آن زیاد می شود.
و آن ماهی است که عمل خوب در آن هفتاد برابر می شود، و سیئات می ریزد و
گناه بخشیده و حسنات قبول می شود، و خداوند جبار - جل جلاله - در این ماه به
عبادت بندگانش مباحث می کند و به روزه و روزه داران و به قیام و قیام کنندگان نظر
می نماید و به بنده اش بر حاملین عرش مباحث می کند.

پس علی بن ابی طالب علیه السلام ایستاد و گفت: پدر و مادرم فدایت یا رسول الله، مقداری از فضائل شعبان را توصیف فرما تا این که در روزه و قیام آن رغبت کنیم و برای آن که در این ماه برای خداوند بزرگ در عبادت کوشا باشیم.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند هفتاد حسنه‌ای که برابر عبادت یک سال باشد برای او می‌نویسد.

و هر کس دو روز از ماه شعبان را روزه بگیرد گناه مهلک از او می‌ریزد.

و هر کس سه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند هفتاد درجه در بهشت از مروارید و یاقوت برای او بالا می‌برد.

و هر کس چهار روز از ماه شعبان را روزه بگیرد روزی او زیاد می‌شود.

و هر کس پنج روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند هفتاد نوع بلا از او برطرف می‌کند.

و هر کس هفت روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند او را در تمام عمر از ابلیس و لشکرش حفظ می‌کند.

و هر کس هشت روز از ماه شعبان را روزه بگیرد از دنیا بیرون نمی‌رود مگر آن که از حوض های پاک می‌نوشد.

و هر کس نه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد نکیر و منکر هنگام بازجوئیش بر او مهربانی می‌کنند.

و هر کس ده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند قبر او را هفتاد ذراع توسعه می‌دهد.

و هر کس یازده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد به روی قبر او یازده مناره از نور زده می‌شود.

و هر کس دوازده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد هزار فرشته تا دمیدن در صور در قبرش او را عیادت می‌کنند.

و هر کس سیزده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد فرشتگان هفت آسمان برای او استغفار می‌کنند.

و هر کس چهارده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد تمام جنبنندگان و درندگان حتی ماهیان در دریاها، الهام می‌شوند تا برایش استغفار کنند.

و هر کس پانزده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد پروردگار او را ندا می‌کند: من تو را به آتش نمی‌سوزانم.

و هر کس شانزده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد دریا از آتش بر او خاموش می‌شود.

و هر کس هفده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد تمام درهای آتش جهنم بر او بسته می‌شود.

و هر کس هیجده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد تمام درهای بهشت بر او باز می‌شود.

و هر کس نوزده روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد کاخ از مروارید و یاقوت در بهشت به او داده می‌شود.

و هر کس بیست روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد هزار زن از حورالعین به او تزویج می‌شود.

و هر کس بیست و یک روز از ماه شعبان را روزه بگیرد فرشتگان او را خوش آمد گویند و بال‌های خود را بر او می‌کشند.

و هر کس بیست و دو روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هفتاد لباس حریر و ابریشم بر او پوشانیده می‌شود.

و هر کس بیست و سه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد هنگام خروج از قبر مَرکیبی از نور برای او می‌آورند، آن را سوار می‌شود و به سوی بهشت پرواز می‌کند.

و هر کس بیست و چهار روز از ماه شعبان را روزه بگیرد پاکی و بیزاری از نفاق به او داده می‌شود.

و هر کس بیست و پنج روز از ماه شعبان را روزه بگیرد برای هفتاد هزار نفر از اهل توحید شفاعت می‌کنند.

و هر کس بیست و شش روز از ماه شعبان را روزه بگیرد خداوند گذشتن از پل قیامت را برایش می‌نویسد.

و هر کس بیست و هفت روز از ماه شعبان را روزه بگیرد دوری از آتش جهنم برایش نوشته می‌شود.

و هر کس بیست و هشت روز از ماه شعبان را روزه بگیرد روز قیامت صورت او می‌درخشد.

و هر کس بیست و نه روز از ماه شعبان را روزه بگیرد به رضوان و خوشنودی بزرگ خدا نائل می‌شود.

و هر کس سی روز از ماه شعبان را روزه بگیرد جبرئیل از جلوی عرش او را ندا می‌کنند: عمل جدید را از سر بگیر که گناهان گذشته‌ات را خداوند بخشید، و خداوند بزرگ می‌فرماید: اگر گناهانت به تعداد ستاره‌های آسمان و قطرات باران و برگ درختان و عدد ریگ‌ها و خاک زمین و روزهای دنیا باشد آن‌ها را برایت بخشیدم، و این کار بعد از روزه‌داری تو در ماه شعبان بر خدا سنگین نیست.

ابن عباس گفت: این ثواب برای ماه شعبان است.

۲۵. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى الْعَطَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ نَوْحِ بْنِ شُعَيْبِ النَّيْسَابُورِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الدَّهْقَانِيِّ عَنْ عُرْوَةَ ابْنِ أَخِي شُعَيْبِ الْعَقْرَقَوْنِيِّ عَنْ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَمِعْتُ الصَّادِقَ عليه السلام يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ عليهم السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَوْمًا لِأَصْحَابِهِ: أَيُّكُمْ يَصُومُ الدَّهْرَ؟

فَقَالَ سَلْمَانُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ.

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَأَيُّكُمْ يُحْيِي اللَّيْلَ؟

فَقَالَ سَلْمَانُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ.

قَالَ: فَأَيُّكُمْ يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ يَوْمٍ؟

فَقَالَ سَلْمَانُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ.

فَغَضِبَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ سَلْمَانَ رَجُلٌ مِنَ الْفَرَسِ يُرِيدُ أَنْ يَتَخَرَّجَ عَلَيْنَا مَعَايِرَ قُرَيْشٍ! قُلْتَ: أَيُّكُمْ يَصُومُ الدَّهْرَ؟ فَقَالَ: أَنَا، وَهُوَ أَكْثَرُ أَيَّامِهِ يَأْكُلُ، وَقُلْتَ: أَيُّكُمْ يُحْيِي اللَّيْلَ؟ فَقَالَ: أَنَا، وَهُوَ أَكْثَرُ لَيْلِهِ يَنَامُ، وَقُلْتَ: أَيُّكُمْ يَخْتِمُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ يَوْمٍ؟ فَقَالَ: أَنَا، وَهُوَ أَكْثَرُ نَهَارِهِ صَامِتٌ.

فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَهْ يَا فُلَانُ، أَلَيْسَ لَكَ بِمِثْلِ لَقْمَانَ الْحَكِيمِ! سَلَّهُ فَإِنَّهُ يُنَبِّئُكَ.

فَقَالَ الرَّجُلُ لِسَلْمَانَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، أَلَيْسَ زَعَمْتَ أَنَّكَ تَصُومُ الدَّهْرَ؟
قَالَ: نَعَمْ.

فَقَالَ: رَأَيْتَكَ فِي أَكْثَرِ نَهَارِكَ تَأْكُلُ؟

فَقَالَ: لَيْسَ حَيْثُ تَذَهَبُ؛ إِنِّي أَصُومُ الثَّلَاثَةَ فِي الشَّهْرِ وَقَالَ اللَّهُ: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا﴾^١، وَأَصِلُ شَعْبَانَ بِشَهْرِ رَمَضَانَ فَذَلِكَ صَوْمُ الدَّهْرِ.

فَقَالَ: أَلَيْسَ زَعَمْتَ أَنَّكَ تُحْيِي اللَّيْلَ؟

فَقَالَ: نَعَمْ.

فَقَالَ: أَنْتَ أَكْثَرُ لَيْلِكَ نَائِمٌ!

فَقَالَ: لَيْسَ حَيْثُ تَذَهَبُ؛ وَلَكِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ نَامَ عَلَى طَهْرٍ فَكَأَنَّمَا أَحْيَى اللَّيْلَ كُلَّهُ وَأَنَا أَبَيْتُ عَلَى طَهْرٍ.

فَقَالَ: أَلَيْسَ زَعَمْتَ أَنَّكَ تَحْتِمُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ يَوْمٍ؟
 قَالَ: نَعَمْ.

قَالَ: فَأَنْتَ أَيَّامَكَ صَامِتًا!

فَقَالَ: لَيْسَ حَيْثُ تَذَهَبُ؛ وَلَكِنِّي سَمِعْتُ حَبِيبِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: يَا أَبَا الْحَسَنِ، مَثَلُكَ فِي أُمَّتِي مَثَلُ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، فَمَنْ قَرَأَهَا مَرَّةً فَقَدْ قَرَأَ ثُلُثَ الْقُرْآنِ، وَمَنْ قَرَأَهَا مَرَّتَيْنِ فَقَدْ قَرَأَ ثُلُثَيِ الْقُرْآنِ، وَمَنْ قَرَأَهَا ثَلَاثًا فَقَدْ خَتَمَ الْقُرْآنَ، وَمَنْ أَحَبَّكَ بِلِسَانِهِ فَقَدْ كَمَّلَ لَهُ ثُلُثَ الْإِيمَانِ، وَمَنْ أَحَبَّكَ بِلِسَانِهِ وَقَلْبِهِ فَقَدْ كَمَّلَ لَهُ ثُلُثًا الْإِيمَانِ، وَمَنْ أَحَبَّكَ بِلِسَانِهِ وَقَلْبِهِ وَنَصَرَكَ بِيَدِهِ فَقَدْ اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ، وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ - يَا عَلِيُّ - لَوْ أَحَبَّكَ أَهْلُ الْأَرْضِ كَمَحَبَّةِ أَهْلِ السَّمَاءِ لَكَ لَمَّا عُدَّ بِأَحَدٍ بِالنَّارِ. وَأَنَا أَقْرَأُ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ فِي كُلِّ يَوْمٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.
 فَقَامَ وَكَأَنَّهُ الْقِيمَ حَجْرًا.

⊙ ابوبصیر می‌گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که از پدرش از پدرانش علیهم السلام حدیث می‌کند: روزی پیامبر خدا صلی الله علیه و آله به یارانش فرمود: کیست از شما که روزه دهر^۱ می‌گیرد؟

سلمان عرض کرد: من یا رسول الله!

فرمود: کدام یک از شما تمام شب را احیا می‌دارد؟

سلمان عرض کرد: من یا رسول الله!

فرمود: کدام یک از شما هر روز یک ختم قرآن می‌کند؟

سلمان عرض کرد: من یا رسول الله.

پس یکی از اصحاب حضرت به غضب آمد و گفت: یا رسول الله، سلمان مردی از فارس است می‌خواهد بر ما مردم قریش افتخار کند، شما گفتی: کیست که روزه دهر می‌گیرد؟ گفت: من، در حالی که بیش تر روزهایش را دیدم می‌خورد.

شما گفتی: کیست که تمام شب را زنده نگه دارد؟ او گفت: من، در حالی که بیش تر شب‌هایش خواب بوده است.

و شما گفتی: کدام یک از شما هر روز ختم قرآن می‌کند؟ او گفت: من، در حالی که بیش تر روزهایش را خاموش بوده است.

پیامبر اکرم ﷺ فرمود: آرام باش یا فلان، چه جانی برای تو به مثل لقمان حکیم می‌باشد؟ از او پرس که او تو را خبر می‌دهد.

او به سلمان عرض کرد: یا ابا عبدالله آیا تو گمان نمی‌کنی تمام روزها را روزه گرفتی؟
فرمود: بله.

او گفت: در بیش تر روزها تو را دیدم که می‌خوردی!

سلمان فرمود: درست نفهمیدی؛ من در هر ماه سه روز روزه می‌گیرم و خداوند متعال فرموده: «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا» هر که عمل نیکو انجام دهد ده برابر آن نیکویی (پاداش) برای اوست، و شعبان را به ماه رمضان متصل می‌کنم و این روزه دهر است.

او گفت: آیا تو نگفتی تمام شب را زنده نگه می‌داری؟
فرمود: بله.

گفت: تو بیش تر شبت را خواب هستی!

فرمود: باز درست نفهمیدی؛ ولكن از پیامبر ﷺ شنیدم می‌فرمود: هر که با طهارت بخوابد پس گویا تمام شب را زنده نگه داشته است و من با طهارت می‌خوابم.

او گفت: آیا تو نگفتی هر روز یک ختم قرآن می‌کنی؟
فرمود: بله.

گفت: تو روزهایت را خاموش بودی!

فرمود: باز درست نفهمیدی؛ ولكن من از حبیبم پیامبر ﷺ شنیدم به علی بن ابی طالب رضی الله عنهما می فرمود:

یا اباالحسن، داستان تو در امت من به مانند سوره «قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ» می باشد که هر که یک بار آن را بخواند گویا یک سوم قرآن را خوانده و هر که دو بار آن را بخواند گویا دو سوم قرآن را خوانده است و هر که سه بار آن را بخواند گویا ختم تمام قرآن کرده است، و هر که تو را به زبان، دوست داشته باشد یک سوم ایمان او کامل شده است و هر که به زبان و قلب، تو را دوست داشته باشد دو سوم ایمان او کامل شده است و هر که تو را به زبان و قلب، دوست داشته باشد و با دستش تو را کمک کند ایمان او کامل شده است. ای علی، قسم به خدائی که مرا به حق برانگیخت اگر مردم زمین تو را دوست می داشتند به مانند دوستی که اهل آسمان (فرشتگان) به تو دارند هیچ کس به آتش عذاب نمی شد، و من سوره «قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ» را هر روز سه بار می خوانم.

آن مرد برخاست گویا سنگی بر دهان او آمده بود.

بزرگواران شهر عالمی

۲۶. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَطَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ سَنَانِ الْمُبَصَّرِيِّ نَزِيلُ مِصْرَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ قَيْسِ الْغَمَرِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الْمُقَرِّيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَصُومُ الْأَيَّامَ حَتَّى يُقَالَ: لَا يَفْطُرُ، وَيَفْطُرُ حَتَّى يُقَالَ: لَا يَصُومُ. قُلْتُ: رَأَيْتَهُ يَصُومُ مِنْ شَهْرٍ مَا لَا يَصُومُ فِي شَيْءٍ مِنَ الشُّهُورِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: أَيُّ الشُّهُورِ؟

قال: شهر شعبان، كان يقول: هو شهر يغفل الناس عنه بين رجب وشهر رمضان، وهو شهر يرفع فيه الأعمال إلى رب العالمين جل جلاله فأحب أن يرفع لي عملي وأنا صائم.

۱۰ اسامهٔ بن زید گوید: پیامبر ﷺ روزگاری را پی در پی روزه می‌گرفت تا آن‌که مردم می‌گفتند: دیگر افطار نخواهد کرد، و افطار می‌کرد تا آن‌که مردم می‌گفتند: دیگر روزه نخواهد گرفت.

ابوسعید می‌گوید: به اسامه گفتم: آیا در ماهی، دیدی که پیامبر ﷺ در آن بیش‌تر از ماه‌های دیگر روزه بگیرد؟
گفت: آری.

گفتم: کدام ماه است؟

گفت: ماه شعبان، همیشه می‌فرمود: آن ماهی است که بین رجب و رمضان می‌باشد و مردم از فضیلت آن غافل هستند، و آن ماهی است که اعمال، به‌سوی پروردگار جهان در آن ماه بالا می‌رود پس من دوست دارم عملم بالا رود در حالی که روزه‌دار باشم.

۲۷. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبَانَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلْوَانَ عَنِ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ عَنِ أَبِي جَعْفَرٍ ﷺ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَصُومُ شَعْبَانَ وَشَهْرَ رَمَضَانَ يَصِلُهَا وَيَنْهَى النَّاسَ أَنْ يَصِلَوْهَا، وَكَانَ يَقُولُ: هِيَ شَهْرُ اللَّهِ وَهِيَ كَقَارَةِ لِمَا قَبْلُهَا وَمَا بَعْدَهَا مِنَ الذُّنُوبِ.

۱۰ عمرو بن خالد می‌گوید: امام محمد باقر ﷺ فرمود: همیشه پیامبر ﷺ ماه شعبان و ماه رمضان را با روزه به هم پیوند می‌داد و مردم را از اتصال بین دو ماه نهی می‌کرد و مکرر می‌فرمود: این دو ماه، ماه خداست و باعث آمرزش گناهان قبل آن و بعد آن می‌شود.^۱

۱. مرحوم مجلسی اول در لواع صاحبقرانی ج ۶ ص ۲۹۰ می‌فرماید: در حدیث صحیح از پیامبر ﷺ منقول است که: روزهٔ ماه شعبان و ماه رمضان که پی‌درپی سازند به منزلهٔ توبه‌ای است که حق سبحانه و تعالی کرامت کرده باشد و قبول توبه نموده باشد. که احادیث بر این مضمون زیاد است. این یک نحو استنباطی است که

۲۸. حَدَّثَنَا أَبِي رضی الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنْ
الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ قَالَ: سَأَلْتُ
أَبَا عَبْدِ اللَّهِ رضی الله عنه عَنْ صَوْمِ شَعْبَانَ كَانَ أَحَدٌ مِنْ آبَائِكَ يَصُومُهُ؟
فَقَالَ: كَانَ خَيْرُ آبَائِي رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله; كَانَ أَكْثَرَ صِيَامِهِ فِي شَعْبَانَ.

☐ یونس بن یعقوب می گوید: از امام صادق رضی الله عنه پرسیدم: آیا از پدران شما کسی ماه
شعبان را روزه گرفته است؟

فرمود: پیامبر صلی الله علیه و آله بهترین پدرانم بود؛ بیشترین روزه های خود را در ماه شعبان قرار
می داد.

۲۹. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ شُعَيْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُرَيْحُ بْنُ
يُوسُفَ قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله عَنْ صَوْمِ
رَجَبٍ!
قَالَ: وَآيِنَ أَنْتُمْ عَنْ شَعْبَانَ؟

انتم هدی صلی الله علیه و آله فرموده اند که حق سبحانه و تعالی در کفاره قتل خطا فرموده: کسی که بنده نداشته باشد دو ماه
پی در پی روزه بدارد که این دو ماه توبه اوست «فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِيَامِ شَهْرَيْنِ مُتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ» (سوره
نساء: ۹۲)، پس هر دو ماهی چنین باشد یا خصوص این دو ماه نیز از آیه مراد باشد؟ و استنباطی که مراد
الهی را دانند خوب است.

بعد، بیان شیخ صدوق رضی الله عنه را ذیل این حدیث می آورد، قوله صلوات الله علیه: «وَيَنْهَى النَّاسَ أَنْ يَصِلَوْهُمَا»:
هُوَ عَلَى الْإِنْكَارِ وَ الْجَوَائِزِ لَا عَلَى الْإِخْبَارِ كَأَنَّهُ يَقُولُ: كَانَ يَصِلُهُمَا وَ يَنْهَى النَّاسَ أَنْ يَصِلَوْهُمَا فَمَنْ شَاءَ
وَصَلَّ وَ مَنْ شَاءَ فَصَلَّ.

این که امام محمد باقر رضی الله عنه فرموده اند که: حضرت نهی می فرمودند مردمان را از وصل کردن بر سبیل انکار
است، و حکایت قول سنیان است که ایشان می گویند که: حضرت، روزه وصال می داشتند [مرحوم طریحی
در باره روزه وصال می گویند: وَ هُوَ أَنْ يَجْعَلَ عِشَاءَهُ سُحُورَهُ أَوْ يَصُومَ يَوْمَيْنِ مُتَابِعَيْنِ، یعنی عشای خود و
افطاری را فقط در سحر قرار داده یا دو روز روزه بدون افطار داشته باشد] و مردم را نهی می فرمودند از
روزه وصال، پس گویا می فرمایند: چون شود که خود وصل کند و مردم را نهی از وصل کنند؟! لکن چنین
نیست هر که خواهد وصل کند و هر که خواهد فصل کند.

□ زید بن اسلم می‌گوید: از پیامبر اکرم ﷺ راجع به روزه ماه رجب سؤال شد.
فرمود: کجائید از روزه ماه شعبان.

۳۰. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى الْعَمَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ
عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي نَصْرِ بْنِ بَزْطَيْطٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ شُعَاوِيَةَ بِنْتِ عَمَّارٍ عَسَنَ
أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ صَوْمَ الثَّلَاثِينَ وَصَوْمَ اتِّبَاعِهِ صَوْمَ شَعْبَانَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ
تَوْبَةٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ.

□ معاویة بن عمار می‌گوید: امام صادق ﷺ فرمود: به درستی که سی روز
روزه داشتن و روزه دنبال آن؛ ماه شعبان دو ماه پی در پی به خدا قسم توبه‌ای است که
پروردگار پذیرفته است.^۱

۳۱. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكَرْفِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ
الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا ﷺ قَالَ:
مَنْ صَامَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ وَجَبَتْ لَهُ الرَّحْمَةُ،
وَمَنْ صَامَ يَوْمَيْنِ مِنْ شَعْبَانَ وَجَبَتْ لَهُ الرَّحْمَةُ وَالْمَغْفِرَةُ وَالْكَرَامَةُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ،
وَمَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ وَجَبَتْ لَهُ الرَّحْمَةُ،
وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ آخِرِ شَعْبَانَ وَوَصَّلَهَا بِصِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ
صَوْمَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ،

۱. مرحوم شیخ صدوق در کتاب ثواب الأعمال باب ثواب روزه ماه شعبان حدیث سوم، از مفصل از امام
صادق ﷺ نقل دارد که: صوم شهر شعبان و شهر رمضان شهرین متتابعین توبه من الله عز وجل والله. روزه
ماه شعبان و ماه مبارک رمضان، دو ماه پی در پی، به خدا سوگند به منزله توبه‌ای است که پروردگار قبول
فرموده باشد.

وَمَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا خَرَجَ مِنَ الذُّنُوبِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ.
 ثُمَّ قَالَ ﷺ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

مَنْ أَدْرَكَ شَهْرَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ،

وَمَنْ أَدْرَكَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ،

وَمَنْ حَضَرَ الْجُمُعَةَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ،

وَمَنْ أَدْرَكَ وَالِدَيْهِ أَوْ أَحَدَهُمَا فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ،

وَمَنْ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَصَلَّى عَلَيَّ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ.

قيل: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ يُصَلِّي عَلَيْكَ وَلَا يُغْفَرْ لَهُ؟!

فَقَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا صَلَّى عَلَيَّ وَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ أَلِيَّ تِلْكَ الصَّلَاةُ قُضِرَتْ بِهَا وَجْهَةٌ، وَإِذَا صَلَّى عَلَيَّ وَعَلَى أَلِيٍّ غُفِرَ لَهُ.

□ حسن بن علی بن فضال از ابی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام نقل می کند: هر

کس روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد رحمت خدا بر او واجب می شود.

و هر کس دو روز از ماه شعبان را روزه بگیرد رحمت و مغفرت و بخشش

خداوندی در قیامت بر او واجب می شود.

و هر کس ماه رمضان را روزه بگیرد رحمت خدا بر او واجب می شود.

و هر کس سه روز از آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و آن را به روزه ماه رمضان

پیوند دهد خداوند دو ماه روزه پی در پی برای او می نویسد.

و هر کس ماه رمضان را از روی ایمان و اخلاص روزه بگیرد به مانند روزی که از

مادر متولد شده، از گناهان خارج می شود.

بعد، امام علیه السلام فرمود: پدرم از پدرش از جدش علیه السلام نقل می کند که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

۱. در بحار الانوار ۷/۸۰/۹۷ آمده است: «لَقَدْ تِلْكَ الصَّلَاةُ هَجِيْدَةٌ مِي شُوْد أَنْ صَلَوَاتٍ وَ بَر رُوِي صَاحِبِ أَنْ زِدَه مِي شُوْد.»

هر کس ماه رمضان را درک کند و آمرزیده نشود خداوند او را از رحمت خود دور کند.

و هر کس شب قدر را درک کند و آمرزیده نشود خداوند او را از رحمت خود دور کند.

و هر کس نماز جمعه را با مسلمانان درک کند آمرزیده نشود، خداوند او را از رحمت خود دور کند.

و هر کس پدر و مادرش یا یکی از آن دو را درک کند، آمرزیده نشود، خداوند او را از رحمت خود دور کند.

و هر کس نام^۱ من در حضور او ذکر شود و صلوات بر من داشته باشد پس آمرزیده نشود خداوند او را از رحمت خود دور کند.^۲

گفته شد: یا رسول الله، چطور می‌شود صلوات بر تو داشته باشد و آمرزیده نشود؟!

فرمود: هر گاه کسی بر من صلوات فرستاد و بر خاندان من صلوات نفرستاد آن صلوات بر صورت او زده می‌شود، و هرگاه صلوات بر من و خاندانم فرستاد آمرزیده شود.^۳

۳۲. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ ابْنِ فَضَالٍ عَنْ مَرْوَانَ بْنِ مُسْلِمٍ [سَلَّمَ] عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ عليه السلام

۱. این مضمون در ترک صلوات بر آن حضرت از طرق خاصه و عامه متواتر است و تفاوتی بین اسم و لقب و

کنیه و ضمیر نیست. لوامع صاحبقرانی: ۳۰۲/۶.

۲. یعنی لعنت بر او باد. (همان مدرک)

۳. بزرگوالدین و صلوات که در این حدیث وارد است خصوصیتی به ماه رمضان ندارد. لوامع صاحبقرانی:

۳۰۲/۶ (با تلخیص).

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: شَعْبَانُ شَهْرِي وَرَمَضَانُ شَهْرُ اللَّهِ، فَمَنْ صَامَ مِنْ شَهْرِي يَوْمًا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ.

وَمَنْ صَامَ مِنْهُ يَوْمَيْنِ كَانَ مِنْ رُفَقَاءِ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ،
وَمَنْ صَامَ الشَّهْرَ كُلَّهُ وَوَصَلَهُ بِشَهْرِ رَمَضَانَ كَانَ ذَلِكَ تَوْبَةً لَهُ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ صَغِيرٍ
أَوْ كَبِيرٍ وَكَو مِنْ دَمٍ حَرَامٍ.

☐ مروان بن مسلم می‌گوید: امام جعفر صادق علیه السلام از پدرش از پدرانش علیهم السلام نقل می‌کند که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: شعبان ماه من و رمضان ماه خداست، پس هر کس یک روز از ماه مرا روزه بگیرد بهشت بر او لازم شود، و هر کس دو روز از آن را روزه بگیرد روز قیامت از رفقای انبیا و صدیقین باشد، و هر کس تمام ماه شعبان را روزه بگیرد و آن را به ماه رمضان برساند این کار توبه برای او از هر گناه کوچک و بزرگ باشد اگر چه ریختن خون حرام باشد.^۱

۳۳. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيُّ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّمُوزِيِّ عَنِ الرَّضَاءِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى علیه السلام أَنَّهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُكْرِهُ الصِّيَامَ فِي شَعْبَانَ، وَلَقَدْ كَانَتْ نِسَاؤُهُ إِذَا كَانَ عَلَيْهِمْ صَوْمٌ أَحْرَثَهُ إِلَى شَعْبَانَ مَخَافَةَ أَنْ يَمْتَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَاجَتَهُ، وَكَانَ عليه السلام يَقُولُ: شَعْبَانُ شَهْرِي وَهُوَ أَفْضَلُ الشُّهُورِ بَعْدَ شَهْرِ رَمَضَانَ، فَمَنْ صَامَ فِيهِ يَوْمًا كُنْتُ شَفِيعَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَتْ لَهُ ذُنُوبُهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْهَا وَمَا تَأَخَّرَ.

وَإِنَّ الصَّائِمَ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يَفْطُرَ؛ مَا لَمْ يَأْتِ بِشَيْءٍ يَنْقُصُ.

وَإِنَّ الْحَاجَّ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يَرْجِعَ؛ مَا لَمْ يَأْتِ بِشَيْءٍ يُبْطِلُ حَاجَتَهُ.

وَإِنَّ النَّائِمَ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يَنْتَبِهَ؛ مَا لَمْ يَكُنْ يَأْتِ عَلَى حَرَامٍ.

۱. بیان: پُر واضح است که حدیث از جهت غفران و آمرزش، نظر به حکم تکلیفی دارد نه حکم وضعی.

وَإِنَّ الصَّبِيَّ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يَبْلُغَ.

وَإِنَّ الْمُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يَعُودَ إِلَى مَنْزِلِهِ؛ مَا لَمْ يَأْتِ بِشَيْءٍ يُبْطِلُ جِهَادَهُ.

وَإِنَّ الْمَجْنُونَ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يَبْقِيَ.

وَإِنَّ الْمَرِيضَ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يَصِحَّ.

ثُمَّ قَالَ ﷺ: إِنَّ مُبَايَعَةَ اللَّهِ رَخِيصَةٌ فَاسْتَرَوْهَا قَبْلَ أَنْ تَغْلُو.

◻ سلیمان مروزی از امام علی بن موسی الرضا علیه السلام نقل می‌کند که: پیامبر صلی الله علیه و آله در ماه شعبان زیاد روزه می‌گرفت و زنان او هرگاه قضای روزه‌ای بر آنان واجب می‌شد تا ماه شعبان تأخیر می‌انداختند و این تأخیر به جهت رعایت حال پیامبر صلی الله علیه و آله بود که اگر مایل به عمل زناشویی باشد مبدا مانع حضرت باشند.

و همیشه می‌فرمود: شعبان ماه من است و آن، بعد از ماه رمضان، برترین ماه‌ها است.

پس هر که یک روز را در آن روزه بگیرد روز قیامت، من شفیع او خواهم بود. و هر کس ماه رمضان را از سر اخلاص و ایمان روزه بگیرد گناه گذشته و آینده او آمرزیده شود.

و به درستی که روزه‌دار تا هنگام افطار قلم تکلیف بر او به حرکت نیاید تا زمانی که چیزی که روزه را می‌شکند نیاورد.

و به درستی که کسی که به حج رفته تا هنگام برگشت قلم تکلیف بر او به حرکت نیاید مادامی که مَبْطِل حج نیاورد.

و به درستی که شخص خواب تا هنگام بیدار شدن قلم تکلیف بر او به حرکت نیاید تا وقتی به حرام نیاید.

و به درستی که جهادگر در راه خدا تا وقتی به خانه برگردد قلم تکلیف بر او به

حرکت نیاید مادامی که مُبطل جهاد نیاورد.

و به درستی که دیوانه قلم تکلیف بر او به حرکت نیاید تا افاقه پیدا کند.

و به درستی که بیمار قلم تکلیف بر او به حرکت نیاید تا سلامتی را باز یابد، سپس فرمود: معامله با پروردگار به آسانی صورت می‌پذیرد پس متاع خود را بخرید قبل از آن‌که (در قیامت) گران شود.

۳۴. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زِيَادِ بْنِ جَعْفَرِ الْهَمْدَانِيِّ رضي الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سَلْمَةَ الْأَمَوَازِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّقْفِيُّ قَالَ: أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَيْمُونٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَنْهُ رضي الله عنه: صَوْمُ شَعْبَانَ كَفَّارَةٌ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ حَتَّى لَوْ أَنَّ رَجُلًا بُلِيَ بِدَمٍ حَرَامٍ فَصَامَ مِنْ هَذَا الشَّهْرِ أَيَّامًا وَمَاتَ رَجَوْتُ لَهُ الْمَغْفِرَةَ.

قال: قلتُ: فما أفضلُ الدعاءِ في هذا الشهرِ؟

فَقَالَ: الْإِسْتِغْفَارُ؛ إِنَّ مَنْ اسْتَغْفَرَ فِي شَعْبَانَ كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً كَانَ كَمَنْ اسْتَغْفَرَ فِي غَيْرِهِ مِنَ الشُّهُورِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَرَّةٍ. ترجمه: هر کس که در این ماه هفتاد بار استغفار کند مانند کسی است که در غیر این ماه هفتاد هزار استغفار کند.

قلتُ: فكيفَ أقولُ؟

قال: قل «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَسْأَلُهُ التَّوْبَةَ».

ابراهیم بن میمون از او رضي الله عنه نقل می‌کند که فرمود: روزه ماه شعبان کفاره گناهان سنگین است؛ حتی اگر مردی خونی به ناحق ریخته باشد پس چند روزی را در این ماه روزه بگیرد و بمیرد امید بخشش برای او دارم^۱.

راوی گفت: گفتم: بالاترین دعا در این ماه چیست؟

فرمود: استغفار است، کسی که در شعبان هفتاد بار استغفار کند مانند کسی است که در غیر شعبان هفتاد هزار استغفار کند.

۱. بیان: پرواضح است که حدیث از جهت غفران و آمرزش، نظر به حکم تکلیفی دارد نه حکم وضعی.

گفتم: چگونه بگویم؟

فرمود: بگو: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَسْأَلُهُ التَّوْبَةَ».

۳۵. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ الْبَغْدَادِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمُوهَرَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حَمْرَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: مَنْ قَالَ فِي كُلِّ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ سَبْعِينَ مَرَّةً: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ» كَتِبَ فِي الْأَفْقِ الْمُبِينِ.
قَالَ: قُلْتُ: وَمَا الْأَفْقُ الْمُبِينُ؟

قَالَ: قَاعٌ بَيْنَ يَدَيِ الْعَرْشِ فِيهَا أَنْهَارٌ تَطَّرِدُ فِيهِ مِنَ الْقَدَحَانِ عَدَدُ النُّجُومِ.

❁ محمد بن حمزه می گوید: امام جعفر صادق عليه السلام فرمود: هر کس در هر روز از ماه شعبان هفتاد بار بگوید: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ» در آفاق مبین نوشته شود!

راوی گوید: پرسیدم آفاق مبین چیست؟

فرمود: زمین همواری در مقابل عرش خداوند است که در آن نه‌هایی است که به شماره ستارگان، جام در آن پخش شده است.

۳۶. حَدَّثَنِي أَبِي عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي سَلِيمَانَ بْنِ الزُّرْبِيِّ [الْفَرَوِيِّ] قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْحُومٍ الْأَزْدِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ: مَنْ صَامَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ الْبَيْتَةُ.
وَمَنْ صَامَ يَوْمَيْنِ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فِي دَارِ الدُّنْيَا وَدَامَ نَظَرُهُ إِلَيْهِ فِي الْجَنَّةِ.

۱. شاید مراد این باشد که نام او یا کفزار او آنجا نوشته می‌شود.

وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ زَارَ اللَّهَ فِي عَرْشِهِ مِنْ جَنَّتِهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ.

قال أبو جعفرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مُصَنِّفُ هَذَا الْكِتَابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَرْضَاهُ: يَعْنِي زِيَارَةَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ زِيَارَةَ حُجَّجِ اللَّهِ تَعَالَى، مَنْ زَارَهُمْ فَقَدْ زَارَ اللَّهَ وَمَنْ يَكُونُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ مِنَ الْمَخَلِّ مَا يَقْبُرُ عَلَى الْإِرْتِفَاعِ إِلَى دَرَجَةِ النَّبِيِّ وَالْأَيْمَةِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ - حَتَّى يَزُورَهُمْ فِيهَا فَمَحَلُّهُ عَظِيمٌ، وَزِيَارَتُهُمْ زِيَارَةُ اللَّهِ كَمَا أَنَّ طَاعَتَهُمْ طَاعَةُ اللَّهِ وَمَعْصِيَتُهُمْ مَعْصِيَةُ اللَّهِ وَشِتَابِعَتُهُمْ شِتَابَعَةُ اللَّهِ، وَلَيْسَ ذَلِكَ عَلَى مَا يَذْكُرُهُ أَهْلُ التَّشْبِيهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا.

⊞ عبدالله بن مرحوم آزدی می گوید: شنیدم امام جعفر صادق علیه السلام می فرمود: هر کس اولین روز از شعبان را روزه بگیرد البته که بهشت بر او لازم شود. و هر کس دو روز روزه بگیرد خداوند در دنیا هر روز و شب نظر لطف بر او دارد و در بهشت نگاه رحمت دائمی بر او داشته باشد.

و هر کس سه روز روزه بگیرد، در بهشت، هر روز خدا را در عرش زیارت کند. مرحوم شیخ صدوق می فرماید: مراد از زیارت خدای تعالی زیارت اولیا و حجت های او هستند که هر کس آنها را زیارت کند گویا خدا را زیارت کرده است و هر کس در بهشت به جای بلند و رفیعی در درجه پیامبر و ائمه علیهم السلام برسد تا آنکه آنها را آنجا زیارت کند پس جایگاه او بزرگ است، و زیارت آنان زیارت خداوند است همانطور که پیروی از آنها پیروی از خداست و این نافرمانی آنها نافرمانی خداست و همراهی با آنان متابعت خداوند است، و این زیارت خداوند، آنطور نیست که اهل تشبیه و مجسمه می گویند، که خداوند از آنچه آنها می گویند برتر است^۱.

۱. شاید بیان مرحوم شیخ صدوق علیه السلام برگرفته از این حدیث باشد که: عَنِ الْهَرَوِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِعَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضِيِّ: يَا أَبَانَ رَسُولِ اللَّهِ، مَا تَقُولُ فِي الْحَدِيثِ الَّذِي يَرَوِيهِ أَهْلُ الْحَدِيثِ: أَنَّ الْمُؤْمِنِينَ يَزُورُونَ رَبَّهُمْ مِنْ مَنَازِلِهِمْ فِي الْجَنَّةِ؟ فَقَالَ: يَا أَبَا الصَّلْتِ، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فَضَّلَ نَبِيَّهُ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمَلَائِكَةِ

وَجَعَلَ طَاعَتَهُ طَاعَتَهُ وَمُبَايَعَتَهُ مُبَايَعَتَهُ وَزِيَارَتَهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ زِيَارَتَهُ فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ»، وَقَالَ: «إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ»، وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَنْ زَارَنِي فِي حَيَاتِي أَوْ بَعْدَ مَوْتِي فَقَدْ زَارَ إِلَهَ جَلَّتْ جَلَالَتُهُ، وَدَرَجَةُ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْجَنَّةِ أَرْفَعُ مِنَ الدَّرَجَاتِ، فَمَنْ زَارَهُ فِي دَرَجَتِهِ فِي الْجَنَّةِ مِنْ مَتَرِيهِ فَقَدْ زَارَ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى».

قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، فَمَا مَعْنَى الْخَبَرِ الَّذِي رَوَاهُ أَنَّ ثَوَابَ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» الْمُنْظَرُ إِلَى وَجْهِ اللَّهِ؟ فَقَالَ ﷺ: يَا أَبَا الصَّلْتِ، مَنْ وَصَفَ اللَّهَ بِوَجْهِ كَالْوُجُوهِ فَقَدْ كَفَرَ؛ وَلَكِنْ وَجْهَ اللَّهِ أَنْبِيَائُهُ وَرُسُلُهُ وَحُجَجُهُ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ؛ هُمُ الَّذِينَ يُبَوِّغُهُ إِلَى اللَّهِ وَإِلَى دِينِهِ وَمَعْرِفَتِهِ، وَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «كُلُّ مَنْ عَلَّمَهَا فَإِنَّ وَيَقَى وَجْهَ رَبِّكَ»، وَقَالَ عَزَّ وَجَلَّ: «كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ»، فَالْمُنْظَرُ إِلَى أَنْبِيَائِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَحُجَجِهِ ﷺ فِي دَرَجَاتِهِمْ ثَوَابٌ عَظِيمٌ لِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَقَدْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَنْ أَبْغَضَ أَهْلَ بَيْتِي وَعِزَّتِي لَمْ يَزِرْنِي وَلَمْ أَرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»، وَقَالَ ﷺ: «إِنَّ فِيكُمْ مَنْ لَا يَرَانِي بَعْدَ أَنْ يَفَارِقَنِي»، يَا أَبَا الصَّلْتِ، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَا يَوْصَفُ بِمَكَانٍ وَلَا يَدْرَكَ بِالْأَبْصَارِ وَالْأَوْهَامِ. (بحار الأنوار: ۳/۴، توحيد شيخ صدوق ص ۱۱۷ ح ۲۱).

جناب أباصلت می گوید: به امام علی بن موسی الرضا علیه السلام عرض کردم: ای پسر پیامبر، درباره این حدیث که محدثین روایت می کنند چه می فرماید؟ «اهل ایمان در خانه های بهشتی خود پروردگارشان را زیارت می کنند!»

امام علیه السلام فرمود: ای أباصلت، پروردگار متعال پیامبرش حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را بر تمام مخلوقات خود از انبیا و فرشتگان برتری داد، و اطاعت و پیروی از او را اطاعت و پیروی از خود، و زیارت او را در دنیا و آخرت زیارت خود قرار داد، پس خداوند عز و جل فرمود: «هر که پیامبر را اطاعت کند در حقیقت خدا را اطاعت کرده است» و فرمود: «کسانی که با تو بیعت کردند با خداوند بیعت کردند؛ دست خداوند بالای دستهاست (قدرت پروردگار بر همه قدرت ها برتری دارد)، و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هر که مرا در حیات و بعد از مرگ زیارت کند خدا را زیارت کرده است، مقام پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در بهشت بالاترین درجات است پس هر که او را در آن مقام در بهشت زیارت کند در حقیقت خدا را زیارت کرده است.

أَباصلت می گوید: گفتم: ای پسر پیامبر، این حدیث که روایت کرده اند معنای آن چیست؟ «ثواب لا إله إلا الله نگاه به صورت خداوند است!»

حضرت رضا علیه السلام فرمود: ای أباصلت، هر که خدا را به صورتی مانند صورت ها توصیف کند کافر شده است؛ ولی صورت و وجوه خداوند، پیامبران و رسولان و حجّت های او علیهم السلام می باشند و آنها کسانی هستند که فقط به واسطه آنان به خدا و دین او و معرفت او کرده می شود و خداوند عز و جل فرمود: «تمام کسانی که بر روی زمین هستند فانی می شوند و تنها وجه پروردگار باقی می ماند»، و باز فرمود: «همه چیز جز وجه او فانی و نابود می شود»، پس نگاه به پیامبران و رسولان و حجّت های او در جایگاه خودشان به روز قیامت، ثواب بزرگی برای اهل ایمان می باشد.

و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «هر کس دشمنی با اهل بیت و عترت من داشته باشد در قیامت، من او را نمی بینم و

۳۷. حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ الْكُوفِيِّ رضي الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا جَدِّي الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ جَدِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ آبَائِهِ رضي الله عنهم قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: شَعْبَانُ شَهْرِي وَرَمَضَانُ شَهْرُ اللَّهِ وَهُوَ رَبِيعُ الْفُقَرَاءِ، وَإِنَّمَا جُعِلَ الْأَضْحَى لِيَشْتَبَعَ مَسَاكِينُكُمْ مِنَ اللَّحْمِ؛ فَأَطِعْمُوهُمْ.

◉ اسماعیل بن ابی‌زیاد سکونی می‌گوید: امام جعفر صادق رضی الله عنه از پدرانش رضی الله عنهم نقل می‌کند که: پیامبر صلى الله عليه وآله فرمود:

شعبان ماه من و رمضان ماه خداست و ماه رمضان بهار فقرا است، و عید قربان قرار داده شد تا فقرای شما از گوشت سیر شوند پس به آنها طعام بخورانید.

۳۸. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا الْغَبَّاسُ بْنُ مَعْرُوفٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَهْزِيَّارٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ زُرْعَةَ عَنِ الْمُفْضَلِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ أَبِي صلى الله عليه وآله يَصِلُ مَا بَيْنَهُمَا وَيَقُولُ: صَوْمُ شَهْرَيْنِ مُتَّابِعَيْنِ تَوْبَةٌ مِنَ اللَّهِ.

◉ مُفْضَلُ بْنُ عُمَرَ می‌گوید: امام صادق رضي الله عنه فرمود: همیشه پدرم بین آن دو (شعبان و رمضان) پیوند می‌داد و می‌فرمود: روزه دو ماه پی‌درپی قبول توبه از خداوند است.^۱

→ او هم مرا نمی‌بیند، و باز پیامبر صلى الله عليه وآله فرمود: «در میان شما کسانی هستند که بعد از جداشدن من، مرا نمی‌بینند.» ای اباصلت: خداوند تبارک و تعالی به مکان توصیف نمی‌شود و با دیدگانِ وصف و وهم درک گردیده نمی‌شود.

۱. بیان: مخفی نماند، از قلم نویسندگان در این حدیث افتادگی دارد چون صاحب کتاب وسائل الشیعة از کتاب من لایحضره الفقیه به همین سند از مفصل از امام صادق رضي الله عنه نقل می‌کند که فرمود: همیشه پدرم بین شعبان و ماه رمضان یک روز فاصله می‌داد، و همیشه علی بن الحسین رضي الله عنه آن دو ماه را به هم می‌یست و می‌فرمود: روزه این دو ماه پی‌درپی قبول توبه از خداوند است.

٣٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ الْبُخْتَرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: كُنَّ نِسَاءُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله إِذَا كَانَ عَلَيْهِنَّ صِيَامُ أَحْرَنَ ذَلِكَ إِلَى شَعْبَانَ كَرَاهِيَةً أَنْ يَمْنَعَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله حَاجَتَهُ، وَإِذَا كَانَ شَعْبَانُ صُمْنَ وَصَامَ مَعَهُنَّ، قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَقُولُ: شَعْبَانُ شَهْرِي.

⊞ حَفْصُ بُوخْتَرِي مِي گويد: امام صادق عليه السلام فرمود: هرگاه قضای روزه به زنان پیامبر صلى الله عليه وآله بود همواره تا شعبان تأخیر می انداختند چون دوست نداشتند که حاجت پیامبر صلى الله عليه وآله را (در زناشویی) مانع باشند.

و زمانی که شعبان می رسید روزه می گرفتند و پیامبر صلى الله عليه وآله هم با آنان روزه می گرفت، امام صلى الله عليه وآله فرمود: همیشه پیامبر صلى الله عليه وآله می فرمود: شعبان ماه من است.

٤٠. حَدَّثَنَا أَبِي عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى وَمُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ جَمِيعًا عَنْ عُمَرَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: هَلْ صَامَ أَحَدٌ مِنْ آبَائِكَ شَعْبَانَ؟ قَالَ: خَيْرُ آبَائِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله، وَكَانَ يَصُومُهُ.

⊞ سَمَاعَةُ بْنُ مِهْرَانَ مِي گويد: به امام جعفر صادق عليه السلام گفتم: آیا کسی از پدرانت ماه شعبان را روزه می گرفت؟

فرمود: بهترین پدرانم رسول الله صلى الله عليه وآله است و او همیشه آن را روزه می گرفت.

٤١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ أَبَانِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سَلْمَةَ صَاحِبَةِ السَّابِرِيِّ عَنِ أَبِي الصَّبَّاحِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ: صَوْمُ شَعْبَانَ وَشَهْرِ رَمَضَانَ وَاللَّهِ تَوْبَةٌ مِنَ اللَّهِ.

⊞ ابوصباح مِي گويد: از امام صادق عليه السلام شنیدم می فرمود: به خدا قسم روزه شعبان و

رمضان پذیرش توبه از خداوند است.

۴۲. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زِيَادٍ بْنُ جَعْفَرِ الْهَمْدَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: مَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ شَعْبَانَ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله شَفِيعَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

□ ابان می گوید: امام صادق علیه السلام می فرمود: هر کس سه روز از شعبان را روزه بگیرد بهشت بر او واجب شود و پیامبر صلى الله عليه وآله روز قیامت شفیع او خواهد بود.

۴۳. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: سَمِعْتُ أَبِي قَالَ: كَانَ أَبِي زَيْنُ الْعَابِدِينَ عليه السلام إِذَا هَلَكَ شَعْبَانُ جَمَعَ أَصْحَابَهُ فَقَالَ: مَعَاشِرَ أَصْحَابِي، أَتَدْرُونَ أَيَّ شَهْرٍ هَذَا؟ هَذَا شَهْرُ شَعْبَانَ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَقُولُ: شَعْبَانُ شَهْرِي.

أَلَا فَصُومُوا فِيهِ مَحَبَّةً لِنَبِيِّكُمْ وَتَقَرُّباً إِلَى رَبِّكُمْ فَوَ الَّذِي نَفَسُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بِيَدِهِ لَسَمِعْتُ أَبِي الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام يَقُولُ: مَنْ صَامَ شَعْبَانَ مَحَبَّةً نَبِيِّ اللَّهِ صلى الله عليه وآله وَتَقَرُّباً إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَحَبَّهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَتَقَرَّبَهُ مِنْ كَرَامَتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوْجَبَ لَهُ الْجَنَّةَ.

□ ابان می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: شنیدم پدرم می فرمود: وقتی ماه شعبان نمایان می شد همواره پدرم زین العابدین علیه السلام یاران و اصحاب خود را جمع می کرد و می فرمود:

ای گروه یاران من، آیا می دانید این چه ماهی است؟ این ماه شعبان است و همیشه پیامبر صلى الله عليه وآله می فرمود: شعبان ماه من است.

آگاه باشید به خاطر دوستی پیامبرتان و نزدیک شدن به رحمت خدایتان در آن روزه، بگیرد پس به آن خدائی که جان علی بن الحسین به دست قدرت اوست از پدرم حسین بن علی علیه السلام شنیدم می فرمود: از امیرالمؤمنین علیه السلام شنیدم می فرمود: هر که

ماه شعبان را به خاطر دوستی پیامبر خدا ﷺ و نزدیک شدن به رحمت خدا روزه بگیرد خدا او را دوست بدارد و روز قیامت به کرمش او را به خود نزدیک می کند و بهشت را بر او واجب گرداند.

٤٤. حَدَّثَنَا أَبِي رضي الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ الْجَمِيرِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ حَمْرَةَ بْنِ حُمَرَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: لَمَّا أَنْ كَانَتْ لَيْلَةَ النُّصَبِ مِنْ شَعْبَانَ ظَنَّتِ الْحُمَيْرَاءُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ إِلَى بَعْضِ نِسَائِهِ فَدَخَلَهَا مِنَ الْغَيْرَةِ مَا لَمْ تَصْبِرْ حَتَّى قَامَتْ وَتَلَفَّتْ بِشِمْلَةٍ لَهَا - وَأَيْمُ اللَّهِ مَا كَانَ خَزْأً وَلَا دِيْبَاجاً وَلَا كِتَاناً وَلَا قُطْناً وَلَكِنْ كَانَ فِي سَدَاهُ الشَّعْرُ وَالْحَمْتُهُ أَوْبَارُ الْإِبِلِ -، فَقَامَتْ تَطْلُبُ رَسُولَ اللَّهِ فِي حُجْرِ نِسَائِهِ حُجْرَةً حُجْرَةً فَبَيَّنَا هِيَ كَذَلِكَ إِذَا نَظَرَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ سَاجِداً كَالثُّوْبِ الْبَاسِطِ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ فَذَنَّتْ مِنْهُ قَرِيباً فَسَمِعَتْهُ وَهُوَ يَقُولُ:

«سَجَدَ لَكَ سَوَادِي وَجِنَانِي وَأَمَّنْ بِكَ فُؤَادِي وَهَذِهِ يَدَايِ وَمَا جَنَيْتُ بِهِمَا عَلَى نَفْسِي، يَا عَظِيمُ يُرْجَى لِكُلِّ عَظِيمٍ إِغْفِرَ لِي الذَّنْبَ الْعَظِيمَ فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذَّنْبَ الْعَظِيمَ إِلَّا الْعَظِيمُ».

ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ عَادَ سَاجِداً فَسَمِعَتْهُ وَهُوَ يَقُولُ:

«أَعُوذُ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَضَاءَتْ لَهُ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُونَ وَتَكَشَّفَتْ لَهُ الظُّلُمَاتُ وَصَلَّحَ عَلَيْهِ أَمْرُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ مِنْ فُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَمِنْ تَحْوِيلِ عَافِيَتِكَ وَمِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي قَلْباً تَقِيّاً نَقِيّاً مِنَ الشَّرِكِ بَرِيئاً لَا كَافِراً وَلَا شَقِيّاً».

ثُمَّ وَضَعَ خَدَّهُ عَلَى التُّرَابِ وَيَقُولُ:

«أَعْفُرْ وَجْهِي فِي التُّرَابِ وَحَقِّ لِي أَنْ أَسْجُدَ لَكَ».

فَلَمَّا هَمَّ الْإِنْصِرَافَ هَرَوَلَتْ الْمَرْأَةُ إِلَى فِرَاشِهَا فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِرَاشَهَا وَإِذَا هَا نَفْسٌ عَالٍ، فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا هَذَا النَّفْسُ الْعَالِي؟ أَمَا تَعْلَمِينَ أَيَّ لَيْلَةٍ هَذِهِ؟ إِنَّ

هَذِهِ اللَّيْلَةَ لَيْلَةُ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ؛ فِيهَا يُكْتَبُ آجَالُ، وَفِيهَا تُقَسَّمُ أَرْزَاقُ، وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَغْفِرُ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ مِنْ خَلْقِهِ أَكْثَرَ مِنْ عَدَدِ شَعْرِ مِعْزَى بَنِي كَلْبٍ وَيُنزِلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَلَائِكَتَهُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا وَإِلَى الْأَرْضِ بِمَكَّةَ.

الصَّحِيحُ عِنْدَ أَهْلِ الْبَيْتِ (ع) - أَنْ كُتِبَ الْآجَالُ وَقَسِمَتِ الْأَرْزَاقُ يَكُونُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ لَيْلَةُ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ.

□ حمزه بن حُمران از امام جعفر صادق (ع) نقل می‌کند که فرمود: وقتی شب نیمه شعبان رسید عایشه فکر کرد پیامبر (ص) نزد زنان دیگر رفته است، پس به حدی غیرت و حسادت زنانه او را گرفت که تاب نیاورد، برخاست و خود را به چادر پیچید و به خدا قسم که آن چادر از خز و حریر و کتان و پنبه نبود ولی تار آن مو و بود آن از کُرک شتر بود. حجره به حجره در اتاق‌های زنان پیامبر (ص) به جست‌وجوی حضرت رفت که ناگهان پیامبر (ص) را مانند لباسی، افتاده به سجده دید، نزدیکش آمد و شنید او می‌گوید: «سَجَدَ لَكَ سَوَادِي وَجَنَانِي وَأَمَنْ بِكَ فُؤَادِي وَهَذِهِ يَدَايِ وَمَا جَنَيْتُ بِهِمَا عَلَى نَفْسِي يَا عَظِيمُ يُرْجَى لِكُلِّ عَظِيمٍ، اغْفِرْ لِي الذَّنْبَ الْعَظِيمَ فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذَّنْبَ الْعَظِيمَ إِلَّا الْعَظِيمُ، جِسْمٌ وَجَانِمٌ بِه تُو سَجَدَه دَارِنْد و قَلْبِم بِه تُو اِيْمَان دَارِد و اِيْن دِسْتَان مِّن اسْت و چَقْدَر بَا اِيْن دُو دِسْت بَر خُودِم ظَلَم كَرْدِم، اِي بَزْرُگِي كِه دَر هَر كَار بَزْرُگ، بِه تُو اَمِيْد مِي رُود گِناهِ بَزْرُگ مَرَا بِيَاْمَرُز كِه گِناهِ بَزْرُگ رَا غَيْر بَزْرُگ نَمِي اَمْرُزِد.»

بعد، سر برداشت دوباره به سجده رفت و می‌گفت: «أَعُوذُ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي أَضَاءَتْ لَهُ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُونَ وَ تَكَشَّفَتْ لَهُ الظُّلُمَاتُ وَصَلَحَ عَلَيْهِ أَمْرُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ مِنْ فُجَاءَةٍ نَعْمَتِكَ وَمِنْ تَحْوِيلِ عَافِيَتِكَ وَمِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي قَلْبًا نَقِيًّا مِنَ الشَّرِكِ بَرِينًا لَا كَافِرًا وَلَا شَقِيًّا، بِه اَنْ نُور عِظْمَت تُو كِه اَسْمَان هَا وَ زَمِيْن هَا اَز اَنْ رُوشَن وَ ظَلْمَت هَا بَر طَرَف و كَار خَلْق اَوَّل و اَخِر بِه اَنْ اَصْلَاح مِي شُود، اَز عِقَاب نَاگِهَانِي وَ اَز تَغْيِيْر عَافِيْت و سَلَامَتِي وَ نَعْمَتِي كِه دَادِي پِنَاه مِي بَرَم. خُدَايَا قَلْب پَاك و دُور اَز شُرِك بِه مِّن عِطَا كُن، قَلْبِي كِه بِه كُفْر و شَقَاوَت نَباشَد.»

سپس گونه‌اش را بر خاک گذارد و می‌گفت: «أَعْفُرُ وَجْهِي فِي التُّرَابِ وَحَقَّ لِي أَنْ أَسْجُدَ لَكَ، صورتم را روی خاک می‌گذارم و سزاوار است که من در مقابل تو سجده نمایم».

چون پیامبر ﷺ خواست برگردد عایشه دوان‌دوان به بستر رفت، پیامبر ﷺ به بستر آمد در حالی که او بلند نفس نفس می‌زد پیامبر ﷺ به او فرمود:

چرا این طور بلند نفس می‌زنی؟ آیا نمی‌دانی امشب چه شبی است؟

این شب، شب نیمه شعبان است که عمرها در آن نوشته و روزی‌ها در آن تقسیم می‌شود و خداوند عز و جل امشب بیش‌تر از تعداد موهای بز طائفه بنی کلب^۱ از خلقش می‌آمرزد، و خداوند فرشتگان خود را به آسمان دنیا و زمین مکه می‌فرستد. مرحوم شیخ صدوق می‌فرماید: آنچه نزد اهل بیت ﷺ صحیح است تقدیر عمر و تقسیم روزی در شب قدر، شب بیست و سوم ماه رمضان می‌شود.

۴۵. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ الصَّوْفِيُّ عَنْ أَبِي ثَرَابٍ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُوسَى الزَّوْيَانِيِّ عَنْ عَبْدِ الْعَظِيمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْحَسَنِيِّ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: سَمِعْتُ الرَّضَاءَ يَقُولُ: الصَّوْمُ لِلرُّؤْيَةِ وَالْفِطْرُ لِلرُّؤْيَةِ وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ صَامَ قَبْلَ الرُّؤْيَةِ لِلرُّؤْيَةِ وَأَفْطَرَ قَبْلَ الرُّؤْيَةِ لِلرُّؤْيَةِ.

قال: فَقُلْتُ لَهُ: يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، فَمَا تَرَى فِي صَوْمِ يَوْمِ الشُّكِّ؟

فَقَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي عَنْ آبَائِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لِأَنَّ أَصَوْمَ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَفْطِرَ يَوْمًا مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ.

قال مُصَنِّفُ هَذَا الْكِتَابِ: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ لَا أَعْرِفُهُ إِلَّا بِهَذَا الْإِسْنَادِ وَلَمْ أَسْمَعْهُ إِلَّا مِنْ عَلِيِّ بْنِ

أَحْمَدَ.

۱. قبیله بنی کلب حیوانات زیاد داشتند لذا برای کثرت اشاره به آنها شده است.

☐ سهل بن سعد می گوید: از حضرت امام رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: روزه گرفتن به دیدن ماه است و افطار کردن به دیدن ماه است، از ما نیست کسی که قبل از دیدن ماه روزه بگیرد [به عنوان ماه رمضان] و قبل از دیدن ماه (شوال) افطار کند.

گفتم: یا ابن رسول الله، درباره روزه یوم الشک چه می فرمائید؟
 فرمود: پدرم از جدّم از پدرانم علیهم السلام مرا خبر داد که امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: والله یک روز شعبان را روزه بگیرم نزد من محبوب تر است از آن که روزی از ماه رمضان را افطار کنم.^۱

مصتّف این کتاب (شیخ صدوق) می فرماید: این حدیث غریب^۲ و شفقت انگیزی است که آن را به غیر از این سند نمی شناسم و نشنیدم مگر از علی بن احمد.

۴۶. قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ سَعِيدِ الْهَاشِمِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا فُرَاتُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ فُرَاتِ الْكُوفِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ الْهَمْدَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّعْرُوفِيُّ

تذکره کاتبین حدیثی

۱. احتمال دارد اشاره به اصحاب عدد و جدول باشد که «للرؤية» یعنی «الرؤية السابقة» یعنی به گذشت ۲۹ روز از شعبان به دیدن ماه قبل شروع به روزه ماه رمضان کند یا آخر ماه را به همین عنایت افطار کند.

و احتمال دارد مراد این باشد که «الرؤية التي وقعت من الغير» که به رؤیت حاکم غیر شیعه اکتفا و عمل کند. علامه مجلسی اول در کتاب لواع صاحبقرانی ج ۶ ص ۶۳۵ می فرماید: رؤیت آن نیست تا که یکی یا دو یا پنجاه نفر ببینند، یعنی عدد پنجاه نفر اعتبار ندارد بلکه مدار، علم است پس اگر به شهادت سه نفر علم به هم برسد اعتبار دارد و اگر از دوستان نفر علم به هم نرسد اعتبار ندارد.

رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ علیه السلام قَالَ: إِذَا رَأَيْتُمْ الْهَيْلَالَ فَصُومُوا وَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَأَفْطَرُوا وَلَيْسَ بِالرَّأْيِ وَالتَّنْظَرِ، مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ علیه السلام قَالَ: إِذَا رَأَيْتُمْ الْهَيْلَالَ فَصُومُوا وَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَأَفْطَرُوا وَلَيْسَ بِالرَّأْيِ وَالرَّأْيُ وَالرَّأْيُ وَكَمَا نَسْتُ (من لا يحضره الفقيه: ۱۲۳/۲)، وَعَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ الْفَضْلِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ علیه السلام قَالَ: الصُّومُ لِلرُّؤْيَةِ وَالْفِطْرُ لِلرُّؤْيَةِ وَلَيْسَ الرُّؤْيَةُ أَنْ تَرَاهُ وَاحِدٌ وَلَا إِنْثَانٌ وَلَا حَمْسُونَ، فَضَلَ بِن عَبْدِ الْمَلِكِ أَنَّ إِمَامَ صَادِقٍ علیه السلام رَوَيْتَ مَعَهُ: رُوزَةُ بِه دِيدَنِ اسْتِ وَبَاز كُرْدَنَش بِه دِيدَنِ؛ وَ دِيدَنِ، أَنِ نَيْسْتِ كِه يَكِ يَ دُو وَ يَ پَنجَاهِ نَفَرِ آن رَا بِيِنْدِن (من لا يحضره الفقيه: ۱۲۳/۲).

۲. غریب، در این جا به معنی نو و شگفت انگیز است و به معنی بعید نیست مثل «غرائب القرآن» یعنی نکات نو و شگفت انگیز قرآن.

بأبي عليّ الشّامي قال: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ الرَّمَدَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ عَتَابٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عاصِمُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا حُزَيْمِيُّ عَنِ الصَّخَاكِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: شَعْبَانُ شَهْرِي وَرَمَضَانُ شَهْرُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، فَمَنْ صَامَ شَهْرِي كُنْتُ لَهُ شَفِيعاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ صَامَ شَهْرَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْسَ اللَّهُ وَحِشَتَهُ فِي قَبْرِهِ وَوَصَلَ وَحَدَّثَهُ وَخَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ مُبَيَّضاً وَجْهَهُ، أَخَذَ الْكِتَابَ بِسِمِينِهِ وَالْحُفْلَدَ بِسَارِهِ حَتَّى يَقِفَ بَيْنَ يَدَي رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَيَقُولُ: عَبْدِي، فَيَقُولُ: لَيْتَكَ سَيِّدِي.

فَيَقُولُ عَزَّ وَجَلَّ: صُمْتُ لِي؟ قَالَ: فَيَقُولُ: نَعَمْ يَا سَيِّدِي، فَيَقُولُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: خُذُوا بِيَدِ عَبْدِي حَتَّى تَأْتُوا بِهِ نَبِيِّي، فَأُوتِيَ بِهِ فَأَقُولُ: صُمْتَ شَهْرِي؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ، فَأَقُولُ لَهُ: أَنَا أَشْفَعُ لَكَ الْيَوْمَ.

قال: فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَمَا حَقَّقِي فَقَدْ تَرَكْتَهَا لِعَبْدِي، وَأَمَا حَقَّقِي خَلَقِي فَمَنْ عَفَا عَنْهُ فَعَلَيْ عِوَضُهُ حَتَّى يَرْضَى.

قال النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله: فَأَخِذْ بِيَدِهِ حَتَّى أَنْتَهِيَ بِهِ إِلَى الصَّرَاطِ فَأَجِدُهُ زَحْفًا زَلْقًا لَا يَبُيْتُ عَلَيْهِ أقدامُ الحَاطِثِينَ فَأَخِذْ بِيَدِهِ فَيَقُولُ لِي صَاحِبُ الصَّرَاطِ: مَنْ هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَأَقُولُ: هَذَا فُلَانٌ - بِاسْمِهِ - مِنْ أُمَّتِي، كَانَ قَدْ صَامَ فِي الدُّنْيَا شَهْرِي ابْتِغَاءَ شَفَاعَتِي وَصَامَ شَهْرَ رَبِّهِ ابْتِغَاءَ وَعْدِهِ فَيَجُوزُ الصَّرَاطَ بِعَفْوِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَاسْتَفْتَحَ لَهُ فَيَقُولُ رِضْوَانُ ذَلِكَ الْيَوْمِ: أَمْرُنَا أَنْ نَفْتَحَ الْيَوْمَ لِأُمَّتِكَ.

قال: ثُمَّ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام: صَوْمُوا شَهْرَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَكُنْ لَكُمْ شَفِيعاً، وَصَوْمُوا شَهْرَ اللَّهِ تَشْرَبُوا مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتومِ، وَمَنْ وَصَلَهَا بِشَهْرِ رَمَضَانَ كَتَبَ لَهُ صَوْمَ شَهْرَيْنِ مُتَّابِعَيْنِ.

④ ضحاک از امیرالمؤمنین عليه السلام نقل می کند که پیامبر صلى الله عليه وآله فرمود: شعبان ماه من و رمضان ماه خداست، پس هر کس ماه مرا روزه بدارد روز قیامت من شفیع او خواهم بود، و هر که ماه خدا را روزه بگیرد خداوند آرامشی از وحشت، در قبرش به او

می‌دهد، و در حالی که نامه عمل را به دست راست و خُلْد^۱ (جاودانگی) را با دست چپ گرفته، با صورت نورانی از قبر خارج می‌شود تا در محضر قرب پروردگارش بایستد.

خداوند می‌فرماید: بنده من.

می‌گوید: لَبَّیک، مولای من.

پروردگار می‌فرماید: برای من روزه گرفتی؟

می‌گوید: بلی، ای مولای من.

خداوند تبارک و تعالی به فرشتگان می‌فرماید: دست بنده مرا بگیرید و او را نزد پیامبر من ببرید. او را می‌آورند، پس من می‌گویم: ماه مرا روزه گرفتی؟ می‌گوید: بله. من به او می‌گویم: امروز من شفاعت تو را می‌کنم.

پس خداوند تعالی می‌فرماید: اما من حقوق خود را برای بندهام واگذار کرده و بخشیدم و اما حقوق بندگانم را هر که او را عفو کند بر من است آن قدر عوض بدهم تا او خوشنود و راضی شود.

روز شنبه که می‌پریم نام سیدی

پیامبر ﷺ فرمود: من دست او را می‌گیرم تا به پل قیامت می‌رسم پل را متزلزل و لغزنده می‌یابم به طوری که قدم‌های خطاکاران بر آن ثابت نمی‌ماند، دست او را می‌گیرم نگهبان پل عرضه می‌دارد: یا رسول الله، این کیست؟

من می‌گویم: او فلان، و نامش را می‌برم که از امت من است، او در دنیا ماه مرا برای رسیدن به شفاعت من، و ماه پروردگارش را برای رسیدن به وعده او روزه گرفته

۱. مرحوم علامه مجلسی در بیان خود در بخش وضو می‌فرماید:

مراد از بودن خلد در بهشت به طرف چپ این است که «خلد» نامه است که در آن خلودش را در بهشت نوشته‌اند و مراد از «یسار»، دست چپ است همان‌طور که حدیث از امیرالمؤمنین علیه السلام داریم فرمود: «يُعْطَى كِتَابَ أَعْمَالِ الْعِبَادِ بِأَيْمَانِهِمْ وَبِرَأَةِ الْخُلْدِ فِي الْجَنَّةِ يَسْمَعُ لَهُمْ، نَامَةَ أَعْمَالِ بَنَدِگَانِ بِه دَسْتِ رَاسْتِ أُنَانِ وَ بَرَاتِ جَاوَدَانِه بُوْدن وَ خَلُوْدِ دَرِ بَهْشْتِ بِه دَسْتِ چَپِ اَنَهاسْت» و این بهترین توجیه است. بحار الانوار: ۳۲۵/۸۰.

است، پس به عفو خداوندی از پل عبور می‌کند تا به در بهشت می‌رسد در بهشت به روی او باز می‌شود و رضوان (و نگهبان بهشت) می‌گوید: ما امروز مأمور هستیم در راه به امت تو باز کنیم.

سپس امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: ماه پیامبر صلی الله علیه و آله را روزه دار باشید تا این‌که او شفیع شما باشد، و ماه خدا را روزه دار باشید تا از شراب و نوشیدنی دست نخورده بهشت بنوشید، و هر که روزه ماه شعبان را به ماه رمضان پیوند بدهد برای او دو ماه پی‌درپی نوشته می‌شود.

۴۷. حَدَّثَنَا أَبُو سَحْمَدٍ عَبْدُوسُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْعَبَّاسِ الْجُرْجَانِيُّ فِي مَسْزُولِهِ بِسَمْعَرَقَنْدَ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ مَرْزُوقِ السُّعْرَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدِ الطَّائِفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ حَيَّانَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ فِي آخِرِ حَدِيثٍ طَوِيلٍ فِي لَيْلَةِ النُّصْفِ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قَالَ: فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ هَبَطَ عَلَيَّ حَبِيبِي جِبْرِئِيلُ عليه السلام فَقَالَ لِي: يَا مُحَمَّدُ، مَرُّ أَمَّتِكَ إِذَا كَانَ لَيْلَةَ النُّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ أَنْ يُصَلِّيَ أَحَدُهُمْ عَشْرَ رَكَعَاتٍ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ يَتْلُو «فَاتِحَةَ الْكِتَابِ» وَ«قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» عَشْرَ مَرَّاتٍ ثُمَّ يَسْجُدُ وَيَقُولُ فِي سُجُودِهِ: «اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدَ سَوَادِي وَجَنَانِي وَيَبَاضِي، يَا عَظِيمَ كُلِّ عَظِيمٍ إِغْفِرْ ذَنْبِي الْعَظِيمَ وَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ غَيْرَكَ يَا عَظِيمُ»، فَإِذَا فَعَلَ ذَلِكَ مَحَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ اثْنَيْنِ وَسَبْعِينَ أَلْفَ سَيِّئَةٍ وَكُتِبَ لَهُ مِنَ الْحَسَنَاتِ مِثْلَهَا وَمَحَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْ وَالِدَيْهِ سَبْعِينَ أَلْفَ سَيِّئَةٍ.

□ هیشام بن حیّان از امام حسن مجتبی علیه السلام نقل می‌کند که فرمود:

عایشه در پایان یک حدیث طولانی درباره نیمه شب شعبان گفت:

رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: امشب حبیبم جبرئیل علیه السلام فرود آمد و به من گفت: یا محمد، امت خود را فرمان بده در شب نیمه شعبان ده رکعت نماز بخوانند (پنج تا دو رکعتی) در هر رکعت «حمد» (یکبار) و «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» را ده بار بخواند، بعد، به سجده

برود و در سجده اش بگوید:

«اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدَ سَوَادِي وَجِنَانِي وَبِيَاضِي يَا عَظِيمَ كُلِّ عَظِيمٍ اِغْفِرْ ذَنْبِي الْعَظِيمَ وَ اِنَّهُ لَا يَغْفِرُ غَيْرُكَ يَا عَظِيمُ، خدايا جسم و قلب و صورت و آبرویم برای توبه سجده آمد ای تمام عظمت و بزرگی، گناه بزرگ مرا بپارز که آن را غیر تو نمی‌آمرزد، ای بزرگ.»

پس زمانی که این عمل را انجام دهد خداوند متعال هفتاد و دو هزار گناه از او محو می‌کند و مانند آن را برایش از حسنات می‌نویسد و خداوند از پدر و مادر او هفتاد هزار گناه محو می‌کند.

۴۸. حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ بُنْدَارٍ الشَّافِعِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْجَمَارِيُّ جَعْفَرُ بْنُ بُنْدَارٍ الشَّافِعِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ زِيَادِ الرَّازِيِّ بِحِكْمَةٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْأَزْهَرِ الْأَمْوَازِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا فَضْلُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ لَيْثِ بْنِ نَافِعٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ حُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَصِلُ شَعْبَانَ بِشَهْرِ رَمَضَانَ.

□ عمر بن حُمَر می‌گوید: همواره پیامبر ﷺ روزه شعبان را به ماه رمضان متصل می‌کرد.

۴۹. حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ بُنْدَارٍ الشَّافِعِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْهَرَوِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زُهْرٍ الشَّهْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ أَبِي بَكْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبْدِ الْغَفَّارِ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَصُومُ فِي شَهْرٍ أَكْثَرَ مَا كَانَ يَصُومُ مِنْ شَعْبَانَ.

□ صفوان بن سلیمان از عایشه نقل می‌کند که گفت:

ندیدم پیامبر ﷺ در ماهی بیش از شعبان روزه بگیرد.

۵۰. حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمَوِيَةَ بْنِ عُبَيْدِ النَّيْسَابُورِيِّ الْوَرَّاقُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمْدُونَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهَبٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي لَهَيْعَةَ وَمَالِكُ بْنُ أَنَسٍ وَعَمْرُو بْنُ الْحَرِثِ: أَخْبَرَنَا الثُّمُورُ: حَدَّثَنِي عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجَةِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي شَهْرٍ أَكْثَرَ صِيَاماً مِنْهُ فِي شَعْبَانَ.

▣ ابی سلمة بن عبد الرحمن از عایشه همسر پیامبر ﷺ نقل می کند که گفت: ندیدم پیامبر ﷺ در ماهی بیش تر از شعبان روزه دار باشد.

تَمَّ كِتَابُ فَضَائِلِ شَعْبَانَ بِحَمْدِ اللَّهِ وَحُسْنِ تَوْفِيقِهِ وَصَلَوَاتِهِ عَلَى نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ وَعِتْرَتِهِ الطَّاهِرِينَ.

از سینه دمی برآر آخر تا کی
وز دیده نمی بیار آخر تا کی
شعبان و رجب گذشت اینک رمضان
ای غافل روزگار، آخر تا کی

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

ماه رمضان

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

كِتَابُ فَضَائِلِ شَهْرِ رَمَضَانَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ.

٥١ . أَخْبَرَنَا الشَّيْخُ أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ مُوسَى بْنِ بَابُوِيهِ الْفَقِيهَ عليه السلام قَالَ:

حَدَّثَنَا أَبِي عليه السلام عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْعَطَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنْ أَبِي الْوَرْدِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ عليه السلام فِي آخِرِ جُمُعَةٍ مِنْ شَعْبَانَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ:

أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّهُ قَدْ أَظَلَّكُمْ شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ وَهُوَ شَهْرُ رَمَضَانَ فَرَضَ اللَّهُ صِيَامَهُ وَجَعَلَ قِيَامَ لَيْلَةٍ مِنْهُ بِتَطَوُّعِ صَلَاةٍ كَمَنْ تَطَوَّعَ بِصَلَاةٍ سَبْعِينَ لَيْلَةً فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الشُّهُورِ وَجَعَلَ لِمَنْ تَطَوَّعَ فِيهِ بِخَصَلَةٍ مِنْ خِصَالِ الْخَيْرِ وَالْبِرِّ كَأَجْرِ مَنْ أَدَّى فَرِيضَةً مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ،

وَمَنْ أَدَّى فِيهِ فَرِيضَةً مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ كَانَ كَمَنْ أَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الشُّهُورِ، وَهُوَ شَهْرُ الصَّبْرِ، وَإِنَّ الصَّبْرَ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ، وَهُوَ شَهْرُ الْمُسَاوَاةِ [الْمُوسَاوَاةِ]، وَهُوَ شَهْرٌ يَزِيدُ اللَّهُ فِيهِ فِي رِزْقِ الْمُؤْمِنِينَ،

وَمَنْ فَطَّرَ فِيهِ مُؤْمِنًا صَائِمًا كَانَ لَهُ بِذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ عِتْقُ رَقَبَةٍ وَمَغْفِرَةٌ لِدُنُوبِهِ فِيمَا مَضَى.

فَقِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَيْسَ كُلُّنَا يَقْدِرُ عَلَى أَنْ يُفَطِّرَ صَائِمًا!

فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى كَرِيمٌ يُعْطِي هَذَا الثَّوَابَ مِنْكُمْ مَنْ لَا يَقْدِرُ إِلَّا عَلَى مَذَقَةٍ مِنْ لَبَنِ

فَفَطَّرَ بِهَا صَائِمًا، أَوْ شَرَبَ مِنْ مَاءٍ عَذْبٍ، أَوْ تَمَرَاتٍ لَا يَقْدِرُ عَلَى أَكْثَرِ مِنْ ذَلِكَ،

وَمَنْ خَفَّفَ فِيهِ عَن مَمْلُوكِهِ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْهُ حِسَابَهُ وَهُوَ شَهْرٌ أَوْلُهُ رَحْمَةٌ وَوَسْطُهُ مَغْفِرَةٌ وَآخِرُهُ إِجَابَةٌ وَعِتْقٌ مِنَ النَّارِ،

ولا غنى بكم فيه عن أربع خصال؛ خصلتين تُرضون الله تعالى بهما وخصلتين لا غنى بكم عنهما، أما اللتان تُرضون الله تعالى بهما: فشهادة أن لا إله إلا الله وأني رسول الله، وأما اللتان لا غنى بكم عنهما: فتسألون الله حوائجكم والجنة وتسالون فيه العافية وتتعوذون من النار.

کتاب فضائل ماه رمضان

□ ابوالورد می گوید: امام باقر علیه السلام فرمود:

پیامبر صلی الله علیه و آله در آخرین جمعه از ماه شعبان خطبه ای خواندند و حمد و ثنای الهی به جا آوردند بعد، فرمودند:

ای مردم، ماهی به شما روی آورد که در آن شبی هست که بهتر از هزار ماه است و آن ماه رمضان است، خداوند روزه آن را واجب کرده است، یک شب را در آن به نماز مستحبی به پاداشتن، مانند آن کسی است که هفتاد شب در غیر این ماه به نماز نافله پرداخته است.

و آن کس که خیر و نیکی در این ماه بیاورد اجر کسی دارد که واجبی از واجبات الهی را انجام داده است.

و هر که یک واجب از واجبات الهی را در این ماه بیاورد مانند کسی است که هفتاد واجب را در ماه های دیگر انجام داده باشد.

و این ماه صبر است (از محرّمات و آنچه بر روزه دار حرام است خودداری کند) و ثواب صبر، بهشت است.

و این ماه، ماه مواسات و برابری است، و ماهی است که خداوند روزی مؤمنین را زیاد می کند.

و هر کس مؤمن روزه‌داری را در این ماه افطاری دهد به اندازه آزاد کردن یک بنده نزد خداوند پاداش دارد و آمرزشی برای گناهان گذشته‌اش خواهد بود.
گفته شد: یا رسول الله، همه ما توانائی افطار به روزه‌دار را نداریم.

فرمود: خداوند کریم است و اجر و پاداش را می‌دهد هر چند به دادن یک ظرف کوچک شیر مخلوط به آب یا یک ظرف دوغ باشد، آن قدر که روزه‌داری با آن روزه خود را افطار کند یا به شربت آبی، یا چند دانه خرمائی که بیش تر از آن قدرت نداشته باشد.

و هر که برای خدمتکارش در این ماه تخفیف دهد و کارش را سبک نماید خداوند عزّ و جلّ حساب او را تخفیف دهد.

و این ماهی است که اولش رحمت و میانه‌اش آمرزش و پایان آن پذیرش دعا و آزادی از آتش می‌باشد.

و شما در این ماه از چهار چیز بی‌نیاز نخواهید بود؛ دو خصلت و ویژگی که خدا را بدان راضی و خوشنود سازید، و دو خصلت را که شما را از آن چاره‌ای نیست.
اما آنچه خداوند را خوشنود می‌کند شهادت به کلمه توحید (لا اله الا الله) و دیگری شهادت به رسالت من است.

و اما آن دو که شما را از آن چاره‌ای نیست این که از خداوند حاجات خود و بهشت را درخواست کنید، دیگر آن که در این ماه از خدا عافیت بخواهید و از آتش به او پناه ببرید.

۵۲. حَدَّثَنَا أَبِي رضی الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمُودٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ سَمْعٍ [عَنْ مِسْمَعٍ] عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ الثَّقَفِيِّ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيِّ الْبَاقِرِ رضی الله عنه يَقُولُ: إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى مَلَائِكَةً مُوَكَّلِينَ بِالصَّائِمِينَ يَسْتَغْفِرُونَ لَهُمْ فِي كُلِّ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ إِلَى آخِرِهِ وَيُنَادُونَ الصَّائِمِينَ كُلَّ لَيْلَةٍ عِنْدَ إِفْطَارِهِمْ:

ابشروا عبادَ اللهَ قَدَّ جُعْتُمْ قَلِيلاً وَتَسْتَشْبِعُونَ كَثِيراً بَوْرِكْتُمْ وَبَوْرِكْ فَيْكُمْ، حَتَّى إِذَا كَانَ آخِرَ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ نَادَى: ابشروا عِبَادَ اللَّهِ، غُفِرَ لَكُمْ ذُنُوبُكُمْ وَقَبِلَ تَوْبَتُكُمْ فَانظُرُوا كَيْفَ تَكُونُونَ فِيمَا تَسْتَأْنِفُونَ.

□ محمد بن مسلم نَقَفَى می گوید: از امام محمد باقر علیه السلام شنیدم می فرمود: خداوند فرشتگانی مخصوص روزه داران دارد که در هر روز از ماه رمضان تا پایان روز برای آنان استغفار می کنند، و هر شب هنگام افطار روزه داران را ندا می کنند: ای بندگان خدا، بشارت باد شما را که اندک زمانی گرسنه بودید و به زودی بسیار سیر خواهید بود، شما و اعمالتان برکت داده شدید، تا آن که شب آخر ماه رمضان ندا می دهد: ای بندگان خدا، بشارت باد شما را که خداوند گناهان شما را آمرزید و توبه شما را قبول کرد پس دیگر آینده خود را ببینید چگونه خواهید بود.

۵۳. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنِ أَبِيهِ عَنِ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرُّضَا عَنْ أَبِيهِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ شَهْرَ رَمَضَانَ شَهْرٌ عَظِيمٌ يُضَاعَفُ فِيهِ الْحَسَنَاتِ وَيَمْحُو فِيهِ السَّيِّئَاتِ وَيَرْفَعُ فِيهِ الدَّرَجَاتِ، مَنْ تَصَدَّقَ فِي هَذَا الشَّهْرِ بِصَدَقَةٍ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ، وَمَنْ أَحْسَنَ فِيهِ إِلَى مَا مَلَكَتْ يَمِينُهُ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ.

ثُمَّ قَالَ ﷺ: إِنَّ شَهْرَكُمْ هَذَا لَيْسَ كَالشُّهُورِ؛ إِذَا أَقْبَلَ إِلَيْكُمْ أَقْبَلَ بِالْبَرَكَاتِ وَالرَّحِمَةِ وَإِذَا أَدْبَرَ عَنْكُمْ أَدْبَرَ بِغُفْرَانِ الذُّنُوبِ، هَذَا شَهْرُ الْحَسَنَاتِ فِيهِ مُضَاعَفَةٌ وَأَعْمَالُ الْخَيْرِ فِيهِ مَقْبُولَةٌ، وَمَنْ صَلَّى مِنْكُمْ فِي هَذَا الشَّهْرِ لَهِ عَزَّ وَجَلَّ وَجَلَّ رَكَعَتَيْنِ يَتَطَوَّعُ بِهِمَا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ.

ثُمَّ قَالَ ﷺ: إِنَّ الشَّقِيَّ حَقَّ الشَّقِيُّ مَنْ خَرَجَ عَنْهُ هَذَا الشَّهْرُ وَلَمْ يُغْفَرْ ذَنْبُهُ فَحَبِئْزِدْ يَحْسُرُ حِينَ يَفُوزُ الْمُحْسِنُونَ بِجَوَائِزِ الرَّبِّ الْكَرِيمِ.

□ حسن بن علی بن فضال از ابی الحسن علی بن موسی الرضا از پدرانش علیهم السلام از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله نقل می کند که فرمود:

ماه رمضان ماه با عظمت و بزرگی است که خداوند متعال ثواب نیکی‌ها را مضاعف و گناهان را محو و نابود و درجات را در آن بالا می‌برد.

هر کس در این ماه صدقه‌ای بدهد خداوند او را می‌آمرزد و هر کس به بندگان و زیردستان خود نیکی کند خداوند او را می‌آمرزد.

بعد، امام رضا علیه السلام فرمود: این ماه شما (رمضان) مثل سایر ماه‌ها نیست، هرگاه این ماه به شما رو آورد همراه به برکت و رحمت رو کند و هرگاه از شما روگردان شود با آمرزش گناهان می‌رود.

این ماهی است که حسنات در آن مضاعف و کارهای خیر در آن پذیرفته می‌شود. و هر کس از شما در این ماه برای خدا دو رکعت نماز مستحبی بیاورد خداوند او را بیامرزد.

سپس فرمود: بدبخت به نهایت بدبختی کسی است که از این ماه بیرون رود ولی گناهش آمرزیده نشود، پس در وقتی که همه نیکوکاران به گرفتن جایزه از خدای کریم پیروز و رستگار باشند او به ضرر و زیان خواهد بود.

۵۴. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ رضی الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ جَمِيلِ بْنِ صَالِحٍ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ قَالَ: سَمِعْتُ الصَّادِقَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ رضی الله عنه يَقُولُ: إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ عِتْقَاءً وَطَلْقَاءً مِنَ النَّارِ إِلَّا مَنْ أَفْطَرَ عَلَى مُسَكِّرٍ فَإِذَا كَانَ آخِرَ لَيْلَةٍ مِنْهُ أَعْتَقَ فِيهَا مِثْلَ مَا أَعْتَقَهُ فِي جَمِيعِهِ.

⊞ محمد بن مروان می‌گوید: از امام صادق رضی الله عنه شنیدم می‌فرمود: هر شب از ماه رمضان برای خدا آزادشدگان و رهایافتگانی از آتش جهنم می‌باشد مگر کسی که با چیز مست‌کننده‌ای افطار کند، و چون شب آخر از ماه رمضان شود به تعداد آنچه در تمام ماه آزاد کرده آزاد می‌نماید.

۵۵. حَدَّثَنَا أَبِي ع قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى عَنِ
 الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنْ سَيْفِ بْنِ عُمَيْرَةَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ سَمْعِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ
 الْبَاقِرِيِّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَمَّا حَضَرَ شَهْرُ رَمَضَانَ وَذَلِكَ لِثَلَاثِ بَقِيَّةٍ مِنْ شَعْبَانَ
 قَالَ لِثَلَالٍ: نَادِ فِي النَّاسِ، فَجَمَعَ النَّاسُ ثُمَّ صَعَدَ الْمِنْبَرَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ:
 أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ هَذَا الشَّهْرَ قَدْ حَضَرَكُمْ وَهُوَ سَيِّدُ الشُّهُورِ؛ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ
 شَهْرٍ تُغْلَقُ فِيهِ أَبْوَابُ النَّيْرَانِ وَتُفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَنَانِ، فَمَنْ أَدْرَكَهُ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ
 اللَّهُ،

وَمَنْ أَدْرَكَهُ وَالِدِيهِ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ،

وَمَنْ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَصَلَّى عَلَيَّ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ.

▣ امام محمد باقر ع فرمود: وقتی ماه مبارک رمضان نزدیک می‌شد و سه روز از
 ماه شعبان باقی بود پیامبر اکرم ص بلال را امر می‌فرمود مردم را بخواند، مردم جمع
 می‌شدند او به منبر می‌رفت و حمد و ثنای الهی به جا می‌آورد سپس می‌فرمود:
 ای مردم، همانا این ماه رَسید و آن سید و بزرگ تمام ماه‌هاست، شبی در آن ماه
 هست که از هزار ماه بهتر است، درهای جهنم در آن بسته، و درهای بهشت گشوده
 می‌شود،

پس هر کس این ماه را دریابد و گناهِش آمرزیده نشود خدا او را از رحمت خود
 دور کند،

و هر کس پدر و مادرش را دریابد و آمرزیده نشود خدا او را از رحمت خود دور
 کند،

و هر کس نام من نزد او گفته شود و بر من صلوات بفرستد و آمرزیده نشود خدا او
 را از رحمت خود دور کند! ^۱

۱. بیان آن در روایت ۳۱ گذشت.

۵۶. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الْعَسْكَرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْأَسْوَدِ الْعَجَلِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنِ يَحْيَى الْحَمَّانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْهَذَلِيُّ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُنَيْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا دَخَلَ شَهْرَ رَمَضَانَ أَطْلَقَ كُلَّ أَسِيرٍ وَأَعْطَى كُلَّ سَائِلٍ.

▣ ابن عباس می گوید: همواره رسول الله ﷺ چنین بود که وقتی ماه رمضان می رسید هر اسیری را آزاد و هر سائل و گدایی را عطا می فرمود.

۵۷. حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّغِيرَةِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَصْحَابِهِ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ فَعَلْتُمُوهُ تَبَاعَدَ الشَّيْطَانُ عَنْكُمْ كَمَا تَبَاعَدَ الْمَشْرِقُ مِنَ الْمَغْرِبِ؟ قَالُوا: بَلَى.

قال: الصَّوْمُ يُسَوِّدُ وَجْهَهُ، وَالصَّدَقَةُ تَكْبِيرُ ظَهْرَهُ، وَالْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْمُؤَاذَرَةُ عَلَى الْعَمَلِ الصَّالِحِ يَقَطَعُ دَابِرَهُ، وَالِاسْتِغْفَارُ يَقَطَعُ وَتِينَهُ، وَلِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ وَزَكَاةُ الْأَيْدِي الصِّيَامُ.

▣ اسماعیل بن زیاد نوفلی از امام جعفر صادق از پدرانش نقل می کند که پیامبر اکرم ﷺ به اصحاب خود فرمودند:

آیا شما را خبر ندهم به چیزی که اگر آن را انجام دهید شیطان به فاصله دوری شرق تا مغرب از شما دور می شود؟ گفتند: بله.

فرمود: روزه، صورتش را سیاه می گرداند و صدقه، پشت او را می شکند و محبت و دوستی به خاطر خدا و کمک بر کارهای شایسته و خوب، او را ریشه کن و نابود می سازد و استغفار، رگ قلب او را پاره می کند، و برای هر چیزی زکاتی هست و زکات بدن روزه است.

۵۸. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَاجِلِيُّوَيْهِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَبَّانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ يُونُسَ بْنِ ظَلِيَّانَ قَالَ: قُلْتُ لِلصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ: يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، مَا الَّذِي يُبَاعِدُ عَنَّا إِبْلِيسَ؟ قَالَ: الصَّوْمُ يُسَوِّدُ وَجْهَهُ، وَالصَّدَقَةُ تَكْثِرُ ظَهْرَهُ، وَالْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْمُؤَاوَزَةُ عَلَى الْعَمَلِ الصَّالِحِ يَقْطَعَانِ دَابِرَهُ، وَالِاسْتِغْفَارُ يَقْطَعُ وَتَيْنَهُ.

⊞ یونس بن ظبیان می گوید: به امام جعفر صادق علیه السلام عرض کردم:

ای پسر پیامبر، چه چیزی ابلیس را از ما دور می کند؟

فرمود: روزه، رویش را سیاه و صدقه، پشت او را می شکند و دوستی و محبت برای خدا و کمک و تعاون بر کار شایسته و خوب، او را نابود می سازد و استغفار، رگ قلب او را پاره می کند.

۵۹. حَدَّثَنَا أَبِي علیه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُوسَى الْكُمَيْزَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ عُثْبَةَ بْنِ هَارُونَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو يَزِيدَ عَنْ حُصَيْنِ بْنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ عليهم السلام قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام: عَلَيْكُمْ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ بِكَثْرَةِ الْإِسْتِغْفَارِ وَالِدُعَاءِ؛ فَأَمَّا الدُّعَاءُ فَيُذْفَعُ عَنْكُمْ بِهِ الْبَلَاءُ، فَأَمَّا الْإِسْتِغْفَارُ فَتَمْحَى بِهِ ذُنُوبُكُمْ.

⊞ حُصَيْنِ می گوید: امام صادق از پدرانش علیهم السلام نقل می کند که امیرالمؤمنین علیه السلام:

فرمود: بر شما باد که در ماه رمضان زیاد استغفار و دعا داشته باشید، اما دعا، بلا را از شما دور می کند و اما استغفار، گناهانتان را پاک می کند.

۶۰. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ علیه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ مُوسَى عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ

بِنِ مُحَمَّدٍ عَنِ أَبِيهِ عَنِ آبَائِهِ عليهم السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى كَرِهَ لِي سِتَّ خِصَالٍ وَكَرِهَتْهُنَّ لِلْأَوْصِيَاءِ مِنْ وُلْدِي وَأَتْبَاعِهِمْ مِنْ بَعْدِي: الْعَبَثُ فِي الصَّلَاةِ، وَالرَّفَثُ فِي الصِّيَامِ، وَالْمَنُّ بَعْدَ الصَّدَقَةِ، وَإِتْيَانُ الْمَسَاجِدِ جُنُبًا، وَالتَّطَلُّعُ فِي الدَّوْرِ، وَالضَّحْكَ بَيْنَ الْقُبُورِ.

❏ غیاث بن ابراهیم از امام جعفر صادق از پدرانش علیهم السلام نقل می کند که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: خداوند متعال شش خصلت را بر من روانداسته و ناپسند دارد و من همان را برای جانشینان از فرزندانم و پیروانشان رواندارم:

بازی در حال نماز، و جماع در حال روزه، و منت گذاردن بعد از صدقه دادن، و با حالت جنابت به مسجد رفتن، و به خانه مردم نگاه و سرکشی کردن، و در گورستان بین قبرها خندیدن^۱.

۶۱. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى الرَّضَا عليهم السلام عَنْ أَبِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ الْبَاقِرِ عَنْ أَبِيهِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَنْ أَبِيهِ سَيِّدِ الشُّهَدَاءِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليهم السلام قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله حَطَبْنَا ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّهُ قَدْ أُقْبِلَ إِلَيْكُمْ شَهْرٌ اللَّهُ بِالْبَرَكَةِ وَالرَّحْمَةِ وَالْمَغْفِرَةِ، شَهْرٌ هُوَ عِنْدَ اللَّهِ أَفْضَلُ الشُّهُورِ وَأَيَّامُهُ أَفْضَلُ الْأَيَّامِ وَلَيَالِيهِ أَفْضَلُ اللَّيَالِيِ وَسَاعَاتُهُ أَفْضَلُ السَّاعَاتِ،

هُوَ شَهْرٌ دُعِيْتُمْ فِيهِ إِلَى ضِيَاقَةِ اللَّهِ وَجُعِلْتُمْ فِيهِ مِنْ أَهْلِ كَرَامَةِ اللَّهِ، أَنْفُسُكُمْ فِيهِ تَسْبِيحٌ وَنَوْمُكُمْ فِيهِ عِبَادَةٌ وَعَمَلُكُمْ فِيهِ مَقْبُولٌ وَدُعَاؤُكُمْ فِيهِ مُسْتَجَابٌ،

۱. البته بعضی از اینها مکروه و بعضی حرام است که هر دو با کراهت می سازد.

فَاسْأَلُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ بِنِيَّاتٍ صَادِقَةٍ وَقُلُوبٍ طَاهِرَةٍ أَنْ يُؤَفِّقَكُمْ لِيَصِيَامِهِ وَتِلَاوَةِ كِتَابِهِ
فَإِنَّ الشَّيْءَ مَنْ حُرِّمَ مِنْ غُفْرَانِ اللَّهِ فِي هَذَا الشَّهْرِ الْعَظِيمِ.
وَاذْكُرُوا بِجُوعِكُمْ وَعَطَشِكُمْ فِيهِ جُوعَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَعَطَشَهُ،
وَتَصَدَّقُوا عَلَى فُقَرَائِكُمْ وَمَسَاكِينِكُمْ،

وَوَقَرُوا كِبَارَكُمْ وَارْحَمُوا صِغَارَكُمْ وَصَلُّوا أَرْحَامَكُمْ وَاحْفَظُوا أَسِنَّتَكُمْ وَعَضُّوا
عَمَّا لَا يَحِلُّ النَّظَرُ إِلَيْهِ أَبْصَارَكُمْ وَعَمَّا لَا يَحِلُّ الْإِسْتِغَاةُ إِلَيْهِ أَسْمَاعَكُمْ، وَتَحَنَّنُوا عَلَى آيَاتِمِ
النَّاسِ يُتَحَنَّنْ عَلَى آيَاتِمِكُمْ، وَتَوَبُوا إِلَى اللَّهِ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَارْفَعُوا إِلَيْهِ أَيْدِيَكُمْ بِالذُّعَاءِ
فِي أَوْقَاتِ صَلَوَاتِكُمْ فَإِنَّهَا أَفْضَلُ السَّاعَاتِ يَنْظُرُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيهَا بِالرَّحْمَةِ إِلَى عِبَادِهِ،
يُجِيبُهُمْ إِذَا نَاجَوْهُ وَيُلْتَمِسُهُمْ إِذَا نَادَوْهُ وَيَسْتَجِيبُ لَهُمْ إِذَا دَعَوْهُ.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ أَنْفُسَكُمْ مَرَهُونَةٌ بِأَعْيَالِكُمْ ففَكِّهوها بِاسْتِغْفَارِكُمْ، وَظُهُورِكُمْ ثَقِيلَةٌ
مِنْ أَوْزَارِكُمْ فَخَفِّفُوا عَنْهَا بِطُوبَى سُجُودِكُمْ، وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى ذِكْرُهُ أَقْسَمَ بِعِزَّتِهِ أَنْ لَا
يُعَذِّبُ الْمُصَلِّينَ وَالسَّاجِدِينَ وَلَا يُرْوِعُهُمُ النَّارُ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ.
أَيُّهَا النَّاسُ، مَنْ فَطَرَ مِنْكُمْ صَائِماً مُؤْمِناً فِي هَذَا الشَّهْرِ كَانَ لَهُ بِذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ عِتْقٌ
نَسَمَةٍ وَمَغْفِرَةٌ لِمَا مَضَى مِنْ ذُنُوبِهِ.

فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَليْسَ كُلُّنَا يَقْدِرُ عَلَى ذَلِكَ!

فَقَالَ ﷺ: اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِرْبَةِ مِنْ مَاءٍ.

أَيُّهَا النَّاسُ، مَنْ حَسَنَ مِنْكُمْ فِي هَذَا الشَّهْرِ خُلِقَهُ كَانَ لَهُ جِوَازاً عَلَى الصَّرَاطِ يَوْمَ
تَرُلُ فِيهِ الْأَفْدَامُ،

وَمَنْ خَفَّفَ فِي هَذَا الشَّهْرِ عَمَّا مَلَكَتْ يَمِينُهُ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْهُ جِسَابَهُ،

وَمَنْ كَفَّ فِيهِ شَرَّهُ كَفَّ اللَّهُ فِيهِ غَضَبَهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ،

وَمَنْ أَكْرَمَ فِيهِ يَتِيماً أَكْرَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ،

وَمَنْ وَصَلَ فِيهِ رَجْمَهُ وَصَلَهُ اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ يَوْمَ يَلْقَاهُ،

وَمَنْ قَطَعَ رَجْمَهُ قَطَعَ اللَّهُ عَنْهُ رَحْمَتَهُ يَوْمَ يَلْقَاهُ،

وَمَنْ تَطَوَّعَ فِيهِ بِصَلَاةٍ كَتَبَ لَهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ،

وَمَنْ أَدَّى فِيهِ فَرَضاً كَانَ لَهُ ثَوَابٌ مَن أَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الشُّهُورِ،

وَمَنْ أَكْثَرَ فِيهِ مِنَ الصَّلَاةِ عَلَيَّ ثَقَّلَ اللَّهُ مِيزَانَهُ يَوْمَ تُحْفَفُ الْمَوَازِينُ،

وَمَنْ تَلَا فِيهِ آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِهِ مِنَ الشُّهُورِ.

أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ فِي هَذَا الشَّهْرِ مُفْتَحَةٌ فَاسْأَلُوا رَبَّكُمْ أَنْ لَا يُغْلِقَهَا

عَلَيْكُمْ، وَأَبْوَابَ النَّارِ مُغْلَقَةٌ فَاسْأَلُوا رَبَّكُمْ أَنْ لَا يُفْتَحَهَا عَلَيْكُمْ، وَالشَّيَاطِينُ مَغْلُولَةٌ

فَاسْأَلُوا رَبَّكُمْ أَنْ لَا يُسَلِّطَهَا عَلَيْكُمْ.

قَالَ: أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ فِي هَذَا

الشَّهْرِ؟

فَقَالَ: يَا أَبَا الْحَسَنِ، أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ فِي هَذَا الشَّهْرِ الْوَرَعُ عَنِ مَحَارِمِ اللَّهِ، ثُمَّ بَكَى.

فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا يُبْكِيكَ؟

فَقَالَ: يَا عَلِيُّ، أَبْكِي لِمَا يُسْتَحَلُّ مِنْكَ فِي هَذَا الشَّهْرِ؛ كَأَنِّي بِكَ وَأَنْتَ تُصَلِّي لِرَبِّكَ وَقَدْ

ابْتَعَثَ أَشَقَى الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ؛ شَقِيقُ عَاقِرٍ نَاقَةٌ تَمُودُ فَضَرَبَكَ ضَرْبَةً عَلَى فَرْقِكَ

[قَرْنِكَ] فَخَضَبَ مِنْهَا لِحْيَتَكَ.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَذَلِكَ فِي سَلَامَةٍ مِنْ دِينِي؟

فَقَالَ: فِي سَلَامَةٍ مِنْ دِينِكَ. ثُمَّ قَالَ عليه السلام: يَا عَلِيُّ، مَنْ قَتَلَكَ فَقَدْ قَتَلَنِي وَمَنْ أَبْغَضَكَ فَقَدْ

أَبْغَضَنِي وَمَنْ سَبَّكَ فَقَدْ سَبَّنِي لِأَنَّكَ مِنِّي كَنَفْسِي، رَوْحُكَ مِنْ رَوْحِي وَطِينَتُكَ مِنْ طِينَتِي،

إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَلَقَنِي وَإِيَّاكَ وَاصْطَفَانِي وَإِيَّاكَ وَاخْتَارَنِي لِلنُّبُوَّةِ وَاخْتَارَكَ

لِلْإِمَامَةِ، وَمَنْ أَنْكَرَ إِمَامَتَكَ فَقَدْ أَنْكَرَنِي نُبُوَّتِي،

يَا عَلِيُّ، أَنْتَ وَصِيِّ وَأَبُو وُلْدِي وَرَوْجُ ابْنَتِي وَخَلِيفَتِي عَلَى أُمَّتِي فِي حَيَاتِي وَبَعْدَ

مَوْتِي، أَمْرُكَ أَمْرِي وَنَهْيُكَ نَهْيِي،

أَقْسِمُ بِالَّذِي بَعَثَنِي بِالنُّبُوَّةِ وَجَعَلَنِي خَيْرَ الْبَرِيَّةِ إِنَّكَ لِحُجَّةٌ اللَّهُ عَلَى خَلْقِهِ وَأَمِينُهُ عَلَى سِرِّهِ وَخَلِيفَتُهُ عَلَى عِبَادِهِ.

□ حسن بن علی بن فضال از ابوالحسن علی بن موسی الرضا از پدرش امام موسی بن جعفر از پدرش امام جعفر صادق از پدرش امام محمد باقر از پدرش امام زین العابدین از پدرش سید الشهداء امام حسین بن علی از پدرش سیدالوصیین امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام نقل می کند که پیامبر صلی الله علیه و آله روزی برای ما خطبه خواندند و فرمودند:

ای مردم، ماه خدا همراه با برکت و رحمت و آمرزش به شما رو آورده، و این ماه نزد خداوند برترین ماهها، و روزهایش بهترین روزها، و شبهایش بهترین شبها، و ساعات آن بهترین ساعات است، و آن ماهی است که در آن به مهمانی خداوند دعوت شده اید، و در این ماه مورد احسان و بخشش خداوند قرار گرفته اید.

نفس های شما در آن ثواب تسبیح، و خوابتان در آن ثواب عبادت دارد و عملتان در آن، مورد قبول و دعای شما در آن مستجاب است.

پس خداوند را به نیت های درست و دل های پاک بخوانید که شما را به روزه آن و خواندن قرآن موفق کند.

پس شقی و بدعاقبت کسی است که در این ماه بزرگ از آمرزش خداوند محروم گردد،

با گرسنگی و تشنگی خود در این ماه از تشنگی و گرسنگی قیامت یاد کنید،
به فقرا و تهی دستان خود تصدق کنید،

و پیرانان را تعظیم و کودکانان را ترحم کنید، و با رجم خود پیوند کنید، و زبانان را ننگه بدارید و دیدگان خود را از آنچه نگاه کردن آن حلال نیست بپوشانید، و گوشتان را از آنچه نباید شنید باز دارید، و با یتیمان مردم مهربانی کنید تا به یتیمان شما مهربانی کنند، و از گناهان خود به سوی خدا توبه کنید، و در اوقات نمازتان دست ها را

به دعا به سوی او بالا ببرید چون وقت نماز، بهترین ساعت‌ها است که خداوند عزّ و جلّ در این ساعات به بندگانش نظر رحمت دارد، و هرگاه با او مناجات و راز و نیاز کنند جوابشان می‌دهد، و هرگاه او را ندا کنند لبیک می‌گوید، و هرگاه او را بخوانند اجابت می‌کند.

ای مردم، جان شما در گرو اعمالتان می‌باشد پس آن را با استغفار باز کنید، و پشت شما از گناهان سنگین شده است با سجده‌های طولانی آن را سبک گردانید، و بدانید که خداوند به عزّت و جلالش قسم یاد کرده است که نمازگزاران و سجده‌کنندگان را عذاب نکند و آنان را در روز قیامت به آتش جهنّم نرساند.

ای مردم، هر کس از شما در این ماه، مؤمن روزه‌داری را افطار دهد نزد خداوند برای او ثواب بنده آزادکردن محسوب شده و موجب آمرزش گناهان گذشته او خواهد بود.

گفته شد: یا رسول الله، همه ما قدرت بر این کار را نداریم.

حضرت ﷺ فرمود: بپرهیزید از آتش جهنّم به افطار دادن روزه‌داران اگر چه به نصف از خرما باشد، و بپرهیزید از آتش جهنّم اگر چه به قدر کمی از آب باشد.

ای مردم، هر کس اخلاق خود را در این ماه نیکو بگرداند برای او جوازی بر پل قیامت باشد در روزی که قدم‌ها بر آن بلغزد.

و هر کس در این ماه خدمت زیردستان خود را سبک گرداند، خداوند در قیامت حساب او را آسان کند.

و هر کس شرّ و بدی خود را در این ماه از مردم نگه دارد خداوند خشم خود را در قیامت از او باز می‌دارد.

و هر کس یتیمی را در این ماه اکرام کند خداوند در قیامت او را گرمی بدارد.

و هر کس در این ماه پیوند رَحیمی داشته باشد خداوند او را در قیامت به رحمت خود متصل کند.

و هر کس در این ماه قطع رَجَم کند خداوند در قیامت رحمت خود را از او ببرد.
و هر کس نماز مستحبی در این ماه بخواند خدا برات دوری از آتش برای او بنویسد.

و هر کس در این ماه نماز واجبی را بیاورد ثواب هفتاد نماز واجب در ماه‌های دیگر دارد.

و هر کس در این ماه صلوات بر من را زیاد گرداند خداوند ترازوی او را در وقتی که ترازوها سبک باشد سنگین بگرداند.

و هر کس در این ماه یک آیه از قرآن بخواند برای او اجر یک ختم قرآن در ماه‌های دیگر باشد.

ای مردم، درهای بهشت در این ماه باز است پس از پروردگارتان بخواهید که به روی شما نبندد، و درهای جهنم بسته است پس از پروردگارتان بخواهید که به روی شما باز نکند، و شیاطین بسته شده‌اند پس از پروردگارتان بخواهید آنها را بر شما مسلط نکند.

امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید: من بلند شدم و گفتم: یا رسول الله، بهترین کارها در این ماه چیست؟

فرمود: ای ابوالحسن، بهترین کارها در این ماه پرهیز از حرام می‌باشد، بعد، به گریه آمد، گفتم: یا رسول الله، چه چیز تو را به گریه انداخته است؟

فرمود: یا علی، برای آنچه در این ماه به تو وارد می‌شود گویا تو را به نماز در محضر پروردگارت می‌بینم در حالی که شقی‌ترین خلق اول و آخر، هم‌تای پی‌کننده شتر قوم ثمود برانگیخته شده پس ضربه‌ای بر فرق و پیشانی تو می‌زند که محاسن و صورت تو از آن ضربه خضاب می‌شود.

امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید: گفتم: یا رسول الله، در این کار دین من در سلامت است؟

فرمود: دینت سالم باشد.

سپس فرمود: یا علی، هر که تو را بکشد مرا کشته، و هر که تو را دشمن بدارد مرا دشمن داشته، و هر که تو را دشنام بدهد مرا دشنام داده است، چون تو برای من مثل خود من هستی، روح تو از روح من و سرشت تو از سرشت من گرفته شده است، خداوند تبارک و تعالی من و تو را خلق فرمود و من و تو را برگزید، مرا برای پیامبری و تو را برای امامت اختیار کرد و هر که امامت تو را انکار کند در حقیقت پیامبری مرا انکار کرده است.

یا علی، تو جانشین من و پدر فرزندان من و شوهر دختر من و خلیفه من بر امتم در زندگانی من و بعد از مرگم می باشی، فرمان تو فرمان من و نهی تو نهی من می باشد، به آن خدائی که مرا به نبوت مبعوث کرد و مرا بهترین مخلوق خود قرار داد قسم می خورم که تو حجت خدا بر خلق او و امین خدا بر اسرار او و خلیفه خدا بر بندگانش هستی.

۶۲. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبَانَ عَنْ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلْوَانَ عَنْ عَمْرِو بْنِ شَيْمٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ ع قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا نَظَرَ إِلَى هِلَالِ شَهْرِ رَمَضَانَ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ بِوَجْهِهِ ثُمَّ قَالَ: «اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ وَالْإِيمَانِ وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ وَالْعَافِيَةِ الْمَجْلَلَةِ وَالرِّزْقِ الْوَاسِعِ وَدَفْعِ الْأَسْقَامِ وَتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ وَالْعَوْنِ عَلَى الصَّلَاةِ وَالصِّيَامِ، اللَّهُمَّ سَلِّمْنا لِرَمَضَانَ وَسَلِّمْ لَنَا وَسَلِّمْهُ مِنَّا حَتَّى يَنْقُضِيَ شَهْرُ رَمَضَانَ وَقَدْ غَفَرْتَ لَنَا»، ثُمَّ يُقْبِلُ بِوَجْهِهِ عَلَى النَّاسِ وَيَقُولُ:

يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ، إِذَا طَلَعَ هِلَالُ شَهْرِ رَمَضَانَ غُلَّتْ مَرَدَةُ الشَّيَاطِينِ [الشَّيْطَانِ]، وَفُتِحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ وَأَبْوَابُ الرَّحْمَةِ، وَغُلَّتْ أَبْوَابُ النَّارِ، وَاسْتُجِيبَ الدُّعَاءُ، وَكَانَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عِنْدَ كُلِّ فِطْرَةٍ عُنُقَاءٌ يُعْتَقُهُمْ مِنَ النَّارِ، وَنَادَى

[يُنَادِي] مُنَادٍ كُلُّ لَيْلَةٍ: هَلْ مِنْ سَائِلٍ؟ هَلْ مِنْ مُسْتَعْفِرٍ؟ اللَّهُمَّ أَعْطِ كُلَّ مُنْفِعٍ خَلْفًا، وَأَعْطِ كُلَّ مُسِيئٍ تَلْفًا، حَتَّى إِذَا طَلَعَ هِلَالُ شَوَّالٍ نُوَدِّيَ الْمُؤْمِنُونَ: أَنْ اِغْدُوا إِلَى جَوَائِزِكُمْ، فَهَؤُورَ يَوْمِ الْجَائِزَةِ.

ثُمَّ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عليه السلام: أَمَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا هِيَ بِجَائِزَةِ الدَّنَانِيرِ وَالذَّرَاهِمِ.

▣ جابر از امام محمد باقر علیه السلام نقل می‌کند که: همواره عادت رسول الله صلی الله علیه و آله این بود چون نگاه به هلال ماه رمضان می‌کردند روی خود را به جانب قبله می‌آوردند و این دعا را می‌خواندند خداوند، این ماه را با ایمنی^۱ و ایمان کامل و با سلامتی^۲ و با اسلام^۳ و با عاقبت^۴ و باروزی زیاد و دفع بیماری‌ها بر ما نوکن^۵، و این ماه به تلاوت و کمک تو بر نماز و روزه همراه باشد.

خداوند، ما را به جهت ماه رمضان سلامت‌دار که روزه بداریم و سلامت‌دار ماه را برای ما^۶ و از ما این ماه را قبول کن^۷ تا آن‌که چون این ماه به سرآید ما از گناهان به‌درآمده باشیم و همه ما را آمرزیده باشی.»

بعد، رو به مردم کرده و می‌فرمودند: ای مسلمانان، چون هلال ماه رمضان طلوع کند شیاطین سرکش را غل و زنجیر می‌کنند، و درهای آسمان و بهشت و رحمت الهی گشوده، و درهای دوزخ بسته، و دعاها مستجاب می‌شود، و هر شب هنگام افطار خداوند تعالی تعداد زیادی را از آتش جهنم آزاد می‌کند، و هر شب منادی از جانب او ندا می‌کند: آیا سؤال‌کننده‌ای هست؟ آیا استغفار‌کننده‌ای هست؟ خداوند،

۱. ایمنی از شرّ اشرار یا ایمنی از معاصی.

۲. سلامتی بدن یا سلامتی از مکروهاتی که موجب دوری از تو می‌شود.

۳. که در فرمان تو باشیم.

۴. عاقبتی که جمیع اعضا را از آفات بیوشاند.

۵. بیماری‌های ظاهر و باطن.

۶. اشتباهی در اول و آخر آن به دیدن ماه از ما صادر نشود.

۷. طاعات ما را در این ماه قبول کن.

هر انفاق کننده‌ای را عوضش را کرامت کن و هر که بخل می‌کند و مال را نگه می‌دارد (خودش یا مالش) را نابود کن، و چون هلال ماه شوال طلوع می‌کند ندا به مؤمنین می‌رسد: که چاشت فردا بیائید جائزه بگیرید که روز جائزه است.

سپس امام باقر علیه السلام فرمود: به‌خدانی که جان من در قبضه قدرت اوست جائزه، درهم و دینار نیست.

۶۳. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمُعَاذِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَتْوَيْهِ [حیویه] الْجُرْجَانِيُّ الْمَذْكُورُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمَ بْنُ بِلَالٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ كَرَامٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ: مَا لِمَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ وَعَزَفَ حَقَّهُ؟ قَالَ: تَهَيُّ يَا ابْنَ جُبَيْرٍ حَتَّىٰ أُحَدِّثَكَ بِمَا لَمْ تَسْمَعْ أَذْنَاكَ وَلَمْ يُمْرُ عَلَىٰ قَلْبِكَ، وَفَرِحَ نَفْسِكَ لِمَا سَأَلْتَنِي عَنْهُ فَمَا أَرَدْتَهُ فَهُوَ عِلْمُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ.

قال سعيد بن جبیر: فخرجت من عنده فتهنأت له من الغد فذكرت إليه مع طلوع الفجر فضليت الفجر، ثم ذكر الحديث، فحوّل وجهه إلي فقال: اسمع مني ما اقول، سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: لو علمتم ما لكم في شهر رمضان لزدتم لله شكراً.

إذا كان أول ليلة غفر الله تعالى لأمتي الذنوب كلها يراها وعلايتها، ورفع لكم أني ألف درجة ويبنى لكم خمسون مدينة، وكتب الله عز وجل لكم يوم الثاني بكل خطوة تخطونها في ذلك اليوم عبادة سنة، وثواب نبي، وكتب لكم صوم سنة،

وأعطاكم الله يوم الثالث بكل شعرة على أبدانكم جنة في الفردوس من درة بيضاء في أعلاها اثنا عشر ألف بيت من التور وفي أسفلها اثنا عشر ألف بيت في كل بيت ألف سرير على كل سرير حوراء، يدخل عليكم كل يوم ألف ملك مع كل ملك هدية.

وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ يَوْمَ الرَّابِعِ فِي جَنَّةِ الْخُلْدِ سَبْعِينَ أَلْفَ قَصْرِ فِي كُلِّ قَصْرِ سَبْعُونَ أَلْفَ بَيْتٍ فِي كُلِّ بَيْتٍ ثَمَسُونَ أَلْفَ سَرِيرٍ عَلَى كُلِّ سَرِيرٍ حَوَاءٌ بَيْنَ يَدَيِ كُلِّ حَوَاءٍ أَلْفٌ وَصِيفَةٌ بِمَارٍ إِحْدَاهُنَّ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا،

وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ يَوْمَ الْخَامِسِ فِي جَنَّةِ الْمَأْوَى أَلْفَ أَلْفِ مَدِينَةٍ فِي كُلِّ مَدِينَةٍ سَبْعُونَ أَلْفَ بَيْتٍ فِي كُلِّ بَيْتٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَائِدَةٍ عَلَى كُلِّ مَائِدَةٍ سَبْعُونَ أَلْفَ قَصْعَةٍ فِي كُلِّ قَصْعَةٍ سَبْعُونَ أَلْفَ نَوْعٍ مِنَ الطَّعَامِ لَا يُشْبِهُ بَعْضُهُ بَعْضًا،

وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ السَّادِسِ فِي دَارِ السَّلَامِ مِائَةَ أَلْفِ مَدِينَةٍ فِي كُلِّ مَدِينَةٍ مِائَةَ دَارٍ فِي كُلِّ دَارٍ مِائَةَ أَلْفِ بَيْتٍ فِي كُلِّ بَيْتٍ مِائَةَ أَلْفِ سَرِيرٍ مِنْ ذَهَبٍ طُولُ كُلِّ سَرِيرٍ أَلْفُ ذِرَاعٍ عَلَى كُلِّ سَرِيرٍ زَوْجَةٌ مِنَ الْحَوَرِ الْعَيْنِ عَلَيْهَا ثَلَاثُونَ أَلْفَ ذُوَابَةٍ مَسْجُوعَةٍ بِالذَّرِّ وَالْيَاقُوتِ يَحْمِلُ كُلُّ ذُوَابَةٍ مِائَةَ جَارِيَةٍ،

وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ يَوْمَ السَّابِعِ فِي جَنَّةِ النَّعِيمِ ثَوَابَ أَرْبَعِينَ أَلْفَ شَهِيدٍ وَأَرْبَعِينَ أَلْفَ صِدِّيقٍ،

وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ يَوْمَ الثَّامِنِ عَمَلَ سِتِّينَ أَلْفَ عَابِدٍ وَسِتِّينَ أَلْفَ زَاهِدٍ،

وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ التَّاسِعِ مَا يُعْطَى أَلْفَ عَالِمٍ وَأَلْفَ مُعْتَكِفٍ وَأَلْفَ مُرَابِطٍ، وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْعَاشِرِ قَضَاءَ سَبْعِينَ أَلْفَ حَاجَةٍ وَاسْتِغْفَرَ لَكُمْ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالذُّوَابُ وَالطَّيْرُ وَالسَّبَاعُ وَكُلُّ حَجَرٍ وَمَدْرٍ وَكُلُّ رَطْبٍ وَيَابِسٍ وَالْحَيْتَانُ فِي الْبِحَارِ وَالْأُورَاقُ عَلَى الْأَشْجَارِ،

وَكَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكُمْ يَوْمَ أَحَدِ عَشَرَ ثَوَابَ أَرْبَعِ حِجَابٍ وَعُمْرَاتٍ؛ كُلُّ حِجَابٍ مَعَ نَبِيٍّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ وَكُلُّ عُمْرَةٍ مَعَ صِدِّيقٍ وَشَهِيدٍ،

وَجَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكُمْ يَوْمَ اثْنَا عَشَرَ إِيمَانًا يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِكُمْ حَسَنَاتٍ وَيَجْعَلُ حَسَنَاتِكُمْ أَضْعَافًا وَيَكْتُبُ لَكُمْ لِكُلِّ حَسَنَةٍ أَلْفَ حَسَنَةٍ،

وَكَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكُمْ ثَلَاثَةَ عَشَرَ مِثْلَ عِبَادَةِ أَهْلِ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ،

وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ بِكُلِّ حَجَرٍ وَمَدْرٍ مَا بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ شَفَاعَةً،
 وَيَوْمَ أَرْبَعَةَ عَشَرَ فَكَأَنَّمَا لَقِيتُمْ آدَمَ وَنوحًا وَبَعْدَهُمَا إِبْرَاهِيمَ وَموسَى وَبَعْدَهُ دَاوُدَ
 وَسُلَيْمَانَ وَكَأَنَّمَا عَبْدْتُمْ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ مَعَ كُلِّ نَبِيٍّ مِائَتِي سَنَةٍ،
 وَقَضَى لَكُمْ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ تَمَسَّةَ عَشَرَ حَوَائِجَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ مَا يُعْطِيهِ
 اللَّهُ أَيُّوبَ وَاسْتَغْفَرَ لَكُمْ حَمَلَةَ الْعَرْشِ،
 وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَرْبَعِينَ نَوْراً عَشْرَةَ عَنْ يَمِينِكُمْ وَعَشْرَةَ عَنْ
 يَسَارِكُمْ وَعَشْرَةَ أَمَامَكُمْ وَعَشْرَةَ خَلْفَكُمْ،
 وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ يَوْمَ سِتَّةَ عَشَرَ إِذَا خَرَجْتُمْ مِنَ الْقَبْرِ سِتِّينَ حُلَّةً تَلْبَسُونَهَا وَنَاقَةً
 تَرْكَبُونَهَا، وَبَعَثَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ غَمَامَةً تُظِلُّكُمْ مِنْ حَرِّ ذَلِكَ الْيَوْمِ،
 وَيَوْمَ سَبْعَةَ عَشَرَ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ وَلِأَبَائِهِمْ وَدَفَعْتُ عَنْهُمْ
 شِدَائِدَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ،
 وَإِذَا كَانَ يَوْمَ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ جِبْرِيْلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيْلَ وَحَمَلَةَ
 الْعَرْشِ وَالْكَرُوبِيِّينَ أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِأُمَّةٍ مُحَمَّدٍ ﷺ إِلَى السَّنَةِ الْقَابِلَةِ وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ
 عَزَّ وَجَلَّ ثَوَابَ الْبَدْرِيِّينَ،
 فَإِذَا كَانَ يَوْمَ التَّاسِعِ عَشَرَ لَمْ يَبْقَ مَلَكٌ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا اسْتَأْذَنُوا رَبَّهُمْ فِي
 زِيَارَةِ قُبُورِكُمْ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَمَعَ كُلِّ مَلَكٍ هَدِيَّةٌ وَشَرَابٌ،
 فَإِذَا تَمَّ لَكُمْ عِشْرُونَ يَوْماً بَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْكُمْ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يَحْفَظُونَكُمْ مِنْ
 كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ،
 وَكَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكُمْ بِكُلِّ يَوْمٍ صُومْتُمْ صَوْمَ مِائَةِ سَنَةٍ وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ النَّارِ
 خَنْدَقاً وَأَعْطَاكُمْ ثَوَابَ مَنْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ وَالْقُرْآنِ،
 وَكَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكُمْ بِكُلِّ رِيْشَةٍ عَلَى جِبْرِيْلَ ﷺ عِبَادَةَ سَنَةٍ وَأَعْطَاكُمْ ثَوَابَ
 تَسْبِيحِ الْعَرْشِ وَالْكَرْسِيِّ وَرَوَّجَكُمْ بِكُلِّ آيَةٍ فِي الْقُرْآنِ أَلْفَ حَوْرَاءَ،

وَيَوْمَ أَحَدٍ وَعِشْرِينَ وَسَعَّ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الْقَبْرَ أَلْفَ فَرَسَخٍ وَيَرْفَعُ عَنْكُمُ الظُّلْمَةَ
وَالْوَحْشَةَ وَيَجْعَلُ قُبُورَكُمْ كَقُبُورِ الشُّهَدَاءِ وَيَجْعَلُ وُجُوهَكُمْ كَوَجْهِ يَسُوفَ بْنِ
يَعْقُوبَ عليه السلام،

وَيَوْمَ اثْنَيْنِ وَعِشْرِينَ يَبْعَثُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْكُمْ مَلَكَ الْمَوْتِ كَمَا يَبْعَثُ إِلَى
الأنبياء عليهم السلام وَيَرْفَعُ عَنْكُمْ هَوْلَ مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ وَيَرْفَعُ عَنْكُمْ هَمَّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ،
وَيَوْمَ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ تَمُوتُونَ عَلَى الصَّرَاطِ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصُّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ فَكَأَنَّمَا
أَسْبَعْتُمْ كُلَّ يَتِيمٍ فِي أُمَّتِي وَكَسَوْتُمْ كُلَّ غُرْبَانٍ مِنْ أُمَّتِي،
وَيَوْمَ أَرْبَعَةٍ وَعِشْرِينَ لَا تَخْرُجُونَ مِنَ الدُّنْيَا حَتَّى يَرَى كُلُّ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَكَانَهُ مِنَ
الْجَنَّةِ وَيُعْطَى كُلُّ وَاحِدٍ ثَوَابَ أَلْفِ مَرِيضٍ وَأَلْفِ غَرِيبٍ خَرَجُوا فِي طَاعَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ
وَأَعْطَاكُمْ ثَوَابَ أَلْفِ رَقَبَةٍ مِنْ وُلْدِ إِسْمَاعِيلَ،

وَيَوْمَ خَمْسٍ وَعِشْرِينَ مِنْهُ بَنَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكُمْ تَحْتَ الْعَرْشِ أَلْفَ قُبَّةٍ خَضْرَاءَ عَلَى
رَأْسِ كُلِّ قُبَّةٍ خِيَمَةٌ مِنْ نُورٍ يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ، أَنَا رَبُّكُمْ وَأَنْتُمْ
عِبِيدِي وَإِمَانِي اسْتَظَلُّوا بِظِلِّ عَرْشِي فِي هَذِهِ الْقِيَامِ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا فَلَا خَوْفَ
عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ، يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ، وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لِأَبْعَثَنَّكُمْ إِلَى الْجَنَّةِ يَتَعَجَّبُ مِنْكُمْ
الْأَوْلُونَ وَالْآخِرُونَ وَلَا تُوجَّحَنَّ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْكُمْ بِأَلْفِ تَاجٍ مِنْ نُورٍ، وَلَا تُزَكَّيَنَّ كُلُّ وَاحِدٍ
مِنْكُمْ عَلَى نَاقَةٍ خُلِقَتْ مِنْ نُورٍ زَامِئُهَا مِنْ نُورٍ وَفِي ذَلِكَ الزَّامِ أَلْفُ حَلْقَةٍ مِنْ ذَهَبٍ فِي
كُلِّ حَلْقَةٍ مَلَكٌ قَائِمٌ عَلَيْهَا مِنَ الْمَلَائِكَةِ، يَبْدِي كُلَّ مَلَكٍ عَمُودٌ مِنْ نُورٍ حَتَّى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ
حِسَابٍ،

وَإِذَا كَانَ يَوْمُ سِتَّةٍ وَعِشْرِينَ يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْكُمْ بِالرَّحْمَةِ فَيَغْفِرُ لَكُمْ الذُّنُوبَ كُلَّهَا إِلَّا
الرِّشَا وَالْأَمْوَالَ، وَقَدْ سَبَّحْتُمْ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعِينَ أَلْفَ مَرَّةٍ مِنَ الْغَيْبَةِ وَالْكَذِبِ وَالنُّهْتَانِ،
وَيَوْمُ سَبْعَةٍ وَعِشْرِينَ فَكَأَنَّمَا نَصَرْتُمْ كُلَّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ وَكَسَوْتُمْ سَبْعِينَ أَلْفَ عَارٍ
وَخَدَمْتُمْ أَلْفَ مُرَابِطٍ، وَكَأَنَّمَا قَرَأْتُمْ كُلَّ كِتَابٍ أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى أَنْبِيَائِهِ،

وَيَوْمَ ثَمَانِيَةٍ وَعِشْرِينَ جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ فِي جَنَّةِ الْخُلْدِ مِائَةَ أَلْفِ مَدِينَةٍ مِنْ نُورٍ وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي جَنَّةِ الْمَأْمُورِ مِائَةَ أَلْفِ قَصْرِ مِنْ فِضَّةٍ، وَأَعْطَاكُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي جَنَّةِ الْجَلالِ ثَلَاثَةَ أَلْفِ مِنبَرٍ مِنْ مِسْكِ فِي جَوْفِ كُلِّ مِنبَرٍ أَلْفُ بَيْتٍ مِنْ زَعْفَرٍ فِي كُلِّ بَيْتٍ سَرِيرٌ مِنْ دُرٍّ وَيَاقُوتٍ، عَلَى كُلِّ سَرِيرٍ زَوْجَةٌ مِنَ الْحَوَرِ الْعِينِ،

فَإِذَا كَانَ يَوْمُ تِسْعَةِ وَعِشْرِينَ أَعْطَاكُمْ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَلْفَ أَلْفِ مَحَلَّةٍ فِي جَوْفِ كُلِّ مَحَلَّةٍ قُبَّةٌ بَيْضَاءُ فِي كُلِّ قُبَّةٍ سَرِيرٌ مِنْ كَافُورٍ أَبْيَضٌ عَلَى ذَلِكَ السَّرِيرِ أَلْفُ فِرَاشٍ مِنَ السُّنْدُسِ الْأَخْضَرِ فَوْقَ كُلِّ فِرَاشٍ حَوْرَاءٌ عَلَيْهَا سَبْعُونَ أَلْفَ حُلَّةٍ وَعَلَى رَأْسِهَا ثَمَانُونَ أَلْفَ ذُؤَابَةِ مُكَلَّلَةٍ بِالذَّرِّ وَالْيَاقُوتِ،

فَإِذَا تَمَّ ثَلَاثُونَ يَوْمًا كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكُمْ بِكُلِّ يَوْمٍ مَرَّةً عَلَيْكُمْ ثَوَابَ أَلْفِ شَهِيدٍ وَأَلْفِ صِدِّيقٍ وَكَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكُمْ عِبَادَةَ خَمْسِينَ سَنَةً وَكَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكُمْ بِكُلِّ يَوْمٍ صَوْمَ أَلْفِي يَوْمٍ وَرَفَعَ لَكُمْ عَلَى قَدَرِ مَا أَنْتَبَ النَّسِيلُ دَرَجَاتٍ، وَكَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَكُمْ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ جَوَازاً عَلَى الصَّرَاطِ وَأَمَاناً مِنَ الْعَذَابِ،

وَلِلْجَنَّةِ بَابٌ يُقَالُ: لَهَا الرِّيَّانُ، لَا يَفْتَحُ ذَلِكَ (إِلَى) إِلَّا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يُفْتَحُ لِلصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ ﷺ،

ثُمَّ يُنَادِي رِضْوَانُ خَازِنُ الْجَنَّةِ: يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ ﷺ، هَلُمُّوا إِلَى الرِّيَّانِ، فَيَدْخُلُ أُمَّتِي فِي ذَلِكَ الْبَابِ إِلَى الْجَنَّةِ،

فَن لَمْ يُعْفَر لَهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فِي أَيِّ شَهْرٍ يُعْفَرُ لَهُ؟ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

☐ سعید بن جبیر می گوید: از ابن عباس پرسیدم: پاداش کسی که ماه رمضان را روزه بدارد و حق آن را بشناسد چیست؟

گفت: ای پسر جبیر، خود را آماده ساز تا برایت حدیث کنم به چیزی که گوش هایت نشنیده و به قلبت نگذشته باشد، و خود را فارغ ساز برای آنچه از من

پرسیدی که آنچه را پرسیدی علم اول و آخرست.

سعید بن جبیر می‌گوید: از نزد او بیرون آمدم و خود را برای فردا آماده ساختم. فردا اول وقت بعد از نماز صبح نزد او رفتم و حدیث را یادآور شدم، او متوجه من شد و گفت: آنچه می‌گویم بشنو:

از رسول خدا ﷺ شنیدم می‌فرمود: اگر می‌دانستید که در ماه رمضان چه چیزی برای شماست شکر خدا را بیش تر می‌کردید.

چون اولین شب از ماه رمضان فرا می‌رسد خداوند گناهان ظاهر و باطن همه امت مرا می‌آمرزد و دو میلیون درجه برای شما بالا می‌برد و پنجاه شهر برای شما بنا می‌کند.

و در روز دوم به هر قدمی که برداشتید خداوند عبادت یک سال و ثواب عمل یک پیامبر و روزه یک سال در پرونده شما می‌نویسد.

و در روز سوم خداوند به تعداد هر موی از بدن شما باغستانی از مروارید سفید در فردوس به شما عطا می‌کند که در بالای آن دوازده هزار اتاق نوری و در پائین آن دوازده هزار اتاق که در هر اتاق هزار تخت و بر هر تخت حوریه‌ای می‌باشد، هر روز هزار فرشته نزد شما می‌آیند که با هر فرشته هدیه‌ای می‌باشد.

و در روز چهارم خداوند در بهشت خلد و جاوید هفتاد هزار کاخ عطا می‌کند که در هر کاخی هفتاد هزار اتاق و در هر اتاق هزار تخت و بر هر تخت حوریه‌ای و در برابر هر حوریه هزار خدمتکار باشد که چادر یکی از آنها از دنیا و آنچه در آن است بهتر می‌باشد.

و در روز پنجم خداوند در جنة المأوی یک میلیون شهر عطا می‌فرماید که در هر شهری هفتاد هزار اتاق و در هر اتاق هفتاد سفره و بر هر سفره هفتاد هزار کاسه و در هر کاسه هفتاد هزار نوع از طعام که هیچ کدام با هم یکسان نیستند.

و در روز ششم خداوند در دارالسلام صد هزار شهر عطا می کند در هر شهر صد خانه و در هر خانه صد هزار اتاق و در هر اتاق صد هزار تخت از طلا که طول هر تخت هزار ذراع (هر ذراع حدود نیم متر) می باشد و بر هر تخت همسری از حورالعین و بر هر حوریه سی هزار گیسوی بافته که مزین به مروارید و یاقوت باشد که هر گیسوی او را صد کنیز حمل می کند.

و در روز هفتم در بهشت پر نعمت، خداوند ثواب چهل هزار شهید و چهل هزار صدیق عطا می فرماید.

و در روز هشتم خداوند عمل شصت هزار عابد و شصت هزار زاهد عطا می فرماید.

و در روز نهم خداوند ثواب هزار عالم و هزار معتکف و هزار سرباز مرزبان را عطا می فرماید.

و در روز دهم خداوند هفتاد هزار حاجت شما را برآورده کند و خورشید و ماه و ستارگان و تمام جنبندگان و پرندگان و درندگان و هر سنگ و کلوخ و هر تر و خشک و ماهیان دریا و برگ های درختان برای شما استغفار می کنند.

و در روز یازدهم خداوند برای شما ثواب چهار حج و عمره می نویسد که هر حجی همراه پیامبری از پیامبران و هر عمره همراه صدیق و شهیدی بوده باشد.

و در روز دوازدهم خداوند گناهانتان را به حسنات تبدیل و حسنات را مضاعف می کند و هر حسنه ای را برای شما هزار حسنه می نویسد.

و در روز سیزدهم خداوند مانند عبادت مردم مکه و مدینه برای شما می نویسد و به تعداد هر سنگ و کلوخ بین مکه و مدینه حق شفاعت به شما عطا می کند.

و در روز چهاردهم گویا آدم و نوح، بعد از آنها موسی و عیسی و بعد از آنها داود و سلیمان علیهم السلام را ملاقات کرده اید و گویا با هر پیامبری دو بیست سال عبادت کرده اید.

و در روز پانزدهم خداوند حاجات دنیا و آخرت شما را برآورده می‌کند و آن ثوابی که به حضرت ایوب علیه السلام داده به شما عطا می‌کند، و حاملین عرش برای شما طلب آمرزش می‌کنند، و خداوند در روز قیامت چهل نور به شما عطا می‌کند که ده نور در طرف راست و ده نور در طرف چپ و ده نور در جلو و ده نور در پشت سر شما باشد.

و در روز شانزدهم خداوند شصت لباس به شما عطا می‌کند تا روزی که از قبر خارج شدید آن را بپوشید، و شتری می‌دهد آن را سوار شوید، و خداوند برای شما ابری می‌فرستد که از حرارت آن روز شما را سایه بیندازد.

و در روز هفدهم خداوند تبارک و تعالی می‌فرماید: من اینان و پدرانشان را آمرزیدم و سختی‌های روز قیامت را از او برداشتم.

و چون روز هیجدهم برسد خداوند عزّ و جلّ جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و حاملین عرش و کزّوبین را فرمان می‌دهد که برای امت پیامبر تا سال آینده استغفار کنند و خداوند عزّ و جلّ ثواب جنگ‌جویان بدر را به شما عطا می‌فرماید.

و چون روز نوزدهم برسد هیچ فرشته‌ای در آسمان و زمین باقی نمی‌ماند مگر آن‌که از پروردگارش اذن می‌گیرند که هر روز زیارت قبر شما کنند و با هر فرشته هدیه و نوشیدنی باشد.

و چون بیست روز تمام شود خداوند هفتاد هزار فرشته می‌فرستد که شما را از هر شیطان رانده‌شده‌ای نگه دارند، و برای هر روزی که روزه گرفته‌اید خداوند ثواب صد سال روزه می‌نویسد، و بین شما و آتش جهنّم گودالی قرار می‌دهد، و به هر کس که در تورات و انجیل و زبور و فرقان است ثواب عطا می‌کند،^۱ و خداوند به تعداد هر پری از پرهای جبرئیل عبادت یک سال برای شما می‌نویسد و ثواب تسبیح عرش و

۱. در کتاب ثواب الاعمال: به تعداد هر کس که تورات و انجیل و زبور و فرقان را خوانده ثواب عطا می‌کند.
ثواب الاعمال: ص ۱۶۱.

کرسی را به شما عطا می فرماید، و به هر آیه قرآن هزار حوریه به شما تزویج می کند. و در روز بیست و یکم خداوند هزار فرسخ قبر شما را توسعه می دهد و تاریکی و وحشت قبر را از شما بردارد و قبر شما را مانند قبور شهداء و صورت شما را مانند صورت حضرت یوسف علیه السلام قرار می دهد.

و در روز بیست و دوم عزرائیل را به سوی شما می فرستد همان طور که برای پیامبران می فرستد، و ترس از نکیر و منکر و غم و غصه دنیا و آخرت را از شما بردارد.

و در روز بیست و سوم به همراه پیامبران و صدیقان و شهداء بر روی پل قیامت عبور خواهید کرد، و گویا هر یتیم از امت مرا سیر کرده و هر برهنه از امت مرا پوشانده باشید.

و در روز بیست و چهارم از دنیا بیرون نمی روید تا این که هر کدام از شما جایگاه خود را در بهشت ببینید و به هر یک از شما ثواب هزار مریض و هزار غریبی که در اطاعت خدا بیرون رفته عطا می شود و ثواب هزار بنده^۱ از فرزندان اسماعیل بدهد.

و در روز بیست و پنجم از ماه رمضان خداوند در زیر عرش هزار قبه برای شما بنا کند که بر بالای هر قبه خیمه ای نوری باشد، خداوند تبارک و تعالی می فرماید: ای امت محمد صلی الله علیه و آله، من پروردگار شما و شما بندگان و کنیزان من هستید، درون این قبه ها در سایه عرش من پناه بگیرید و بخورید و بیاشامید که گوارایتان باشد پس دیگر هیچ ترس و حزنی بر شما نیست، ای امت محمد، به عزت و جلال خودم قسم شما را به سوی بهشت می فرستم به طوری که خلق اول و آخر به شگفت آیند، و هر کدام از شما را به هزار تاج از نور مزین کنم، و هر کدام از شما را بر شتری که از نور خلق کردم سوار می نمایم و افسار آن شتر از نور باشد، و آن افسار هزار حلقه از طلا و در هر

۱. در کتاب ثواب الاعمال «ثواب آزادی هزار بنده از اولاد حضرت اسماعیل علیه السلام» دارد. ثواب الاعمال: ص

حلقه فرشته‌ای ایستاده در حالی که به دست هر فرشته عمودی از نور باشد تا آن‌که بدون حساب به بهشت وارد شود.

و در روز بیست و ششم خداوند نظر رحمت به شما می‌کند و تمام گناهان را می‌آمرزد مگر گناه رشوه (یا خون به ناحق ریخته^۱) و خوردن اموال مردم باشد، و خانه‌هایتان را هر روز هفتاد هزار بار از غیبت و دروغ و بهتان پاک می‌کند.

و در روز بیست و هفتم گویا شما هر مرد و زن با ایمان را کمک کرده باشید و هفتاد هزار برهنه را پوشانده و هزار مرزبان را خدمت کرده باشید، و گویا هر کتابی را که خدا به هر پیامبری فرو فرستاده خوانده باشید.

و در روز بیست و هشتم خداوند در بهشت جاوید صد هزار شهر نوری برای شما قرار می‌دهد و در جنة المأوی صد هزار قصر از نقره و در بهشت با عظمت سه هزار منبر از مشک عطا می‌کند که در داخل هر منبر هزار خانه از زعفران و در هر خانه تختی از مروارید و یاقوت و به هر تخت همسری از حورالعین باشد.

و در روز بیست و نهم خداوند یک میلیون محله عطا می‌کند که در داخل هر محله قبه سفیدرنگ باشد و در هر قبه تختی از کافور سفید و بر هر تخت هزار فرش از سندس سبز و بر هر فرش حوریه‌ای و بر هر حوریه هشتاد هزار گیسو که به مروارید و یاقوت زینت یافته است.

و چون سی روز تمام شد خداوند به هر روزی که بر شما گذشت ثواب هزار شهید و هزار صدیق می‌نویسد، و نیز خداوند عبادت پنجاه سال برایتان می‌نویسد و باز خداوند به هر روز ثواب دوهزار روز می‌نویسد و به تعداد آنچه آب نیل رویانیده، درجات برای شما بالا می‌برد،

و خداوند دوری از آتش جهنم و جواز عبور از پل و امان از عذاب را برای شما می‌نویسد،

و برای بهشت دری می‌باشد که به آن «ریان» می‌گویند که آن غیر از روز قیامت گشوده نمی‌شود،

به مردان و زنان روزه‌دار از امت محمد ﷺ باز می‌شود بعد، رضوان و نگهبان بهشت ندا می‌کند: ای امت محمد به سوی «ریان» بشتابید، پس امت من از این در به بهشت وارد می‌شوند.

پس کسی که در ماه رمضان آمرزیده نشود پس در کدام ماه آمرزیده می‌شود؟
و لا حول و لا قوّة إلا بالله العلیّ العظیم.

۶۴. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَلْحَةَ النَّهْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَرْبَعَةٌ لَا تُرَدُّ لَهُمْ دَعْوَةٌ وَيُفْتَحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَيَصِيرُ إِلَى الْعَرْشِ: دُعَاءُ الْوَالِدِ لَوْلَدِهِ، وَالْمَظْلُومِ عَلَى مَنْ ظَلَمَهُ، وَالْمُعْتَمِرِ حَتَّى يَرْجِعَ، وَالصَّائِمِ حَتَّى يُفْطِرَ.

⊞ عبدالله بن طلحه از امام صادق از پدرانش از علی نقل می‌کند که پیامبر فرمود: چهار گروه دعایشان بر نمی‌گردد و درهای آسمان برایشان باز می‌شود و به سوی عرش می‌رسد، دعای پدر برای فرزندش، و مظلوم بر کسی که به او ظلم کرده، و عمره گذار تا وقتی به وطن برگردد، و روزه‌دار تا وقتی افطار کند.

۶۵. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبَغْدَادِيُّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ: قَالَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى تَحَمُّسِ دَعَائِمِهِ: عَلَى الصَّلَاةِ، وَالزَّكَاةِ، وَالصَّوْمِ، وَالْحَجِّ، وَوَلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَئِمَّةِ مِنْ وَوَلَدِهِ.

مُفَضَّل بن عمر می گوید: امام جعفر صادق علیه السلام فرمود:

اسلام بر پنج پایه بنا گردیده شد: بر نماز، و زکات، و روزه، و حج، و ولایت امیرالمؤمنین و ائمه از اولاد او علیهم السلام.

۶۶. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ عَمْرِو الشَّامِيِّ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ علیه السلام قَالَ: ﴿إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾^۱، فَفُرْعَةُ الشُّهُورِ شَهْرُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ شَهْرُ رَمَضَانَ، وَقَلْبُ شَهْرِ رَمَضَانَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ، وَنَزَلَ الْقُرْآنُ فِي أَوَّلِ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَاسْتَقْبِلَ الشَّهْرَ بِالْقُرْآنِ.

عمر شامی می گوید: امام صادق علیه السلام فرمودند:

تعداد ماه‌ها نزد خداوند در کتاب الهی^۲ از آن روز که آسمان‌ها و زمین را آفریده دوازده ماه است، پس اول و آغاز ماه‌ها ماه خداست و آن ماه رمضان است، و قلب ماه رمضان شب قدر است، و قرآن در شب اول ماه رمضان فرود آمد، پس با خواندن قرآن این ماه را استقبال کن.^۳

۱. سورة توبه: ۳۶.

۲. لوح محفوظ یا علم پروردگار.

۳. مرحوم مجلسی اول در کتاب لواعصاغرانی: ج ۶ ص ۳۱۳ نکاتی می فرماید: الف. تشبیه شب قدر به دل، نسبت به ماه رمضان به اعتبار آن است که دل جسمانی صنوبری شکل، اشرف اعضای بدن است چون روح حیوانی از آنجا به سایر اعضا منشعب می شود هم چنین رحمت‌ها در شب قدر به سایر سال می رسد و اگر نفس ناطقه باشد اظهر است.

ب. چون ظاهر قرآن دلالت دارد که قرآن، شب قدر نازل شده است و به اعتقاد شیخ صدوق علیه السلام شب قدر شب ۲۳ ماه رمضان است این حدیث را تأویل کرده است به آن که ابتدای نزول قرآن در شب اول بود و در شب قدر تمام آن نازل شد، و شکی نیست که قرآن حدود ۲۰ سال فرود آمده است پس مراد از نزول قرآن در اول ماه رمضان آن خواهد بود که از لوح محفوظ به بیت المعمور آمده باشد و در شب قدر به آسمان دنیا فرود آمده است. پایان بیان مرحوم مجلسی. و شاهد این بیان حدیث بعد می باشد.

۶۷. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يَحْيَى الْغَطَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ الْمَنْقَرِيِّ عَنِ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ: قُلْتُ لِلسَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عليه السلام: أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: «شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ» كَيْفَ أُنزِلَ الْقُرْآنُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ وَإِنَّمَا أُنزِلَ الْقُرْآنُ فِي مُدَّةِ عَشْرِينَ سَنَةً أَوَّلُهُ وَآخِرُهُ؟ فَقَالَ عليه السلام: أُنزِلَ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً فِي شَهْرِ رَمَضَانَ إِلَى الْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ثُمَّ أُنزِلَ مِنَ الْبَيْتِ الْمَعْمُورِ فِي مُدَّةِ عَشْرِينَ سَنَةً.

□ حفص بن غیاث می‌گوید: به امام جعفر صادق علیه السلام عرض کردم: از این آیه مرا خبر بده «شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ» ماه رمضان ماهی است که قرآن در آن فرو فرستاده شد، چگونه قرآن در ماه رمضان فرستاده شد در حالی که قرآن، اول و آخر آن در ظرف بیست سال آمده است.

امام علیه السلام فرمودند: تمام قرآن یک‌جا در ماه رمضان به بیت‌المعمور فرستاده شد سپس از بیت‌المعمور در مدت بیست سال فرستاده شد.

مؤیدین کاسمیر نام سیدی

۶۸. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَاجِيلِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْقَرَشِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ عَنِ زِيَادِ بْنِ الشُّنْدِرِ عَنِ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْبَاقِرِ عليه السلام قَالَ: لَمَّا كَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ عليه السلام قَالَ مُوسَى: إِلَهِي، مَا جَزَاءُ مَنْ شَهِدَ أَنِّي رَسُولُكَ وَنَبِيِّكَ وَأَنَّكَ كَلَّمْتَنِي؟ قَالَ: يَا مُوسَى، تَأْتِيهِ مَلَائِكَتِي فْتُبَشِّرُهُ بِجَنَّتِي.

قال موسى: إلهي، ما جزاء من قام بين يديك فصل؟ فقال: يا موسى، أباهي بهم ملائكتي راعياً وساجداً وقائماً وقاعداً، ومن باهيت به ملائكتي لا أعدبهُ.

قال موسى: إلهي، ما جزاء من أطمع مسكيناً ابتغاء وجهك؟

قال: يا موسى، أمرٌ مُنادياً يُنادي يومَ القيامةِ على رُؤوسِ الخلائقِ: فلانُ بنُ فلانٍ من عتقاءِ الله من النارِ.

قال: إلهي، فما جزاء من وصل رحمه؟

قال: يا موسى، أنسى في عمره وأهون عليه سكرات الموت ويُناديه خزنة الجنة: هلمَّ إلينا فادخل من أي أبوابها شئت.

قال موسى: إلهي، فما جزاء من كفَّ أذاه عن الناس وبذل معروفه لهم؟

قال: يا موسى، يُنابجه النارُ يومَ القيامةِ: لا سبيل لي إليك.

قال موسى: إلهي، ما جزاء من ذكرَكَ بلسانه وقلبه؟

قال: يا موسى، أظله يومَ القيامةِ بظلِّ عرشي وأجعله في كني.

قال: إلهي فما جزاء من تلا حِكمتك سراً وجهراً؟

قال: يا موسى يُمز على الصراطِ كالبرقي الخاطفِ.

قال موسى: فما جزاء من صبرَ على أذى الناسِ وسْتَمِهم؟

قال: أعينه على أهوالِ يومِ القيامةِ.

قال: إلهي، ما جزاء من دمعت عيناه من خشيتك؟

قال: يا موسى، أومن وجهه من حرِّ النارِ وأومن يومَ الفزعِ الأكبرِ.

قال: إلهي، فما جزاء من صبرَ عند المصيبةِ وأنقذ أمرَكَ؟

قال: يا موسى، له بكلِّ نفسٍ يتنفسُ درجةً في الجنةِ والدرجةُ خيرٌ من الدنيا وما

فيها.

قال: إلهي، فما جزاء من صبرَ على قرائضِكَ؟

قال: يا موسى، له بكلِّ فريضةٍ يُؤدِّيها درجةً من درجاتِ العلى.

قال: إلهي، فما جزاء من مَسَى في ظلمة الليل إلى طاعتِكَ؟

قال: أوجبُ له التورَ الدائمةَ يومَ القيامةِ، إنَّ له من الحسناتِ بِعَدَدِ كُلِّ شَيْءٍ مرَّ عَلَيْهِ

سوادُ الليلِ وضوءُ النهارِ ونورُ الكواكبِ.

قال: إلهي، فما جزاء من لم يَكُفَّ عن معاصيك؟

قال: يا موسى أعطيه كتابه بِشماله من وراء ظهره.

قال: إلهي، فما جزاء من زنا فرجَه؟

قال: يا موسى يُدخَنُ يومَ القيامةِ بِدُخانٍ أنتن من ریحِ الجيفِ ويرْفَعُ فوقَ الناسِ.

قال: إلهي، فما جزاء من أحبَّ أهلَ طاعتِكَ لِحُبِّكَ.

قال: يا موسى، أحرَّمهُ على ناري.

قال: إلهي، فما جزاء من لم يفتُر لِسائنه عن ذِكْرِكَ والتَضَرُّعِ والإِسْتِعَانَةِ لَكَ في الدنيا؟

قال: يا موسى، أُعِينُهُ على شدائدِ الآخرةِ.

قال: إلهي، فما جزاء من قتلَ مؤمناً مُتَعَمِّداً؟

قال: لا أنظرُ إليه يومَ القيامةِ ولا أُقِيلُهُ عَثْرَتَهُ.

قال: إلهي، فما جزاء من دعا نفساً كافرةً إلى الإسلامِ؟

قال: يا موسى، أذنَ يومَ القيامةِ في الشفاعةِ لمن يُريدُ.

قال: إلهي، فما جزاء من دعا نفساً مُسلمةً إلى طاعتِكَ ونهاها عن معصيتِكَ؟

قال: يا موسى، أحشُرُهُ يومَ القيامةِ في زُمرَةِ المتقينِ.

قال: إلهي، فما جزاء من صَلَّى الصلَاةَ لَوَقْتِهَا لم يَسْغَلْهَا عن وقتها دُنيا؟

قال: يا موسى، أعطيه سُؤلَهُ وأُبيحهُ جنَّتِي.

قال: إلهي، فما جزاء من كَفَلَ اليتيمَ؟

قال: أُظِلُّهُ يومَ القيامةِ في ظلِّ عرشي.

قال: فما جزاء من أتمَّ الوضوء من حَسْبِكَ؟

قال: يا موسى، أبعثه يوم القيامة له نورٌ يتلألُ بينَ عَيْنَيْهِ.

قال: إلهي، فما جزاء من صامَ شهرَ رَمَضانَ يُريدُ به النَّاسَ؟

قال: يا موسى، ثوابه كَثُوبٍ مَنْ لَمْ يَصُمْهُ.

قال: إلهي، فما جزاء من صامَ في بِياضِ النَّهارِ يَلْتَمِسُ بِذَلِكَ رِضالَكَ؟

قال: يا موسى، لَهُ جَنَّتِي وَلَهُ الأمانُ مِنْ كُلِّ هَوْلٍ يَوْمِ القِيامَةِ والعِتقُ مِنَ النَّارِ.

زيد بن مُنذِر می گوید: امام محمد باقر علیه السلام فرمود: هنگامی که حضرت موسی بن عمران علیه السلام با خداوند سبحان گفتگو داشت عرض کرد:

خدای من، کسی که شهادت بدهد من فرستاده و پیامبر تو هستم و تو با من سخن گفتی جزایش چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، فرشتگان من نزد او می آیند و او را به بهشت بشارت می دهند.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، کسی که به درگاه تو بایستد و نماز بگذارد جزایش چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، هرگاه او به رکوع و سجده و نشست و برخاست نماز باشد من به فرشتگانم مباحات می کنم و هر کس را بر ملائکه مباحات کنم دیگر عذابش نمی کنم.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: کسی که برای رضایت تو فقیری را طعام بدهد جزایش چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، در روزگار قیامت فرمان می دهم منادی در بین مردم ندا کند: فلان بن فلان از رهایافتگان آتش جهنم است.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: ای خدای من، جزای کسی که پیوند رجمی داشت چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، عمرش را طولانی، و سختی‌های مرگ را بر او آسان می‌کنم، و نگاهبانان بهشت او را ندا می‌کنند: به سوی ما بشتاب و از هر در بهشت می‌خواهی داخل شو!

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که آزارش را از مردم بردارد و به آنان احسان کند چیست؟

خداوند متعال فرمود: آتش جهنم در قیامت او را صدا می‌کند: هیچ راهی برای من بر تو نیست.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، کسی که به زبان و قلبش تو را یاد کرد جزایش چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، او را در سایهٔ عرش، و مورد حمایت خود قرارش می‌دهم.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که حکمت و دانش را در پنهان و آشکار بخواند چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، بر روی پل قیامت مانند برق گذرا عبور می‌کند. حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: جزای کسی که بر اذیت و دشنام‌دادن مردم صبر کند چیست؟

خداوند متعال فرمودند: بر ترس روز قیامت او را کمک می‌کنم.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که به‌خاطر خوف و ترس از تو اشک چشمش خارج شود چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، صورت او را از حرارت آتش و ترس بسیار قیامت ایمن و آسوده می‌گردانم.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که بر مصائب صبر کند و دستور تو را انجام بدهد چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، به تعداد هر نفسی که می‌کشد درجه‌ای در بهشت برای او باشد و هر درجه بهتر از دنیا و آنچه در آن است می‌باشد.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که بر انجام واجبات تو صبر کند چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، در مقابل هر واجبی که انجام می‌دهد درجه‌ای از درجات برتر برای او است.

حضرت موسی علیه السلام فرمود: خدای من، جزای کسی که در تاریکی شب به سوی طاعت و بندگی تو گام برمی‌دارد چیست؟

خداوند متعال فرمود: در روز قیامت نورِ همیشگی برای او قرار می‌دهم، و به تعداد هر چیز که سیاهی شب و روشنایی روز و نور ستارگان بر او افتاده حسنات می‌باشد.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که از نافرمانی تو خود را نگه نمی‌دارد چیست؟

خداوند متعال فرمود: پرونده‌اش را از پشت سر به دست چپش می‌دهم.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که عورتش به زنا می‌رود چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، در قیامت آغشته به دودی می‌شود که گند آن از گند مردار بدتر است و در بین مردم مشهور می‌شود.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که فرمان‌برانت را به خاطر تو دوست بدارد چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، آتش جهنم را بر او حرام می‌کنم.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که زیانش از ذکر و یاد تو و تضرع و کمک‌گرفتن از تو در دنیا سست نشده چیست؟

- خداوند متعال فرمود: او را در سختی و گرفتاری‌های قیامت کمک می‌کنم.
- حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که مؤمنی را عمداً بکشد چیست؟
- خداوند متعال فرمود: روز قیامت نظر رحمت بر او ندارم، و از لغزش او نمی‌گذرم.
- حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که کافری را به اسلام دعوت کند چیست؟
- خداوند متعال فرمود: روز قیامت به او اذن می‌دهم برای هر کس بخواهد شفاعت کند.
- حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که مسلمانی را به اطاعت تو بخواند و او را از نافرمانی باز دارد چیست؟
- خداوند متعال فرمود: ای موسی، روز قیامت او را در گروه متقین و پرهیزکاران محشور می‌گردانم.
- حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، کسی که نماز را در وقت خود بیاورد و کار دنیا او را مشغول نکند جزایش چیست؟
- خداوند متعال فرمود: ای موسی، خواسته‌اش را می‌دهم و بهشتم را ارزانی او می‌دارم.
- حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که یتیمی را سرپرستی کند چیست؟
- خداوند متعال فرمود: روز قیامت او را در سایهٔ عرشم قرار می‌دهم.
- حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: جزای کسی که از خوف تو وضوی تامّ و کامل بیاورد چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، روز قیامت او را مبعوث می‌کنم در حالی که در برابر دیدگان او نوری می‌درخشد.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که در ماه رمضان برای ریا روزه بگیرد چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، ثواب او مثل ثواب کسی است که روزه نگرفته است.

حضرت موسی علیه السلام عرض کرد: خدای من، جزای کسی که روزه را برای رضای تو روزه بدارد چیست؟

خداوند متعال فرمود: ای موسی، بهشتم برای اوست و برای او در قیامت امان و آسودگی از هر ترس، و رهائی از آتش جهنم می‌باشد.

۶۹. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَعْفَرِ الْهَمْدَانِيِّ رضي الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ عَنْ جَابِرِ بْنِ يَزِيدَ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِي نَصْرَةَ (نَضْرَةَ) أَبِي حَمْرَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أُعْطِيَتْ أُمَّتِي خَمْسَ خِصَالٍ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ لَمْ يُعْطَهُنَّ أُمَّةٌ نَبِيٌّ قَبْلِي:

أَمَّا وَاحِدَةٌ: فَإِنَّهُ إِذَا كَانَ أَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ نَظَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِمْ، وَمَنْ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِمْ لَمْ يُعَذِّبْهُ،

وَالثَّانِيَّةُ: خُلُوفُ أَفْوَاهِهِمْ حِينَ يُسَوِّنَ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ،

وَالثَّالِثَةُ: يَسْتَغْفِرُ لَهُمُ الْمَلَائِكَةُ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ،

وَالرَّابِعَةُ: يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِجَنَّتِهِ: تَزَيَّنِي وَاسْتَعِدِّي لِإِعْبَادِي يَوْشِكُ أَنْ يَسْتَرْيَحُوا

مِنْ نَصَبِ الدُّنْيَا وَأَذَاهَا وَيَصِيرُوا إِلَى دَارِ كَرَامَتِي،

وَالخَامِسَةُ: إِذَا كَانَ آخِرُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ غَفَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُمْ جَمِيعًا.

فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَهِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ؟

قال: لا، أما تَرَوْنَ الْعُمَّالَ إِذَا عَمِلُوا كَيْفَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ؟

جابر بن عبدالله انصاری می گوید: پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: پنج خصلت و ویژگی به امت من عطا شده که به امت هیچ پیامبری قبل از من داده نشده است:

اول: آنکه چون شب اول ماه رمضان برسد خداوند عز و جل نظر رحمت به آنان می کند و هر که را خدا نگاه رحمت به او کند دیگر عذابش نکند.

دوم: آنکه بوی دهانشان شب هنگام خوشبوتر از بوی مشک باشد.

سوم: آنکه فرشتگان در هر روز و شب برای آنان استغفار کنند.

چهارم: آنکه خداوند به بهشت خود می فرماید: خود را بیارای و برای بستگانم خود را آماده کن تا این که از خستگی و زحمت و اذیت دنیا راحت و به کرامت و پذیرایی من درآیند.

پنجم: آنکه چون شب آخر از ماه رمضان شود خداوند تمام آنان را بیمارزد.

مردی عرض کرد: یا رسول الله، آیا آن شب قدر است؟

فرمود: نه، آیا کارگران را نمی بینی وقتی کار کردند چگونه مزد آنها داده می شود؟!

۷۰. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى الْعَطَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْجَوَّازِ الْمُتَنَّبِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلْوَانَ عَنْ عَمْرٍو بْنِ ثَابِتٍ بْنِ هُرْمَزِ الْخَدَّادِ عَنْ سَعْدِ بْنِ ظَرِيفٍ عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ؑ: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَرْتَفِعُ فِيهِ الْفَاحِشَةُ وَلَنْصَنَعُ (وَالْتَصْنَعُ)، وَتَنْهَتُكَ فِيهِ الْحَارِمُ، وَيُعَلَّنُ فِيهِ الرِّزْنَا، وَيُسْتَحَلُّ فِيهِ أَمْوَالُ الْيَتَامَى، وَيُؤْكَلُ فِيهِ الرِّبَا، وَيُطْفَفُ فِي الْمَكَايِلِ وَالْمَوَازِينِ، وَيَسْتَحَلُّ الْحَمْرُ بِالنَّبِيذِ وَالرَّشْوَةُ بِالْهَدْيَةِ وَالْحَسِيَانَةُ بِالْأَمَانَةِ، وَيَسْتَهِيهُ الرِّجَالُ بِالنِّسَاءِ وَالنِّسَاءُ بِالرِّجَالِ، وَيَسْتَحْفُفُ بِحُدُودِ الصَّلَاةِ، وَيَحْجُجُ فِيهِ لِغَيْرِ اللَّهِ.

فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ الزَّمَانُ انْتَفَخَتِ الْأَهْلَةُ تَارَةً حَتَّى يُرَى الْهَيْلُ لَيْلَتَيْنِ وَخَفِيَتْ تَارَةً حَتَّى يُفْطَرَ شَهْرُ رَمَضَانَ فِي أَوَّلِهِ وَيُصَامُ لِلْعِيدِ فِي آخِرِهِ، فَالْحَدْرُ الْحَدْرُ حِينَئِذٍ مِنْ أَخِذِ اللَّهِ عَلَى غَفْلَةٍ فَإِنَّ مِنْ وَرَاءِ ذَلِكَ مَوْتٌ ذَرِيعٌ يَخْتِطِفُ النَّاسَ اخْتِطَافًا حَتَّى إِنَّ الرَّجُلَ لَيُصْبِحُ سَالِمًا وَيُمْسِي دَفِينًا وَيُمْسِي حَيًّا وَيُصْبِحُ مَيِّتًا.

فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ الزَّمَانُ وَجَبَ التَّقَدُّمُ فِي الْوَصِيَّةِ قَبْلَ نَزُولِ الْبَلِيَّةِ، وَوَجَبَ تَقَدُّمُ الصَّلَاةِ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا خَشْيَةً قَوِّهَا فِي آخِرِ وَقْتِهَا، فَمَنْ بَلَغَ مِنْكُمْ ذَلِكَ الزَّمَانَ فَلَا يَبِيْتَنَّ لَيْلَةً إِلَّا عَلَى طَهْرٍ وَإِنْ قَدَّرَ أَنْ لَا يَكُونَ فِي جَمِيعِ أَحْوَالِهِ إِلَّا طَاهِرًا فَلْيَفْعَلْ، فَإِنَّهُ عَلَى وَجَلٍ لَا يَدْرِي مَتَى يَأْتِيهِ رَسُولُ اللَّهِ لِقَبْضِ رُوحِهِ، وَقَدْ حَدَّثَتْكُمْ وَعَرَّفَتْكُمْ إِنْ عَرَفْتُمْ وَعَظَّمْتُكُمْ إِنْ اتَّعَظَّمْتُمْ، فَاتَّقُوا اللَّهَ فِي سَرَائِرِكُمْ وَعَلَانِيَتِكُمْ ﴿وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾^۱، ﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾^۲.

① اصبح بن نباته می گوید: امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند:

روزگاری بر این مردم بیاید که کار فاحشه گری بالا رود و صنعت خود قرار دهند (وتظاهر به فحشا می کنند)، و حرمت ها در آن شکسته، و زنا در آن علنی می شود، و خوردن مال یتیمان را حلال می دانند، و رباخواری می کنند، و کیل و وزن ها را کم می دهند، و خمر و شراب را به اسم نبیذ حلال دانند (با آن که شکی در حرمت نبیذ نیست)، و رشوه را به اسم هدیه، و خیانت را به اسم امانت حلال می شمارند، و مردان شبیه زنان و زنان شبیه مردان می شوند، و حدود و مرز نماز را سبک بشمارند، و حج را برای غیر خدا بیاورند.

پس چون آن زمان برسد هلال (شب اول ماه) خود را بالا برده و دوشبیه نشان می دهد و بار دیگر پنهان می شود به طوری که اول ماه رمضان، مردم افطار کنند و در

۱. سورة آل عمران: ۱۰۲.

۲. سورة آل عمران: ۸۵.

آخر ماه، روز عید روزه بگیرند، پس در این هنگام بترسید بترسید که مبادا خداوند شما را در حال غفلت بگیرد (فرصت توبه برود) که از پس آن مرگ سریع باشد و مردم به طور ناگهانی بمیرند تا جائی که مرد، صبح سالم باشد و شب دفن شود و شب زنده باشد و صبح مرده باشد.

پس هرگاه چنین زمانی اتفاق افتاد واجب است قبل از رسیدن بلا وصیت کند، و واجب است که نماز را در اول وقت بیاورد از ترس آن که در آخر وقت، نمازش از دست برود (چون نمی داند زنده یا مرده است) پس هر که از شما آن زمان را دریابد شب را بدون طهارت نخوابد، و اگر قدرت داشته باشد که در تمام حالات با طهارت باشد این کار را بکند چون او ترسان است؛ نمی داند که چه زمان فرستاده خدا عزرائیل علیه السلام برای گرفتن روحش می آید.

من شما را ترسانیدم اگر بترسید و زمانه را به شما معرفی کردم اگر بشناسید و موعظه کردم اگر قبول نمائید، پس در ظاهر و باطن از خدا بترسید و مراقب باشید غیر مسلمان از دنیا نروید، چون هر کس غیر اسلام را بخواهد از او پذیرفته نخواهد شد و در آخرت از زیانکاران باشد.

۷۱. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَاجِيلَوِيٌّ رضي الله عنه قَالَ: حَدَّثَنِي عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْكُوفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ عَنِ يُونُسَ بْنِ ظَبْيَانَ قَالَ: قُلْتُ لِلصَّادِقِ عليه السلام: مَا الَّذِي يُبَاعِدُ عَنَّا إِبْلِيسَ؟

قَالَ: الصَّوْمُ يُسَوِّدُ وَجْهَهُ، وَالصَّدَقَةُ تَكْسِرُ ظَهْرَهُ، وَالْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْمُؤَاوَزَةُ عَلَى الْعَمَلِ الصَّالِحِ يَقَطَعَانِ دَابِرَهُ، وَالْإِسْتِغْفَارُ يَقْطَعُ وَتِينَهُ.

☐ یونس بن ظبیان می گوید: به امام جعفر صادق علیه السلام عرض کردم: چه چیزی ما را از ابلیس دور می گرداند؟

فرمود: روزه، رویش را سیاه می‌کند و صدقه، پشت او را می‌شکند و دوستی برای خدا و همکاری در کار خیر، نابودش می‌کند و استغفار، رگ قلب او را قطع می‌کند.

۷۲. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْعَطَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى بْنِ عِمْرَانَ الْأَشْعَرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيُّ عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمْرَةَ عَنْ رِفَاعَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: تَعَاوَنُوا بِأَكْلِ السَّحْرِ عَلَى صِيَامِ النَّهَارِ، وَبِالتَّوَمِّ عَلَى الصَّلَاةِ بِاللَّيْلِ.

☐ رِفاعه از امام جعفر صادق عليه السلام نقل می‌کند که پیامبر اکرم صلى الله عليه وآله فرمودند:

با خوردن سحری، به روزه در روز و با انجام خواب، بر نماز شب کمک کنید.

۷۳. حَدَّثَنَا أَبِي عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الْخَزَّازِ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ أَبِيهِ عَنِ آبَائِهِ عليهم السلام قَالَ: لَا تَقُولُوا: «رَمَضَانَ» وَلَا «جَاءَ رَمَضَانُ»، قُولُوا: «شَهْرَ رَمَضَانَ»، فَإِنَّكُمْ لَا تَدْرُونَ مَا رَمَضَانُ.

☐ طَلْحَةَ بْنِ زَيْدٍ می‌گوید: امام صادق عليه السلام از پدرانش عليهم السلام نقل می‌کند که:

«رمضان» و نگویید: «رمضان آمد»، بگویید: «ماه رمضان»، چون شما نمی‌دانید رمضان

چیست.^۱

۱. در کتاب معانی الاخبار صفحه ۳۱۵ باب «معنی رمضان» حدیث اول نقل می‌کند: سعد می‌گوید: ما هشت نفر مرد محضر امام باقر عليه السلام بودیم سخن از رمضان به میان آمد، امام باقر عليه السلام فرمود: نگویید: «این رمضان است»، نگویید: «رمضان رفت و رمضان آمد»، که رمضان نامی از نام‌های خداوند عز و جل است که نه می‌آید و نه می‌رود و آنچه قابلیت جابجائی دارد می‌آید و می‌رود (خدا مکان و نقل و انتقال ندارد) ولی بگویید: «ماه رمضان»، پس ماه، اضافه به اسم شده و اسم، یعنی رمضان اسم خداست و آن ماهی است که قرآن در آن فرود آمده است، خداوند آن ماه را نمونه و عید قرار داده است.

مثل این حدیث در شماره ۸۴ این کتاب می‌آید.

۷۴. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَيْسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى بْنِ عِمْرَانَ الْأَشْعَرِيِّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ الْهَنْدَانِيِّ عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ يُونُسَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ: مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ خَرَجَ الْإِيمَانُ مِنْهُ.

□ یونس بن عمار می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می فرمود:

هر کس یک روز از ماه رمضان را (عمداً) افطار کند ایمان از او خارج می شود.

۷۵. حَدَّثَنَا أَبِي علیه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْعَطَّارُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ حَمْرَةَ بْنِ يَعْلَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي خَالِدٍ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام [وَأ] قَالَ: إِذَا صَحَّ هِلَالُ رَجَبٍ فَعَدَّ تِسْعَةً وَتَمْسِينَ يَوْمًا وَصُمَّ يَوْمَ سِتِّينَ.

□ امام جعفر صادق علیه السلام فرمود: هرگاه ماه رجب اولش مشخص شد پنجاه و نه روز حساب کن و روز شصتم را روزه بگیر.

۷۶. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَاجِيلِيُّوَيْهِ عَنْ عَمِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ نَصْرِ الْحَرَّازِيِّ عَنْ عَمْرٍو بْنِ شَيْمِرٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ عليه السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: إِذَا غَابَ الْقُرْصُ أَفْطَرَ الصَّائِمُ وَدَخَلَ وَقْتُ الصَّلَاةِ.

□ از جابر نقل است که امام باقر علیه السلام فرمود: رسول اکرم صلى الله عليه وآله فرمودند: هرگاه قرص

۱. مرحوم مجلسی اول در کتاب لواع صاحبقرانی ج ۶ ص ۴۴۰ ذیل این حدیث می فرماید: ظاهر این حدیث با اصحاب عدد است که گویند: همیشه ماه رجب تمام است و ماه شعبان ناقص است، و این حدیث نمی گوید: که روز شصتم، از ماه رمضان است، بلکه دلالت بر استجاب روزه یوم الشک می کند و در آن حرفی نیست و لذا نفرمودند که: اول شعبان که مشخص شد روز شصتم را بخور، و تجربه شاهد است که بسیار است که سه ماه پی در پی «سی» می شود و گاهی سه ماه پی در پی «سی کم یک» می شود، بر سر هم شش ماه «سی»، و شش ماه «سی کم یک» می شود و آن فایده ندارد.

خورشید غائب شود روزه دار افطار می کند و وقت نماز داخل می شود.^۱

۷۷. حَدَّثَنَا أَبِي ع قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَيْسَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَتَبَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي الْعُلَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الصَّائِمُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فِي السَّفَرِ كَالْمُفْطِرِ فِيهِ فِي الْحَضَرِ.

□ يحيى بن ابی العلی می گوید: امام صادق ع فرمود: شخصی که روزه ماه رمضان را در سفر بگیرد مثل کسی است که روزه ماه رمضان را در وطن افطار کند.

۷۸. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ ماجيلويه قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقِ ع قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ شَهْرٌ يُضَاعَفُ اللَّهُ فِيهِ الْحَسَنَاتِ وَيَسْحَوُ فِيهِ السَّيِّئَاتِ وَهُوَ شَهْرُ الْبِرَّةِ وَهُوَ شَهْرُ الْإِنَابَةِ وَهُوَ شَهْرُ التَّوْبَةِ وَهُوَ شَهْرُ الْمَغْفِرَةِ وَهُوَ شَهْرُ الْعِتْقِ مِنَ النَّارِ وَالْقَوْزِ بِالْحِجَّةِ.

أَلَا فَاجْتَنِبُوا فِيهِ كُلَّ حَرَامٍ، وَأَكْثَرُوا فِيهِ مِنْ تِلَاوَةِ الْقُرْآنِ، وَسَلُّوا فِيهِ حَوَائِجَكُمْ، وَاشْتَغَلُوا فِيهِ بِذِكْرِ رَبِّكُمْ، وَلَا يَكُونَنَّ شَهْرُ رَمَضَانَ عِنْدَكُمْ كَغَيْرِهِ مِنَ الشُّهُورِ فَإِنَّ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ حُرْمَةً وَقَضْلًا عَلَى سَائِرِ الشُّهُورِ، وَلَا يَكُونَنَّ شَهْرُ رَمَضَانَ يَوْمٌ صَوْمِكُمْ كَيَوْمِ فِطْرِكُمْ.

۱. مرحوم مجلسی اول در کتاب لامع صاحبفرانی ج ۶ ص ۴۵۴ می نویسد: احادیث بسیار هست که غروب خورشید به رفتن سرخی مشرق است لذا خداوند فرمودند: «روزه را تمام کنید تا شب»، و در عرف، وقت غروب قرص را شب نمی گویند اگر چه حقیقت شرعی مقدم بر عرفی است ولی عمده مطلب ابن جا آن است که سنی ها غروب را پنهان شدن قرص خورشید می دانند و ظاهراً احادیثی که موافق آنها است حمل بر تقیه می شود خصوصاً در این جا که نهایت تصریح غیوبت قرص است، و ما احادیث زیاد داریم که غیوبت قرص به رفتن سرخی در مشرق است چون اثر آفتاب که سرخی است باقی است، و مرحوم شیخ صدوق می گوید که: پدرم به من نوشت: حلال است تو را افطار وقتی که سه ستاره ظاهر شود و ظهور آن سه ستاره به رفتن سرخی در مشرق است.

۱۰ امام جعفر صادق علیه السلام از رسول اکرم صلی الله علیه و آله نقل می‌کند که: ماه رمضان ماه خداوند عزّ و جلّ است، و آن ماهی است که حسنات در آن مضاعف و گناهان در آن محو می‌شود، و آن ماه برکت و ماه توبه و بازگشت و ماه آمرزش گناهان است، و آن ماه آزادی از آتش جهنّم و به دست آوردن بهشت است.

آگاه باشید، در این ماه از هر حرام دوری کنید، و زیاد در آن قرآن بخوانید، و حاجات خود را سؤال کنید، و مشغول به ذکر پروردگارتان باشید، و نباید برای شما ماه رمضان مثل غیر ماه رمضان باشد که برای آن نزد خداوند عزّ و جلّ احترام و فضیلتی بر تمام ماه‌ها می‌باشد، و نباید در ماه رمضان، هنگام روزه‌داریتان مثل روزی افطارتان باشد.

۷۹. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ شُعَيْبٍ عَنِ عَبْدِ الْغَفَّارِ الْجَازِيِّ عَنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: مَنْ كَانَ عَلَى أَمْرٍ لَيْسَ بِحَقٍّ لَمْ يَتُبْ مِنْهُ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ فِي شَعْبَانَ وَشَهْرِ رَمَضَانَ، لَمْ يَزَلْ عَلَيْهِ إِلَى قَابِلٍ.

۱۱ عبدالغفّار جازی می‌گوید: امام جعفر صادق علیه السلام فرمود: کسی که کار ناحق و ناروایی انجام دهد و توبه نکند و در شعبان و ماه رمضان آمرزیده نشود، تا سال آینده بر آن گناه باقی است.

۸۰. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنِ أَبِيهِ عَنِ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا عليه السلام قَالَ: مَنْ تَصَدَّقَ وَقَتَ إِفْطَارِهِ عَلَى مِسْكِينٍ بِرَغِيفٍ غَفَّرَ اللَّهُ لَهُ ذَنْبَهُ وَكَتَبَ لَهُ ثَوَابَ عِتْقِ رَقَبَةٍ مِنْ وُلْدِ إِسْمَاعِيلَ.

□ حسن بن علی بن فضال می گوید: امام ابوالحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام

فرمود:

هر کس کرده نانی را هنگام افطار صدقه بدهد خداوند گناه او را می آمرزد و برای او ثواب آزادی بنده‌ای از فرزندان حضرت اسماعیل علیه السلام را می نویسد.

۸۱. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ الرَّضَا علیه السلام: مَنْ قَالَ عِنْدَ إِفْطَارِهِ: «اللَّهُمَّ لَكَ صُغْنَا بِتَوْفِيقِكَ وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْنَا بِأَمْرِكَ فَتَقَبَّلْهُ مِنَّا وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ»، عَفَّرَ اللَّهُ مَا أَدْخَلَ عَلَى صَوْمِهِ مِنَ النُّقْصَانِ بِذُنُوبِهِ.

□ حسن بن علی بن فضال می گوید: امام علی بن موسی الرضا علیه السلام فرمود:

هر کس هنگام افطارش بگوید: «اللَّهُمَّ لَكَ صُغْنَا بِتَوْفِيقِكَ وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْنَا بِأَمْرِكَ، فَتَقَبَّلْهُ مِنَّا وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ، بار خدایا به توفیق تو روزه برایم گرفتیم، و به فرمان تو بر روزیت افطار کردیم، پس از ما قبول فرما، و ما را بیامرزد، به درستی که تو آمرزنده مهربان هستی»، آن گناهی را که موجب نقصان در روزه‌اش شده می آمرزد.

۸۲. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ الرَّضَا علیه السلام: الْحَسَنَاتُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ مَقْبُولَةٌ وَالسَّيِّئَاتُ فِيهِ مَغْفُورَةٌ.

مَنْ قَرَأَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ كَانَ كَمَنْ حَتَمَ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِهِ مِنَ الشُّهُورِ،

وَمَنْ صَحَّحَكَ فِيهِ فِي وَجْهِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ لَمْ يَلْقَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا صَاحِبَكَ فِي وَجْهِهِ وَبَشْرَهُ بِالْجَنَّةِ،

وَمَنْ أَعَانَ فِيهِ مُؤْمِنًا أَعَانَهُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى الْجَوَازِ عَلَى الصَّرَاطِ يَوْمَ تَزَلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ،

وَمَنْ كَفَّ فِيهِ غَضَبُهُ كَفَّ اللَّهُ عَنْهُ غَضَبَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ،
وَمَنْ نَصَرَ فِيهِ مَظْلُوماً نَصَرَهُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ مَنْ عَادَاهُ فِي الدُّنْيَا وَنَصَرَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
عِنْدَ الْحِسَابِ وَالْمِيزَانِ.

شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ الْبَرَكَاتِ وَشَهْرُ الرَّحْمَةِ وَشَهْرُ الْمَغْفِرَةِ وَشَهْرُ التَّوْبَةِ وَالْإِنَابَةِ، مَنْ لَمْ
يُغْفَرْ لَهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فِي أَيِّ شَهْرٍ يُغْفَرُ لَهُ؟ فَاسْأَلُوا اللَّهَ أَنْ يَقْبَلَ مِنْكُمْ فِيهِ الصِّيَامَ
وَلَا يَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْكُمْ، وَأَنْ يُوفِّقَكُمْ فِيهِ لِطَاعَتِهِ وَيَعْصِمَكُمْ مِنْ مَعْصِيَتِهِ إِنَّهُ خَيْرٌ
مَسْتَوِلٍ.

□ باز حسن بن علی بن فضال می گوید: امام ابوالحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام

فرمود:

حسناً در ماه رمضان پذیرفته و سیئات در آن آمرزیده می شود.
هر کس در ماه رمضان یک آیه از کتاب خدا (قرآن) بخواند به مانند کسی است که
در ماه های دیگر تمام قرآن را خوانده است.
و هر کس در این ماه بر روی برادر مؤمنش لبخند بزند در روز قیامت او را ملاقات
نکند مگر آن که بر صورت او خنده زند و او را به بهشت بشارت دهد.
و هر کس در این ماه مؤمنی را کمک کند خداوند تعالی بر گذشتن از پل قیامت، او
را کمک کند روزی که قدم ها بر روی آن بلغزد.
و هر کس در این ماه غضب و خشم خود را نگه دارد خداوند غضبش را روز
قیامت از او بردارد.

و هر کس در این ماه مظلومی را کمک کند خداوند او را بر هر کس که در دنیا با او
دشمنی کرده کمک کند و در حساب و میزان روز قیامت او را یاری می نماید.

ماه رمضان ماه برکت، ماه رحمت و ماه آمرزش و ماه توبه و بازگشت است.

هر کس در ماه رمضان آمرزیده نشود پس در کدام ماه آمرزیده شود!؟

پس از خداوند بخواهید که در این ماه روزه شما را قبول فرماید، و این ماه رمضان را آخرین عهد و دیدار شما قرار ندهد، و برای فرمان برداری و اطاعت خودش شما را توفیق بدهد، و شما را از معصیت و نافرمانی نگه بدارد که او بهترین سؤال شونده است.

۸۳. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ رضی الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنِ الْخَلْبِيِّ عَنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ رضی الله عنه: صِيَامُ شَهْرِ الصَّبْرِ وَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي كُلِّ شَهْرٍ يَذْهَبُ بِلَايِلِ الصُّدُورِ.

وَرَوَى: صِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي كُلِّ شَهْرٍ صِيَامُ الدَّهْرِ، إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَثْمَانِهَا﴾^۱.

□ حَلَبِي از امام صادق رضی الله عنه نقل می کند که امیرالمؤمنین رضی الله عنه فرمود: روزه گرفتن ماه صبر (ماه رمضان) و روزه سه روز در هر ماه، اندوه سینه ها را می برد.

و روایت شده: سه روز روزه در هر ماه روزه دهر است چون خدای عز و جل در کتاب خود قرآن می فرماید: هر کس حسنه ای بیاورد ده برابر پاداش برای اوست.

۸۴. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ رضی الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْكُوفِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنَا الْمُنْذِرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ الْخَزَّازُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرَّضَاءِ رضی الله عنه آخِرَ جُمُعَةٍ مِنْ شَعْبَانَ وَعِنْدَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ مِنْهُمْ: عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ صَالِحٍ وَصَفْوَانُ بْنُ يَحْيَى وَأَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرِ وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ بَزِيعٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ سَنَانٍ وَخَادِمَاهُ يَاسِرٌ وَنَادِرٌ وَغَيْرُهُمَا، فَقَالَ: مَعَاشِرُ شِيعَتِي، هَذَا آخِرُ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ؛ مَنْ صَامَهُ إِحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ.

فَقَالَ لَهُ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ: يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، فَمَا تَصْنَعُ بِالْخَبْرِ الَّذِي رُوِيَ فِي النَّهْيِ
عَنْ إِسْتِقْبَالِ رَمَضَانَ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ؟

فَقَالَ: يَا ابْنَ إِسْمَاعِيلَ، إِنَّ رَمَضَانَ إِسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَلَا يُقَالُ لَهُ: جَاءَ
وَذَهَبَ وَاسْتَقْبَلَ، وَالشَّهْرُ شَهْرُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ مُضَافٌ إِلَيْهِ.

فَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ: فَهَلْ يَجُوزُ لِأَحَدٍ أَنْ يَقُولَ: اسْتَقْبَلْتُ شَهْرَ رَمَضَانَ بِيَوْمٍ أَوْ
يَوْمَيْنِ؟ قَالَ: لَا، لِأَنَّ الْإِسْتِقْبَالَ إِنَّمَا يَقَعُ لِشَيْءٍ مَوْجُودٍ يُدْرَكُ فَأَمَّا مَا لَمْ يُخْلَقْ فَكَيْفَ
يُسْتَقْبَلُ؟

فَقَالَ: يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، شَهْرُ رَمَضَانَ وَإِنْ لَمْ يُخْلَقْ قَبْلَ دُخُولِهِ فَقَدْ وَقَعَ الْيَقِينُ بِأَنَّهُ
سَيَكُونُ!

فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، إِنْ وَقَعَ لَكَ الْيَقِينُ أَنَّهُ سَيَكُونُ فَكَيْفَ وَقَعَ لَكَ الْيَقِينُ بِأَنَّهُ سَيَكُونُ
وَرُبَّمَا طَالَتْ لَيْلَةٌ أَوَّلُ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ حَتَّى يَكُونَ صُبْحُهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَلَا يَكُونُ
شَهْرُ رَمَضَانَ فِي الدُّنْيَا أَبَدًا فَيُصْبِحُ النَّاسُ لَا يَرَوْنَ شَمْسًا وَلَا نَهَارًا وَلَا يَرَوْنَ مِنْ
مَسَاجِدِ اللَّهِ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ شَيْئًا، وَيَرْفَعُ اللَّهُ الْكَعْبَةَ وَالْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِلَى السَّمَاءِ وَأُنْسِي
فِي مِثْلِ ذَلِكَ الزَّمَانِ الْقُرْآنَ حَتَّى لَا يَوْجَدَ فِيهِمْ لِلْقُرْآنِ حَافِظٌ وَلِشَيْءٍ مِنْ تَمَجُّدِ اللَّهِ ذَاكِرٌ،
فَحِينَئِذٍ يَرْفَعُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ حُجَّتَهُ مِنَ الْأَرْضِ فَتَسِيخُ بِأَهْلِهَا وَتَسِيرُ جِبَالُهَا وَتُسْجَرُ
بِحَارِهَا وَتُبْعِرُ قُبُورُهَا وَيُكْوَرُّ عَنِ السَّمَاءِ شَمْسُهَا وَيَتَكَدَّرُ نُجُومُهَا وَتَسْتَثِرُّ كَوَاكِبُهَا
فَيُؤَمِّئِدُ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمئِذٍ وَاهِيَةٌ.

ثُمَّ قَالَ: مَعَاشِرَ شِيعَتِي، إِذَا طَلَعَ هِلَالُ شَهْرِ رَمَضَانَ فَلَا تُشِيرُوا إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ
وَلَكِنْ اسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَارْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ إِلَى السَّمَاءِ وَخَاطَبُوا الْهِلَالَ وَقُولُوا: رَبَّنَا وَرَبُّكَ
اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ عَلَيْنَا هِلَالًا مُبَارَكًا وَوَقِّنَا لِيَصِيَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ وَسَلِّمْنَا
فِيهِ وَتَسَلِّمْنَا مِنْهُ فِي يُسْرِ وَعَافِيَةٍ وَاسْتَعْمِلْنَا فِيهِ بِطَاعَتِكَ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، فَمَا
مِنْ عَبْدٍ فَعَلَ ذَلِكَ إِلَّا كَتَبَهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي جَمَلَةِ الْمَرْحُومِينَ وَأَنْسَبَهُ فِي دِيْوَانِ
الْمَغْفُورِينَ،

وَلَقَدْ كَانَتْ فَاطِمَةُ سَيِّدَةُ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﷺ تَقُولُ ذَلِكَ سُنَّةً، فَإِذَا طَلَعَ هِلَالُ شَهْرِ رَمَضَانَ فَكَانَ نُورُهَا يَغْلِبُ الْهِلَالَ يَخْفَى، فَإِذَا غَابَتْ عَنْهُ ظَهَرَ.

□ حسن بن علی خَرَّاز می گوید: در آخرین جمعه از ماه شعبان خدمت ابی الحسن علی بن موسی الرضا ﷺ رسیدم، در محضر او عده ای از یارانش بودند، بعضی از آنها عبدالسلام بن صالح و صفوان بن یحیی و احمد بن محمد بن محمد بن ابی نصر و محمد بن اسماعیل بن بزیع و محمد بن سینان، و دو خادم او یاسر و نادر و غیر این دو بودند. حضرت فرمود: ای شیعیان من، این آخرین روز از ماه شعبان است هر کس خالصانه روزه بگیرد آمرزیده شود.

محمد بن اسماعیل به او عرض کرد: یا ابن رسول الله، چه می فرماید نسبت به آن حدیث که روایت شده که یکی دو روز مانده به رمضان، به استقبال رفتن را نهی کرده است؟!

امام ﷺ فرمود: ای پسر اسماعیل، به درستی که رمضان نامی از نام های خداوند عزّ و جلّ است، پس برای او گفته نمی شود: آمد، و رفت، و استقبال شد، و ماه ماهِ خداوند عزّ و جلّ است و او (خداوند) مضافّ الیه است.

محمد بن اسماعیل گفت: آیا برای کسی جایز است که بگوید: به یک یا دو روز استقبال «ماه رمضان» کردم؟

فرمود: نه، چون استقبال برای چیزی که موجود و قابل درک است واقع می شود اما چیزی که خلق نشده چطور استقبال شود؟

گفت: یا ابن رسول الله، ماه رمضان اگر چه قبل از ورود به آن هنوز خلق نشده ولی یقین است که به زودی واقع می شود!

امام ﷺ فرمود: ای محمد، اگر یقین برایت هست که واقع می شود پس چطور می گویی به زودی واقع می شود؟ و چه بسا شب اول از ماه رمضان طولانی شود تا

این که صبح آن، روز قیامت باشد پس دیگر ماه رمضان در دنیا هیچ گاه نباشد پس مردم به صبح بیایند در حالی که دیگر نه خورشید و نه روز را نمی بینند و دیگر هیچ مسجدی از مساجد الله را بر روی زمین نمی بینند.

و خداوند کعبه و مسجد الحرام را به آسمان بالا می برد و در مثل آن زمان دیگر قرآن فراموش می شود تا جایی که دیگر برای قرآن حافظی نیست.

و برای یاد کردن خدا به عظمت و بزرگی ذاکری نیست، پس در این هنگام خداوند حجتش را از روی زمین بالا می برد، و زمین اهلس را فرو ببرد، و کوه ها به حرکت و دریاها به تلاطم در می آیند، و اهل قبور برانگیخته می شوند، خورشید در آسمان در هم پیچیده، و ستارگان تیره و تار و پراکنده می شوند، پس در آن هنگام روز قیامت واقع، و آسمان شکافته می شود، پس در آن زمان آسمان (مثل پنبه) سست و نابود می شود.

سپس امام رضا علیه السلام فرمود: ای گروه شیعیان من، زمانی که هلال ماه رمضان ظاهر شد با انگشتان، آن را نشان دهید و لکن به قبله بایستید و دستتان را به آسمان بالا ببرید و هلال را مخاطب قرار دهید و بگوئید: «رَبَّنَا وَرَبِّكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ عَلَيْنَا هِلَالًا مُبَارَكًا وَوَقَّفْنَا لَصَبَامٍ شَهْرٍ رَمَضَانَ وَوَقَّفْنَا فِيهِ وَتَسَلَّمْنَا مِنْهُ فِي يَسْرٍ وَعَافِيَةٍ وَاسْتَعْمَلْنَا فِيهِ بِطَاعَتِكَ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، پروردگار ما و پروردگار تو پروردگار جهانیان است، بار خدایا، این هلال را بر ما مبارک بگردان و ما را به روزه ماه رمضان موفق فرما و در این ماه ما را از بلاها و بدی ها سالم بدار، و آن را از ما قبول کن به این که آسان و تندرست به جا آوریم، و ما را به بندگی خودت به کارگمار که بر هر چیزی تو توانا هستی».

هیچ بنده ای این کار را نکند مگر آن که خداوند او را در زمره رحمت شدگان بنویسد، و نام او را در دفتر آمرزیده شدگان ثبت کند.

و حضرت فاطمه سیده زنان عالم علیها السلام همیشه می فرمود: این سنت است، پس هرگاه

هلال ماه رمضان طلوع می کرد نور حضرت زهرا علیها السلام بر او غالب می آمد در حالی که هلال پنهان می شد، پس هرگاه حضرت پنهان می شد هلال پیدا می شد.

۸۵. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَاجِيلَوِيَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَتِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْقُرَشِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الزَّبِيْعِ أَخْبَرَ بِهِ عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سَلِيْمٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ - وَذَلِكَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ -: إِنَّ اللَّهَ جَلَّ جَلَالُهُ يَقُولُ كُلَّ لَيْلَةٍ مِنْ هَذَا الشَّهْرِ: وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لَقَدْ أَمَرْتُ مَلَائِكَتِي يَفْتَحُ أَبْوَابَ سَمَوَاتِي لِلدَّاعِينَ مِنْ عِبَادِي وَإِمَائِي؛ فَمَا لِي أَرَى عَبْدِي الْغَافِلَ سَاهِيًا عَنِّي!

مَتَى سَأَلَنِي فَلَمْ أُعْطِهِ؟ وَمَتَى نَادَانِي فَلَمْ أُجِبْهُ؟ وَمَتَى نَاجَانِي فَلَمْ أُقْرِئْهُ؟ وَمَتَى رَجَانِي فَخَبَيْتُهُ؟ وَمَتَى أَمَلَنِي فَحَرَمْتُهُ؟ وَمَتَى قَصَدَ بَابِي فَحَجَبْتُهُ؟ وَمَتَى تَقَرَّبَ قَبَاعِدْتُهُ؟ وَمَتَى هَرَبَ مِنِّي فَلَمْ أَدْعُهُ؟ وَمَتَى رَجَعَ إِلَيَّ فَلَمْ أُقْبَلْهُ؟ وَمَتَى أَقْرَبَ بِذُنُوبِهِ فَلَمْ أَرْحَمْهُ؟ وَمَتَى اسْتَعْفَرَنِي فَلَمْ أَغْفِرْ لَهُ ذَنْبَهُ؟ وَمَتَى تَابَ فَلَمْ أُقْبَلْهُ تَوْبَتَهُ؟!

عَبْدِي كَيْفَ تَقْصُدُ بِرَجَائِكَ مَلِكًا مَمْلُوكًا وَلَا تَقْصُدُنِي بِرَجَائِكَ وَأَنَا مَلِكُ الْمُلُوكِ؟ أَمْ كَيْفَ تَسْأَلُ مَنْ يَخَافُ الْفَقْرَ وَلَا تَسْأَلُنِي وَأَنَا الْعَنِيُّ الَّذِي لَا أَفْتَقِرُ؟ أَمْ كَيْفَ تَخْدُمُ مَلِكًا يَنَامُ وَيَمُوتُ وَلَا تَخْدُمُنِي وَأَنَا الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَلَا يَأْخُذُنِي سَنَةٌ وَلَا نَوْمٌ؟!

يَا سَوَاءَ لِمَنْ عَصَانِي وَيَا بُؤْسًا لِلْقَائِنِينَ مِنْ رَحْمَتِي، بِعِزَّتِي حَلَفْتُ لَا أَخْذَنَّهُ أَخْذَ عَزِيْزٍ مُقْتَدِرٍ يَغْضِبُ لِغَضَبِهِ السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ، فَأَيْنَ تَفِرُّ مِنِّي إِلَّا إِلَيَّ وَأَنَا اللَّهُ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ.

ابن عباس می گوید: در یک ماه رضانی از رسول اکرم صلی الله علیه و آله شنیدم می فرمود:

خداوند عز و جل در هر شب از این ماه می فرماید: قسم به عزت و جلالم، فرشتگانم را مأمور به بازکردن درهای آسمانها کردم تا آنکه مرد و زن از بندگانم مرا بخوانند، پس چه شده که بندهام را فراموش کار و غافل به درگاهم می بینم؟!

پس هرگاه مرا بخواند به او عطا نکنم، و هرگاه مرا ندا کند جوابش ندهم، و هرگاه با من نجوا کند او را نزدیکش نخوانم، و هرگاه امیدوار به من شود ناامیدش کنم، و هرگاه آرزومند درگاهم شود او را محروم کنم، و هرگاه آهنگِ بارگاه من کند او را مانع شوم، و هرگاه به من نزدیک شود او را دور گردانم، و هرگاه از من فرار کند او را نخوانم، و هرگاه به سوی من برگردد او را تحویل نگیرم، و هرگاه اقرار به گناهانش نماید به او رحمی نکنم، و هرگاه از من آمرزش بخواهد گناه او را نمی‌آمزم، و هرگاه توبه کند قبول توبه‌اش نکنم.^۱

ای بنده من، چگونه با امیدت پادشاهی را که خود بنده است قصد می‌کنی ولی با امیدواری‌ات آهنگ من نمی‌کنی؟ در حالی که من شاه شاهانم!

یا آن‌که چطور از کسی که خود از فقر می‌هراسد سؤال می‌کنی و از من سؤال نمی‌کنی؟ در حالی که من ثروتمندی هستم که هیچ‌گاه فقیر نمی‌شوم!

یا چگونه پادشاهی را خدمت می‌کنی که می‌خواهد و می‌میرد و مرا خدمت نمی‌کنی؟ در حالی که من خدائی هستم که مرا خواب و چرت نمی‌گیرد!

ای بدا به حال کسی که نافرمانی من کند، و ای بیچارگی بر کسانی که از رحمت من ناامید هستند، من به عزتم سوگند خوردم که او را با تمام توانایی و قدرت به عذاب بگیرم، گرفتن کسی که به غضب او آسمان و زمین به خشم می‌آیند، پس به کجا فرار می‌کنی؟ به هر کجا فرار کنی به سوی من آئی و من آن خدای قهار و غالب و حکیم هستم.

۸۶. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَاجِلِيُّوَيْهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنِي عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْقُرَشِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الزَّبَّيْعِ قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سَلِيمٍ عَنْ مُجَاهِدٍ

۱. از اول و آخر حدیث معلوم شود خواندن و توبه و امیدواری او صوری و ظاهری است و حقیقتی ندارد و الا خداوند دعوت عمومی برای همه بندگان دارد.

قال: قال عبد الله بن عباس: سمعت رسول الله ﷺ يقول: شهر رمضان ليس كالشهور لما تُضاعف فيه من الأجر،

هُوَ شَهْرُ الصَّيَامِ وَشَهْرُ الْقِيَامِ وَشَهْرُ التَّوْبَةِ وَالِاسْتِغْفَارِ وَشَهْرُ تِلَاوَةِ الْقُرْآنِ،
هُوَ شَهْرُ أَبْوَابِ الْجَنَانِ فِيهِ مُفْتَحَةٌ وَأَبْوَابُ النَّارِ فِيهِ مُغْلَقَةٌ،

هُوَ شَهْرٌ يُكْتَبُ فِيهِ الْأَجَالُ وَيُتَبَّ فِيهِ الْأَرْزَاقُ، وَفِيهِ لَيْلَةٌ ﴿فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ﴾^۱ وَيُكْتَبُ فِيهَا وَفَدُّ بَيْتِ اللَّهِ الْحَرَامِ، تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا عَلَى الصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ فِي كُلِّ أَمْرٍ ﴿سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾^۲.

مَنْ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ لَمْ يُغْفَرْ إِلَى قَابِلٍ، فَبَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ الصَّالِحَاتِ الْآنَ، وَبَابُ التَّوْبَةِ مَفْتُوحٌ وَالِدُّعَاءُ مُسْتَجَابٌ قَبْلَ ﴿أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتِي عَلَىٰ مَا فَرَّطْتُ فِي جَنبِ اللَّهِ وَإِن كُنْتُ لَمِنَ السَّآخِرِينَ﴾^۳.

۱ ابن عباس می گوید: شنیدم رسول خدا ﷺ می فرمود: ماه رمضان مثل سایر ماه‌ها نیست چون در این ماه مزدها مضاعف می‌شود، و این ماه، ماه روزه و ماه ایستادن به نماز است و ماه توبه و استغفار و ماه تلاوت قرآن است.

ماهی است که درهای بهشت باز و درهای جهنم بسته است.

ماهی است که مرگ‌ها در آن نوشته و رزق و روزی‌ها در آن منتشر و مقدر می‌شود و در آن، شبی است که در آن شب هر کار محکمی (مرگ و زندگانی، عزت و ذلت، بیماری و سلامتی) بیان و تقدیر امور می‌شود، و در آن شب سفر به خانه خدا تقدیر می‌شود.^۴

فرشتگان و روح، در آن شب به فرمان پروردگارشان برای انجام هر کاری مهم بر

۱. سورة الدخان: ۴.

۲. سورة القدر: ۵.

۳. سورة زمر آیه ۵۶.

۴. لذا در این ماه زیاد خواستار حج می‌شویم مثل: «اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حَجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ فِي عَامِي هَذَا وَفِي كُلِّ عَامٍ».

مردان و زنان روزه‌دار فرود می‌آیند که آن شب، شب تقدیر سلامتی یا سلام به اهل ایمان تا مدین سفیده صبح می‌باشد.

هر کس در ماه رمضان آمرزیده نشود دیگر تا سال آینده مورد آمرزش قرار نمی‌گیرد، پس الان به کارهای شایسته پیشی بگیرد در حالی که در توبه باز، و دعا مستجاب است قبل از آن که یکی از شما (هنگام دیدن عذاب) بگوید: ای افسوس بر من از کوتاهی‌هایی که در اطاعت فرمان خدا کردم و آیات و رسولان او را به سخریه واستهزاء گرفتم.^۱

۸۷. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ جَدِّهِ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الْبَرْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ آبَائِهِ عَنِ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام قَالَ: جَاءَ نَفْرٌ مِنَ الْيَهُودِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله فَسَأَلَهُ أَعْلَمُهُمْ عَنْ مَسَائِلَ، فَكَانَ فِيهَا سَأَلُهُ أَنْ قَالَ لَهُ: لِأَيِّ شَيْءٍ فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الصَّوْمَ عَلَى أُمَّتِكَ بِالنَّهَارِ ثَلَاثِينَ يَوْمًا وَفَرَضَ اللَّهُ عَلَى الْأُمَّةِ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ؟

فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله: إِنَّ آدَمَ لَمَّا أَكَلَ مِنَ الشَّجَرَةِ بَقِيَ فِي بَطْنِهِ ثَلَاثِينَ يَوْمًا فَفَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى ذُرِّيَّتِهِ ثَلَاثِينَ يَوْمًا الْجُوعَ وَالْعَطَشَ، وَالَّذِي يَأْكُلُونَهُ بِاللَّيْلِ تَفْضُلٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِمْ، وَكَذَلِكَ كَانَ عَلَى آدَمَ فَفَرَضَ اللَّهُ ذَلِكَ عَلَى أُمَّتِي، ثُمَّ تَلَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ﴾^۲.

۱. جنب در لغت به معنی پهلو می‌باشد و این‌جا به معنی تمام کارهایی است که در جانب خداوند قرار دارد مثل فرمان او، اطاعت او؛ بلکه احادیثی داریم که جنب الله امیرالمؤمنین عليه السلام وائمه بعد از او می‌باشند مثل آن که امیرالمؤمنین عليه السلام فرمودند: «أنا عين الله وأنا جنب الله».

قال اليهودي: صدقت يا مُحَمَّدُ، فما جزاءُ من صامها؟
فقال النبي ﷺ: ما من مؤمنٍ يصومُ شهرَ رَمَضانَ إحتساباً إلا أوجبَ اللهُ عزَّ وجلَّ له
سَبْعَ خِصالٍ؛

أولها: يذوبُ الحرامُ في جسده،
والثانية: يقربُ من رَحمةِ اللهُ عزَّ وجلَّ،
والثالثة: يكونُ قد كَفَرَ خَطِيئَةَ أبيه آدمَ،
والرابعة: يهونُ عليه سَكَراتِ الموتِ،
والخامسة: أمانٌ مِنَ الجوعِ والعَطشِ يَوْمَ القِيامَةِ،
والسادسة: يُعطيهِ اللهُ براءةً مِنَ النَّارِ،
والسابعة: يُطعمُهُ اللهُ عزَّ وجلَّ مِنَ طَيِّباتِ الجَنَّةِ.
قال: صدقت يا مُحَمَّدُ.

◻ امام حسن مجتبیٰ ﷺ فرمود: عدهای یهودی محضر رسول خدا ﷺ آمدند،
داناترین آنها پرسش هائی از او داشت که در بین سؤالات این را گفت:
برای چه خداوند بر امت تو سی عدد روزه را در روز واجب کرد در حالی که بر
امت‌های دیگر بیش از این را واجب کرده بود؟!

پیامبر اکرم ﷺ فرمود: چون حضرت آدم ﷺ از آن درخت خورد سی روز در شکم
او باقی ماند پس خداوند بر فرزندانش سی روز گرسنگی و تشنگی را واجب
گردانید، و آنچه راهم در شب می‌خورند تفضل و بخششی از جانب خداوند بر آنان
است، و همین‌طور بر حضرت آدم ﷺ واجب بود، پس خداوند این مدت را بر امت
من لازم گردانید.

بعد، پیامبر اکرم ﷺ این آیه را تلاوت فرمود: روزه گرفتن بر شما لازم شد
همان‌طور که بر مردم قبل از شما واجب شده بود باشد که پرهیزکار شوید، روز هائی

شمرده شده و معلوم به عدد (سی یا بیست و نه) می باشد.

پس یهودی گفت: راست گفתי یا محمد، پس جزای کسی که این ایام را روزه بدارد چیست؟

پیامبر اکرم ﷺ فرمود: هیچ مؤمنی نیست که ماه رمضان را خالصانه روزه بدارد مگر خداوند هفت ویژگی بر او لازم می گرداند؛

- اول: هر چه حرام در جسدش باشد ذوب و گداخته می شود،
 - دوم: به رحمت خداوند عزّ و جلّ نزدیک می شود،
 - سوم: کفاره خطا (و ترک اولای) پدرش حضرت آدم ﷺ می باشد،
 - چهارم: سكرات و سختی جانکندن بر او آسان می شود،
 - پنجم: از گرسنگی و تشنگی روز قیامت در امان باشد،
 - ششم: خداوند برات بیزاری از آتش دوزخ به او عطا فرماید،
 - هفتم: خداوند عزّ و جلّ از خوراک های لذیذ بهشت نصیب او فرماید.
- یهودی گفت: راست گفתי یا محمد.

۸۸. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زَيْدٍ بْنُ جَعْفَرٍ الْهَمْدَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ الْحَكَمِ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ﷺ عَنِ عِلَّةِ الصِّيَامِ؟!

قَالَ: الْعِلَّةُ فِي الصِّيَامِ لِيَسْتَوِيَ بِهِ الْغَنِيُّ وَالْفَقِيرُ، وَذَلِكَ أَنَّ الْغَنِيَّ لَمْ يَكُنْ لِيَجِدَ مَسَّ الْجُوعِ فَيَرْحَمَ الْفَقِيرَ لِأَنَّ الْغَنِيَّ كُلَّمَا أَرَادَ شَيْئًا قَدَّرَ عَلَيْهِ فَأَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يُسَوِّيَ بَيْنَ خَلْقِهِ وَأَنْ يُذِيقَ الْغَنِيَّ مَسَّ الْجُوعِ وَالْأَلَمِ لِيُحْسِنَ عَلَى الضَّعِيفِ وَيُطْعِمَ الْجَائِعَ.

هشام بن حکم می گوید: از امام صادق ﷺ از علت روزه گرفتن پرسیدم؟

فرمود: علت در روزه آن است که توانگر و فقیر را برابر بگرداند، زیرا غنی هیچ گاه

مزه گرسنگی را نهشیده است تا بر فقیر رحم کند، چون ثروتمند هر چه را اراده کند بر انجام آن قدرت دارد پس خداوند عزّ وجلّ خواست بین مردم برابری برقرار کند، و دیگر آن‌که به غنی، گرسنگی و درد را بچشانند تا بر زیردست نیکی نماید و گرسنه را سیر کند.

۸۹. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّعْدَآبَادِيُّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَطِيَّةَ الْعَوْفِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْ عَبْدٍ دَخَلَ عَلَيْهِ شَهْرُ رَمَضَانَ فَصَامَ تَهَارَةً وَكَفَّ شَرَّهُ وَعَضَّ بَصْرَهُ وَاجْتَنَبَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِلَّا أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّةَ.

□ ابوسعید خدری می‌گوید: پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: هیچ بنده‌ای نیست که بر ماه رمضان وارد شود و روز آن را روزه بگیرد، و شرّ و بدی خود را نگه دارد، و چشمش را از گناه فرو اندازد، و آنچه را خدا بر او حرام کرده دوری کند مگر آن‌که خداوند بهشت را بر او واجب می‌گرداند.

۹۰. حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرِيْسَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ الْمِسْمَعِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ﷺ يوصي وُلْدَهُ وَيَقُولُ: إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ فَأَجْهِدُوا أَنْفُسَكُمْ فَإِنَّ فِيهِ يَقْسَمُ الْأَرْزَاقُ وَيُكْتَبُ الْأَجَالُ، وَفِيهِ يُكْتَبُ وَفَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ يَقْدُونَ، وَفِيهِ لَيْلَةُ الْعَمَلِ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْعَمَلِ فِي أَلْفِ شَهْرٍ.

□ مِسمعی شنید که امام صادق ﷺ فرزندانش را توصیه داشت و می‌فرمود: هرگاه ماه رمضان رسید خود را به زحمت و کوشش بیندازید که در این ماه روزی‌ها تقسیم، و مرگ‌ها نوشته می‌شود، و در این ماه حجّ حاجیان بیت الله الحرام نوشته می‌شود، و در این ماه شبی هست که عمل در آن بهتر از عمل در هزار ماه است.

٩١. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْخَيْرِ صَالِحُ بْنُ أَبِي خَتَّابٍ قَالَ: كَتَبْتُ إِلَى أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَسْأَلُهُ عَنِ الْغُسْلِ فِي لَيْلِي شَهْرِ رَمَضَانَ.

فَكَتَبَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَغْتَسِلَ لَيْلَةَ سَبْعَةِ عَشْرَةَ وَلَيْلَةَ تِسْعَ عَشْرَةَ وَلَيْلَةَ إِحْدَى وَعِشْرِينَ وَلَيْلَةَ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ فَافْعَلْ فَإِنَّ فِيهَا تَرْجَى لَيْلَةَ الْقَدْرِ، فَإِنْ لَمْ تَقْدِرْ عَلَى إِحْيَائِهَا فَلَا تَقْوِتَنَّكَ إِحْيَاءُ لَيْلَةِ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ؛ تُصَلِّي فِيهَا مِائَةَ رَكْعَةٍ تَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ «الْحَمْدَ» مَرَّةً وَ«قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» عَشْرَ مَرَّاتٍ.

◻ صالح بن ابی حماد می گوید: به امام حسن عسکری عَلَيْهِ السَّلَامُ نامه نوشتم و از او غسل شب های ماه رمضان را پرسیدم.

پس امام عَلَيْهِ السَّلَامُ نوشت: اگر بتوانی در شب هفدهم و شب نوزدهم و شب بیست و یکم و شب بیست و سوم غسل کنی انجام بده که در این شب ها امید شب قدر می رود، و اگر قدرت بر احیا و زنده نگه داشتن همه این شب ها نداشتی احیای شب بیست و سوم از تو فوت نشود، در این شب صد رکعت نماز بیاور که در هر رکعت سوره «حمد» یک بار و سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» را ده بار می خوانی.

٩٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مَلَائِكَةً مُوَكَّلِينَ بِالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ يَمْسُحُوْنَهُمْ بِأَجْنِحَتِهِمْ وَيَسْقِطُونَ عَنْهُمْ ذُنُوبَهُمْ، وَإِنَّ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مَلَائِكَةً قَدْ وَكَّلَهُمْ بِالِاسْتِغْفَارِ لِلصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ لَا يَعْلَمُ عَدَدَهُمْ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ.

◻ حسن بن علی بن فضال می گوید: امام ابوالحسن علی بن موسی الرضا عَلَيْهِمُ السَّلَامُ

فرمودند:

برای خداوند تبارک و تعالی فرشتگانی است که به مردان و زنان روزه‌دار گمارده شده‌اند، بال‌های خود را به آنها می‌کشند و گناهان را از آنها می‌ریزند، و برای خداوند تبارک و تعالی فرشتگانی برای استغفار به مردان و زنان روزه‌دار گمارده شده‌اند که تعداد آنان را غیر از خداوند عزّ و جلّ نمی‌داند.

۹۳. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو جَعْفَرٍ الْبَاقِرُ عليه السلام: إِذَا كَانَ آخِرُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ أَعْتَقَ فِيهَا مِثْلُ مَا أَعْتَقَ فِي جَمِيعِهِ.

☐ حسن بن علی بن فضال می‌گوید: امام محمد باقر علیه السلام به من فرمودند:

زمانی که شب آخر ماه رمضان فرارسید در آن شب، آزاد می‌شوند به‌مانند آنچه در تمام ماه آزاد شده‌اند.

۹۴. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّعَدَاءِ بَادِيٌّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ خَلْفِ بْنِ خَدَّادِ الْأَشْهُرِيِّ عَنْ أَبِي الْحُسَيْنِ الْقَبْدِيِّ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ غَبَايَةَ بْنِ رَبِيعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله: مَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ، وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ.

☐ ابن عباس می‌گوید: پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود: هر کس ماه رمضان را از سر اعتقاد و اخلاص روزه بگیرد گناه گذشته و آینده او آمرزیده می‌شود، و هر کس در شب قدر از روی ایمان و اخلاص به عبادت بایستد گناه گذشته و آینده او آمرزیده می‌شود.

۹۵. حَدَّثَنَا أَبِي عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجْرَانَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عليه السلام يَقُولُ: مَنْ عَادَى شِيعَتَنَا فَقَدْ عَادَانَا وَمَنْ وَالَاهُمْ فَقَدْ وَالَانَا لِأَنَّهُمْ مِنَّا خَلِقُوا مِنْ طِينَتِنَا.

مَنْ أَحَبَّهُمْ فَهُوَ مِنَّا وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ فَلَيْسَ مِنَّا، شِيعَتُنَا يَنْظُرُونَ بِنُورِ اللَّهِ وَيَتَقَلَّبُونَ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ وَيَقْرَأُونَ بِكِرَامَةِ اللَّهِ.

مَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ شِيعَتِنَا يَرْضَى إِلَّا مَرْضَانَا لِمَرْضِيهِ وَلَا يَغْتَمُّ إِلَّا اغْتَمَمْنَا لِعَمِّهِ وَلَا يَفْرَحُ إِلَّا فَرَحْنَا لِفَرَحِهِ، وَلَا يَغِيبُ عَنَّا أَحَدٌ مِنْ شِيعَتِنَا أَيْنَ كَانَ، فِي شَرْقِ الْأَرْضِ وَعَرَبِهَا. وَمَنْ تَرَكَ مِنْ شِيعَتِنَا دِينًا فَهُوَ عَلَيْنَا وَمَنْ تَرَكَ مِنْهُمْ مَالًا فَالْوَرْتَةُ شِيعَتُنَا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيَحْجُونَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ وَيَصُومُونَ شَهْرَ رَمَضَانَ وَيُؤَالُونَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيَبْرُونَ مِنْ أَعْدَائِنَا.

أُولَئِكَ أَهْلُ الْإِيمَانِ وَالتَّقَى وَأَهْلُ الْوَرَعِ وَالتَّقْوَى، مَنْ رَدَّ عَلَيْهِمْ فَقَدْ رَدَّ عَلَى اللَّهِ وَمَنْ طَعَنَ عَلَيْهِمْ فَقَدْ طَعَنَ عَلَى اللَّهِ لِأَنَّهُمْ عِبَادُ اللَّهِ حَقًّا وَأَوْلِيَاؤُهُ صِدْقًا، وَاللَّهُ إِنْ أَحَدَهُمْ لَيَشْفَعُ فِي مِثْلِ رَبِيعَةَ وَمُضَرَ فَيُشْفَعُهُ اللَّهُ فِيهِمْ لِكِرَامَتِهِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

▣ ابن ابی نجران می گوید: شنیدم ابوالحسن علیه السلام می فرمودند: هر کس با شیعیان ما دشمنی کند با ما دشمنی کرده و هر کس آنها را دوست بدارد ما را دوست داشته است، چون آنان از طینت و گِل ما خلق شده اند. هر کس آنها را دوست بدارد او از ماست و هر کس با آنها دشمنی بورزد از ما نیست، شیعیان ما به نور خدایم بینند و در رحمت خدا غوطه ور هستند و به کرامت و احسان خداوند نائل می شوند.

هیچ کدام از شیعیان ما اندوهناک نمی شوند مگر ما هم به غصه آنها ناراحت می شویم، و هیچ کدام شادمان نمی شوند مگر ما هم به شادی آنها مسرور می شویم، شیعیان ما هر کجای شرق و غرب دنیا باشند از دید (عنایت) ما پنهان نیستند. و هر شیعه ما که عهده دار قرضی بود آن وام بر عهده ماست و هر کدام ارثی از خود به جا بگذارند میراث بران، شیعیان ما هستند که نماز را به پا می دارند، و زکات پرداخت می کنند، و حج خانه خدا می گذارند، و در ماه رمضان روزه می گیرند، و اهل بیت پیامبر علیهم السلام را دوست دارند، و از دشمنان ما بیزار می جویند.

اهل ایمان و پرهیزکاری و اهل ورع و تقوای واقعی اینها هستند، هر کس آنها را رد کند در حقیقت خدا را رد کرده است، و هر که بدگوئی و عیب‌جوئی آنها کند عیب‌جوئی و طعن خدا کرده است چون اینها بندگان و یاران و دوستان واقعی خدایند، به خدا قسم یکی از آنان به تعداد قبیلهٔ ربیعہ و مُضَر شفاعت می‌کند و خداوند شفاعت آنها را می‌پذیرد چون در درگاه او آبرو و احترام دارند.

۹۶. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرَانَ النَّقَّاشُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرُّضَائِيِّ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ كَانَ تَائِباً مِنْ ذَنْبٍ فَلْيَتَّيَّبْ إِلَى اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مِنْهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فَإِنَّهُ شَهْرُ التَّوْبَةِ وَالْإِنَابَةِ وَشَهْرُ الْمَغْفِرَةِ وَالرَّحْمَةِ، وَمَا مِنْ لَيْلَةٍ مِنْ لَيَالِيهِ وَوَلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِيهَا عِتْقَاءٌ مِنَ النَّارِ كُلِّهِمْ قَدْ اسْتَوْجَبُوا بِذُنُوبِهِمِ النَّارَ.

□ حسن بن علی بن فضال از ابی الحسن علی بن موسی الرضایی نقل می‌کند که: هر کس از گناهی توبه دارد باید در ماه رمضان به‌سوی خداوند از آن گناه توبه کند چون ماه توبه و بازگشت و ماه آمرزش و رحمت است و هیچ شبی از شب‌های آن نیست که خداوند رهایفتگانی از آتش دارد که همهٔ آنها به‌جهت گناهانشان سزاوار ورود به آتش بودند.

۹۷. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ مُوسَى الرُّضَائِيِّ: مَنْ تَصَدَّقَ وَقَتَ إِفْطَارِهِ عَلَى مَسْكِينٍ بِرَغِيفٍ غَفَّرَ اللَّهُ لَهُ ذَنْبَهُ وَكَتَبَ لَهُ ثَوَابَ عِتْقِ رَقَبَةٍ مِنْ وُلْدِ إِسْمَاعِيلَ.

□ و به همان سند می‌گوید: امام ابوالحسن علی بن موسی الرضایی فرمودند: هر روزه‌داری کرده نانی را در وقت افطارش به بیچاره‌ای تصدق کند خداوند گناه او را بپامزد و ثواب آزادی بنده‌ای از فرزندان حضرت اسماعیل علیه السلام برایش بنویسد.

۹۸. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ مُوسَى الرُّضَا رضی الله عنه: مَنْ قَالَ عِنْدَ إِفْطَارِهِ: «اللَّهُمَّ لَكَ صُمْنَا بِتَوْفِيقِكَ وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْنَا بِأَمْرِكَ فَتَقَبَّلْهُ مِنَّا وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفْوُ الرَّحِيمُ»، غَفَّرَ اللَّهُ مَا أَدْخَلَ عَلَى صَوْمِهِ مِنَ النَّقْصَانِ بِذُنُوبِهِ.

□ و به همان سند می گوید: علی بن موسی الرضا رضی الله عنه فرمودند: هر کس هنگام افطارش بگوید: «اللَّهُمَّ لَكَ صُمْنَا بِتَوْفِيقِكَ وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْنَا بِأَمْرِكَ فَتَقَبَّلْهُ مِنَّا وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفْوُ الرَّحِيمُ»، بار خدایا برای تو به توفیق و عنایتت روزه گرفتیم و به فرمان تو با روزیت افطار کردیم پس از ما بپذیر و ما را بیامرز که تو آمرزنده و مهربان هستی»، آن گناهی که موجب نقصان روزه اش شده خداوند آن را بیامرزد.

۹۹. حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ رضی الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبَانَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي الْبَلَادِ عَنِ أَبِيهِ رَفَعَهُ إِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ رضی الله عنه أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْيَوْمِ الْمَشْكُوكِ فِيهِ!

فَقَالَ: أَصَوْمُ يَوْمًا مِنْ شَعْبَانَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَفْطُرَ يَوْمًا مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ.

□ از امیرالمؤمنین علی رضی الله عنه راجع به روزی که در آن شک باشد پرسیدند!

حضرت فرمودند: روزی از شعبان را روزه بگیرم نزد من محبوب تر است از آن که روزی از ماه رمضان را افطار کنم^۱.

۱۰۰. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنِ سَمَاعَةَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ رضی الله عنه عَنِ رَجُلٍ صَامٍ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَهُوَ شَاكٌّ لَا

۱. مرحوم مجلسی اول در کتاب لواع صاحبقرانی ج ۶ ص ۴۴۴ می فرماید: چون احتمال شعبان و ماه رمضان هر دو هست پس اگر روزه بگیرم و رمضان باشد توفیق آن روزه را پیدا کرده ام و اگر شعبان باشد روزه سستی گرفته خواهم بود، و اگر افطار کنم و شعبان باشد روزه سستی را خورده ام و اگر از ماه رمضان باشد روزه واجبی را خورده ام هر چند به نادانی (از ما) باشد؛ پس گرفتن روزه آن روز سزاوارترست هر چند خوردن جائزست.

يَدْرِي أَمِنْ شَعْبَانَ أَمْ مِنْ رَمَضَانَ؛ وَكَانَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ؟
فَقَالَ: هُوَ يَوْمٌ وَفَقَّ لَا قَضَاءَ لَهُ.

❁ سَمَاعَةَ بن مِهْرَانَ می‌گوید: از امام جعفر صادق علیه السلام پرسیدم از شخصی که روز اول ماه رمضان را روزه می‌گیرد در حالی که مردّد است که آن روز آیا از شعبان یا از ماه رمضان است و آن روز از ماه رمضان باشد.

حضرت علیه السلام فرمود: آن روزی است که موفق به روزه آن شده دیگر قضا ندارد!

۱۰۱. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ هَارُونَ الْفَارَمِيُّ رضي الله عنه قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ جَامِعٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ الرَّبِيعِيِّ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ رضي الله عنهم قَالَ: حَطَبَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام فِي أَوَّلِ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ فِي مَسْجِدِ الْكُوفَةِ فَحَمِدَ اللَّهُ بِأَفْضَلِ الْحَمْدِ وَأَشْرَفِهَا وَأَبْلَغِهَا وَأَثْنَى عَلَيْهِ بِأَحْسَنِ الثَّنَاءِ وَصَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ نَبِيِّهِ صلوات الله وسلاماته ثُمَّ قَالَ:

أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ هَذَا الشَّهْرَ شَهْرٌ فَضَّلَهُ اللَّهُ عَلَى سَائِرِ الشُّهُورِ كَفَضَّلَنَا أَهْلَ الْبَيْتِ عَلَى سَائِرِ النَّاسِ،

وَهُوَ شَهْرٌ يُفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَأَبْوَابُ الرَّحْمَةِ وَيُعَلَّقُ فِيهِ أَبْوَابُ النَّيْرِ،
وَهُوَ شَهْرٌ يُسْمَعُ فِيهِ الدُّعَاءُ وَيُسْتَجَابُ فِيهِ الدُّعَاءُ وَيُرْحَمُ فِيهِ الْبُكَاءُ.

۱. مرحوم مجلسی اول در کتاب جامع صاحبزانی ج ۶ ص ۴۴۷ می‌نویسند: احادیث بسیار داریم که باید یومُ الشُّكِّ را به قصد شعبان روزه بگیرد؛ اگر از ماه رمضان باشد به حسب واقع توفیق روزه یافته و اگر از شعبان باشد ثواب روزه شعبان دارد.

و احادیث صحیحهای داریم که نهی از روزه یوم الشُّكِّ دارد همه آنها حمل شده که به قصد ماه رمضان بد است چنانچه احادیث صحیح داریم که تصریح دارد به قصد ماه رمضان حرام است و به نیت شعبان مطلوب است مثل آن‌که بشیر نبال گفت: از امام جعفر صادق علیه السلام از روزه یوم الشُّكِّ پرسیدم، فرمودند: روزه بدار آن را! اگر از شعبان باشد روزه سنت خواهد بود و اگر از ماه رمضان باشد روزه‌ای است که خدا توفیق داده است. بعد، مجلسی اول می‌فرماید: و احادیثی که نهی از روزه یوم الشُّكِّ دارد حمل بر تقیه می‌شود چون مذهب عامه، حرمت است.

وَهُوَ شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةٌ نَزَلَتْ الْمَلَائِكَةُ فِيهَا مِنَ السَّمَاءِ فَتَسَلَّمُ عَلَى الصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى مَطْلَعِ الْفَجْرِ وَهِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ قُدِّرَ فِيهَا وَلَا يَتِي قَبْلَ أَنْ خُلِقَ آدَمُ ﷺ بِاللَّيْلِ عَامٍ، صِيَامُ يَوْمِهَا أَفْضَلُ مِنْ صِيَامِ أَلْفِ شَهْرٍ وَالْعَمَلُ فِيهَا أَفْضَلُ مِنَ الْعَمَلِ فِي أَلْفِ شَهْرٍ.

أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ شُمُوسَ شَهْرِ رَمَضَانَ لَتَطْلُعُ عَلَى الصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَإِنَّ أَقَارَهُ لَيَطْلُعُ عَلَيْهِمْ بِالرَّحْمَةِ، وَمَا مِنْ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ مِنَ الشَّهْرِ إِلَّا وَالْبُرُّ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى يَتَنَاثَرُ مِنَ السَّمَاءِ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ؛ فَمَنْ ظَفَرَ مِنْ نِثَارِ اللَّهِ بَدْرَةَ كَرَّمَ عَلَى اللَّهِ يَوْمَ يَلْقَاهَا، وَمَا كَرَّمَ عَبْدٌ عَلَى اللَّهِ إِلَّا جُعِلَ الْجَنَّةُ مَتْوَاهُ.

عِبَادَ اللَّهِ، إِنَّ شَهْرَكُمْ لَيْسَ كَالشُّهُورِ؛ أَيَّامُهُ أَفْضَلُ الْأَيَّامِ وَلَيَالِيهِ أَفْضَلُ اللَّيَالِيِ وَسَاعَاتُهُ أَفْضَلُ السَّاعَاتِ،

هُوَ شَهْرُ الشَّيَاطِينِ فِيهِ مَغْلُولَةٌ مَحْبُوسَةٌ.

هُوَ شَهْرٌ يَزِيدُ اللَّهُ فِيهِ الْأَرْزَاقَ وَالْأَجَالَ وَيَكْتُبُ فِيهِ وَقَدَّ بَيْتِهِ،

وَهُوَ شَهْرٌ يَقْبَلُ أَهْلَ الْإِيمَانِ بِالْمَغْفِرَةِ وَالرِّضْوَانِ وَالرَّوْحِ وَالرَّيْحَانِ وَمَرْضَاتِ الْمَلِكِ الدِّيَّانِ.

أَيُّهَا الصَّائِمُ، تَدَبَّرْ أَمْرَكَ فَإِنَّكَ فِي شَهْرِكَ هَذَا ضَيْفٌ رَبُّكَ،

أَنْظِرْ كَيْفَ تَكُونُ فِي لَيْلِكَ وَنَهَارِكَ وَكَيْفَ تَحْفَظُ جَوَارِحَكَ عَنْ مَعَاصِي رَبِّكَ،

أَنْظِرْ أَنْ لَا تَكُونَ بِاللَّيْلِ نَائِمًا وَبِالنَّهَارِ غَافِلًا فَيَنْقُضِي شَهْرَكَ وَقَدْ بَقِيَ عَلَيْكَ وَزْرُكَ فَتَكُونَ عِنْدَ اسْتِيفَاءِ الصَّائِمِينَ أَجُورَهُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ وَعِنْدَ فَوْزِهِمْ بِكَرَامَةِ مَلِكِهِمْ مِنْ الْهَارِمِينَ وَعِنْدَ سَعَادَتِهِمْ بِمُجَاوَرَةِ رَبِّهِمْ مِنَ الْمَطْرُودِينَ.

أَيُّهَا الصَّائِمُ، إِنْ طُرِدْتَ عَنْ بَابِ مَلِكِكَ فَأَيَّ بَابٍ تَقْضُدُ؟ وَإِنْ حَرَمَكَ رَبُّكَ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَرْزُقُكَ؟ وَإِنْ أَهَانَكَ فَمَنْ ذَا الَّذِي يُكْرِمُكَ؟ وَإِنْ أَذَلَّكَ فَمَنْ ذَا الَّذِي يُعِزُّكَ؟ وَإِنْ خَذَلَكَ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكَ؟ وَإِنْ لَمْ يَقْبَلِكَ فِي زُمْرَةِ عِبِيدِهِ فَإِلَى مَنْ تَرْجِعُ بِعُبودِيَّتِكَ؟

وإن لم يقلك عترتك فمن ترجو لغفران ذنوبك؟! وإن طالتك بحمته فما ذا يكون حجتك؟!
أئها الصائم، تقرب إلى الله ببتلاوة كتابه في ليالك ونهارك فإن كتاب الله شافع مشفع
يشفع يوم القيامة لأهل تلاوته فيعلون درجات الجنة بقراءة آياته.

بشر أئها الصائم، فإنك في شهر صيامك فيه مفروض، ونفسك فيه تسبيح، ونومك
فيه عبادة، وطاعتك فيه مقبولة، وذنوبك فيه مغفورة، وأصواتك فيه مسموعة،
ومناجاتك فيه مرحومة.

ولقد سمعت حبي رسول الله ﷺ يقول: إن لله تبارك وتعالى عند فطر كل ليلة من
شهر رمضان عتقاء من النار لا يعلم عددهم إلا الله هو في علم الغيب عنده، فإذا كان
آخر ليلة منه أعتق فيها مثل ما أعتق في جميعه.

فقال إليه رجل من همدان فقال: يا أمير المؤمنين، زدنا بما حدثك به حبيبك في شهر
رمضان.

فقال: نعم، سمعت أخي وابن عمي رسول الله ﷺ يقول: من صام شهر رمضان فحفظ
فيه نفسه من المحارم دخل الجنة. *رواه أبو بصير عن رسول الله ﷺ*
قال الهمداني: يا أمير المؤمنين، زدنا بما حدثك به أخوك وابن عمك في شهر
رمضان.

قال: نعم، سمعت خليلي رسول الله ﷺ يقول: من صام رمضان إيماناً واحتساباً دخل
الجنة.

قال الهمداني: يا أمير المؤمنين، زدنا بما حدثك به خليلك في هذا الشهر.
فقال: نعم، سمعت سيّد الأولين والآخرين رسول الله ﷺ يقول: من صام رمضان فلم
يقطر في شيء من لياليه على حرام دخل الجنة.

فقال الهمداني: يا أمير المؤمنين، زدنا بما حدثك به سيّد الأولين والآخرين في هذا
الشهر.

فَقَالَ: نَعَمْ، سَمِعْتُ أَفْضَلَ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ يَقُولُ: إِنَّ سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ يَقْتُلُ فِي سَيِّدِ الشُّهُورِ.

فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا سَيِّدُ الشُّهُورِ وَمَنْ سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ!؟

قَالَ: أَمَّا سَيِّدُ الشُّهُورِ فَشَهْرُ رَمَضَانَ، وَأَمَّا سَيِّدُ الْوَصِيِّينَ فَأَنْتَ يَا عَلِيُّ.

فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنَّ ذَلِكَ لَكَائِنْ؟

قَالَ: إِي وَرَبِّي، إِنَّهُ يَنْبَعِثُ أَشْقَى أُمَّتِي؛ شَقِيقُ عَاقِرٍ نَاقَةٍ تَمُودُ ثُمَّ يُضْرِبُكَ ضَرْبَةً عَلَى فَرْقِكَ تُخَضَّبُ مِنْهَا لِحْيَتُكَ.

فَأَخَذَ النَّاسُ بِالْبُكَاءِ وَالنَّحِيبِ قَطَعَ ﷺ حُطْبَتَهُ وَنَزَلَ.

⊞ مَسْعَدَةَ مِي گويد: امام صادق از پدارنش ﷺ نقل می فرماید:

در روز اول ماه رمضان امیرالمؤمنین ﷺ در مسجد کوفه سخنرانی فرمودند و با برترین و رساترین حمد و ثنا، خداوند را ستایش کردند و بر حضرت محمد ﷺ پیامبر خدا درود و صلوات فرستادند سپس فرمودند:

ای مردم، این ماه ماهی است که خداوند آن را بر دیگر ماهها برتری داده است به مانند برتری ما اهل بیت بر دیگر انسانها،

و آن ماهی است که درهای آسمان و رحمت، در آن باز و درهای آتش جهنم بسته است،

و آن ماهی است که ندا در آن شنیده، و دعا در آن مستجاب می شود، و گریه در آن مورد رحمت و عنایت قرار می گیرد،

و در این ماه شبی وجود دارد که فرشتگان از آسمان فرود می آیند و به اذن پروردگارشان تا طلوع فجر به مردان و زنان روزه دار سلام می دهند و آن شب قدر است که دوهزار سال قبل از آفرینش حضرت آدم ﷺ ولایت من در آن مقدر شد و روزه فردای آن شب قدر برتر از هزار ماه روزه و عمل در آن، برتر از عمل هزار ماه است.

ای مردم، خورشید و ماه ماه رمضان هر روز و شب همراه با رحمت بر مردان و زنان روزه‌دار طلوع می‌کند، هیچ شب و روزی از این ماه نیست مگر آن‌که از آسمان از جانب خدای عزّ و جلّ خیر و احسان بر این امت ریزش دارد، پس هر که بر گرفتن یک‌بسته از این احسان دست پیدا کند در روز قیامت پیشگاه خداوند آبرومند و عزیز است، و البته هر کس آبرومند و کریم نزد خدا شد بهشت جایگاه اوست.

ای بندگان خدا، به‌درستی که این ماه مثل سایر ماه‌ها نیست، روزهای آن بالاترین روزها و شب‌های آن بهترین شب‌ها و ساعات آن بهترین ساعت‌ها می‌باشد.

این ماهی است که شیاطین در آن بسته و زندانی هستند،

این ماهی است که در آن روزی‌ها و عمرها زیاد می‌گردد، و حج خانه‌اش نوشته می‌شود،

و این ماهی است که اهل ایمان با آمرزش و خوشنودی از خدا و آسایش و رضایت مالک روز جزا روبه‌رو می‌شوند.

ای روزه‌دار، خوب در کار خود فکر کن که در ماه خداوند مهمان هستی، ببین شب و روزت چگونه است و اعضایت را از گناهان چطور ننگه می‌داری؟

ببین شبت را خواب‌نمائی و روزت را غافل‌نباشی که ماهت تمام شود هنوز بر تو گناهی باشد، پس در وقتی که روزه‌داران مزدشان را می‌گیرند تو از زیان‌کاران باشی، و هنگامی که آنها به عطیّهٔ پروردگار نائل می‌شوند تو از محرومین باشی، و وقتی آنها به قرب جوار خداوندی خوشبخت شوند تو از رانده‌شدگان باشی.

ای روزه‌دار، اگر از در خانهٔ پروردگار و مالکت رانده شوی به کدام در روی می‌آوری؟

و اگر پروردگارت تو را محروم کند چه کسی تو را روزی می‌دهد؟

و اگر خدا حقیر و بی‌چاره‌ات کند چه کسی می‌تواند تو را عزّت بخشد؟

و اگر تو را ذلیل کند چه کسی می تواند عزیزت کند؟
و اگر تو را رها کند چه کسی می تواند تو را کمک کند؟
و اگر تو را جزو بندگان خود قبول نکنند پس برای بندگی ات به چه کسی روی
می آوری؟

و اگر لغزشت را نگذرد به که امید داری گناهت را ببامرزد؟
و اگر حق خودش را درخواست کند چه حجت و برهانی برای تو می باشد؟
ای روزه دار، با خواندن قرآن در شب و روزت خود را به خدا نزدیک کن که روز
قیامت قرآن شفاعت کننده ای است که شفاعتش بر خوانندگان قرآن مورد قبول است،
پس درجات بهشت به خواندن آیات آن بالا می رود.

ای روزه دار تو را بشارت باد، تو در ماهی هستی که روزه بودن تو در آن واجب
شد، و نفس کشیدن ثواب تسبیح، و خوابت ثواب عبادت و طاعت دارد، و بندگی ات
مورد قبول، و گناهت آمرزیده، و صدای تو در این ماه شنیده می شود، و مناجات تو
مورد ترحم قرار می گیرد.

من از حبیب خود رسول خدا ﷺ شنیدم می فرمود: خداوند تبارک و تعالی وقت
افطار در هر شب رهایافتگانی از آتش جهنم دارد که عدد آنها را غیر خدا نمی داند و
آن تعداد در علم غیب خدا هست، پس زمانی که شب آخر ماه شد به شماره ای که در
تمام ماه آزاد کرده یک جا همه آنان را آزاد می کند.

پس مردی از قبیله بنی همدان به سوی حضرت ﷺ رفت و گفت: یا امیرالمؤمنین، از
آن چیزهائی که حبیب شما درباره ماه رمضان حدیث فرموده برایمان زیادتر بفرما؟
فرمودند: آری، شنیدم برادر و پسرعمویم رسول خدا ﷺ می فرمود:

هر که در ماه رمضان روزه بگیرد و خود را از کارهای حرام نگه بدارد به بهشت
وارد می شود.

همدانی گفت: یا امیرالمؤمنین، از آن چیزهایی که برادر و پسرعمویت درباره ماه رمضان فرموده برایمان زیادتربفرما؟

فرمودند: آری، شنیدم دوست و پسرعمویم رسول خدا ﷺ می فرمودند:

هر که در ماه رمضان از روی ایمان و اخلاص روزه بگیرد وارد بهشت می شود.

مرد همدانی گفت: یا امیرالمؤمنین، از آن چیزهایی که حبیب شما درباره ماه رمضان فرموده برایمان زیادتربفرما؟

فرمودند: آری، شنیدم سید و بزرگ خلق اول و آخر رسول خدا ﷺ می فرمودند:

هر که ماه رمضان روزه بگیرد و شب هنگام با حرام افطار نکند به بهشت وارد می شود.

همدانی گفت: یا امیرالمؤمنین، از آن چیزهایی که سید خلق اول و آخر ﷺ درباره ماه رمضان فرموده برایمان زیادتربفرما؟

فرمودند: آری، شنیدم برترین پیامبر و رسول ﷺ، و از ملائکه مقرب بهتر؛ فرمودند: «آقای همه اوصیا در سرور و برتر ماهها کشته می شود».

من گفتم: یا رسول الله، آقای همه اوصیاء کیست و برتر از همه ماهها چیست؟

فرمود: آگاه باش، سید و بزرگ همه ماهها ماه رمضان است، و آگاه باش، سید و

بزرگ همه اوصیا و جانشینان تو هستی ای علی!

من گفتم: یا رسول الله، آیا این کار انجام شدنی است؟

فرمود: بله به خدا قسم، شقی ترین امت من، همتای پی کننده شتر قوم ثمود

برانگیخته می شود، بعد، ضربه ای به جلوی سر مبارک تو می زند که محاسن و

صورتت به خونت خضاب می شود.

پس مردم سخت به گریه افتادند و حضرت سخن خود را قطع کردند و پائین

آمدند.

۱۰۲ . حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ الرَّضَاءِ أَنَّهُ قَالَ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ رُقَّتِ الشُّهُورُ إِلَى الْحَشْرِ يَقْدِمُهَا شَهْرُ رَمَضَانَ، عَلَيْهِ مِنْ كُلِّ زَيْنَةٍ حَسَنَةٌ، فَهُوَ بَيْنَ الشُّهُورِ يَوْمَئِذٍ كَالْقَمَرِ بَيْنَ الْكَوَاكِبِ، فَيَقُولُ أَهْلُ الْجَمْعِ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: وَدَدْنَا لَوْ عَرَفْنَا هَذِهِ الصُّورَ!

فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ: يَا مَعْشَرَ الْخَلَائِقِ، هَذِهِ صُورُ الشُّهُورِ الَّتِي عَدَّتْهَا عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ سَيِّدَهَا وَأَفْضَلُهَا شَهْرُ رَمَضَانَ، أَبْرَزْتَهَا لِتَعْرِفُوا فَضْلَ شَهْرِي عَلَى سَائِرِ الشُّهُورِ، وَلِيَشْفَعَ لِلصَّائِمِينَ مِنْ عِبَادِي وَإِمَائِي وَأَشْفَعُهُ فِيهِمْ.

⊙ عبدالله بن عامر می گوید: پدرم به من حدیث کرد که: امام رضا علیه السلام به من فرمودند: زمانی که قیامت برپا شود ماه‌های سال به سوی صحرای محشر می‌شتابند در حالی که ماه رمضان با تمام آراستگی پیشاپیش همه آنهاست، پس او در آن روز میان همه ماه‌ها مانند ماه بین ستارگان است، پس جمعیت قیامت به همدیگر می‌گویند: دوست داشتیم این صورت‌ها را بشناسیم!

منادی از جانب خداوند عز و جل ندا می‌کند: ای گروه مردم، این صورت‌های ماه‌هائی است که در روز خلقت آسمان‌ها و زمین در کتاب تکوین خدا تعداد آنها دوازده تاست، بزرگ و برتر آنها ماه رمضان است، آنها را آشکار کردم تا برتری ماه خودم را بر سایر ماه‌ها بشناسید، و برای آن‌که به مردان و زنان روزه‌دار شفاعت کند و من هم شفاعت او را در حق آنان می‌پذیرم.

۱۰۳ . حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ الْجَمِيرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ عَمَّارِ السَّاباطِيِّ عَنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: أَوَّلُ مَا يُسْأَلُ عَنْهُ الْعَبْدُ إِذَا وَقَفَ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ الصَّلَوَاتُ الْمَفْرُوضَاتُ، وَعَنِ الرُّكَاةِ، وَعَنِ الصِّيَامِ الْمَفْرُوضِ، وَعَنِ الْحَجِّ، وَعَنِ وَلَايَتِنَا

أهل البيت، فَإِنْ أَقْرَبَ بَوْلَانِنَا ثُمَّ مَاتَ عَلَيْهَا قَبِلَتْ مِنْهُ صَلَاتُهُ وَصَوْمُهُ وَزَكَاتُهُ وَحَجُّهُ،
فَإِنْ لَمْ يَغْرِ بَوْلَانِنَا بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَقْبَلْ مِنْهُ شَيْئاً مِنْ أَعْمَالِهِ.

◻ عَمَّار سَاباطِي مِي گويد: امام صادق عليه السلام فرمود:

زمانی که مردم در محضر پروردگار عز و جل بایستند اول چیزی که از آنها سؤال می شود نمازهای واجب است، و از زکات و روزه های واجب و حج و ولایت ما اهل بیت می پرسند، پس اگر به ولایت ما اقرار کرد و بر آن از دنیا رفت نماز و روزه و زکات و حجش قبول می شود، و اگر در محضر پروردگار عز و جل به ولایت ما اقرار نکرد هیچ چیز از اعمال او قبول نخواهد شد.

۱۰۴ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ عليه السلام قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ
عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ عَنْ عُمَيْرِ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَلْحَةَ النَّهْدِيِّ عَنْ جَعْفَرِ
بِْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ عليهم السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: أَرْبَعَةٌ لَا تَرُدُّ لَهُمْ دَعْوَةَ وَتُفْتَحُ لَهَا
أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَتَصِيرُ إِلَى الْعَرْشِ: دُعَاؤُ الْوَالِدِ لَوْأَدِهِ، وَالْمَظْلُومِ عَلَى مَنْ ظَلَمَهُ، وَالْمُعْتَمِرِ
حَتَّى يَرْجِعَ، وَالصَّائِمِ حَتَّى يُفْطِرَ.

◻ عبدالله بن طلحه می گوید: امام صادق از پدرانش عليهم السلام نقل می کند که پیامبر اکرم صلى الله عليه وآله فرمود:

چهار طائفه هستند که دعایشان بر نمی گردد و درهای آسمان برای آن گشوده می شود و دعایشان به عرش می رسد: دعای پدر برای فرزندش، و دعای مظلوم بر کسی که به او ظلم کرده، و دعای عمره گزر تا برگردد، و دعای روزه دار تا افطار کند.

۱۰۵ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِدْرِيسَ قَالَ:
حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى بْنِ عِمْرَانَ الْأَشْجَرِيُّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ النَّهْأَنْدِيِّ عَنْ
مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الدِّلْمِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ الصَّادِقَ عليه السلام يَقُولُ: الشَّتَاءُ رَبِيعُ الْمُؤْمِنِ؛

يَطْوُلُ فِيهِ لَيْلُهُ فَيَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى قِيَامِهِ وَيَقْصُرُ فِيهِ نَهَارُهُ فَيَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى صِيَامِهِ.

□ سلیمان دیلمی می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم می فرمود:

زمستان بهار مؤمن است؛ شب های آن طولانی است برای نمازش از آن کمک می گیرد و روزهایش کوتاه است برای روزه اش از آن کمک می گیرد.

۱۰۶ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ السَّعْدِ أَبَادِيُّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ علیه السلام قَالَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسِ دَعَائِمٍ: عَلَى الصَّلَاةِ، وَالزَّكَاةِ، وَالصَّوْمِ، وَالْحَجِّ، وَوَلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَئِمَّةِ مِنْ وَوَلَدِهِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ.

□ مفضل بن عمر می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: اسلام بر پنج پایه بنا شد:

بر نماز و زکات و روزه و حج و ولایت امیرالمؤمنین و امامان از فرزندان او علیهم السلام.

۱۰۷ . حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عِيْسَى الْعَجَلِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادِ الْمُهَلَّبِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ هِلَالِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يَعْلَى بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هُبَيْرَةَ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله يَوْمًا فَقَالَ: رَأَيْتُ الْبَارِحَةَ عَجَائِبَ!

قال: فقلنا: يا رسول الله، وما رأيت؟! حَدَّثَنَا فِدَاكُ أَنْفُسُنَا وَأَهْلُونَا وَأَوْلَادُنَا.

فَقَالَ: رَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي قَدْ أَتَاهُ مَلَكُ الْمَوْتِ لِقَبْضِ رُوحِهِ، فَجَاءَهُ بِرُّهُ بِوَالِدِيهِ فَتَنَعَهُ مِنْهُ.

وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي عَلَيْهِ عَذَابُ الْقَبْرِ فَجَاءَهُ وَضُوءُهُ فَتَنَعَهُ مِنْهُ.

وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي قَدْ احْتَوَشَتْهُ الشَّيَاطِينُ فَجَاءَهُ ذِكْرُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَتَنَجَّاهُ مِنْ

وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي قَدِ احْتَوَسَتْهُ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ فَبَاءَهُ صَلَاتُهُ فَنَعْتَهُ مِنْهُمْ،
وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي يَلْهَثُ عَطْشًا كُلَّمَا وَرَدَ حَوْضًا مُنِعَ فَبَاءَهُ صِيَامَ رَمَضَانَ
فَسَقَاهُ وَأَرَاهُ،

وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي وَالنَّبِيُّونَ حَلَقًا حَلَقًا كُلَّمَا أَتَى حَلَقَةً طُرِدَ فَبَاءَهُ اغْتِسَالُهُ مِنْ
الْجَنَابَةِ فَأَخَذَهُ بِيَدِهِ فَأَجْلَسَهُ إِلَى جَنبِي،

وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ ظُلْمَةٌ وَمِنْ خَلْفِهِ ظُلْمَةٌ وَعَنْ يَمِينِهِ ظُلْمَةٌ وَعَنْ
شِمَالِهِ ظُلْمَةٌ وَمِنْ تَحْتِهِ ظُلْمَةٌ مُسْتَنْبَعًا فِي الظُّلْمَةِ فَبَاءَهُ حُجُّهُ وَعُمْرَتُهُ فَأَخْرَجَاهُ مِنْ
الظُّلْمَةِ وَأَدْخَلَاهُ النُّورَ،

وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي يُكَلِّمُ الْمُؤْمِنِينَ فَلَا يُكَلِّمُونَهُ فَبَاءَهُ صَلَاتُهُ الرَّحِمِ قَالَ: يَا
مَعْتَرِ الْمُؤْمِنِينَ، كَلِّمُوهُ فَإِنَّهُ كَانَ وَاصِلًا لِرَجْهِ، فَكَلَّمَهُ الْمُؤْمِنُونَ وَصَافَحُوهُ وَكَانَ مَعَهُمْ،
وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي يَتَّقِي حَرَّ النَّارِ وَشَرَّهَا بِيَدِهِ وَوَجْهِهِ فَبَاءَهُ صِدْقَتُهُ فَكَانَ
ظِلًّا عَلَى رَأْسِهِ وَسِتْرًا عَلَى وَجْهِهِ،

وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي قَدِ أَخَذَتْهُ الرُّبَانِيَّةُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَبَاءَهُ أَمْرُهُ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُهُ
عَنِ الْمُنْكَرِ فَخَلَّصَاهُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَجَعَلَاهُ مَعَ مَلَائِكَةِ الرَّحْمَةِ،

وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي جَائِعًا عَلَى رُكْبَتَيْهِ بَيْنَهُ وَبَيْنَ رَحْمَةِ اللَّهِ جِجَابٌ فَبَاءَهُ حُسْنُ
خُلُقِهِ فَأَخَذَ بِيَدِهِ فَأَدْخَلَهُ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ،

وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي قَائِمًا عَلَى شَفِيرِ جَهَنَّمَ فَبَاءَهُ رَجَاؤُهُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ
فَاسْتَنْقَذَهُ مِنْ ذَلِكَ،

وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي قَدِ هَوَى فِي النَّارِ فَبَاءَتْهُ دُمُوعُهُ الَّتِي بَكَى مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ
فَاسْتَخْرَجَهُ مِنْ ذَلِكَ،

وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي عَلَى الصُّرَاطِ يَرْتَعِدُ كَمَا تَرْتَعِدُ السَّعْفَةُ فِي يَوْمِ رِيحٍ عَاصِفٍ
فَبَاءَهُ حُسْنُ ظَنِّهِ بِاللَّهِ فَسَكَنَ رِعْدَتُهُ وَمَضَى عَلَى الصُّرَاطِ،

وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّيِّ عَلَى الصَّرَاطِ يَرْجُفُ أحياناً وَيَحِيدُ أحياناً وَيَتَعَلَّقُ أحياناً
فَجَاءَتْهُ صَلَوَاتُهُ عَلَيَّ فَأَقَامَتْهُ عَلَيَّ قَدَمِيهِ وَمَضَى عَلَى الصَّرَاطِ،
وَرَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أُمَّيِّ انْتَهَى إِلَى أَبْوَابِ الْجَنَّةِ كُلَّمَا انْتَهَى إِلَى بَابٍ أُغْلِقَ فَجَاءَتْهُ
شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ صَادِقًا فَانْتَحَتِ الْأَبْوَابُ وَدَخَلَ الْجَنَّةَ.

قال مُصَنِّفُ هَذَا الْكِتَابِ عليه السلام: ذَكَرْتُ هَذَا الْحَدِيثَ فِي هَذَا الْمَوْضِعِ لِمَا فِيهِ مِنْ ذِكْرِ صَوْمِ شَهْرِ
رَمَضَانَ.

◻ عبدالرحمن بن هُبَيْرَةَ می گوید: روزی در محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله بودیم که
فرمودند:

دیشب عجایبی در خواب دیدم!

عرض کردیم: یا رسول الله، جان ما و خانواده و فرزندانمان به فدای شما، آنچه
دیدید برای ما بفرمایید.

فرمودند: مردی از امتّم را دیدم که عزرائیل برای گرفتن جان او آمده بود، نیکی او
به پدر و مادرش آمد و او را مانع شد. تکبیر و تکریم و تکریم و تکریم
و مردی از امتّم را دیدم که عذاب قبر بر او آمده بود، وضویش آمد و او را از عذاب
باز داشت.

و مردی از امتّم را دیدم که شیاطین اطراف او را گرفته بودند پس ذکر و یاد خداوند
عزّ و جلّ نزد او آمد و او را از میان آنها نجات داد.

و مردی از امتّم را دیدم که فرشتگان عذاب او را در بر گرفته بودند پس نمازش آمد
مانع آنها شد.

و مردی از امتّم را دیدم که از شدت عطش زبانش آویخته بود هرگاه کنار حوض
می آمد او را منع می کردند پس روزه ماه رمضان او آمد و او را آب داد و سیرابش کرد.
و مردی از امتّم را دیدم در حالی که انبیا حلقه وار نشسته بودند هرگاه او به جمع

آنها می آمد رانده می شد، پس غسل جنابتش آمد و دستش را گرفت و او را در کنار من نشانده.

و مردی از امتّم را دیدم که در مقابل و پشت سر و راست و چپ و پابینش، او را ظلمت فراگرفته بود و در میان تاریکی، رنگش متغیر و دگرگون شده بود پس حج و عمره اش آمد و او را از ظلمت بیرون آورده و داخل در نور کردند.

و مردی از امتّم را دیدم که با اهل ایمان سخن می گفت آنها با او صحبت نمی کردند، پس پیوند رَحِم او آمد و گفت: ای گروه مؤمنین، با او سخن بگوئید چون او رفت و آمد با رَحِمش داشته است پس مؤمنین با او تکلم و مصافحه کردند و با آنها همراه شد.

و مردی از امتّم را دیدم که از گرما و گرفتاری آتش با دست ها و صورتش دوری و پرهیز می کرد، پس صدقه او آمد و سایه ای بر سر او و پرده و حائل بر صورتش انداخت.

و مردی از امتّم را دیدم که عذاب و آتش جهنّم او را در بر گرفته، پس امر به معروف و نهی از منکرش آمدند و او را نجات دادند و با فرشتگان رحمت همراهش کردند.

و مردی از امتّم را دیدم که بر زانو درآمده و بین او و رحمت خداوند فاصله افتاده، پس اخلاق نیکویش آمد دستش را گرفته در رحمت خداوند عزّ و جلّ وارد کرد.
و مردی از امتّم را دیدم که به پرتگاه جهنّم ایستاده بود امید، او به پروردگار آمد و او را از این مکان نجات داد.

و مردی از امتّم را دیدم که واژگون در آتش شده، پس اشک هایی که از خوف داشت آمد و او را از آنجا بیرون آورد.

و مردی از امتّم را بر پل قیامت دیدم که به مانند درخت خشکی در روز طوفانی به

خود می لرزد، پس ظن و گمانِ نیکوی او به خدا، آمد پس لرزشش آرام شد و از پل گذشت.

و مردی از ائمتّم را دیدم بر پل قیامت گاهی می لرزد و گاهی متمایل می شود و گاهی معلّق و آویخته می شود، پس صلوات و درود او بر من آمد و او را بر قدم هایش استوار کرد و از پل گذشت.

و مردی از ائمتّم را دیدم به سوی درهای بهشت رفته و هرگاه به دری می رسید بسته می شد، پس شهادت و گواهی او به «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» آمد درها را باز کرده و داخل بهشت شد.

بیان: مصتّف این کتاب (مرحوم شیخ صدوق رحمته الله) می فرماید: این حدیث را در این جا ذکر کردم چون فرازی راجع به روزه ماه رمضان داشت.

۱۰۸ . حَدَّثَنَا أَبِي رضی الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ عَصَامِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُكَتَدِرِ [الْمُكْتَدِر] عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله رَقِيَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ: آمِينَ، إِلَى أَنْ رَقِيَ الدَّرَجَةَ الْأُولَى ثُمَّ رَقِيَ الثَّانِيَةَ فَقَالَ: آمِينَ، ثُمَّ رَقِيَ الدَّرَجَةَ الثَّلَاثَةَ فَقَالَ: آمِينَ! فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قُلْتَ: آمِينَ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ!؟

فَقَالَ: جَاءَنِي جِبْرَائِيلُ رضی الله عنه فَقَالَ: سَقِيَ عَبْدُ ذِكْرَتٍ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ، فَقُلْتُ: آمِينَ، ثُمَّ قَالَ: سَقِيَ عَبْدُ ذِكْرَتٍ شَهْرَ رَمَضَانَ فَانْسَلَخَ عَنْهُ وَلَمْ يُعْفَرْ لَهُ، فَقُلْتُ: آمِينَ، ثُمَّ قَالَ: سَقِيَ عَبْدُ ذِكْرَتٍ وَالِدِيهِ أَوْ أَحَدَهُمَا فَلَمْ يُدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، فَقُلْتُ: آمِينَ.

﴿ جابر بن عبدالله انصاری می گوید: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به منبر رفت پس فرمود: آمین، تا بر پلّه اول قرار گرفت، سپس به پلّه دوم رفت و فرمود: آمین، سپس به پلّه سوم رفت و فرمود آمین.﴾

مردم گفتند: یا رسول الله، سه بار آمین فرمودید!

فرمود: جبریل علیه السلام نزد من آمد و گفت: رو سیاه باد کسی که نام من نزد او ذکر شود پس بر من صلوات نفرستد، من گفتم: آمین.

سپس گفت: رو سیاه باد کسی که ماه رمضان را درک کند پس از ماه خارج شود و آمرزیده نشود، من گفتم: آمین.

سپس گفت: رو سیاه باد کسی که پدر و مادر یا یکی از آنها را درک کند پس آنها او را به بهشت وارد نکنند، من گفتم: آمین.

۱۰۹. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكُوفِيُّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرَّضَاءِ قَالَ: مَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ آخِرِ شَعْبَانَ وَوَصَّلَهَا بِشَهْرِ رَمَضَانَ كَتَبَ اللَّهُ صَوْمَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ، وَمَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا خَرَجَ مِنَ الذُّنُوبِ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ.
 قَالَ عليه السلام: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّهِ عليه السلام أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله قَالَ: مَنْ أَدْرَكَ شَهْرَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ، وَمَنْ أَدْرَكَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ، وَمَنْ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَصَلَّى عَلَيَّ وَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ.

قيل: يا رسول الله، كيف يصلي عليك ولم يغفر له!؟

فقال عليه السلام: إنَّ العبدَ إذا صَلَّى عَلَيَّ وَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ لَقِيَ تِلْكَ الصَّلَاةَ وَضُرِبَ بِهَا وَجْهَهُ، وَإِذَا صَلَّى عَلَيَّ وَعَلَى آلِي غُفِرَ لَهُ.

□ حسن بن علی بن فضال می گوید: امام ابوالحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام فرمود: هر کس سه روز آخر شعبان را روزه بگیرد و آن را به ماه رمضان متصل کند خداوند روزه دو ماه پی در پی برای او می نویسد.

و هر کس ماه رمضان را از روی ایمان و اخلاص روزه بدارد همانند روزی که از

مادر متولد شده از گناه بیرون می آید.

سپس امام رضا علیه السلام فرمود: پدرم از پدرش علیه السلام مرا حدیث فرمود که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کس ماه رمضان را درک کند پس آمرزیده نشود خداوند او را از رحمت خود دور کند.

و هر کس که شب قدر را درک کند پس آمرزیده نشود خداوند او را از رحمت خود دور کند.

و هر کس نام من نزد او ذکر شود پس بر من صلوات بفرستد و آمرزیده نشود خداوند او را از رحمت خود دور کند.

گفته شد: یا رسول الله، چگونه صلوات بر تو داشته باشد و آمرزیده نشود؟

حضرت علیه السلام فرمود: هرگاه کسی صلوات بر من بفرستد و بر آل (خانواده) من صلوات نداشته باشد صلوات و درود او درهم پیچیده و بر صورت او زده می شود، و زمانی که صلوات بر من و آل (خانواده) من داشت آمرزیده می شود.

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی

۱۱۰. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّهِ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ فَضَالٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ آبَائِهِ عليهم السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: شَعْبَانُ شَهْرِي وَشَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، فَمَنْ صَامَ مِنْ شَهْرِي يَوْمًا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَمَنْ صَامَ مِنْهُ يَوْمَيْنِ كَانَ مِنْ رُفَقَاءِ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ كَانَ مَسْعَى فِي دَرَجَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ صَامَ الشَّهْرَ كُلَّهُ وَوَصَلَهُ بِشَهْرِ رَمَضَانَ كَانَ ذَلِكَ تَوْبَةً لَهُ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ صَغِيرًا وَكَبِيرًا وَكُو مِنْ دَمٍ حَرَامٍ.

⊞ هارون بن مسلم از امام جعفر صادق علیه السلام از پدرانش علیهم السلام نقل می کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: شعبان ماه من و ماه رمضان، ماه خداوند تبارک و تعالی است.

پس هر کس یک روز از ماه مرا روزه بدارد بهشت بر او واجب می شود، و هر کس دو روز از آن را روزه بدارد در روز قیامت از رفقا و همراهان پیامبران و صدیقین و شهداء و صلحا خواهد بود.

و هر که سه روز را روزه بگیرد روزگار قیامت در درجه من با من خواهد بود، و هر که تمام ماه را روزه بگیرد و به ماه رمضان متصل کند این کار توبه او از هر گناه کوچک و بزرگ خواهد بود اگر چه ریختن خون حرام (بناحق) باشد.^۱

۱۱۱. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ يَحْيَى قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَكَرِيَّا قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيُّ عَنْ سُلَيْمَانَ الْمَرْوَزِيِّ عَنِ الرَّضَاءِ عَلِيِّ بْنِ مَوْسَى رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ: مَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَتْ لَهُ ذُنُوبُهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ.

وَإِنَّ الصَّائِمَ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يُفْطِرَ؛ مَا لَمْ يَأْتِ بِشَيْءٍ فَيَنْقُضَ صَوْمَهُ،
وَإِنَّ الْحَاجَّ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يَرْجِعَ مَا لَمْ يَأْتِ بِشَيْءٍ يُبْطِلُ حَجَّهُ،
وَإِنَّ النَّائِمَ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يَنْتَبِهَ مَا لَمْ يَكُنْ يَأْتِ عَلَى حَرَامٍ،
وَإِنَّ الصَّيِّئَ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يَبْلُغَ.

وَإِنَّ الْمُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يَعُودَ إِلَى مَنْزِلِهِ مَا لَمْ يَأْتِ بِشَيْءٍ يُبْطِلُ جِهَادَهُ.

وَإِنَّ الْمَجْنُونَ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يُفِيقَ.

وَإِنَّ الْمَرِيضَ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ الْقَلَمُ حَتَّى يَصِحَّ.

ثُمَّ قَالَ رضي الله عنه: إِنَّ سِلْعَةَ اللَّهِ رَخِيصَةٌ فَاشْتَرَوْهَا قَبْلَ أَنْ تَعْلُوَ.

□ سلیمان مروزی می گوید: امام علی بن موسی الرضا رضی الله عنه فرمودند: هر کس از

۱. بیان: بپرواض است که حدیث از جهت غفران و آمرزش نظر به حکم تکلیفی دارد نه حکم وضعی.

روی ایمان و اخلاص ماه رمضان را روزه بدارد گناهان گذشته و آینده او آمرزیده می‌شود.

و به درستی که روزه‌دار تا هنگام افطار، قلم بر او جاری نمی‌شود تا وقتی چیزی که موجب شکستن روزه او باشد نیاورد،

و به درستی که حاجی تا موقع برگشت، قلم بر او جاری نمی‌شود تا وقتی چیزی که موجب بطلان حج او باشد نیاورد،

و به درستی که شخص خواب تا بیدار شود قلم بر او جاری نمی‌شود تا وقتی که از حرام به خواب نیاید،

و به درستی که کودک تا زمان بلوغ، قلم بر او جاری نمی‌شود،

و به درستی که جهادگر در راه خدا تا به خانه برگردد قلم بر او جاری نشود تا زمانی که چیزی که جهادش را باطل می‌کند نیاورد،

و به درستی که مجنون تا افاقه پیدا کند قلم بر او جاری نشود،

و به درستی که مریض تا وقتی که سالم شود قلم بر او جاری نشود،

سپس فرمود: متاع خداوند ارزان است، پس قبل از گرانی (در قیامت) آن را بخرید.

۱۱۲ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّهِ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ الْبَرْقِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ بَيْنَ سَعْبَانَ وَسَوَّالٍ «شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ»^۱

وَهُوَ شَهْرُ اللَّهِ تَعَالَى ذِكْرُهُ، وَهُوَ شَهْرُ الْبَرَكَةِ، وَهُوَ شَهْرُ الْمَغْفِرَةِ، وَهُوَ شَهْرُ الرَّحْمَةِ.

وَهُوَ شَهْرُ التَّوْبَةِ، وَهُوَ شَهْرُ الْإِنَابَةِ، وَهُوَ شَهْرُ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ، وَهُوَ شَهْرُ الْإِسْتِغْفَارِ، وَهُوَ شَهْرُ الصِّيَامِ، وَهُوَ شَهْرُ الدُّعَاءِ، وَهُوَ شَهْرُ الْعِبَادَةِ، وَهُوَ شَهْرُ الطَّاعَةِ، وَهُوَ شَهْرُ الْعِتْقِ مِنَ النَّارِ وَالْفَوْزِ بِالْجَنَّةِ، مَنْ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ إِلَى قَابِلٍ فَأَيُّكُمْ مُتَّقٍ [يَتَّقِي] يَبْلُوغُ شَهْرَ رَمَضَانَ قَابِلٌ؟

صوموه صِيَامٌ مَنْ يَرَى أَنَّهُ لَا يَصُومُ بَعْدَهُ أَبَدًا، فَكَمْ مِنْ صَائِمٍ لَهُ عَامًا أَوَّلَ أَمْسَى عَامَكُمْ هَذَا فِي الْقَبْرِ مَدْفُونًا وَأَصْبَحَ فِي التُّرَابِ وَجِيدًا فَرِيدًا، يُنَبِّهُكُمْ اللَّهُ مِنْ رَقَدَةِ الْغَافِلِينَ وَغَفَّرَ لَنَا وَلَكُمْ يَوْمَ الدِّينِ.

□ امام حسن مجتبیٰ علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

بین ماه شعبان و شوال ماه رمضانی است که قرآن در آن نازل شد، و آن ماه خداوند متعال، و ماه رحمت، و ماه آمرزش، و ماه رحمت، و ماه توبه، و ماه بازگشت، و ماه خواندن قرآن، و ماه استغفار و آمرزش خواهی، و ماه روزه، و ماه دعاکردن، و ماه عبادت، و ماه بندگی، و ماه آزادی از آتش جهنم و به دست آوردن بهشت است.

هر کس در ماه رمضان آمرزیده نشود تا سال آینده دیگر آمرزشی برای او نیست و کدام یک از شما به رسیدن سال دیگر اطمینان دارد؟

این ماه را روزه بگیرید، روزه کسی که می بیند دیگر بعد از این هیچ گاه روزه ای نخواهد داشت چون بسیار روزه داری که در سال قبل داشتیم امسال را در قبر مدفون شده اند و در خانه قبر تک و تنها ماندند، خداوند شما را از خواب غفلت بیدار کند و ما و شما را در روز جزا ببامرزد.

۱۱۳. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ رضی الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيُّ عَنْ

سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عُبَّاسِ بْنِ جَرِيشِ الرَّازِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رضی الله عنه عَنْ أَبِيهِ عَنِ جَدِّهِ رضی الله عنه قَالَ:

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام: سَمِعْتُ أَبِي عليه السلام يَقُولُ: مَا قَرَأَ عَبْدٌ «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» أَلْفَ مَرَّةٍ يَوْمَ الْإِسْنِينَ وَأَلْفَ مَرَّةٍ يَوْمَ الْحَمِيسِ إِلَّا خَلَقَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مِنْهَا مَلَكًا يُدْعَى «الْعَوِي»، رَاحَتُهُ أَكْبَرُ مِنْ سَبْعِ سَمَوَاتٍ وَسَبْعِ أَرْضِينَ فِي مَوْضِعِ كُلِّ ذَرَّةٍ مِنْ جَسَدِهِ أَلْفُ شَعْرَةٍ، فِي كُلِّ شَعْرَةٍ أَلْفُ لِسَانٍ يَنْطِقُ كُلُّ لِسَانٍ لِقْوَةَ أَلْسِنَةِ الثَّقَلَيْنِ يَسْتَغْفِرُ لِقَارِيهَا وَيُضَاعِفُ الرَّبُّ تَعَالَى اسْتِغْفَارَ أَلْفِي سَنَةٍ أَلْفَ مَرَّةٍ.

☐ حسن بن عباس بن جریر رازی از امام جواد از پدر و جدش علیهما السلام نقل می‌کند که امام صادق علیه السلام فرمود: از پدرم علیه السلام شنیدم می‌فرمود:

هیچ بنده‌ای نیست که در روز دوشنبه هزار بار و در روز پنج‌شنبه هزار بار «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» بخواند مگر آن‌که از این خواندن، خداوند فرشته‌ای را به نام «عوی»^۱ خلق می‌کند که کف دست او بزرگ‌تر از هفت آسمان و هفت زمین است و در هر ذره از پیکر او هزار مو و در هر مو هزار زبان است که هر زبان به نیروی زبان‌های جن و انس سخن می‌گوید، آن فرشته برای خواننده این قرائت استغفار می‌کند و پروردگار متعال هم استغفار دو هزار سال او را هزار بار مضاعف می‌کند.

۱۱۴. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ الْبَاقِرُ عليه السلام: مَنْ أَحْيَا لَيْلَةَ الْقَدْرِ غُفِرَتْ لَهُ ذُنُوبُهُ وَكَأَنَّهُ عَدَدَ نَجْمِ السَّمَاءِ وَمَنَاقِبِ الْجِبَالِ وَمَكَائِلِ الْبِحَارِ.

☐ و با همان سند قبل از امام باقر علیه السلام دارد که فرمود:

هر کس شب قدر را زنده نگه دارد گناهان او آمرزیده می‌شود اگرچه به شمارش ستارگان آسمان و وزن کوه‌ها و کیل دریاها باشد.

۱۱۵. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْبَاقِرُ عليه السلام:

مَنْ قَرَأَ «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» فِي حَرَمِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَلْفَ مَرَّةٍ كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ أَجْرَ كُلِّ حِجَّةٍ أَوْ عُمْرَةٍ كَانَتْ أَوْ تَكُونُ،

وَمَنْ قَرَأَهَا فِي مَوْقِفِ عَرَفَةَ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَ لَهُ أَجْرُ الْمُجَاهِدِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ،
وَمَنْ قَرَأَهَا فِي مَسْجِدِ مِنَى سَبْعِينَ مَرَّةً كَانَ لَهُ أَجْرُ كُلِّ صَدَقَةٍ تُصَدَّقُ بِهَا أَوْ يُتَصَدَّقُ بِهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ،

وَمَنْ قَرَأَهَا فِي جَوْفِ الْكَعْبَةِ كَانَ لَهُ أَجْرُ الصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ،
وَمَنْ قَرَأَهَا فِي مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ عِنْدَ قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِحْدَى وَعِشْرِينَ مَرَّةً كَانَ لَهُ أَجْرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَكُتِبَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ النَّبِيِّينَ.

□ و با همان سند امام باقر علیه السلام فرمودند: هر کس هزار بار «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» را در حرم خدای عزَّ وَّجَلَّ (مسجد الحرام) بخواند خداوند عزَّ وَّجَلَّ برای او اجر هر حج و عمره‌ای که واقع شده یا انجام می‌شود می‌نویسد،

و هر کس آن را در موقف عرفه (سرزمین عرفات) صد بار بخواند برای او اجر هر مجاهدی تا روز قیامت می‌باشد،

و هر کس در مسجد مینا آن را هفتاد بار بخواند برای او صد اجر هر صدقه‌ای که داده شده یا تا روز قیامت صدقه داده می‌شود،

و هر کس آن را در مسجد مدینه کنار قبر پیامبر صلی الله علیه و آله بیست و یک بار بخواند برای او اجر اهل بهشت تا روز قیامت می‌باشد و برای او مثل اجر همه پیامبران نوشته می‌شود.

۱۱۶ . حَدَّثَنَا أَبِي رضی الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ صَالِحِ بْنِ عُقْبَةَ عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: ذَكَرَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ اللَّهُ الصَّادِقِ عليه السلام «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» فَقَالَ: مَا أَبَيْنَ فَضْلُهَا عَلَى السُّورِ!

قال: قُلْتُ: وَأَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُهَا؟

قال: نَزَلَتْ وَلايَةُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام فِيهَا.

قُلْتُ: فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ الَّتِي نَرْتَجِبُهَا مِنْ رَمَضَانَ؟

قال: هِيَ لَيْلَةٌ قَدَّرَتْ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ فِيهَا.

⑧ مفضل بن عمر می گوید: امام جعفر صادق علیه السلام سوره «إنا أنزلناه» را یادآور شدند

پس فرمودند: برتری آن سوره بر سایر سوره‌ها چقدر روشن است.

مفضل می گوید: عرض کردم: این سوره چه فضیلت و برتری دارد؟

فرمود: ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام در آن نازل شده است!

گفتم: در شب قدر از ماه رمضان که امید آن شب را داریم؟

فرمود: آن شبی است که آسمان‌ها و زمین در آن تقدیر شد.

۱۱۷. حَدَّثَنَا أَبِي عليه السلام عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ حَمَادِ بْنِ عِيسَى عَنْ حُزَيْنِ

بِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ذُرَّازَةَ بْنِ أَعْيَنَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدٍ عليه السلام قَالَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسَةِ أَشْيَاءَ:

عَلَى الصَّلَاةِ، وَالزَّكَاةِ، وَالصَّوْمِ، وَالْحَجِّ، وَالْوَلَايَةِ، وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: الصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ

النَّارِ.

⑧ ذُرَّازَةَ بْنِ أَعْيَنَ می گوید: امام باقرالعلوم علیه السلام فرمودند: اسلام بر پنج چیز بنا شد: بر

نماز و زکات و روزه و حج و ولایت، و پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: روزه، سپر از آتش دوزخ

است.

۱۱۸. حَدَّثَنَا أَبِي عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ السَّنَانِ

الْأُرْمَنِِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: إِذَا رَأَى الصَّائِمُ قَوْمًا يَأْكُلُونَ أَوْ رَجُلًا يَأْكُلُ سَبَّحَتْ كُلُّ

شَعْرَةٍ مِنْهُ.

□ سَمَانُ أَرْمَنِي مِي گويد: امام جعفر صادق عليه السلام فرمودند:

هرگاه روزه دار گروهی یا مردی را ببیند می خورند تمام موهای بدنش «از جانب او» تسبیح می گویند.

۱۱۹. حَدَّثَنَا أَبِي عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْعَطَّارُ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادِ الْأَدْمِيِّ عَنْ بَكْرِ بْنِ صَالِحٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ يُونُسَ بْنِ ظَبْيَانَ قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: مَنْ صَامَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمًا فِي شِدَّةِ الْحَرِّ فَأَصَابَهُ ظَمَأٌ وَكَلَّ اللَّهُ بِهِ أَلْفَ مَلَكٍ يَمْسَحُونَ بِوَجْهِهِ وَيُبَشِّرُونَهُ حَتَّى إِذَا أَفْطَرَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَا أَطْيَبَ رِيحَكَ وَرَوْحَكَ! مَلَائِكَتِي، إِشْهَدُوا أَنِّي قَدْ عَفَّرْتُ لَهٗ.

□ یونس بن ظبیان می گوید: امام جعفر صادق عليه السلام فرمودند: هر که در هوای گرم یک روز روزه خالص برای خدا بگیرد و تشنگی به او برسد خداوند عز و جل هزار فرشته بر او می گمارد تا صورتش را مسح کنند و او را مرده بدهند تا هنگامی که افطار کند خداوند عز و جل می فرماید:

چه خوش است بوی تو، و چه خوش است نسیم اخلاص تو، ای فرشتگان من شاهد باشید که من او را آمرزیدم.

۱۲۰. حَدَّثَنَا أَبِي عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سَلْمَةَ بِنَاتِ السَّابِرِيِّ عَنْ أَبِي الصَّبَاحِ الْكِنَانِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ عِنْدَ إِفْطَارِهِ وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

□ ابو الصباح کینانی می گوید: امام صادق عليه السلام فرمودند:

برای روزه دار دو شادمانی هست، یک شادی هنگام افطارش و شادی دیگر هنگامی که در محضر پروردگارش می رسد (که ثواب دریافت کند).

۱۲۱ . حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى الْعَطَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ الْأَزْدِيِّ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَدَقَةَ قَالَ: قَالَ أَبُو الْحَسَنِ عليه السلام: قِيلُوا فَإِنَّ اللَّهَ يُطْعِمُ الصَّائِمَ فِي مَنَامِهِ وَيُسْقِيهِ.

﴿ حسن بن صدقه می گوید امام ابوالحسن موسی بن جعفر علیه السلام فرمودند:

خواب قیلوله کنید،^۱ چون خداوند عز و جل روزه دار را در حال خواب طعام می خوراند و سیرابش می کند.

۱۲۲ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: أَوْحَى اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِلَى مُوسَى عليه السلام: مَا يَمْنَعُكَ مِنْ مُنَاجَاتِي؟

فَقَالَ: يَا رَبِّ، أُجَلِّكَ عَنِ الْمُنَاجَاةِ لِخُلُوفِ قَمِّ الصَّائِمِ.
فَأَوْحَى اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِلَيْهِ: يَا مُوسَى، لَخُلُوفُ قَمِّ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدِي مِنَ رِيحِ الْمِسْكِ.

﴿ امام جعفر صادق علیه السلام فرمود: خداوند تبارک و تعالی به حضرت موسی علیه السلام وحی فرمود: که ای موسی، چه چیز تو را از مناجات با من مانع شده است؟

موسی علیه السلام گفت: خدایا تو را برتر و بالاتر از این می دانم که با تو مناجات کنم چون به خاطر روزه داری دهانم بد بو شده است. پس خداوند متعال به او وحی کرد: ای موسی، بوی بد دهان روزه دار نزد من خوشبوتر از بوی مشک است.

۱۲۳ . حَدَّثَنَا أَبِي عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله قَالَ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَجَلَّ وَكَلَّ مَلَائِكَةً بِالدُّعَاءِ

لِلصَّائِمِينَ وَقَالَ: أَخْبَرَنِي جَبْرِئِيلُ ع عَنْ رَبِّي تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: مَا أَمَرْتُ مَلَائِكَتِي بِالذُّعَاءِ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِي إِلَّا اسْتَجَبْتُ لَهُمْ فِيهِ.

☐ مسعده از امام جعفر صادق ع نقل می‌کند که پیامبر اکرم ص فرمود: خداوند عز و جل فرشتگانی را موکل گردانیده تا برای روزه‌داران دعا کنند.

و حضرت تشان ع فرمودند: جبرئیل ع از جانب پروردگار - تبارک و تعالی - مرا خبر داده که فرمود: من فرشتگانم را امر نکردم که برای یکی از مخلوقاتم دعا کنند مگر آن‌که آن دعا را مستجاب می‌کنم.^۱

۱۲۴. حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَنَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَلْحَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: الصَّائِمُ فِي عِبَادَةٍ وَإِنْ كَانَ نَائِمًا عَلَى فِرَاشِهِ مَا لَمْ يَغْتَبِ مُسْلِمًا.

☐ عبدالله بن طلحه از امام جعفر صادق ع نقل می‌کنند که: پیامبر اکرم ص فرمودند: شخص روزه‌دار در حال عبادت است اگر چه در بستر خوابیده باشد؛ تا زمانی که غیبت از مسلمانی نکند.

۱۲۵. حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ سُلَيْمٍ عَنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ

۱. مرحوم مجلسی اول در کتاب لواع صاحبقرانی ج ۶ ص ۱۶۳ در توضیح آن، اشاره می‌فرماید: آیاتی به این معنی دلالت دارند من جمله آیه ۷ سورة غافر که می‌فرماید: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَ اتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾. یعنی آنان که عرش را برمی‌دارند (حَمَلَةُ عَرْشِ) و آنان که گرداگرد عرش‌اند خدا را تسبیح می‌کنند در حالی که آن، همراه به ستایش پروردگارشان است و به او ایمان دارند و برای مؤمنان استغفار می‌کنند (و در دعایشان گویند) پروردگارا تو از نظر بخشش و دانش هر چیز را احاطه کرده‌ای پس آنانی را که بازگشته‌اند و راه تو را پیروی کرده‌اند بیامرز و ایشان را از آتش دوزخ نگاه‌دار.

وَالصَّلَاةِ^۱ يَعْنِي: الصَّيَامَ وَالصَّلَاةَ.

وَقَالَ ﷺ: إِذَا نَزَلَتْ الرَّجُلَ النَّازِلَةُ أَوْ الشَّدَّةُ فَلْيَصُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ:
«وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ» يَعْنِي الصَّيَامَ.

□ امام صادق علیه السلام درباره فرمایش خداوند عز و جل: «به صبر و نماز کمک بگیرد»، فرمودند: یعنی روزه و نماز، و امام علیه السلام فرمودند: هرگاه بلا و گرفتاری پیش آمد پس روزه بگیرد که خداوند می فرماید: «وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ كَمَا أَنَّ صَبْرَ بَغِيرِهِ» یعنی روزه گرفتن.

۱۲۶. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَاجِلِيُّوَيْهِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْعَطَّارُ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ عِيْسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ فَضَالٍ عَنِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ: أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَصْلِ الْإِسْلَامِ وَفَرَعِهِ وَذُرْوَةِ الْإِسْلَامِ وَسَنَامِهِ؟ قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: أَصْلُهُ الصَّلَاةُ وَفَرَعُهُ الزَّكَاةُ وَذُرْوَتُهُ وَسَنَامُهُ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَبْوَابِ الْخَيْرِ؟ الصَّوْمُ جَنَّةٌ.

□ امام جعفر صادق علیه السلام به من فرمود:

آیا به ریشه و شاخه اسلام و بلندا و اوج آن تو را خبر ندهم؟
گفتم: چرا.

فرمود: ریشه اسلام نماز و شاخه آن زکات است و بلندای آن جهاد در راه خداوند است، آیا تو را به درهای خیر خبر ندهم؟ روزه، سپر (از آتش جهنم) است.

۱۲۷. حَدَّثَنِي أَبِي ﷺ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنِ أَبِيهِ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ عَنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ﷺ عَنِ أَبِيهِ عَنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ﷺ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ وَزَكَاةُ الْأَبْدَانِ الصِّيَامُ.

□ هشام بن حَكَم از امام صادق علیه السلام از پدرانش از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل می کند که: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: برای هر چیزی زکات است و زکات بدن ها روزه است.

۱۲۸. حَدَّثَنَا أَبِي رضی الله عنه قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنِ هِشَامِ بْنِ الْحَكَمِ عَنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ رضی الله عنه قَالَ: مَنْ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ لَمْ يُغْفَرْ لَهُ إِلَى قَابِلٍ إِلَّا أَنْ يَشْهَدَ عَرَفَةَ.

□ هشام بن حَكَم می گوید: امام جعفر صادق علیه السلام فرمود:

کسی که در ماه رمضان آمرزیده نشود دیگر تا سال آینده امید به آمرزش او نیست جز آن که در عرفه حاضر شود.

۱۲۹. حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِدْرِيسَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ عَنِ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى عَنِ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنِ الْمِسْمَعِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ رضی الله عنه يُوصِي وُلْدَهُ وَيَقُولُ: إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ فَأَجْهَدُوا أَنْفُسَكُمْ فِيهِ فَإِنَّ فِيهِ تَقْسِيمَ الْأَرْزَاقِ، وَيُثَبَّتُ الْأَجَالَ وَيُكْتَبُ وَفَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ يَدُونَ إِلَيْهِ، وَفِيهِ لَيْلَةُ الْعَمَلِ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْعَمَلِ فِي أَلْفِ شَهْرٍ.

□ مِسْمَعِيُّ شنید که امام جعفر صادق علیه السلام فرزندان خود را نصیحت و وصیت می فرمودند که: هرگاه ماه رمضان برسد پس خود را به زحمت بیندازید که روزی های مردم در آن قسمت، و مدت عمرشان نوشته می شود، و در این ماه حج حاجیان بیت الله که بدانجا روند تقدیر می شود، و در این ماه شبی هست که عمل در آن بهتر از عمل هزار ماه است.

۱۳۰. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الشَّيْبَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْكُوفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْبَرْمَكِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ عَنْ زِيَادِ بْنِ السُّنْدَرِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ الْبَاقِرِ عليه السلام قَالَ: شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ رَمَضَانَ، وَالصَّائِمُونَ فِيهِ أَضْيَافُ اللَّهِ وَأَهْلُ كَرَامَتِهِ، مَنْ دَخَلَ عَلَيْهِ شَهْرُ رَمَضَانَ فَصَامَ تَهَارَةً وَقَامَ وَرَدًّا مِنْ لَيْلِهِ وَاجْتَنَبَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ.

□ زیاد بن مُنذر می گوید: امام جعفر صادق علیه السلام فرمود:

ماه رمضان ماه رمضان (یعنی خداوند) است و روزه داران در آن، مهمانان خدا و مورد بخشش اویند، هر که ماه رمضان را درک کند و روزه را روزه بگیرد و بخشی از شب را به (عبادت) برنخیزد و آنچه را خدا بر او حرام کرده دور کند بدون حساب وارد بهشت شود.

۱۳۱. حَدَّثَنَا أَبِي عليه السلام قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدِ الْأَصْفَهَانِيِّ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ الْمِنْقَرِيِّ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثِ النَّخَعِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ: إِنَّ شَهْرَ رَمَضَانَ لَمْ يَفْرِضِ اللَّهُ صِيَامَهُ عَلَى أَحَدٍ مِنَ الْأُمَّمِ قَبْلَنَا. فَقُلْتُ لَهُ: فَقَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾؟!۱

قال: إِنَّمَا فَرَضَ اللَّهُ صِيَامَ شَهْرِ رَمَضَانَ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ دُونَ الْأُمَّمِ، فَفَضَّلَ بِهِ هَذِهِ الْأُمَّةَ وَجَعَلَ صِيَامَهُ فَرَضاً عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله وسلم وَعَلَى أُمَّتِهِ.

□ حَفْصِ بْنِ غِيَاثِ نَخَعِيِّ می گوید: از امام جعفر صادق علیه السلام شنیدم می فرمود:

خداوند متعال روزه ماه رمضان را بر هیچ امتی قبل از ما واجب نگردانید.

عرض کردم: پس این آیه چه معنا دارد «ای کسانی که ایمان آوردید روزه بر شما

نوشته شد همان طور که بر کسانی که قبل از شما بودند نوشته شده تا پرهیزکار شوید؟

فرمود: خداوند روزه ماه رمضان را فقط بر پیامبران - نه بر امتشان - واجب کرد پس به این روزه داشتن خداوند این امت را برتری داد و روزه آن را بر پیامبر ﷺ و بر امتش واجب کرد.

۱۳۲ . حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ الْهَاشِمِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا قُرَاتُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْكُوفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيِّ الْهَمْدَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ عَلِيُّ بْنُ الْمَعْرُوفِ أَبِي عَلِيِّ الشَّامِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدِ الرَّبِيعَانِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا جُوَيْرُ عَنِ الضَّحَّاكِ عَنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: شَعْبَانُ شَهْرِي وَشَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ، فَمَنْ صَامَ شَهْرِي كُنْتُ لَهُ شَفِيعاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ صَامَ شَهْرَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْسَ اللَّهُ وَحَشَنَتْهُ فِي قَبْرِهِ وَوَصَلَ وَحَدَّثَهُ وَخَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ مُبِيضاً وَجْهَهُ وَأَخَذَ الْكِتَابَ بِيَمِينِهِ وَالْحُلْدَ بِيَسَارِهِ حَتَّى يَقِفَ بَيْنَ يَدَي رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَيَقُولُ: عَبْدِي، فَيَقُولُ: لَبَّيْكَ سَيِّدِي، فَيَقُولُ: عَزَّ وَجَلَّ: صُمْتُ لِي؟ قَالَ: فَيَقُولُ: نَعَمْ يَا سَيِّدِي.

فَيَقُولُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: خُذُوا بِيَدِ عَبْدِي حَتَّى تَأْتُوا بِهِ مِنِّي فَأُوتِيَ بِهِ، فَأَقُولُ لَهُ: صُمْتُ شَهْرِي؟ فَيَقُولُ نَعَمْ، فَأَقُولُ: أَنَا أَشْفَعُ لَكَ الْيَوْمَ.
قَالَ: فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَمَا حَقَّقِي فَقَدْ تَرَكْتَهَا لِعَبْدِي، وَأَمَا حَقَّقِي خَلَقِي مَنْ عَفَا عَنْهُ فَعَلِيَ عِوَضُهُ حَتَّى يَرْضَى.

قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فَأَخَذُ بِيَدِهِ حَتَّى أَنْتَهِيَ بِهِ إِلَى الصَّرَاطِ فَأَجِدُهُ دَحَضاً مُزْلَقاً لَا يَثْبُتُ عَلَيْهِ أَقْدَامُ الْخَاطِئِينَ فَأَخَذُ بِيَدِهِ فَيَقُولُ لِي صَاحِبُ الصَّرَاطِ: مَنْ هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَأَقُولُ: هَذَا فُلَانٌ مِنْ أُمَّتِي كَانَ قَدْ صَامَ بِالدُّنْيَا شَهْرِي ابْتِغَاءً شَفَاعَتِي وَصَامَ شَهْرَ رَبِّهِ ابْتِغَاءً وَعَدِهِ فَيَجُوزُ الصَّرَاطَ بِعَفْوِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَيَسْتَفْتِحُ لَهُ،

فَيَقُولُ رِضْوَانُ: لَكَ أَمْرُنَا أَنْ نَفْتَحَ الْيَوْمَ وَإِلَّا مَتَيْكَ.

قال: ثُمَّ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام: صُومُوا شَهْرَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَكُنْ لَكُمْ شَفِيعاً وَصُومُوا شَهْرَ اللَّهِ تَشْرَبُوا مِنَ الرَّحِيْقِ الْمَخْتومِ.

ضحاک از امیرالمؤمنین عليه السلام نقل می کند که: پیامبر اکرم صلى الله عليه وآله فرمود: شعبان ماه من و ماه رمضان ماه خداست، پس هر کس ماه مرا روزه بگیرد روز قیامت من شفیع او خواهم بود، و هر کس ماه خدا را روزه بگیرد خداوند وحشت قبر را از او بردارد و آرامشی به او بدهد و او را از تنهایی نجات دهد و با صورتی روشن از قبرش خارج شود و پرونده عملش را به دست راست، و برات جاودانگی در بهشت را به طرف چپ^۱ می گیرد تا در محضر پروردگارش می ایستد، پس خداوند می فرماید که: ای بنده من،

می گوید: لبّیک مولای من.

خداوند عزّ و جلّ می فرماید: آیا روزه را برای من گرفتی؟

عرضه می دارد: بله، ای مولای من صلى الله عليه وآله پیامبر ماوم سدی

پس خداوند تبارک و تعالی (به فرشتگان) می فرماید: دست بنده مرا بگیرید تا این که او را به نزد من می آورند، من به او می گویم: آیا ماه مرا روزه گرفتی؟ می گوید: بله، می گویم: من امروز شفیع تو می شوم.

بعد، پیامبر صلى الله عليه وآله فرمود: خداوند متعال می فرماید: حقوق خودم را بر بنده ام وا گذاشتم و عفو کردم و اما حق الناس را هر که او را عفو کند پس عوضش بر من باشد تا او را راضی و خوشنود گردانم.

پیامبر صلى الله عليه وآله فرمود: پس من دست او را می گیرم تا به پل قیامت می رسانم، پل را شلوع و لغزنده می یابم، قدم های گناه کاران بر روی آن ثابت نمی ماند پس من دست او را

می‌گیرم، صاحب پل می‌گوید: یا رسول الله این کیست؟ من می‌گویم: این فلانی از امت من است که برای رسیدن به شفاعت من ماه مرا در دنیا روزه‌دار بوده و ماه پروردگارش را روزه گرفته تا وعده‌های الهی را دریابد، پس به عفو خداوندی مز پل می‌گذرد تا این‌که به دو بوستان پروردگار می‌رسد، پس در بهشت برای او باز می‌شود و رضوان (نگهبان بهشت) به پیامبر اکرم ﷺ عرض می‌کند: ما مأموریم که برای تو و امتت در بهشت را باز کنیم.

راوی گوید: سپس امیرالمؤمنین ﷺ فرمود: ماه رسول الله ﷺ را روزه بگیرد تا او شفیع شما باشد، و ماه خدا را روزه بگیرد تا از نوشیدنی خالص و دست‌نخورده بهشت بنوشید.

۱۳۳. حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَحْمَدَانِيُّ الْأَسْوَارِيُّ الْفَقِيهِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعْدَوَيْهِ الْبُرُوعِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْفَقِيهِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو يَعْقُوبُ بْنُ يَوْسُفَ الْغَزْوِينِيُّ بِبَغْدَادَ قَالَ: أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ الْحَكَمِ الْغَرِّيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْوَلِيدِ عَنْ حَمَادِ بْنِ سُلَيْمَانَ السُّدُوسِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْخٌ يَكْنَى أَبُو الْحَسَنِ عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ مُزَاجِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

إِنَّ الْجَنَّةَ لَتُحَبَّرُ وَتُرَيْنُ مِنَ الْحَوْلِ إِلَى الْحَوْلِ لِدُخُولِ شَهْرِ رَمَضَانَ، فَإِذَا كَانَتْ أَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ هَبَّتْ رِيحٌ مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ يُقَالُ لَهَا: «الْمُتَنَزَّةُ»، يُصَفَّقُ وَرَقَ الْأَشْجَارِ مِنَ الْجَنَّةِ وَحَلَّقَ الْمَصَارِيحَ فَيُسْمَعُ مِنْ ذَلِكَ طِينٌ لَمْ يُسْمَعِ صَوْتٌ بِأَحْسَنَ مِنْهُ، فَتَنْزِيْنُ الْحَوْرِ الْعَيْنِ تَقِفُ بَيْنَ شَرْفِ الْجَنَّةِ فَيُنَادِيْنَ: هَلْ مِنْ خَاطِبٍ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَتَنْزَوُجَهُ؟

ثُمَّ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ: يَا رِضْوَانُ، مَا هَذِهِ اللَّيْلَةُ؟

فَيَلْبِثِينَ بِالتَّلْبِيتَةِ ثُمَّ يَقُولُ: يَا خَيْرَاتُ حِسَانُ، هَذِهِ أَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ فَتَحْتُ
الجَنَانَ لِلصَّائِمِينَ مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ، وَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا رِضْوَانُ، افْتَحْ أَبْوَابَ الجِنَانِ، يَا
مَالِكُ أَغْلِقِ أَبْوَابَ الجَحِيمِ عَنِ الصَّائِمِينَ القَائِمِينَ مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ، يَا جَبْرَيْلُ اهْبِطْ إِلَى
الأَرْضِ فَصَفِّدْ مَرَدَّةَ الشَّيَاطِينِ وَغَلِّطْهُمُ بِالأَغْلَالِ ثُمَّ اقْدِفْهُمْ فِي لُجَجِ البَحَارِ حَتَّى لَا
يُفْسِدُوا فِي أُمَّةٍ حَبِيبِي صِيَامَهُمْ.

قال: وَيُنزِلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَلَائِكَتَهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ يَقُولُ اللَّهُ
عَزَّ وَجَلَّ:

هَلْ مِنْ سَائِلٍ فَأَعْطِيَهُ سُؤْلَهُ؟

هَلْ مِنْ تَائِبٍ فَأَتُوبَ عَلَيْهِ؟

هَلْ مِنْ مُسْتَغْفِرٍ فَأَغْفِرَ لَهُ؟

مَنْ يُعْرِضُ المَلِيَّ غَيْرَ المُعْدِمِ وَالرَّوْفِيَّ غَيْرَ الظَّالِمِ؟

فَإِنَّ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي كُلِّ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ عِنْدَ الإِفْطَارِ عَتِيقٌ مِنَ النَّارِ، فَإِذَا
كَانَتْ لَيْلَةُ الجُمُعَةِ وَيَوْمَ الجُمُعَةِ أُعْتِقَ فِي كُلِّ سَاعَةٍ مِنْهَا أَلْفُ أَلْفٍ عَتِيقٍ مِنَ النَّارِ كُلُّهُمْ
قَدْ اسْتَوْجَبُوا العَذَابَ، فَإِذَا كَانَ فِي آخِرِ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ أُعْتِقَ فِي ذَلِكَ اليَوْمِ بِعَدَدِ
مَا أُعْتِقَ مِنْ أَوَّلِ الشَّهْرِ إِلَى آخِرِهِ،

فَإِذَا كَانَ لَيْلَةُ القَدَرِ أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ جَبْرَيْلَ فَهَبَطَ فِي كَوْكَبَةٍ مِنَ المَلَائِكَةِ إِلَى
الأَرْضِ وَمَعَهُ لِوَاءٌ أَحْضَرُ فَيَرْكُزُ اللِوَاءَ عَلَى ظَهْرِ الكَعْبَةِ وَلَهُ سِبْأَتُهُ جَنَاحٌ مِنْهَا جَنَاحَانِ
لَا يَنْشُرُهُمَا إِلَّا فِي لَيْلَةِ القَدَرِ فَيَنْشُرُهُمَا فِي تِلْكَ اللَّيْلَةِ فَيَتَجَاوَزُ المَشْرِقَ وَالمَغْرِبَ وَيَبِثُّ
جَبْرَيْلُ ﷺ المَلَائِكَةَ فِي هَذِهِ الأُمَّةِ فَيَسْأَلُونَ عَلَى كُلِّ قَسَائِمٍ وَقَاعِيدٍ وَمُصَلٍِّّ وَذَاكِرٍ
وَيُصَافِحُونَهُمْ وَيُؤْمِنُونَ عَلَى دُعَائِهِمْ حَتَّى يَطْلُعَ الفَجْرُ، فَإِذَا طَلَعَ الفَجْرُ نَادَى جَبْرَيْلُ:
يَا مَعْشَرَ المَلَائِكَةِ، الرَّجِيلَ الرَّجِيلَ.

فَيَقُولُونَ: يَا جَبْرَيْلُ، مَا صَنَعَ اللَّهُ فِي حَوَائِجِ المُؤْمِنِينَ مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ؟

فَيَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ نَظَرَ إِلَيْهِمْ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَعَفَّرَ لَهُمْ إِلَّا أَرْبَعَةً.
فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ هَؤُلَاءِ الْأَرْبَعَةُ؟

قَالَ: رَجُلٌ مَاتَ مُدْمِنَ خَمْرٍ، وَعَاقٌ وَالِدِيهِ، وَقَاطِعٌ رَحِمٍ، وَمُشَاحِنٌ (مُشَاحِنًا).
قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا الْمُشَاحِنُ؟

قَالَ: هُوَ الْمُصَارِمُ، فَإِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ الْفِطْرِ سُمِّيَتْ تِلْكَ اللَّيْلَةُ: لَيْلَةُ الْجَانِزَةِ، فَإِذَا كَانَتْ
غَدَاةَ الْفِطْرِ بَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ الْمَلَائِكَةَ فِي كُلِّ الْبِلَادِ فَسَهَبُونَ (عَلَى) إِلَى الْأَرْضِ
فَيَطُوفُونَ إِلَى أَفْوَاهِ السَّكَّكِ فَيُنَادُونَ بِصَوْتٍ يَسْمَعُهُ جَمِيعٌ مَنِ خَلَقَ اللَّهُ إِلَّا الْجِنَّ وَالْإِنْسَ
فَيَقُولُونَ: يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ، اخْرُجُوا إِلَى رَبِّكُمْ؛ رَبُّكُمْ يُعْطِي الْجَزِيلَ وَيَغْفِرُ الْعَظِيمَ، فَإِذَا
بَرَزُوا إِلَى مُصَلَّاهُمْ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا مَلَائِكَتِي، مَا جَزَاءُ الْأَجِيرِ إِذَا عَمِلَ عَمَلَهُ؟
فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ: إِنَّهَا وَسَيِّدَنَا جَزَاؤُهُ أَنْ تُؤْفِيَهُ أَجْرَهُ.

قَالَ: فَيَقُولُ عَزَّ وَجَلَّ: فَإِنِّي أَشْهَدُكُمْ مَلَائِكَتِي أَنِّي قَدْ جَعَلْتُ تَوَابَهُمْ عَنْ صِيَامِهِمْ
شَهْرَ رَمَضَانَ وَقِيَامِهِمْ رِضَانِي وَمَغْفِرَتِي، وَيَقُولُ جَلَّ جَلَالُهُ: يَا عِبَادِي، سَلُونِي، فَوَ
عِزِّي وَجَلَالِي لَا تَسْأَلُونِي الْيَوْمَ شَيْئًا فِي جَمْعِكُمْ لِأَخْرَجْتَكُمْ إِلَّا أَعْطَيْتُكُمْ وَلِدْنِيَاكُمْ إِلَّا
نَظَرْتُ لَكُمْ،

وَعِزِّي لِأَسْتَرَنَّ عَلَيْكُمْ عَثْرَاتِكُمْ مَا رَأَيْتُمُونِي،

وَعِزِّي لَا أَخْزِيْتَكُمْ وَلَا أَفْضَحَنَّكُمْ بَيْنَ يَدَيِ أَصْحَابِ الْخُلُودِ،

انصبروا مغفوراً لكم قد أرضيتُموني فرضيتُ عنكم.

فَتَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَتَسْتَبْشِرُ بِمَا يُعْطِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ إِذَا أَفْطَرُوا مِنْ شَهْرِ
رَمَضَانَ.

قَالَ أَبُو عَمْرٍو الْقَزْوِينِيُّ: سَأَلَنِي عَنْ هَذَا الْخَدِيثِ الْحَسَنُ بْنُ عَرْفَةَ الْعَبْدِيُّ سَنَةَ سِتٍّ وَأَرْبَعِينَ

فَحَدَّثَنِي بِهِ وَكَانَ الْحَسَنُ يُحَدِّثُ عَنْ رَجُلٍ عَنْ قَاسِمِ بْنِ الْحَكَمِ الْغَزَنِيِّ.

□ عبدالله بن عباس از رسول خدا ﷺ شنیده که ایشان فرمودند:

بهشت برای آمدن ماه رمضان از امسال تا سال بعد خود را آراسته و زینت می‌کند پس در شب اول ماه رمضان نسیمی از زیر عرش می‌وزد - که به آن متنزه^۱ می‌گویند - برگ‌های درختان بهشتی و حلقه درها را به هم می‌زند و از آن صدائی به گوش می‌آید که بهتر از آن شنیده نشده است، پس حورالعین خود را آراسته و زینت کرده و بین کنگره‌های بهشت می‌ایستد و ندا می‌کند: آیا خواستگاری هست که ما را از خدا بخواهد ما با او ازدواج کنیم؟

سپس فرشتگان می‌گویند: ای رضوان (نگهبان بهشت)، امشب چه شبی است؟ او فرشتگان را لیبیک گوید، سپس رضوان (و نگهبان بهشت، خطاب به حورالعین) می‌گوید: ای زنان نیکو و برگزیده، امشب شب اول ماه رمضان است، درهای بهشت برای روزه‌داران از امت محمد ﷺ باز شده است، و خداوند عزّ و جلّ می‌فرماید: ای نگهبان بهشت، درهای بهشت را باز کن، و ای نگهبان جهنّم، درهای جهنّم را به روزه‌داران و نمازگزاران از امت محمد ﷺ ببند.

ای جبرئیل، به زمین فرود بیا و شیاطین سرکش را در بند و زنجیر کن و بعد، در میان دریا پرتابشان کن تا روزه امت حبیب من را فاسد نکنند.

و خداوند عزّ و جلّ در هر شب از شب‌های ماه رمضان سه بار فرشتگان خود را فرومی‌فرستد که خداوند عزّ و جلّ می‌فرماید:

آیا سؤال‌کننده‌ای هست تا درخواست او را برآورده کنم؟ آیا توبه‌کننده‌ای هست تا توبه او را بپذیریم؟ آیا استغفارکننده‌ای هست تا گناه او را بیامرزیم؟

به درستی که هر روز هنگام افطار خداوند متعال آزادشدگانی از آتش جهنّم دارد، پس شب جمعه و روز جمعه که آمد در هر ساعت از این شب و روز یک میلیون نفر

۱. شاید به جهت دوری از آلودگی‌ها متنزه می‌گویند.

از جهنم آزاد می‌کند که همه باید عذاب می‌شدند، پس وقتی که آخرین روز ماه رمضان شد در آن روز به تعداد آن چه از اول ماه تا آخر آن آزاد کرده آزاد می‌کند، پس وقتی شب قدر شد خداوند عزّ وجلّ جبرئیل را مأمور می‌کند با لشکری از فرشتگان به زمین می‌آید در حالی که با او پرچم سبزرنگی است، پس پرچم را بر بالای کعبه می‌کوبد و برای او ششصد بال می‌باشد؛ دو بال آن را غیر از شب قدر باز نمی‌کند، پس در شب قدر آن را می‌گشاید به طوری که از شرق و غرب عالم می‌گذرد، و جبرئیل علیه السلام، فرشتگان را در بین این امت پراکنده می‌کند پس آنها تا طلوع فجر بر هر ایستاده و نشسته و نمازگزار و ذاکری از آنها سلام می‌دهند و با آنها مصافحه می‌کنند و بر دعای آنها آمین می‌گویند، پس جبرئیل علیه السلام هنگام طلوع فجر ندا می‌دهد: «الرَّحِيلُ الرَّحِيلُ» (کوچ کنید).

آنها می‌گویند: ای جبرئیل، خداوند با جوائج مؤمنین از امت محمد صلی الله علیه و آله چکار کرد؟ می‌گوید: خداوند عزّ وجلّ در این شب به آنها نظر رحمت کرد و گناه امت را غیر از چهار گروه آمرزید.

گفته شد: یا رسول الله، این چهار گروه چه کسانی هستند؟

فرمود: کسی که با اعتیاد به شراب، و عاق پدر و مادر، و قاطع رحم، و مُشاحن بمیرد!

گفته شد یا رسول الله مُشاحن کیست؟ فرمود: مُصارم (دشمنی کننده و مبغض).

پس وقتی شب فطر فرا رسید آن شب، شب جایزه نامیده می‌شود، و وقتی صبح فطر شد خداوند عزّ وجلّ فرشتگان را به تمام شهرها می‌فرستد آنها به زمین می‌آیند و در دهانه کوچه‌ها دور می‌زنند و با صدایی رسا که جمیع مخلوقات غیر از آجته و انسان، همه می‌شنوند فریاد می‌کنند:

ای امت محمد صلی الله علیه و آله، بشتابید به سوی پروردگار کریم خود که عطا و بخشش زیاد

دارد و گناه بزرگ را می‌آمرزد، پس وقتی به سوی مصلاّی خود رفتند خداوند عزّ و جلّ می‌فرماید:

ای فرشتگان من، مُزد اجیر و کارگری که کار خود را انجام داده چیست؟
فرشتگان می‌گویند: ای معبود و مولای ما، جزای او آن است که مزدش را تمام و سنگین بدهی.

رسول اکرم ﷺ فرمود: خداوند عزّ و جلّ می‌فرماید: ای فرشتگان من، شما را شاهد می‌گیرم که ثواب روزه ماه رمضان و به‌پاداشتن نمازشان را رضایت و آمرزش خودم قرار دادم.

و باز، خداوند عزّ و جلّ می‌فرماید: ای بندگان من، از من سؤال کنید و بخواهید که به عزّت و جلالم قسم، امروز در این جمع، هیچ چیزی برای آخرت نمی‌پرسید مگر به شما عطا می‌کنم، و هیچ چیزی برای دنیای خود نمی‌خواهید مگر به شما نظر رحمت دارم، به عزّتم سوگند، تا شما نظر به عنایت من دارید لغزش‌های شما را می‌پوشانم، و به عزّت و جلالم، شما را در بین مردم ماندگار قیامت رسوا و خوار نکنم، پس برگردید در حالی که آمرزیده شده‌اید که هر آینه شما مرا راضی کردید پس من هم از شما خوشنود هستم، پس فرشتگان بالا می‌روند و به آنچه خدا به این امت در وقت افطار ماه رمضان عطا کرده شادمان هستند.

۱۳۴ . حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَحْمَدَ الْأَسْوَارِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعْدَوَيْهِ الْبَرْدَعِيُّ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَخَّوْنَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زُبَّالٍ أَبُو خَفْصٍ قَالَ خَاتَمُ بْنُ عُبَيْدَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَجْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَوْسُفُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ هَمَّامِ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَلِيٍّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جُدْعَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي آخِرِ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ، فَإِنَّهُ قَدْ أَظْلَكُكُمْ شَهْرٌ عَظِيمٌ، شَهْرٌ مُبَارَكٌ، شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، جَعَلَ اللَّهُ صِيَامَهُ فَرِيضَةً، مَنْ تَقَرَّبَ فِيهِ

بِحَصَلَةٍ مِنْ خِصَالِ الْخَيْرِ كَانَ كَمَنْ أَدَّى فَرِيضَةً فِيهَا سِوَاهُ، وَمَنْ أَدَّى فِيهِ فَرِيضَةً كَمَنْ
أَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيهَا سِوَاهُ،

(وَهُوَ) فَهُوَ شَهْرُ الصَّبْرِ وَالصَّبْرُ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ، وَشَهْرُ الْمَوَاسِمَةِ وَشَهْرُ يُزَادُ فِيهِ الرِّزْقُ
لِلْمُؤْمِنِينَ، مَنْ فَطَرَ فِيهِ صَائِماً كَانَ مَغْفِرَةً لِدُنُوبِهِ وَعِتْقَ رَقَبَةٍ مِنَ النَّارِ مِنْ غَيْرِ أَنْ
يَنْتَقِصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْئاً.

قيل: يا رسول الله، لیس کُلْنَا یَجِدُ مَا يُفْطَرُ بِهِ الصَّائِمِ.

فَقَالَ ﷺ: يُعْطِي اللَّهُ هَذَا الثَّوَابَ مَنْ فَطَرَ صَائِماً عَلَى قَطْرَةٍ مِنْ لَبَنٍ أَوْ شَرِبَةٍ مِنْ مَاءٍ،
وَمَنْ أَشْبَعَ صَائِماً سَقَاهُ اللَّهُ مِنْ حَوْضِهِ شَرِبَةً لَا يَظْمَأُ بَعْدَهُ حَتَّى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ،

وَهُوَ شَهْرُ أَوَّلِهِ رَحْمَةٌ وَأَوْسَطُهُ مَغْفِرَةٌ وَآخِرُهُ عِتْقٌ مِنَ النَّارِ،

وَمَنْ خَفَّفَ فِيهِ عَنْ تَمْلُوكِهِ عَفَّرَ اللَّهُ لَهُ وَأَعْتَقَهُ مِنَ النَّارِ،

فَاسْتَكْبَرُوا فِيهِ مِنْ أَرْبَعِ خِصَالٍ: حَصَلْتَيْنِ تُرَضُونَ بِهِنَّ رَبُّكُمْ وَخَصَلْتَيْنِ لَا غِنَى
بِكُمْ عَنْهُمَا، فَأَمَّا الْخَصَلَتَانِ اللَّتَانِ تُرَضُونَ بِهِنَّ رَبُّكُمْ: فَشَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَتَسْتَغْفِرُونَ، وَأَمَّا اللَّتَانِ لَا غِنَى بِكُمْ عَنْهُمَا فَتَسْأَلُونَ اللَّهَ الْجَنَّةَ وَتَتَعَوَّذُونَ بِهِ مِنَ النَّارِ.

□ سلمان فارسی * می گوید: پیامبر اکرم ﷺ در آخرین روز از ماه شعبان برای ما

خطبه خواندند و فرمودند:

ای مردم، ماه بزرگ و پربرکتی به شما روی آورده، ماهی که در آن شب قدر
می باشد که از هزار ماه بهتر است، خداوند عزّ وجلّ روزه آن را واجب کرده است، هر
کس در این ماه با یک عمل خیر خود را مقرب خداوند کند مانند کسی است که در
ماه های دیگر عمل واجبی را آدا کرده باشد، و هر کس در این ماه عمل واجبی را آدا
کند مانند کسی است که در ماه های دیگر هفتاد واجب را آورده باشد.

این ماه، ماه صبر است و ثواب صبر بهشت است، و ماه مواسات و برابری است و
ماهی است که در آن روزی اهل ایمان زیاد می شود، هر کس در آن، روزه داری را

افطاری بدهد باعث آمرزش گناهان او می شود.

گفته شد: یا رسول الله همه ما قدرت بر افطاری نداریم!

پیامبر اکرم ﷺ فرمود: خداوند این ثواب را عطا می فرماید به کسی که روزه داری را بر قطره‌ای از شیر یا قدری از آب افطاری دهد، و هر کس روزه داری را سیر کند خداوند از حوض خود آبی به او می دهد که دیگر تا ورود به بهشت تشنه نمی ماند. و آن ماهی است که اولش رحمت و میانه اش آمرزش و آخرش آزادی از آتش جهنم است.

و هر که در این ماه کار خدمتگذاران را سبک بگیرد خدا او را بیمارزد و از آتش جهنم آزاد آزادش کند، پس در این ماه چهار خصلت را زیاد انجام دهید که با دو خصلت آن پروردگارتان را خوشنود می کنید و دو ویژگی که از آن چاره‌ای ندارید؛ اما آن دو که با آنها خدای خود را خوشنود می کنید؛ شهادت بر «لا اله الا الله» و درخواست آمرزش از او می باشد. و اما آن دو که هیچ چاره‌ای از آن ندارید؛ بهشت را از خداوند درخواست کنید و از آتش جهنم به او پناه ببرید.

۱۳۵. وَحَدَّثَنَا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَامِدٍ [خَالِدٍ] قَالَ: حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَاءُ الْهَرَوِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِدْرِيسَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَجْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَوْسُفُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ هَمَامِ بْنِ يَحْيَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي آخِرِ شَعْبَانَ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ مِثْلَهُ سَوَاءً.

⊞ باز، به سند دیگر که سعید بن مسیب از سلمان نقل می کند، پیامبر اکرم ﷺ در آخر شعبان بر ایمان خطبه خواندند، و بقیه حدیث مثل حدیث قبل است.

۱۳۶. حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَصْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْفَضْلِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ حَمْدُونَ النَّسَائِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَزْدِيُّ بِبَغْدَادَ وَكَانَ ثِقَةً قَالَ:

حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِوَهَّابِ بْنِ عَمَّا قَالَ: حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ أَبِي الْحَدَارِيِّ عَنْ زَيْدِ الْعَمِّيِّ عَنْ أَبِي نُضْرَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: أُعْطِيَتْ أُمَّتِي فِي شَهْرِ رَمَضَانَ حَسَاءً لَمْ يُعْطَهُنَّ أُمَّةٌ نَبِيٌّ قَبْلِي: أَمَا الْوَاحِدَةُ، فَإِذَا كَانَ أَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِمْ، وَمَنْ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ لَمْ يُعَذِّبْهُ أَبَدًا.

وَأَمَّا الثَّانِيَةُ، فَإِنَّ خُلُوفَ أَفْوَاهِهِمْ حِينَ يُسَوِّنَ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ،

وَأَمَّا الثَّلَاثَةُ، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ يَسْتَغْفِرُونَ لَهُمْ فِي لَيْلِهِمْ وَنَهَارِهِمْ،

وَأَمَّا الرَّابِعَةُ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَأْمُرُ جَنَّتَهُ: أَنْ اسْتَعِدِّي وَتَزَيِّنِي لِعِبَادِي فَيُوشِكُ أَنْ يَذْهَبَ عَنْهُمْ نَصَبُ الدُّنْيَا وَأَذَاهَا وَيَصِيرُوا إِلَى جَنَّتِي وَكَرَامَتِي،

وَأَمَّا الْخَامِسَةُ، فَإِذَا كَانَ آخِرُ لَيْلَةٍ غُفِرَ لَهُمْ جَمِيعًا.

فَقَالَ رَجُلٌ: لَيْلَةَ الْقَدْرِ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟!

فَقَالَ: أَلَمْ تَرَ إِلَى الْعَمَالِ إِذَا فَرَّغُوا مِنْ أَعْمَالِهِمْ وَوَفَّوْا.

▣ جابر بن عبدالله انصاری می گویند: رسول اکرم ﷺ فرمودند: پنج چیز در ماه

رمضان به امت من عطا شد که به هیچ امتی از پیغمبران قبل از من داده نشد؛

اول: هرگاه شب اول ماه رمضان برسد خداوند به آنها نظر رحمت می کند.

دوم: بوی دهان آنان شب هنگام نزد خداوند خوشبو تر از مشک است.

سوم: فرشتگان در شب و روز برای آنان طلب آمرزش می کنند.

چهارم: خداوند عز و جل بهشت را فرمان می دهد که برای بندگان مهیا و آراسته

باش تا آن که زحمات و خستگی و اذیت دنیا از آنها زائل شود و به بهشت و کرامت و

بخشش من وارد شوند.

پنجم: چون شب آخر برسد خداوند همگی آنها را می آمرزد.

پس مردی گفت: آن شب، شب قدر است؟

فرمود: آیا کارگران را ندیدی هرگاه از کار فارغ شوند اجرتشان پرداخت می شود؟

۱۳۷. حَدَّثَنَا بِهِذَ الْحَدِيثِ أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ بْنُ حَامِدٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي إِيرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنِ الْهَيْثَمِ بْنِ الْخَزْرَائِيِّ عَنِ زَيْدِ الْعَمِيِّ عَنِ أَبِي نَضْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: **أَعْطَيْتُ أُمَّتِي فِي شَهْرِ رَمَضَانَ حِمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أُمَّةٌ نَبِيٌّ قَبْلِي، وَذَكَرَ الْحَدِيثُ مِثْلَهُ سِوَاهُ.**

□ ابو نضرة می گوید: شنیدم جابر بن عبدالله انصاری می گوید:

پیامبر اکرم ﷺ فرمود: پنج چیز در ماه رمضان به امت من عطا شد که به هیچ یک از امت های قبل داده نشد و بعد، مثل همان روایت قبل را نقل کرده است.

۱۳۸. حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَصْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ [جَابِرِ] الْبُخَارِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَهْلِ الشُّطُوعِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ قَالَ: أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ السُّلَمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَرِيظٍ عَنْ عَطَا بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: **مَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ يَعْرِفَ حُدُودَهُ وَيَتَحَفَّظُ كَمَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَتَحَفَّظَ فَقَدْ كَفَّرَ مَا كَانَ قَبْلَهُ.**

□ ابوسعید خدری می گوید: شنیدم رسول الله ﷺ فرمود:

هر که ماه رمضان را روزه بگیرد در حالی که حدود آن را بشناسد و آن طور که باید و شاید حرمت آن را نگه دارد آنچه گناه قبلاً داشته، پوشیده می شود.

۱۳۹. حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ عَلِيِّ الْبَصْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو مُحَمَّدُ بْنُ جَابِرِ الْبُخَارِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَهْلٍ الشُّطُوعِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي سُفْيَانُ بْنُ عَبْدِ الْكَرِيمِ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ السُّلَمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَرِّدِ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْطُبُ فَقَالَ فِي خُطْبَتِهِ: **أَيُّهَا النَّاسُ، مَنْ صَامَ شَهْرَ رَمَضَانَ فِي إِنْصَاتٍ وَسُكُونٍ وَكَفَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ وَلِسَانَهُ مِنْ**

الْكَذِبِ وَالْحَرَامِ وَالْغَيْبَةِ وَالْأَذَى قُرْبَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ حَتَّى تَمَسَّ رُكْبَتَيْهِ رُكْبَةً إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ الرَّحْمَنِ ﷺ.

□ ابوهریره می گوید: پیامبر ﷺ داشت خطبه می خواند پس در ضمن خطبه فرمود: ای مردم، هر که ماه رمضان را روزه بگیرد همراه با خاموشی زبان و آرامی و کنترل کردن گوش و چشم و نگهداری زبان از دروغ و حرام و غیبت و اذیت دیگران، روز قیامت اوج می گیرد و مقرب می شود تا جایی که زانو به زانوی حضرت ابراهیم خلیل الرحمن ﷺ قرار می گیرد.

۱۴۰. حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ عَلِيٍّ الْبَصْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبُسْتَرِيُّ بِسُتْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زُهَيْرٍ الْعَسْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْخَطَّابِ زِيَادُ بْنُ يَحْيَى الْحَسَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو غِيَاثٍ قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ عَبْدٍ أَصْبَحَ صَائِمًا إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ إِلَى أَنْ تَوَارَى بِالْحِجَابِ، فَإِنْ صَلَّى رَكْعَةً أَوْ رَكْعَتَيْنِ تَطَوُّعًا أَضَاءَتْ لَهُ السَّمَوَاتُ نُورًا مِنْ أَرْوَاجِهِ الْحَوْرِ الْعَيْنِ وَقُلْنَ: اللَّهُمَّ اقْبِضْ إِلَيْنَا فَقَدْ اسْتَقْنَا إِلَى رُؤْيَيْهِ، وَإِنْ هَلَلَّ أَوْ سَبَّحَ تَلَقَّاهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَكْتُبُونَ إِلَيَّ أَنْ تَوَارَى بِالْحِجَابِ.

□ مسروق می گوید: عایشه گفت: از پیامبر ﷺ شنیدم می فرمود: هیچ کس به روزه نمی آید مگر آن که درهای آسمان تا غروب خورشید برای او باز می شود پس اگر یک رکعت یا دو رکعت نماز مستحبی بخواند آسمانها از نور همسران او یعنی حورالعین روشن می شود، و می گویند: خدایا جان او را برای ما بگیر که ما مشتاق دیدار او هستیم، و اگر او تهلیل (لا اله الا الله) یا تسبیح (سبحان الله) بگوید هفتاد هزار فرشته او را ملاقات کرده برای او تا غروب آفتاب می نویسند.

۱۶۱. أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الشَّاهِ بِمَرَوِّ الْقُدِّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَعْقُوبَ الْأَنْطَاكِيُّ بِأَنْطَاكِيَّةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ الْخَلْبِيُّ بِالصَّيصِيَّةِ قَالَ: حَدَّثَنَا الصَّبِيحِيُّ الْكُبَيْرِيُّ بْنُ الْمَعَانِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ [عِنْدَ] عَنْ أَبِي نَصْرَةَ عَنْ عَطَا بْنِ أَبِي رِيَّاحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ: إِنَّ أَبْوَابَ السَّمَاءِ لَتُفْتَحُ فِي أَوَّلِ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ ثُمَّ لَا تُغْلَقُ إِلَى آخِرِ لَيْلَةٍ مِنْهُ،

وَلَيْسَ مِنْ عَبْدٍ يُصَلِّي فِي لَيْلَةٍ مِنْهَا إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ سَجْدَةٍ أَلْفًا وَخَمْسِينَ حَسَنَةً وَبُنِيَ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ مِنْ يَاقُوتَةٍ سَحْرَاءَ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ بَابٍ مِنْهَا قَصْرٌ مِنْ ذَهَبٍ مُوشِحاً بِيَاقُوتَةٍ سَحْرَاءَ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ بَابٍ،

فَإِذَا صَامَ يَوْمًا مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ غُفِرَ لَهُ كُلُّ ذَنْبٍ تَقَدَّمَ إِلَى ذَلِكَ الْيَوْمِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَكَانَ كَفَّارَةً إِلَى مِثْلِهَا مِنَ الْحَوْلِ،

وَكَانَ لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ يَصُومُهُ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ قَصْرٌ لَهُ أَلْفُ بَابٍ مِنْ ذَهَبٍ وَاسْتَغْفَرَ لَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَدْعُوهُ إِلَى أَنْ تَوَارَى بِالْحِجَابِ،

وَكَانَ لَهُ بِكُلِّ سَجْدَةٍ يَسْجُدُهَا مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ شَجَرَةٌ يَسِيرٌ فِيهَا الرَّكِيبُ أَلْفَ عَامٍ.
 ابو سعید خدری می گوید: روزی پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: در شب اول ماه

رمضان درهای آسمان باز می گردد و دیگر تا آخرین شب ماه رمضان بسته نمی شود، هیچ کس نیست که در شبی از شب های ماه رمضان نماز بخواند مگر آن که خداوند عز و جل در مقابل هر سجده هزار و پانصد حسنه برای او می نویسد، و خانه ای از یاقوت قرمز برای او بنا می کند که بر آن خانه هفتاد هزار در هست، بعضی از آن خانه ها کاخی از طلا هستند که مرصع به یاقوت قرمز شده و برای این کاخ هفتاد هزار در هست، پس وقتی یک روز از ماه رمضان را روزه گرفت تمام گناهان گذشته او تا امروز از ماه رمضان بخشیده می شود و کفاره گناه او تا سال آینده است.

و برای هر روزی که در ماه رمضان روزه می‌گیرد کاخی می‌باشد که دارای هزار در طلایی است، و هفتاد هزار فرشته برای او طلب آمرزش و دعا می‌کنند تا خورشید پنهان شود، و در مقابل هر سجده‌ای که در شب و روز انجام می‌دهد برای او درختی است که در زیر آن اسب سواری هزار سال حرکت بکند.

۱۴۲ . حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُوسُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْعَبَّاسِ الْجُرْجَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ يَوْسُفَ الرَّازِيَّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوْنُسَ الْكُرَيْمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا زَمْعَةُ عَنْ سَلْمَةَ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: كُلُّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ هُوَ لَهُ غَيْرُ الصَّيَامِ هُوَ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، وَالصَّيَامُ جُنَّةُ الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَمَا بَقِيَ أَحَدُكُمْ سِلَاحَهُ فِي الدُّنْيَا، وَخَلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ، وَإِنَّ لِلصَّائِمِ فَرْحَتَيْنِ حِينَ يُفْطِرُ فَيُطْعَمُ وَيَشْرَبُ وَحِينَ يَلْقَانِي فَأَدْخِلُهُ الْجَنَّةَ.

□ ابن عباس می‌گوید: از رسول اکرم ﷺ شنیدم می‌فرمود:

خداوند عزّ و جلّ فرمود: آدمی هر عملی را انجام دهد از آن اوست به جز روزه که برای من است و من جزای آن را می‌دهم،^۱ و روزه در روز قیامت نگهداره بنده مؤمن از آتش است همان‌طور که یکی از شما را در دنیا سپرش، نگهداری می‌کند.

و بوی دهان روزه‌دار نزد خداوند عزّ و جلّ خوشبوتر از بوی مشک است، و برای روزه‌دار دو نوع شادمانی است: یکی هنگام افطار که می‌خورد و می‌آشامد، و دیگر موقعی که (ثواب) مرا دیدار می‌کند، پس او را در بهشت جای خواهم داد.

۱ . بیان: این‌که خداوند روزه را به خود نسبت می‌دهد از باب اضافه تشریفی است مثل «بَيْتِي لِطَلَّانَيْنِ» (سوره الحج: ۲۶) و «تَفَعَّحْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي» (سوره الحجر: ۲۹ و سوره ص: ۷۲). که اضافه «بیت» و «روح» به یاء متکلم از باب شرافت است.

خَبَرُ الصَّلَاةِ فِي آخِرِ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ

١٤٣ . حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُوسُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْعَبَّاسِ الْجُرْجَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ مُوسَى بْنُ الْحُسَيْنِ الْبَاغَشِيُّ الْمُؤَدَّبُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْقَرَشِيُّ [الْقَرْمِيُّ] قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْرُوفُ بْنُ الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو طَيْبَةَ عَنْ كُرْدَيْبِ بْنِ وَبُرْدِ الْحَادِي [الْحَادَوِيِّ] عَنْ الرَّبِيعِ بْنِ خَيْثَمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ إِنَّ جَبْرَائِيلَ أَخْبَرَنِي عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنِ رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: مَنْ صَلَّى فِي آخِرِ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ عَشْرَ رَكَعَاتٍ يَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ «فَاتِحَةَ الْكِتَابِ» مَرَّةً وَ«قُلْ هُوَ اللَّهُ» أَحَدَ عَشْرَ مَرَّاتٍ وَيَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ عَشْرَ مَرَّاتٍ: «سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ» وَيَتَشَهَّدُ فِي كُلِّ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ يُسَلِّمُ، فَإِذَا فَرَغَ مِنْ آخِرِ عَشْرِ رَكَعَاتٍ قَالَ بَعْدَ فَرَاعِهِ مِنَ التَّسْلِيمِ:

«أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ» أَلْفَ مَرَّةٍ، فَإِذَا فَرَغَ مِنَ الْإِسْتِغْفَارِ سَجَدَ وَيَقُولُ فِي سُجُودِهِ:

«يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ يَا رَحْمَانَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَرَحِمَهُمَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ يَا إِلَهَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَتَقَبَّلْ مِنَّا صَلَاتَنَا وَصِيَامَنَا وَوَقِيَامَنَا»، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ:

وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ إِنَّهُ لَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ حَتَّى يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُ وَيَتَقَبَّلَ مِنْهُ شَهْرَ رَمَضَانَ وَيَتَجَاوَزَ عَنْ ذُنُوبِهِ وَإِنْ كَانَ قَدْ أَذْنَبَ سَبْعِينَ ذَنْبًا كُلُّ ذَنْبٍ أَكْبَرُ مِنْ ذُنُوبِ الْعِبَادِ، وَيَتَقَبَّلُ مِنْ جَمِيعِ أَهْلِ الْكُوْرَةِ الَّتِي هُوَ فِيهَا.

وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا جَبْرِئِيلُ، يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنْهُ خَاصَّةً شَهْرَ رَمَضَانَ وَمِنْ جَمِيعِ أَهْلِ بِلَادِهِ عَامَةً؟

قال: نعم، والذي بعثك الله من كرامته عليه وعظم منزلته لربه يتقبل الله منه ومنهم صلاتهم وصيامهم وقيامهم ويغفر لهم ذنوبهم ويستجيب له دعاءه، والذي بعثني بالحق إنه متى صلى هذه الصلاة واستغفر هذا الاستغفار يتقبل الله منه صلاته وصيامه وقيامه ويغفر له ويستجيب دعاءه لديه لأن الله جل جلاله يقول في كتابه:

﴿اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا﴾^١، ويقول: ﴿وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ﴾^٢، وقال: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ شَرٍّ إِلَّا اللَّهُ﴾^٣، ويقول عز وجل: ﴿وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ﴾^٤، وقال عز وجل: ﴿وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾^٥.

وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: هَذِهِ هَدِيَّةٌ لِي خَاصَّةٌ وَلِأُمَّتِي مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ لَمْ يُعْطِهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَحَدًا مِمَّنْ كَانَ قَبْلِي مِنَ الْأَنْبِيَاءِ وَغَيْرِهِمْ.

احاديث نماز در شب آخر ماه رمضان

□ عبدالله بن مسعود می گوید: پیامبر اکرم ﷺ فرمود: قسم به خدایم که مرا به حق فرستاد، جبرئیل از اسرافیل و او از پروردگارش مرا خبر داد که او فرمود: هر کس در شب آخر از ماه رمضان ده رکعت نماز بگذارد که در هر رکعت «فاتحة الكتاب»

۱. سورة حضرت نوح ﷺ: ۱۰.

۲. سورة حضرت هود ﷺ: ۹۰.

۳. سورة آل عمران: ۱۳۵.

۴. سورة حضرت هود ﷺ: ۳.

۵. سورة نصر: ۳.

یک بار و «قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ» راده بار بخواند و در رکوع و سجودش ده بار «سبحان الله والحمد لله و لا إله إلا الله و الله اكبر» بگوید و در هر دو رکعت تشهد بخواند و بعد، سلام بدهد پس هرگاه ده رکعت را تمام کرد هزار بار «أستغفر الله» بگوید و بعد از استغفار به سجده برود و در سجده بگوید: «يا حَيُّ يا قَيُّوْمُ يا ذا الجلالِ و الإِكرامِ يا رَحْمَنَ الدُّنْيا و الآخِرَةِ و رَحِيمَهُما يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ يا إِلَهَ الْأَوَّلِينَ و الْآخِرِينَ اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَتَقَبَّلْ مِنَّا صَلَاتَنَا و صِيامَنَا و قِيامَنَا».

پیامبر اکرم ﷺ فرمود: قسم به خدائی که مرا به حق فرستاد سر از سجده بر نمی‌دارد مگر آن‌که خداوند او را می‌آمزد، و روزه ماه رمضان او را قبول می‌فرماید، و از گناهان او می‌گذرد اگر چه هفتاد گناه داشته باشد که هر گناه او بزرگ‌تر از گناهان همه بندگان خدا باشد، و خداوند اعمال جمیع مردم شهر او را قبول می‌فرماید.

و پیامبر ﷺ به جبرئیل فرمود: ای جبرئیل، آیا از او به‌طور خصوصی و از تمام مردم به‌طور عموم قبول می‌فرماید؟

عرض کرد: بله، قسم به خدائی که تو را مبعوث کرد، به‌خاطر کرامت و بخششی که خدا بر او دارد و جایگاه بلندی که او نزد پروردگارش دارد، نماز و روزه و شب‌زنده‌داری او و آنان را قبول می‌فرماید، و گناه آنان را می‌آمزد و دعای او را قبول می‌فرماید.

قسم به خدائی که مرا به حق فرستاد هرگاه او این نماز و این استغفار را بیاورد خداوند از او نماز و روزه و شب‌زنده‌داریش را قبول می‌کند و گناه او را می‌آمزد و دعای او را مستجاب می‌کند.

چون خداوند عزّ و جلّ در کتابش قرآن می‌فرماید: «از پروردگارتان آمرزش بخواهید چون او بسیار آمرزنده است»، و می‌فرماید: «از پروردگارتان آمرزش بخواهید و به‌سوی او باز گردید» و فرمود: «و (بهشت آماده شد به) آنان که هرگاه کار زشتی انجام دهند یا بر خویشتن ظلم و ستم کنند خدای را یاد کنند و برای گناهان

خویش آموزش بخوانند و جز خدا کیست که گناهان را بپامرزد؟ و می فرماید: «و این که از پروردگار خود آموزش بخوانید سپس به سوی او برگردید تا شما را به طرز نیکویی تا مدت معین (آمدن مرگ) بهره مند سازد و به هر صاحب فضیلتی فضلش را می دهد (در این سرا و سرای دیگر)»، و فرمود: «و از او آموزش بخوانید که او بسیار توبه پذیر است».

و پیامبر اکرم ﷺ فرمود: این هدیه خداوند مخصوص به من و مردان و زنان امت من است که آن را به هیچ پیامبر و غیر پیامبر قبل از من عطا نکرده است.

۱۴۴ . حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ الْبُنْدَارِ الشَّافِعِيُّ بِفَرَاغَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي أَبُو عَلِيٍّ التَّمَارِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُسْتَقَاضُ الْفِرْيَانِيُّ الْقَاضِي قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادِ الْبُرْسِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ أَبِي سَلَمَةَ عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا عُفِّرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحْيِيهِ وَلَا يَخْتُمُهُ.

ابوهریره می گوید: رسول اکرم ﷺ فرمودند: هر کس شب قدر را از روی ایمان و اخلاص به نماز بایستد گناه گذشته او آمرزیده می شود، و همیشه پیامبر ﷺ آن را زنده نگه می داشت و آن را بر مردم لازم نمی دانست.^۱

۱۴۵ . حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ الْبُنْدَارِ قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ نُوحٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمَّادٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّجِيمِ بْنُ زَيْدٍ عَنِ أَبِيهِ عَنِ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَدْرَكَ شَهْرَ رَمَضَانَ يَمْكَةً فَصَامَهُ وَقَامَهُ بِمَا

۱. این ترجمه بنا بر متن کتاب است که «ولا یختمه» دارد ولی در کتاب وسائل الشیعة کتاب فضائل شهر رمضان حدیث ۱۲ باب ۳۲ از ابواب احکام شهر رمضان «ولا یختمه» دارد یعنی دأب پیامبر ﷺ بر احیای شب قدر بود به طوری که پیوسته تا طلوع صبح مشغول به عبادت بود و این بیداری را قطع نمی فرمود.

تَيَسَّرَ لَهُ عَدْلُ مِائَةِ أَلْفِ شَهْرٍ فِيهَا سِوَاهُ مِنَ الْبَلَدِ وَكَانَ لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ مَحْلَانُ فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَكُلُّ لَيْلَةٍ مَحْلَانُ فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ عِتْقُ رَقَبَةٍ وَكُلُّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ لَيْلَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ يَوْمٍ شَفَاعَةٌ وَكُلُّ لَيْلَةٍ شَفَاعَةٌ وَكُلُّ يَوْمٍ دَرَجَةٌ.

□ ابن عباس می گوید: پیامبر ﷺ فرمود:

هر کس در مکه ماه رمضان را درک کند و روزه بگیرد و آنچه که می تواند به نماز بایستد برابر صد هزار ماه در شهرهای دیگر است، و از برای هر روز آن (ثواب) فرستادن اسبی و هر شب آن ثواب اسبی در راه خدا می باشد، و برای او به هر شبی ثواب بنده آزاد کردن و به هر روزی و هر شبی ثواب صدقه، و به هر روزی و هر شبی شفاعت، و به هر روزی درجه ای می باشد.

۱۴۶ . حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى الْعَطَّارُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الصُّهْبَانَ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ قَالَ: قَالَ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ عليه السلام: مَنْ اغْتَسَلَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ وَأَحْيَاهَا إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ حَرَّجَ مِنْ ذُنُوبِهِ.

□ محمد بن ابی عمیر می گوید: امام موسی بن جعفر عليه السلام فرمود:

هر کس شب قدر غسل کند و آن شب را تا طلوع فجر زنده نگه بدارد از گناهانش خارج می شود.

۱۴۷ . حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَطَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زَكَرِيَّا الْقَطَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبِيبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا تَمِيمُ بْنُ بَهْلُولٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَعَاوِيَةَ الضَّرِيرِيُّ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مِهْرَانَ قَالَ: سَمِعْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ عليه السلام يَقُولُ: مَنْ اغْتَسَلَ لَيْلِي الْغُسْلِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ حَرَّجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَهَيْئَةِ يَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ.

فَقُلْتُ: يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ عليه السلام، مَا لَيْلِي الْغُسْلِ؟

قال: لَيْلَةُ سَبْعَ عَشْرَةَ وَلَيْلَةُ تِسْعَ عَشْرَةَ وَلَيْلَةُ إِحْدَى وَعِشْرِينَ وَلَيْلَةُ ثَلَاثِ وَعِشْرِينَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ.

قال: فَقُلْتُ: هَلْ فِيهَا صَلَاةٌ غَيْرُ مَا فِي سَائِرِ لَيَالِي الشَّهْرِ؟

قال: لَا إِلَّا فِي لَيْلَةِ إِحْدَى وَعِشْرِينَ وَثَلَاثِ وَعِشْرِينَ (لِأَنَّ قَبْلَهُ فِيهَا [يرجوا] يُرْجَى لَيْلَةُ الْقَدْرِ، وَيُسْتَحَبُّ أَنْ يُصَلِّيَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْهَا مِائَةَ رَكْعَةٍ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ «الْحَمْدُ» مَرَّةً وَ«قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» مِائَةَ، فَإِنْ فَعَلَ ذَلِكَ أَعْتَقَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ وَأَوْجَبَ لَهُ الْجَنَّةَ وَشَفَعَهُ فِي مِثْلِ رَيْبَعَةٍ وَمُضَرٍّ.

اسماعیل بن مهران می گوید: از امام جعفر صادق علیه السلام شنیدم می فرمود: هر کس شب های غسل از ماه رمضان را غسل کند، به مانند روزی که از مادر متولد شده از گناهان خارج می شود.

گفتم: یابن رسول الله، شب های غسل چیست؟

فرمود: شب هفدهم و شب نوزدهم و شب بیست و یکم و شب بیست و سوم از ماه رمضان است.

گفتم: آیا نمازی غیر از آنچه در شب های دیگر است می باشد؟

فرمود: نه، مگر در شب بیست و یک و بیست و سوم، چون در آنها امید شب قدر می رود و مستحب است که در هر شب از آن شب ها صد رکعت نماز بخواند که در هر رکعت «حمد» یک بار و «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» را صد بار بگوید پس اگر این کار را انجام داد خداوند او را از آتش جهنم آزاد کند و بهشت را بر او واجب نماید، و شفاعت او را به اندازه دو قبیله ربیع و مُضَرِّ قبول می کند.

۱۶۸ . حَدَّثَنَا أَحَدُ بَنِي الْحَسَنِ الْقَطَّانِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ السَّكْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ

بْنُ زَكْرِيَّا الْجَوْهَرِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَارَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ يَزِيدِ الْجَعْفِيِّ

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْبَاقِرِ عليه السلام قَالَ: مَنْ أَحْيَا لَيْلَةَ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَصَلَّى فِيهَا مِائَةَ رَكْعَةٍ وَسَمِعَ اللَّهَ عَلَيْهِ مَعِيشَتَهُ وَكَفَّاهُ أَمْرَ مَنْ يُعَادِيهِ وَأَعَادَهُ مِنْ الْعَرَقِ وَالْهَدْمِ وَالسَّرِقِ مِنْ شَرِّ الدُّنْيَا وَرَفَعَ عَنْهُ هَوْلَ مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ وَخَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ وَنَوَّرَهُ يَتَلَأَلُ لِأَهْلِ الْجَمْعِ وَيُعْطَى كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ وَيُكْتَبُ لَهُ بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ وَجَوَازٌ عَلَى الصَّرَاطِ وَأَمَانٌ مِنَ الْغَذَابِ وَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَيُجْعَلُ فِيهِ رُفَقَاءَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسَنٌ أَوْلِيكَ رَفِيقًا.

□ جابر بن یزید جعفی می گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: هر کس شب بیست و سوم از ماه رمضان را زنده نگه دارد و صد رکعت نماز در آن بخواند خداوند عزّ و جلّ روزی او را زیاد می کند، و شرّ دشمنان را از او باز می دارد، و او را از گرفتاری های دنیا مثل غرق شدن و زیرآوار ماندن و سرقت اموالش پناه می دهد، و وحشت نکیر و منکر را از او برمی دارد، و از قبرش بیرون می آید در حالی که نور او به همه مردم قیامت روشنی می بخشد، و پرونده عملش را به دست راستش می دهد، و برای او برات از آتش جهنّم، و جواز عبور از پل قیامت، و ایمنی از عذاب می نویسد، و بدون حساب به بهشت وارد می شود، و در بهشت از هم نشینان پیامبران و صدیقین و شهداء و نیکوکاران می باشد و البته اینان خوب هم نشینانی هستند.

خَبْرُ وِدَاعِ شَهْرِ رَمَضَانَ

١٤٩ . حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَطَّانُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ السَّعِيدِ الْهَمْدَانِيُّ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ الْمَكِّيِّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي آخِرِ جُمُعَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ فَلَمَّا بَصُرَ بِي قَالَ لِي: يَا جَابِرُ، هَذَا آخِرُ جُمُعَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ فَوَدَّعُهُ وَقُلْتُ: «اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ صِيَامِنَا إِنِّي إِيَّاهُ، فَإِنْ جَعَلْتَهُ فَاجْعَلْنِي مَرْحُومًا وَلَا تَجْعَلْنِي مَحْرُومًا» فَإِنَّهُ مَن قَالَ ذَلِكَ ظَفَّرَ بِأَحَدِي الْحُسَيْنِيِّينَ؛ إِمَّا يَبْلُوغُ شَهْرَ رَمَضَانَ وَإِمَّا بِغُفْرَانِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ.

ثُمَّ قَالَ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَمْ يَفْرِضْ مِنْ صِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ فِيمَا مَضَى إِلَّا عَلَى الْأَنْبِيَاءِ دُونَ أُمَّهِمْ وَإِنَّمَا فَرَضَ عَلَيْكُمْ مَا فَرَضَ عَلَى أَنْبِيَائِهِ وَرُسُلِهِ قَبْلِي إِكْرَامًا وَتَفْضِيلًا، وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ مَا أَعْطَى اللَّهُ نَبِيًّا مِنْ أَنْبِيَائِهِ فَضِيلَةً إِلَّا أَعْطَانِيهَا، وَلَقَدْ أَعْطَانِي مَا لَمْ يُعْطِهِمْ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَافَّةِهِمْ وَأَنَا سَيِّدُهُمْ وَخَيْرُهُمْ وَأَفْضَلُهُمْ وَلَا فَخْرَ.

حدیث وداع ماه رمضان

① جابر بن عبدالله انصاری می گوید: در آخرین جمعه از ماه رمضان خدمت پیامبر اکرم ﷺ رسیدم، وقتی نگاه او به من افتاد به من فرمود: ای جابر، این آخرین جمعه ماه رمضان است پس آن را وداع کن و بگو: «اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ صِيَامِنَا إِنِّي إِيَّاهُ فَإِنْ جَعَلْتَهُ فَاجْعَلْنِي مَرْحُومًا وَلَا تَجْعَلْنِي مَحْرُومًا، خدایا این ماه را آخرین دیدار ما قرار

مده، و اگر آن را (آخرین دیدار من) قرار داده‌ای پس مرا مورد رحمت خود قرار بده و مرا از محرومین قرار مده»، پس هر که این را بگوید به یکی از دو چیز نیکو دست پیدا می‌کند: یا به ماه رمضان بعدی، یا به غفران و آمرزش و رحمت خدا می‌رسد.

سپس پیامبر ﷺ فرمود: خداوند تبارک و تعالی در ایام گذشته روزه را بر غیر پیامبران واجب نکرده بود و آنچه را بر پیامبران و رسولان واجب کرده از روی احسان و تفضلش بر شما واجب گردانید، و قسم به آن که مرا به حق فرستاد، خداوند متعال به هیچ پیامبری از پیامبران خود فضیلتی را عطا نکرد مگر آن را به من عطا فرمود، و به من عطا کرد آنچه را به آنها نداده است، و مرا بر جمیع پیامبران برتری داد، و من سرور و بهتر و برتر از آنان هستم و البته فخری نیست.

۱۵۰. حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ حَامِدٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَكِّيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمْوَيْهِ الْأَسْفَرَايِينِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ حُرَّةَ الْعُيَيْنِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا خَلْفُ بْنُ الرَّبِيعِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَمَّا أَحْضَرَ شَهْرُ رَمَضَانَ سُبْحَانَ اللَّهِ! مَاذَا يَسْتَقْبِلُكُمْ وَمَاذَا تَسْتَقْبِلُونَ؟ قَالُوا ثَلَاثًا.

فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَوْحِيَ نَزَلَ أَوْ عَدُوٌّ حَضَرَ؟
 قَالَ: لَا، وَلَكِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَعْفِرُ فِي أَوَّلِ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ لِكُلِّ أَهْلِ هَذِهِ الْقِبْلَةِ.
 قَالَ: وَفِي نَاحِيَةِ الْقَوْمِ رَجُلٌ يَهْرُ رَأْسُهُ وَيَقُولُ: بَخْ بَخْ.
 فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: ضَاقَ صَدْرُكَ بِمَا سَمِعْتَ؟
 قَالَ: لَا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَكِنْ ذَكَرْتُ الْمُنَافِقِينَ.
 فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ الْمُنَافِقَ وَالنَّاسِ لِكَافِرٍ فِيهَا شَيْءٌ.

☐ آنس می‌گوید: وقتی ماه رمضان فرا رسید پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: سبحان الله، چه چیز به شما روی آورد و شما به چه روی آوردید؟ و این جمله را سه بار فرمود.

عمر بن خطاب گفت: آیا وحی نازل شده یا دشمن آمده است؟
فرمود: نه، ولی خداوند عزّ و جلّ در اولین شب از ماه رمضان هر کس از اهل قبله را می‌آمرزد.

انس می‌گوید: در بین جمعیت مردی بود از روی تعجب سر می‌جنبانید و می‌گفت: به به!

پیامبر ﷺ به او فرمود: آیا به خاطر آنچه شنیدی سینه‌ات تنگ شد؟

عرض کرد: نه به‌خدا یا رسول الله، ولی منافقین را یاد کردم.

پیامبر اکرم ﷺ فرمود: در این آمرزش هیچ حقی برای منافق و کافر نیست.^۱

۱۵۱. حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَامِدٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَاءِيُّ الْهَرَوِيُّ قَالَ:

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ قَالَ: حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ أَيُّوبَ الْبَجَلِيُّ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ نَافِعِ بْنِ بُرْدَةَ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ وَقَدْ أَهَلَّ رَمَضَانَ: لَوْ يَعْلَمُ الْعِبَادُ مَا فِي رَمَضَانَ لَتَمَنَّتْ أَنْ يَكُونَ رَمَضَانَ سَنَةً.

فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ خُزَاعَةَ: حَدَّثَنَا عَنْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ.

قَالَ: إِنَّ الْجَنَّةَ تُرِيْنُ مِنْ رَأْسِ الْحَوْلِ إِلَى الْحَوْلِ حَتَّى إِذَا كَانَ أَوَّلَ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ هَبَّتْ رِيْحٌ مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ فَصَفَّقَتْ وَرَقَ الْجَنَّةِ فَيَنْظُرُ حَوْرُ الْعَيْنِ إِلَى ذَلِكَ فَيَقْلَنُ: يَا رَبِّ اجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ عِبَادَكَ فِي هَذَا الشَّهْرِ أَزْوَاجاً تَقْرَأُ أَعْيُنُنَا وَتَقْرَأُ أَعْيُنُهُمْ بِنَا، فَمَا مِنْ عَبْدٍ يَصُومُ شَهْرَ رَمَضَانَ إِلَّا زُوِّجَ زَوْجَةً مِنَ الْحَوْرِ الْعَيْنِ فِي خِيْمَةٍ مِنْ دُرٍّ مَجْووفٍ مِمَّا نَعَتَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: «حَوْرٌ مَقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ»^۲ عَلَى كُلِّ امْرَأَةٍ مِنْهُنَّ سَبْعُونَ حُلَّةً لَيْسَ مِنْهَا حُلَّةٌ عَلَى لَوْنٍ الْأُخْرَى وَسَبْعُونَ لَوْنًا مِنَ الطَّيِّبِ لَيْسَ فِيهَا لَوْنٌ

۱. نکات زیبایی ابن حدیث را خوب دقت کن که هر مسلمانی اهل نجات نیست.

۲. سورة الرحمن: ۷۲.

عَلَى رِيحِ الْآخِرِ، لِكُلِّ امْرَأَةٍ مِنْهُنَّ [سبعين] سَبْعُونَ سَرِيرًا مِنْ ياقوتَةٍ حَمراءَ مَنْسُوجَةً بِالذَّرِّ عَلَى كُلِّ سَرِيرٍ سَبْعُونَ فِرَاشًا بَطَانُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَفَوْقَ السَّبْعِينَ سَبْعُونَ أَرِيكَةً لِكُلِّ امْرَأَةٍ سَبْعُونَ أَلْفَ وَصِيفٍ وَسَبْعُونَ أَلْفَ وَصِيفَةٍ مَعَ كُلِّ وَصِيفٍ صَحْفَةٌ مِنْ ذَهَبٍ فِيهَا لَوْنٌ مِنَ الطَّعَامِ يَجِدُ الْآخِرُ لُقْمَةً مِنْهَا لَذَّةٌ لَا يَجِدُ لِأَوْلَاهَا، وَيُعْطَى زَوْجُهَا مِثْلَ ذَلِكَ عَلَى سَرِيرٍ مِنْ ياقوتٍ أَحْمَرَ عَلَيْهِ سِوَاؤُ مِنْ ذَهَبٍ مَنْسُوجٍ بِياقوتٍ أَحْمَرَ، هَذَا لِكُلِّ يَوْمٍ صَامٍ مِنْ رَمَضانَ سِوَى ما عَمِلَ مِنَ الْحَسَناتِ.

عبدالله بن مسعود شنید رسول اکرم ﷺ در لحظه هلال ماه رمضان می فرمود: اگر بندگان خدا آن برکاتی که در ماه رمضان است می دانستند، آرزو می کردند که ماه رمضان یک سال باشد، پس مردی از قبیله خزاعه گفت: یا رسول الله، از برکات ماه رمضان برای ما بفرما!

فرمود: بهشت از اول سال تا سال دیگر خود را آراسته و مزین می کند، تا آن که اولین روز ماه رمضان که می رسد نسیمی از زیر عرش می وزد، برگ درختان بهشتی را به هم می زند، حورالعین این صحنه را تماشا می کنند پس می گویند: ای پروردگار، از لطف خود در این ماه بندگان را همسر ما قرار بده تا آن که چشم ما به آنان و چشم آنان به ما روشن شود.

پس هیچ بنده در ماه رمضان روزه نمی گیرد مگر آن که خداوند همسری از حورالعین در خیمه ای از جنس مروارید میان تهی قرار می دهد از آنهایی که خداوند عز و جل (در قرآن) توصیف فرموده است: «حورانند که در خیمه ها مستورند».

بر هر زنی از آن حوریه ها هفتاد لباس و حله است که هیچ کدام هم رنگ دیگری نیست و هفتاد نوع از عطریات است که هیچ کدام هم بوی دیگری نیست، برای هر یک از آن زنان هفتاد تخت از یاقوت قرمز آمیخته با گوهر مروارید می باشد که بر هر تختی هفتاد فرش ابریشمی و بر روی هر فرش هفتاد تکیه گاه است، و برای هر زنی هفتاد هزار خدمتگذار مرد و هفتاد هزار خدمتگذار زن می باشد که با هر خدمتکاری

کاسه‌ای زرین است که در آن نوعی از طعام می‌باشد که بر هر لقمه مزه‌ای می‌یابد که در لقمه قبلی نمی‌یابد، و مانند آن به همسر آن حوریه بر روی تختی از یاقوت قرمز داده می‌شود بر آن مرد دستبندی از طلا، آمیخته به یاقوت قرمز داده می‌شود، این (پاداش) برای هر روز از ماه رمضان است که روزه گرفته و غیر از عمل نیکوی او می‌باشد.

۱۵۲ . حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ حَامِدٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَكِّيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ عَنْ أَبِي سَهْلٍ نَافِعِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا اسْتَهَلَّ شَهْرُ رَمَضَانَ غُلِقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ وَفُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ وَصَفَّتْ الشَّيَاطِينُ.

☐ نافع بن مالک از پدرش از امام باقرالعلوم علیه السلام نقل می‌کند که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

زمانی که هلال ماه رمضان آشکار شود درهای آتش جهنم بسته و درهای بهشت گشوده شود و شیاطین در بند می‌شوند.

۱۵۳ . حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ حَامِدٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَكِّيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ شَهَابٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي أَنَيْسٍ [أَمِينٍ] عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ رِيذَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ فُتِحَتْ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ وَغُلِقَتْ أَبْوَابُ جَهَنَّمَ وَسَلِسِلَتِ الشَّيَاطِينُ.

☐ ابوانیس از ابوهزیره شنید که می‌گوید: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

وقتی ماه رمضان می‌رسد درهای رحمت گشوده و درهای جهنم بسته می‌شود و شیاطین به زنجیر کشیده می‌شوند.

۱۵۴ . حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ حَامِدٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الزُّعْفَرَانِيُّ بِوَسْطٍ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ.

⊞ ابوهریره می گوید رسول اکرم ﷺ فرمودند: هر کس ماه رمضان را از روی ایمان به خدا و اخلاص روزه بدارد گناهان گذشته او آمرزیده شود.

۱۵۵ . حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ حَامِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا نَحِيبُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَا قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غَفَرَ اللَّهُ مَا مَضَى مِنْ ذُنُوبِهِ.

⊞ ابوهریره می گوید رسول اکرم ﷺ فرمودند:
هر کس ماه رمضان را از روی ایمان و اخلاص روزه بگیرد خداوند گناهان گذشته او را می آمرزد.

۱۵۶ . قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ حَامِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ هَاشِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثَمِيرٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: حَسَنَةٌ يَعْمَلُهَا ابْنُ آدَمَ تُضَاعَفُ عَشْرًا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ، يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِلَّا الصَّيَامُ؛ هُوَ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ بِتَرْكِ شَهْوَتِهِ مِنْ أَجْلِي، فَرَحْتَانِ لِلصَّائِمِ: فَرَحَةٌ عِنْدَ فِطْرَةٍ وَفَرَحَةٌ يَوْمَ يَلْقَى رَبَّهُ، وَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ، الصَّوْمُ جُنَّةٌ.

⊞ ابوهریره می گوید: رسول اکرم ﷺ فرمود: کار نیکی که آدمی زاد انجام می دهد از ده تا هفتصد برابر مضاعف می شود مگر روزه که خداوند عز و جل می فرماید: روزه

برای من است و خود من پاداش دهنده به آن هستم چون شهوت خود را به خاطر من ترک کرده است.

دو شادمانی برای روزه دار است: یکی شادی هنگام افطار او و شادمانی دیگر هنگامی است که (ثواب) پروردگارش را دیدار می کند، و بوی دهان روزه دار نزد پروردگار، خوشبوتر از بوی مشک است، روزه سپری (از عذاب) است.

۱۵۷ . حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ حَامِدٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنِ الْخَجَّاجِ وَهُوَ ابْنُ أَبِي عُثْمَانَ عَنِ الْحُسَيْنِ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنِ أَبِي مُزَيْزَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتُ: دَعْوَةُ الصَّائِمِ، وَدَعْوَةُ الْمَسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ.

▣ ابوهریره می گوید: پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: سه نوع دعا مستجاب است: دعای روزه دار، و دعای مسافر، و دعای مظلوم.

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

۱۵۸ . حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ حَامِدٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ شُعَيْبِ بْنِ الْبَلْخِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْعَابِدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنِ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو الْمُطَّلِبِ عَنِ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ سَعِيدِ الْمُقْرِي عَنِ أَبِي مُزَيْزَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: رَبُّ صَائِمٍ حَفْظُهُ مِنْ صِيَامِهِ الْجُوعُ، وَرُبُّ قَائِمٍ حَفْظُهُ مِنْ قِيَامِهِ الشَّهْرُ.

▣ ابوهریره می گوید: پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: چه بسا روزه داری که بهره او از روزه گرسنگی است و چه بسیار نمازگزاری که بهره او بیداری شب است.